

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU SŁUBICKIEGO NA LATA 2004– 2011

PROJEKT

Słubice, grudzień 2003

Komitet Konsultacyjny:

Tadeusz Wójtowicz – przedstawiciel powiatu ślubickiego,
Regina Waszkiewicz – przedstawiciel powiatu ślubickiego,
Dariusz Kuczyński – przedstawiciel powiatu ślubickiego,
Robert Stolarski – przedstawiciel gminy Górzycza,
Grzegorz Gonisiewski – przedstawiciel gminy Cybinka,
Mirosław Moskalski – przedstawiciel gminy Rzepin,
Stanisław Kozłowski – przedstawiciel gminy Ośno Lubuskie,
Romuald Paszko – przedstawiciel gminy Słubice.

Główni autorzy opracowania:

AK NOVA Sp. z o.o. z siedzibą w Odolanowie przy ul. Ostrowskiej 42.

Kierownik Projektu
dr Jacek Kurzawa

Zespół autorski
dr Jacek Kurzawa
mgr Rajmund Prusiewicz
mgr inż. Ryszard Świerbel
mgr inż. Andrzej Bednarek

Spis Treści

1	WSTĘP	7
1.1	OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA POWIATU	7
1.1.1	JAKOŚĆ WÓD	8
1.1.2	GOSPODARKA WODNO – ŚCIEKOWA.	10
1.1.2.1	Zaopatrzenie w wodę.	10
1.1.2.2	Infrastruktura ochrony wód.	13
1.1.3	GOSPODAROWANIE ODPADAMI	15
1.1.4	JAKOŚĆ POWIETRZA	16
1.1.5	HAŁAS I POLA ELEKTROMAGNETYCZNE	21
1.1.6	AWARIE PRZEMYSŁOWE	25
1.2	GŁÓWNE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA W POWIECIE SŁUBICKIM	25
1.3	OCHRONA DZIEDZICTWA PRZYRODNICZEGO I RACJONALNE UŻYTKOWANIE ZASOBÓW PRZYRODY	30
1.3.1	PRZYRODA I KRAJOBRAZ	30
1.3.2	LASY	38
1.3.3	OCHRONA GLEB	41
1.3.4	OCHRONA ZASOBÓW KOPALIN	42
1.4	ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTYWANIE SUROWCÓW, MATERIAŁÓW, WODY I ENERGII	42
1.4.1	OCHRONA PRZED POWODZIĄ	42
1.4.2	SYSTEM TRANSPORTOWY	43
1.4.3	TURYSTYKA I REKREACJA.	49
1.4.4	ROLNICTWO I ROZWÓJ TERENÓW WIEJSKICH.	50
1.4.5	ENERGETYKA ZAWODOWA I PRZEMYSŁ.	51
1.5	PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA	52
1.6	KONCEPCJA "PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA"	53
1.7	ZAŁOŻENIA STRUKTURY PROGRAMU	56
1.8	METODYKA TWORZENIA PROGRAMU	57
2	ZAŁOŻENIA I UWARUNKOWANIA „PROGRAMU...”	61
2.1	SYNTEZA WYTYCZNYCH WYNIKAJĄCYCH Z POLITYKI UNII EUROPEJSKIEJ	62
2.1.1	PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA POLITYKI EKOLOGICZNEJ	62
2.1.2	PRIORYTETY CZĘŚCI ŚRODOWISKOWEJ FUNDUSZU SPÓJNOŚCI (2004 - 2006)	62
2.2	SYNTEZA WYTYCZNYCH WYNIKAJĄCYCH Z POLITYKI EKOLOGICZNEJ PAŃSTWA	63
2.2.1	CELE I ZADANIA O CHARAKTERZE SYSTEMOWYM	64
2.2.2	OGRANICZANIE SUBSYDIÓW SZKODLIWYCH DLA ŚRODOWISKA	66
2.2.3	MECHANIZMY EKONOMICZNE I SYSTEMY FINANSOWANIA	67
2.2.4	UDZIAŁ SPOŁECZEŃSTWA. EDUKACJA EKOLOGICZNA, DOSTĘP DO INFORMACJI I POSZERZANIE DIALOGU SPOŁECZNEGO	67
2.2.5	WSPÓŁPRACA MIĘDZYKRAJOWA	68
2.2.6	OCHRONA DZIEDZICTWA PRZYRODNICZEGO I RACJONALNE UŻYTKOWANIE ZASOBÓW PRZYRODY	68
2.2.6.1	Ochrona przyrody i krajobrazu	68
2.2.6.2	Ochrona i zrównoważony rozwój lasów	69
2.2.6.3	Ochrona gleb	70
2.2.6.4	Ochrona zasobów kopalin i wód podziemnych	71
2.2.6.5	Kształtowanie stosunków wodnych i ochrona przed powodzią	72
2.2.7	POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO	73
2.2.7.1	Jakość wód	73
2.2.7.2	Zanieczyszczenie powietrza	74
2.2.7.3	Oddziaływanie hałasu	76
2.2.7.4	Oddziaływanie pól elektromagnetycznych	77

2.3	UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE WYNIKAJĄCE Z POLITYKI EKOLOGICZNEJ PRZYJĘTEJ PRZEZ SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO	77
2.3.1	UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE "STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO"	78
2.3.2	UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO ORAZ STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO	79
2.4	WOJEWÓDZKIE PRIORYTETY PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA	80
2.4.1	GŁÓWNE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA W WOJEWÓDZTWIE LUBUSKIM	80
2.4.2	WOJEWÓDZKIE LIMITY RACJONALNEGO WYKORZYSTANIA ZASOBÓW NATURALNYCH I POPRAWY STANU ŚRODOWISKA	82
2.4.3	WOJEWÓDZKIE PRIORYTETY PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA	83
2.4.4	OBSZARY PRIORYTETOWE Z PUNKTU WIDZENIA KONCENTRACJI DZIAŁAŃ W ZAKRESIE OCHRONY ŚRODOWISKA	84
2.5	POWIATOWE PRIORYTETY PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA	85
2.5.1	STRATEGICZNE CELE ROZWOJU POWIATU I JEGO MISJA.	85
2.5.2	POWIATOWE LIMITY RACJONALNEGO WYKORZYSTANIA ZASOBÓW NATURALNYCH I POPRAWY STANU ŚRODOWISKA	88
2.5.3	GŁÓWNE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA W POWIECIE SŁUBICKIM ORAZ OBSZARY PRIORYTETOWE	88
2.5.3.1	Zagrożenia naturalne	89
2.5.3.2	Zagrożenia antropogeniczne i obszary konfliktowe	89
3	<u>STRATEGIA OCHRONY ŚRODOWISKA DO 2011 ROKU</u>	<u>92</u>
3.1	DZIAŁANIA O CHARAKTERZE SYSTEMOWYM	92
3.1.1	ASPEKTY EKOLOGICZNE W POLITYKACH SEKTOROWYCH	92
3.1.1.1	System transportowy	92
3.1.1.2	Rolnictwo	94
3.1.1.3	Turystyka i rekreacja	97
3.1.1.4	Energetyka zawodowa i przemysł	99
3.1.1.5	Osadnictwo	101
3.1.2	AKTYWIZACJA RYNKU DO DZIAŁAŃ NA RZECZ OCHRONY ŚRODOWISKA	103
3.1.3	EDUKACJA EKOLOGICZNA	103
3.1.4	WSPÓŁPRACA PONADLOKALNA	107
3.2	OCHRONA DZIEDZICTWA PRZYRODNICZEGO I RACJONALNE UŻYTKOWANIE ZASOBÓW PRZYRODY	108
3.2.1	OCHRONA PRZYRODY I KRAJOBRAZU	108
3.2.2	OCHRONA LASÓW	111
3.2.3	OCHRONA GLEB	113
3.2.4	ZASOBY KOPALIN	115
3.3	POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA I BEZPIECZEŃSTWA EKOLOGICZNEGO	116
3.3.1	KSZTAŁTOWANIE STOSUNKÓW WODNYCH I OCHRONA PRZED POWODZIĄ	116
3.3.2	POWIETRZE ATMOSFERYCZNE	120
3.3.3	HAŁAS I POLA ELEKTROMAGNETYCZNE	122
3.3.3.1	Hałas	122
3.3.3.2	Pola elektromagnetyczne	123
3.3.4	AWARIE PRZEMYSŁOWE	124
3.4	ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE SUROWCÓW, MATERIAŁÓW, WODY I ENERGII	125
3.4.1	WODOCHŁONNOŚĆ I ENERGOCHŁONNOŚĆ GOSPODARKI	125
3.4.2	WYKORZYSTANIE ENERGII ODNAWIALNEJ	126
3.5	PROGNOZOWANY STAN ŚRODOWISKA W 2011 ROKU	127
3.5.1	ZASOBY WODNE	127
3.5.2	POWIETRZE ATMOSFERYCZNE	127
3.5.3	HAŁAS	127
3.5.4	POWIERZCHNIA ZIEMI	128
3.5.5	GOSPODARKA ODPADAMI	128
4	<u>PLAN OPERACYJNY NA LATA 2004 - 2007</u>	<u>130</u>

4.1	PRIORYTETY EKOLOGICZNE	130
4.2	PLAN OPERACYJNY NA LATA 2004 – 2007	132
<u>5</u>	<u>ZARZĄDZANIE PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA.....</u>	<u>132</u>
5.1	INSTRUMENTY POLITYKI OCHRONY ŚRODOWISKA	132
5.1.1	INSTRUMENTY PRAWNE	133
5.1.2	INSTRUMENTY FINANSOWE	134
5.1.3	INSTRUMENTY SPOŁECZNE	136
5.1.4	INSTRUMENTY STRUKTURALNE	137
5.1.5	INSTRUMENTY PLANISTYCZNE	138
5.2	UPOWSZECHNIANIE INFORMACJI O ŚRODOWISKU	139
5.3	ORGANIZACJA ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKIEM	139
5.3.1	OGÓLNE ZASADY ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKIEM	139
5.3.2	ZARZĄDZANIE PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA	141
5.3.3	SYSTEM OCENY REALIZACJI PROGRAMU WRAZ Z PROPONOWANYMI WSKAŹNIKAMI	143
5.3.3.1	Mierniki ekorozwoju	143
5.3.3.2	Mierniki wg Polityki Ekologicznej Państwa	145
5.3.3.3	Monitoring wdrażania Programu	146
5.3.4	HARMONOGRAM WDRAŻANIA PROGRAMU	149
5.4	GŁÓWNE DZIAŁANIA W RAMACH ZARZĄDZANIA PROGRAMEM	150
<u>6</u>	<u>ASPEKTY FINANSOWE WDRAŻANIA PROGRAMU.....</u>	<u>152</u>

Spis Tabel

Tab. 1. Dane poszczególnych gmin powiatu słubickiego.....	7
Tab. 2. Wyniki oznaczeń zanieczyszczeń w powietrzu atmosferycznym w Słubicach.....	19
Tab. 3. Opad Pyłu gruboziarnistego w Słubicach.....	19
Tab. 4. Wyniki pomiarów zanieczyszczeń powietrza na stacji w Chyrcznie w 2002r. [$\mu\text{g}/\text{m}^3$].....	20
Tab. 5. Wyniki pomiarów zanieczyszczeń powietrza na stacji w Uradzie w 2002r. [$\mu\text{g}/\text{m}^3$].....	20
Tab. 6. Obciążenie średnioroczne ładunkami wniesionymi przez opady atmosferyczne [Stan środowiska., 2001r.].....	20
Tab. 7. Wartości progowe poziomów hałasu.....	21
Tab. 8. Natężenie ruchu w 2000 r. na przejściach granicznych (wg danych Komendy Głównej Straży Granicznej).....	22
Tab. 9. Wyniki monitoringu hałasu.....	23
Tab. 10. Zestawienie rezerwatów przyrody powiatu Słubickiego.....	33
Tab. 11. Zestawienie obszarów chronionego krajobrazu.....	35
Tab. 12. Zestawienie pomników przyrody.....	36
Tab. 13. Zestawienie dróg na terenie powiatu.....	44
Tab. 14. Wykaz dróg powiatowych.....	45
Tab. 15. Średniodobowy ruch na drogach krajowych za rok 1999.....	47
Tab. 16. Średniodobowy ruch na drogach wojewódzkich za rok 1999.....	47
Tab. 17. Słubice średniodobowy ruch na drogach powiatowych za rok 1999.....	47
Tab. 18. Linie kolejowe w powiecie słubickim.....	48
Tab. 19. Rodzaje linii kolejowych w powiecie słubickim.....	48
Tab. 20. Struktura użytkowania gruntów.....	50
Tab. 21. Charakterystyka osadnictwa powiatu słubickiego.....	101
Tab. 22. Obszary sieci NATURA 2000 w powiecie słubickim.....	108
Tab. 23. Najważniejsze wodociągi w powiecie słubickim nie spełniające wymagań Dyrektywy 98/83/EC w zakresie stacji uzdatniania wody oraz w zakresie poprawy stanu przewodów sieci wodociągowej.....	116
Tab. 24. Stan aktualny i prognoza ilości odpadów gospodarczych.....	128
Tab. 25. Wskaźniki monitorowania Programu.....	149
Tab. 26. Harmonogram wdrażania "Programu ochrony środowiska powiatu słubickiego".....	150
Tab. 27. Najważniejsze działania w ramach zarządzania środowiskiem.....	151
Tab. 28. Szacunkowe koszty wdrażania Programu w latach 2004 - 2007 (w tys. PLN).....	153
Tab. 29. Struktura finansowania wdrażania Programu Ochrony Środowiska.....	153

Spis schematów

Schemat 1. Proces generowania celów ekologicznych do 2011 roku wraz z kierunkami działań i celów.....	54
Schemat 2. Struktura prac nad programem ochrony środowiska.....	55
Schemat 3. Relacje powiatowego programu ochrony środowiska z dokumentami wyższego i niższego rzędu.....	58
Schemat 4. Schemat zarządzania programem.....	141
Schemat 5. Relacje między podmiotami i instytucjami uczestniczącymi w realizacji programu. ..	142

1 Wstęp

1.1 Ogólna charakterystyka powiatu

Obszar opracowania obejmuje powiat słubicki, tj. 4 gminy miejsko-wiejskie Cybinka, Ośno Lubuskie, Rzepin i Słubice, gminę wiejską Górzycyca. Tak określony obszar - zespół podstawowych jednostek podziału administracyjnego (jednostek samorządu terytorialnego szczebla podstawowego) położony jest w północno – zachodniej części województwa lubuskiego, przy granicy państwowej z Republiką Federalną Niemiec.

Powiat słubicki graniczy odpowiednio: po stronie północnej z powiatem gorzowskim, po stronie wschodniej z powiatem sulęcińskim, po stronie południowo-wschodniej z powiatem krośnieńskim, a od strony zachodniej z Krajem Związkowym Brandenburgia – Republiki Federalnej Niemiec.

Łączna powierzchnia powiatu wynosi 99 872 ha, co stanowi 7,15% powierzchni województwa. Powiat zamieszkuje 47 911 osób, co stanowi 4,65% ludności województwa. Charakterystykę poszczególnych gmin zaprezentowano w tabeli.

Tab. 1. Dane poszczególnych gmin powiatu słubickiego.

LP.	Gmina	Powierzchnia w [ha]	Powierzchnia lasów w [ha]	Liczba mieszkańców	Gęstość zaludnienia na km ²
1	Cybinka	27 972	16 220	7 100	43,77
2	Górzycyca	14 500	2 770	4 272	29,46
3	Ośno Lub.	19 800	9 800	6 511	32,88
4	Rzepin	19 100	9 430	10 248	53,65
5	Słubice	18 500	8 260	19 780	106,92

Region ten ze względu na przygraniczne położenie jest atrakcyjny pod względem turystycznym i gospodarczym. Jak stwierdzono w strategii rozwoju powiatu do jego głównych atutów należą:

- krajobraz urozmaicony wzgórzami i jeziorami,
- duże kompleksy leśne i osobliwości przyrodnicze.

Bogactwem powiatu są lasy, które zajmują powierzchnię 464,2 km², co stanowi ponad 46 % jego powierzchni całkowitej. Są to przeważnie monokulturowe bory sosnowe, zajmujące tereny o glebach piaszczystych, nieprzydatnych rolniczo. Lasy są źródłem wartościowych surowców naturalnych, a także ważnym czynnikiem warunkującym klimat, czynnikiem decydującym o warunkach życia, samopoczucia i wypoczynku. W okresie jesiennym lasy dostarczają dużo tzw. użytków nieдрzewnych, a w szczególności grzybów mieszkańcom powiatu i licznyim turystom.

Przygraniczne położenie, dobrze rozwinięty handel i usługi, dobry układ komunikacyjny to czynniki napędzające gospodarkę oraz nadające charakter i kształt kierunkom rozwoju gmin wchodzących w skład powiatu. Biorą tu początek drogi krajowe nr 118 do Szczecina, nr 137 do Międzyrzecza i dalej, nr 275 do Zielonej Góry. Przez teren powiatu będzie przebiegała autostrada A-2 z Berlina do Warszawy i dalej. Dzięki istnieniu dużego węzła kolejowego w Rzepinie mieszkańcy powiatu mają dogodne połączenia z całą Europą. Coraz większe znaczenie komunikacyjne ma rzeka Odra, która na obszarze powiatu jest przez cały rok żeglowna. Tą drogą barki z kruszywem, surowcami chemicznymi i węglem płyną z południa Polski do portów na północy oraz przez kanał Odra – Szprewa do Niemiec i krajów Beneluksu.

Dobre warunki do rozwoju mają firmy zajmujące się transportem, spedycją oraz obsługą celną. Powoli rozwija się także przemysł, w który coraz chętniej inwestują firmy z państw Unii

Europejskiej. Położenie powiatu na granicy z Niemcami stało się atutem tego powiatu. Na terenie powiatu są trzy przejścia graniczne: dwa drogowe (Świecko-Frankfurt oraz Słubice-Frankfurt) i jedno kolejowe (Kunowice-Frankfurt). Na przejściu granicznym w Świecku funkcjonuje Terminal Towarowych Odpraw Celnych.

Wraz z upadkiem systemów totalitarnych w Europie Środkowej i Wschodniej oraz demokratyzacją życia publicznego nastąpiło otwarcie granic z Unią Europejską, co skutkowało i skutkuje nabraniem nowego wymiaru dla kontaktów samorządów regionów przygranicznych. Podpisano wiele porozumień o współpracy transgranicznej. Gminy pasa przygranicznego mogą również korzystać ze specjalnych pomocy przyznanych przez zachodnich sąsiadów, których celem jest wyrównanie zapóźnień cywilizacyjnych. Znakomita część pomocy skierowana jest na działania związane z ochroną środowiska zarówno w aspekcie likwidacji skutków zaniedbań jak i przeciwdziałaniu zagrożeń związanych z bieżącą emisją.

Dzięki powstaniu w Słubicach Collegium Pollonicum, będącego wspólnym przedsięwzięciem Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz Uniwersytetu Europejskiego we Frankfurcie n/O, miasto Słubice awansowało do grona miast uniwersyteckich. Fakt ten należy traktować jako olbrzymią szansę dla regionu. Dzięki aktywności akademickiej region będzie mógł korzystać z dorobku intelektualnego pracowników naukowych, jednego z najprężniejszych uniwersytetów polskich.

W zakresie możliwości gospodarczych sporą szansę stanowi utworzona w regionie specjalna strefa ekonomiczna. Strefa ma charakter rozproszony. W Słubicach pod inwestycje przekazano 132 ha, a w Kostrzynie powierzchnia strefy wynosi 325 ha. Głównymi atutami Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej są przygraniczne położenie, doskonała komunikacja, bliskość zachodnich aglomeracji. Faktu tego nie należy jednak przeceniać gdyż sporym minusem jest ograniczony dostęp do wysoko kwalifikowanej kadry, zarówno menedżerskiej jak i technicznej.

Teren powiatu słubickiego stanowi atrakcyjne miejsce dla różnorodnych form inwestycji. Region powiatu jest godny uwagi ze względu na walory turystyczne i związane z nimi możliwości rozwoju turystyki. Samorząd powiatu i samorzady gmin, wchodzących w skład powiatu, oferują swoją pomoc zainteresowanym w inwestowaniu na terenie powiatu.

1.1.1 Jakość wód

Wody podziemne

Według podziału hydrogeologicznego Polski, obszar opracowania znajduje się w większości w zasięgu I Regionu Szczecińskiego. Tylko niewielka południowa część obszaru (gmina Cybinka) wchodzi w zasięg XIII Regionu Wielkopolskiego.

W regionie Szczecińskim główny użytkowy poziom wodonośny zalega w piaskach i żwirach czwartorzędowych na głębokości od kilku do 80 m ppt. W podregionie Kotliny Kostrzyńskiej głębokość zwierciadła głównego użytkowego poziomu wód podziemnych wynosi od kilku do 60 m, a miąższość warstwy wodonośnej 10 - 30 m. Rejon Słubic charakteryzuje się zaleganiem głównego poziomu wodonośnego na głębokości do 10 m ppt. i miąższością warstwy wodonośnej do 20 m. Wydajności w całym regionie wynosi 10-90 m³/h.

Wody trzeciorzędowe na obszarze opracowania odgrywają podrzędną rolę i nie są eksploatowane.

Obszar opracowania znajduje się w zasięgu dwóch głównych zbiorników wód podziemnych (GZWP):

- GZWP nr 144 „Wielkopolska Dolina Kopalna”,
- GZWP nr 137 „Pradolina Toruńsko-Eberswaldzka (gmina Górzycy).

Wody powierzchniowe

Do wód powierzchniowych zalicza się wody płynące w rzekach i rowach melioracyjnych oraz wody zgromadzone w jeziorach i stawach. Obszar gmin powiatu słubickiego, położony jest w dorzeczu rzeki Odry.

Sieć hydrograficzna obszaru opracowania jest zróżnicowana, nawiązująca wyraźnie do mezoregionów geograficznych i jednostek geomorfologicznych. Szczególnie gęstą i zróżnicowaną siecią hydrograficzną wyróżniają się tu wielkie doliny rzeczne - zwłaszcza Pradolina Warty (Kotlina Gorzowska) oraz - w mniejszym stopniu - dolina Odry. Zawile system wód powierzchniowych tworzą tu - oprócz koryt głównych rzek - liczne drobniejsze dopływy, często płynące równolegle do rzeki głównej, starorzecza, oczka wodne i tereny podmokłe. Sieć hydrograficzna w omawianych „dolinnych” mezoregionach jest silnie przekształcona antropogenicznie, a większość cieków została uregulowana. Występują też liczne kanały i rowy melioracyjne oraz zbiorniki wodne po wyrobiskach torfu (Pradolina Warty).

W odróżnieniu od dużych dolin, ubóstwem sieci hydrograficznej odznaczają się wysoczyzny - morenowa mezoregionu Pojezierza Łagowskiego oraz sandrowa mezoregionu Równiny Torzyskiej. W przypadku tej drugiej równiny rzadka sieć wód powierzchniowych związana jest z niskimi spadkami, silną przepuszczalnością podłoża oraz skąpymi opadami atmosferycznymi. Z kolei wysoczyzna morenowa Pojezierza Łagowskiego wyróżnia się - przy niewielkim udziale wód płynących - względnie bogatym systemem jezior polodowcowych, rynnowych i wytopiskowych. Niewielkie jeziora wytopiskowe występują też, (ale nielicznie) na równinie sandrowej.

Z ubóstwem sieci wód płynących obu wysoczyzn wyraźnie kontrastuje przecinająca je wielka rynna polodowcowa Ilanki i Ośnianki. Sieć hydrograficzna tej dużej jednostki geomorfologicznej zbliżona jest charakterem do sieci hydrograficznej dużych dolin, przy czym oprócz gęstego i zawilego systemu cieków powierzchniowych, zarówno sztucznych jak i naturalnych - mniej lub bardziej przekształconych, występują tu dość liczne jeziora rynnowe (przeływowe).

Sieć rzeczna

Do największych cieków powierzchniowych obszaru opracowania należą: Odra, Pliszka, Ilanka, Kanał Postomski i Łęcza.

Odra jest największą rzeką omawianego obszaru. Stanowi południowo - zachodnią jego granicę i jednocześnie granicę państwa. Głównymi prawobrzeżnymi dopływami Odry obszaru opracowania są rzeki Pliszka, Ilanka, Kanał Postomski i Łęcza.

Pliszka jest rzeką II rzędu i stanowi prawobrzeżny dopływ rzeki Odry. Od km 31,3 płynie na terenie gminy Cybinka i uchodzi do rzeki Odry na północ od miejscowości Urad. Dopływami Pliszki są Konotop i Łagowa. Pliszka na całej długości nie jest odbiornikiem ścieków komunalnych. Pośrednio przyjmuje zanieczyszczenia z miejscowości położonych poza granicami omawianego obszaru (Łagowa, Gronowa, Toporowa oraz Gądkowa Wielkiego). W dolnym biegu, m in. w Sądowie i Koziczynie, zlokalizowano szereg stawów rybnych, okresowo zanieczyszczających rzekę. Pliszka prowadzi wody zaliczane do I klasy czystości. Przyjmuje się, iż pożądanym kierunkiem zagospodarowania rzeki powinno być podjęcie czynności związanych z odtworzeniem progów wodnych na Pliszce dla potrzeb produkcji energii elektrycznej (tzw. I i II młyn w gminie Cybinka) oraz stworzenie warunków do retencjonowania wody.

Ilanka stanowi prawobrzeżny dopływ rzeki Odry, płynie przez gminę Cybinka, a uchodzi do Odry w pobliżu wsi Świecko, w gminie Słubice. Do głównych źródeł zanieczyszczeń należy Rzepin, położony w jej górnym odcinku. Według Rozporządzenia Wojewody Gorzowskiego Nr 30/80 docelowo rzeka Ilanka powinna odpowiadać pierwszej klasie czystości - od ujścia do przekroju miasta Rzepin, a dalej II klasie poniżej.

Łęcza (Ośnianka, Lenka) - stanowi lewobrzeżny dopływ Kanału Postomskiego. Wypływa z terenów bagiennych między Rzepinem, a Ośnem Lubuskim. Płynie na terenie gminy Ośno Lubuskie. W górnym jej biegu przyjmuje zanieczyszczenia z miejscowości Ośno Lubuskie, a w dolnym z miejscowości Słońsk. Według Rozporządzenia Wojewody Gorzowskiego Nr 30/80 docelowo rzeka Ośnianka powinna odpowiadać III klasie czystości.

Kanał Racza Struga (Kanał Czerwony). Przebiega przez teren gmin Górzycza i Słubice. Koryto Kanału od mostu w rejonie miejscowości Drzecin jest uregulowane, na pozostałej długości w stanie naturalnym.

Jeziora

Na obszarze powiatu występują liczne jeziora polodowcowe, głównie rynnowe o charakterystycznych wydłużonych kształtach, różniące się powierzchnią, pojemnością i przeznaczeniem. Największe skupiska znajdują się w obrębie mezoregionu Pojezierza Łagowskiego, na terenie gmin Ośno Lubuskie i Cybinka.

W zachodniej części gminy Ośno na terenie Uroczyska Ośniańskich Jezior znajduje się ciąg 9 jezior rynnowych. Od strony północnej poprzez jeziora Imielno, Bielawa, Odrzygoszcz, Mościenko, Grzybno, Kocioł, Czyste Małe, aż do jeziora bez nazwy położonego na południe od Czystego Wielkiego. W północnej części gminy Ośno, na terenie Uroczyska Doliny Lenki, znajdują się 3 jeziora Wielkie, Małe i Lipieńskie, a także stawy rybne o znacznych powierzchniach. Największymi jeziorami tej gminy, o powierzchni powyżej 20 ha, są: Grzybno, Reczynek, Czyste Wielkie i Imielno.

Na terenie gminy Cybinka znajdują się 4 jeziora o powierzchni powyżej 15 ha, Krzesińskie, Głębokie, Urad i Supno. Pozostałe o niewielkiej powierzchni to: Trzcinnik, Moczarowe, Lipawki, Płonnik, Przyrzecze, Raczę, Łyska, i Rapickie.

Jeziora znajdujące się na rozpatrywanym obszarze nie są objęte badaniami monitoringowymi. Jezioro Wielickie, zlokalizowane na rzece Pliszce powyżej granicy gminy Cybinka, było badane w 1997 i 2001 roku. Utrzymało III klasę czystości charakteryzującą się wodami o niskiej jakości, silnie zeutrofizowaną. Jezioro posiada niekorzystne cechy morfometryczno – hydrograficzno – zlewniowe, które kwalifikują je poza kategorią podatności na degradację. Jego stan czystości ma wpływ na wody rzeki Pliszki, płynącej w dolnym odcinku na obszarze objętym opracowaniem.

1.1.2 Gospodarka wodno – ściekowa.

1.1.2.1 Zaopatrzenie w wodę.

Poniżej podano podstawowe informacje na temat gospodarki wodą pitno-gospodarczą w poszczególnych gminach.

Gmina Słubice obejmuje miasto Słubice oraz 12 wsi, w tym 11 zwodociągowanych w latach poprzednich oraz Nowe Biskupice wyposażone w sieć wodociągową w bieżącym roku. Infrastruktura zaopatrzenia w wodę gminy obsługiwana jest przez Zakład Usług Wodno-Ściekowych w Słubicach (11 wsi), z wyjątkiem Golic – obsługiwanych przez miejscową Rolniczą Spółdzielnię Produkcyjną. W celu zaspokojenia swego zapotrzebowania na wodę pitno-gospodarczą wszystkie miejscowości gminy korzystają z zasobów wód podziemnych pochodzących z utworów czwartorzędowych, w kategorii „B”.

Najbardziej rozbudowanym systemem wodociągowym, zaopatrującym w wodę pitno-gospodarczą także położone w sąsiedztwie wsie: Kunowice, Nowy Lubusz, Nowe Biskupice (a w niedługim czasie także Pławidło), dysponuje aktualnie miasto Słubice. System ten obejmuje:

- zlokalizowane w południowo-wschodniej części miasta duże ujęcie nr 2 wód podziemnych „Lotnisko”, z 7 studniami głębinowymi z lat 1980-2001, o wydajnościach 48-101 m³/h i głębokościach czerpania sięgających 102 m; ujęcie posiada zatwierdzone zasoby eksploatacyjne o wydajności 370 m³/h oraz maksymalne –dopuszczone pozwoleniem wodnoprawnym z 1997 r. – obciążenie 8800 m³/d;

- nowoczesną, zautomatyzowaną stację uzdatniania wody o wydajności 8800 m³/d, wybudowaną w latach 1997-1998, wyposażoną w urządzenia do napowietrzania, filtracji pospiesznej i dezynfekcji wody;
- 3 zbiorniki retencyjno – wyrównawcze wody uzdatnionej (2600 m³);
- sieć przesyłowo – rozdzielczą (układ pierścieniowy) o sumarycznej długości 58,4 km, w większości ze starych rurociągów żeliwnych o średnicach 80-300 mm, w znacznym stopniu zdekapitalizowaną (wiek w większości ponad 60 lat, zmniejszenie przekroju niektórych jej odcinków nawet o 80% na skutek złej jakości wody w minionym okresie), o dużej awaryjności.

Płytkie zaleganie wód podziemnych na terenie miasta sprzyja także występowaniu dużej liczby ujęć lokalnych (w sumie 38 ujęć), wykorzystywanych do różnych celów przez mieszkańców i zakłady pracy (15 ujęć, głównie przemysłowych). Według danych rocznika statystycznego z 2001 r. 95,3% ludności miasta Słubice korzystało z sieci wodociągowej. Pomimo niezadowalającego stanu sieci wodociągowej jakość wody uzdatnionej na terenie ASUW oraz wody pobieranej z sieci odpowiada normom.

Ok. 95 % ludności wiejskiej korzysta ze zbiorczej sieci wodociągowej o sumarycznej długości ok. 37,4 km (wraz z rurociągami tranzytowymi), w tym 30,9 km w zarządzie ZUWS Słubice oraz 6,5 km w zarządzie RSP Golice. Stan ujęć i sieci wodociągowych w jednostkach przejętych w 1997 r. z AWRSP (Kolonja Nowy Lubusz, Drzecin, St. Biskupice) oraz od RSP Golice (Pławidło) na ogół nie jest zadowalający. Dotyczy to zarówno statusu formalno-prawnego obiektów (pozwolenie wodnoprawne dla ujęcia w Drzecinie uzyskano dopiero w 2002 r., brak zatwierdzonych stref ochrony ujęć), stanu technicznego sieci, stanu sanitarnego ujęć (skażenie bakteryjne wód z ujęć w Kolonii Nowy Lubusz, Pławidle i Drzecinie) jak też zasobności złóż wody (niedobory wody w okresie letnim w Drzecinie).

Gmina Rzepin. Aktualnie liczba ludności niekorzystającej z sieci wodociągowej w gminie wynosi 3 538 M, w tym 3 162 w mieście Rzepinie; ta część ludności korzysta ze studni przydomowych. Stopień zwodociągowania całej gminy wynosi 90,1 %, a miasta Rzepin aż 86,6 %, w wyniku intensywnego rozwoju sieci w ostatnich 2 latach.

Dyspozycyjne zasoby wód podziemnych czwartorzędowych są wykorzystywane w 42,5 % i równe są sumarycznemu zapotrzebowaniu ludności gminy na wodę pitną – gospodarczą. Jednostkowe zużycie tej wody w miejscowościach wyposażonych aktualnie w sieć wodociągową wynosi zaledwie 102,5 l/Md, co świadczy o oszczędnym nią gospodarowaniu.

Rzepin nie posiada systemu zaopatrzenia w wodę pitno-gospodarczą, obejmującego całe miasto. Korzysta ono z 18 lokalnych ujęć wody podziemnej (w tym 11 komunalnych) z hydroforniami, zaopatrujących zakłady przemysłowe oraz poszczególne osiedla, wyposażone w lokalne, rozdzielcze sieci wodociągowe. W 1999 r. sumaryczna ich długość wyniosła 14,8km. Jedyne 4 ujęcia posiadają urządzenia do uzdatniania wody w procesach odżelaziania, odmanganiania i filtracji pospiesznej; z pozostałych zaś do sieci wodociągowej tłoczona jest woda surowa. Ujęcia zasilane są wodą podziemną z utworów czwartorzędowych, z głębokości od kilkunastu do kilkudziesięciu metrów.

Obecna infrastruktura wodociągowa miasta nie zapewnia prawidłowego zaopatrzenia ludności w wodę. Według danych z „Programu ochrony środowiska dla województwa lubuskiego na lata 2003-2010” z marca 2003r., Rzepin znalazł się na liście 6 systemów wodociągowych, zaopatrujących ponad 5000 mieszkańców, które nie spełniają obowiązujących wymogów w zakresie jakości dostarczanej wody, przy czym sytuację w tym mieście należy uznać za szczególnie krytyczną z uwagi na znaczne przekroczenia dopuszczalnych wartości aż 5 parametrów jakości wody zarówno bezpośrednio po SUW jak i w punktach czerpalnych sieci rozdzielczej. Aktualnie trwa przebudowa sieci wodociągowej w centrum miasta na system o układzie pierścieniowym.

Wiejskie ujęcia wody podziemnej czwartorzędowej wraz z lokalnymi sieciami wodociągowymi istnieją w 10 wsiach: Drzeńsko, Gajec, Kowalów, Lubiechnia Wielka, Starków, Radów, Serbów, Starościn, Maniszewo i Sułów, przy czym wodociąg w Radowie jest systemem

grupowym i obejmuje swym zasięgiem także wieś Radówek w gminie Górzycy. W 1999 r. sumaryczna długość rozdzielczych sieci wodociągowych we wsiach wyniosła 19,4km. Sieci wodociągowej nie posiadają następujące wsie: Rzepinek, Lubiechnia Mała, Jerzmanice Lubuskie i Nowy Młyn.

Gmina Ośno Lubuskie. Stopień zwodociągowania gminy wynosi 99,7 % , zaś miasta Ośno – niemal 100 %. Tylko jedna miejscowość – Rosławice (4 mieszkańców) jest pozbawiona wodociągu. Liczba ludności korzystającej ze studni przydomowych wynosi 17 M w całej gminie, w tym 13 M w Ośnie. Wg stanu na koniec 1998 r. średnia produkcja wody w mieście wynosiła 667 m³/d a jej sprzedaż – 446 m³/d (33% strat), na terenie jednostek wiejskich odpowiednie dane wyniosły 411 m³/d oraz 205,5 m³/d (50% strat). Na terenie gminy istnieją następujące ujęcia wody wraz z hydroformiami:

- dla miasta Ośna – 2 ujęcia o łącznej wydajności 2800 m³/d;
- dla wsi Świniary, Sienno, Lipienica, Smogóry, Lubień, Połęcko, Trześniów, Podošno, Grabno, Gronów i Radachów o wydajności 288-1008 m³/d; studnie publiczne: w Ośnie Lubuskim (5 szt.), Smogórach (3 szt.) i Świniarach.

Miasto Ośno Lubuskie posiada niezbyt nowoczesne ujęcie wody ze stacją jej uzdatniania i murowaną wieżą ciśnień oraz sieć rozdzielczą o długości 12 km; długość jej na terenach wiejskich wynosi 12,3km. Administratorem hydroforni oraz sieci miejskiej i wiejskich jest Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Ośnie, z wyjątkiem wodociągów w Grabnie, który stał się własnością prywatną.

Gmina Cybinka. Infrastruktura zbiorowego zaopatrzenia gminy w wodę jest bardzo rozwinięta i według ankiety z 2003 r. obejmuje 94% ludności. Aktualnie potrzeby miasta Cybinka w zakresie dostawy wody do celów bytowo-gospodarczych pokrywane są w całości z wodociągu miejskiego, podczas gdy jeszcze w 2001 r. miało to miejsce tylko w 80,7 procentach. Dla celów pitno-gospodarczych pobierane są wyłącznie wody podziemne z utworów czwartorzędowych. Północna część gminy leży w granicach GZWP Nr 144 (Wielkopolska Dolina Kopalna), którego strop znajduje się na głębokości ok. 20 m poniżej poziomu terenu. Eksploatacją infrastruktury zaopatrzenia w wodę zajmują się różne podmioty. Żadne z ujęć nie posiada wyznaczonej i zatwierdzonej strefy ochrony, niektóre zaś nie dysponują też pozwoleniami wodnoprawnymi na pobór wody. Gmina w całości jest zaopatrywana z 9 głębinowych ujęć wód podziemnych (19 studni), o głębokościach 18-60 m, spośród których 8 wyposażonych jest w stacje uzdatniania wody (ankieta z 2003 r.).

Wg stanu na rok 2000 spośród miejscowości wiejskich tylko Sądów, Mieleznica i Krzesin nie posiadały wodociągów, natomiast w miejscowości Drzeniów wodociąg obsługiwał tylko część ludności. Pozostałe wsie były w całości zwodociągowane.

Bieganów zaopatrywany jest w wodę z ujęcia eksploatowanego przez PROVIMI POLSKA BIEGANÓW, Sp. z o.o. w Bieganowie. Składa się ono z 5 studni głębinowych, hydroforni, stacji uzdatniania, zbiornika wieżowego HYDROGLOBUS (200 m³) oraz zbiornika wód popłucznych. Z ujęcia tego zasilana jest też wytwórnia pasz, gorzelnia, ferma trzody chlewnej i bydła oraz gospodarstwo rolne. Według danych z 1999 r. sumaryczna dobowo produkcja wody wyniosła 760 m³/d z przeznaczeniem 64% na potrzeby fermy i wytwórni pasz oraz 36% - dla osiedla i gospodarstwa rolnego. Zgodnie z pozwoleniem wodnoprawnym z 1998 r., średni dopuszczalny pobór wody z zatwierdzonych zasobów wód w kategorii B o wydajności maksymalnej 108 m³/h, wynosi 1350 m³/d.

W 2000 r. łączna długość sieci wodociągowej na terenie gminy wynosiła 45,2km. W 2003 r. wzrosła ona do 61km.

Gmina Górzycy. Wg stanu na koniec roku 1998 każda wieś w gminie posiada własne ujęcia czwartorzędowych wód podziemnych do celów pitno-gospodarczych, oprócz Owczar, zaopatrywanych z ujęć w Górzycy oraz Radówka, zasilanego w wodę z ujęcia w Radowie (gmina Rzepin). Stacja Ługi Górzyckie (25 mieszkańców) zaopatrywana jest z wodociągu z Górzycy. Istniejące systemy wodociągowe są powiązane z ujęciami wody w ośrodkach produkcji zwierzęcej w dawnych pegeerach. Sumaryczna długość sieci wodociągowej w gminie wynosi 36,1 km, a jednostkowe zużycie wody pitno-gospodarczej – 85 dm³/M d.

Obecnie na terenie gminy istnieją trzy wiejskie wodociągi grupowe:

- Wodociąg górzycki, z ujęciem wody w Górzycy, obsługujący także wieś Owczary;
- Wodociąg „Radów”, z ujęciem wody w Radowie (gmina Rzepin), zaopatrujący też wieś Radówek;
- Wodociąg „Stańsk”, z ujęciem wody w Stańsku, zaopatrujący także wieś Chartów w gminie Słońsk.

Pozostałe wsie posiadają lokalne ujęcia wód podziemnych wraz z sieciami rozdzielczymi.

Jakość ujmowanych wód podziemnych nie odpowiada normom głównie ze względu na wysokie stężenia żelaza i manganu oraz - w rejonach położonych w sąsiedztwie Odry - azotanów. Podwyższone stężenia azotanów występują głównie w rejonach położonych w bezpośrednim sąsiedztwie rzeki Odry.

Aktualnie stan techniczny ujęć wody jest niezadowolający i wymagają one remontów lub modernizacji.

1.1.2.2 Infrastruktura ochrony wód.

Poniżej przedstawiono szczegółową charakterystykę i ocenę aktualnego stanu systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych w poszczególnych gminach.

Gmina Słubice. Ponieważ na terenie gminy nie jest prowadzona żadna znacząca produkcja przemysłowa, jedynym źródłem zanieczyszczeń wód są ścieki komunalne, pochodzące z 12 miejscowości, w tym głównie z miasta Słubice.

Ponad 96,7 % ludności miasta jest objęte siecią kanalizacyjną (rozdzielczą). Jednostkowa ilość ścieków dopływających do oczyszczalni miejskiej wynosi 0,326 m³/M·d, co niemal 2-krotnie przekracza wartość przyjmowaną do projektowania tego rodzaju systemów w aglomeracjach o porównywalnej wielkości. Przyczyną nadmiernych ilości ścieków miejskich są nieszczelności sieci kanalizacyjnej. W okresach wysokiego poziomu wód gruntowych, spowodowanego opadami lub wysokim stanem wód Odry, sieć kanalizacyjna - ze względu na zły stan techniczny - pełni rolę sieci odwadniającej teren miasta. Wskazują na to również badania jakości ścieków surowych, w których wartości stężeń podstawowych wskaźników zanieczyszczenia są często dwukrotnie niższe niż spotykane zazwyczaj w ściekach miejskich. Pozostałe miejscowości, o charakterze wiejskim, zamieszkałe przez 2425 osób, nie dysponują kanalizacją sanitarną.

W Słubicach istnieje miejska oczyszczalnia ścieków III⁰, o przepustowości nominalnej 5000 m³/d i maksymalnej 6400 m³/d (RLM=25 000), z pogłębionym usuwaniem biogenów oraz chemicznym strącaniem resztkowego fosforu przy użyciu PIX, przekazana do użytku w 1996 r. Oczyszczalnia typu SBR jest wyposażona w nowoczesne urządzenia do wstępnego mechanicznego podczyszczania ścieków, 2 reaktory SBR z osadem czynnym (napowietrzane drobnopęcherzykowo) oraz urządzenia do magazynowania i dawkowania roztworu PIX. Ustabilizowany symultanicznie osad nadmierny jest zagęszczany grawitacyjnie, odwadniany na prasie i składowany na terenie oczyszczalni bądź używany do rekultywacji gruntów własnych. Z uwagi na nieszczelną sieć kanalizacyjną obiekt jest nieznacznie przeciążony hydraulicznie, jednak obciążenie ładunkiem zanieczyszczeń jest niższe od projektowanego. Obiekt ten może przejąć dodatkowe ilości ścieków komunalnych pod warunkiem uprzedniego zmniejszenia dopływu wód przypadkowych do sieci kanalizacyjnej.

W pozostałych, wiejskich miejscowościach gminy nie ma aktualnie oczyszczalni ścieków.

Gmina Rzepin. W gminie nie jest prowadzona działalność przemysłowo – produkcyjna. Zagrożeniem dla czystości wód są więc głównie ścieki komunalne z miasta Rzepin oraz 14 wsi. Stopień skanalizowania Rzepina jest stosunkowo niski i wynosi 58,7 %, co sprawia, że do oczyszczalni ścieków dopływa aktualnie tylko 750 m³/d ścieków z całkowitej ilości wytwarzanych ścieków równej 996 m³/d. Tak, więc 246 m³/d komunalnych ścieków miejskich wciąż jeszcze trafia do wód w stanie surowym lub nieco podczyszczonym (szamba) ze źródeł rozproszonych. Drugą miejscowością w gminie, która częściowo dysponuje, rozdzielczą siecią kanalizacyjną, jest duża wieś Kowalów (aktualnie w 64,7% skanalizowana; 46 m³/d ścieków oczyszczanych; 69 m³/d ścieków zrzucanych bezpośrednio do wód i ziemi). Pozostałe wsie nie posiadają ani kanalizacji zbiorczej ani oczyszczalni ścieków.

Istniejąca w Rzepinie miejska oczyszczalnia ścieków III⁰ o przepustowości 1460 m³/d (RLM=9 730), z pogłębionym usuwaniem biogenów, jest użytkowana od 1994 r. Oczyszczalnia z osadem czynnym, posiada stację zlewną fekaliów, kraty i piaskownik, wydzieloną komorę defosfatacji, rów cyrkulacyjny z osadnikiem wtórnym oraz poletka do suszenia osadów. Z uwagi na częściowo tylko zrealizowaną sieć kanalizacyjną w mieście, oczyszczalnia jest obciążona hydraulicznie jedynie w 39%.

Druga z istniejących w gminie oczyszczalni ścieków komunalnych II⁰ we wsi Kowalów, oddana do użytku w 1979 r., posiada przepustowość 92 m³/d (RLM=767), wykorzystaną w zaledwie 50 %-ach, ze względu na częściowe tylko skanalizowanie miejscowości. Obiekt został oparty o technologię uproszczonego osadu czynnego o przedłużonym napowietrzaniu, z naturalnym suszeniem ustabilizowanego symultanicznie osadu nadmiernego. W planach gminy założono docelową likwidację oczyszczalni.

Pozostałe wsie omawianej gminy są pozbawione systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych.

Gmina Ośno Lubuskie. Ośno Lubuskie jest częściowo wyposażone w rozdzielczą sieć kanalizacji zbiorczej, obsługującą 67,7 % ludności miasta; stan sieci należy uznać za zadowalający. Miasto posiada dwie oczyszczalnie III⁰, z osadem czynnym i chemicznym strącaniem fosforu PIX-em: typu Bioblok Mu-200 przy ul. Kolejowej (przepustowość 200 m³/d, RLM=1330, z 1982 r.) oraz typu Bioblok WS-400 przy ul. Okrzei (przepustowość 400 m³/d, RLM=4851, z 1982 r.). Obydwa obiekty są niedociążone hydraulicznie.

Brak jest sieci kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków komunalnych w pozostałych miejscowościach wiejskich gminy. Na jej terenie nie prowadzi się żadnej znaczącej działalności przemysłowo - produkcyjnej.

Gmina Cybinka. Należy ona do najslabiej wyposażonych w systemy odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych (ogólny stopień skanalizowania zaledwie 6,4 %). Aktualnie na terenie miasta Cybinka jest jedynie 2,8 km sieci kanalizacji rozdzielczej. Do nowo wybudowanej (2001 r.) oczyszczalni ścieków III⁰ typu APIS, o przepustowości 600 m³/d (RLM=4 000), dopływa zaledwie 30 m³/d. Na bieżąco wykonuje się podłączenia i budowę sieci na terenie miasta, w celu dociążenia obiektu.

Istnieje ponadto oczyszczalnia II⁰ w Bieganowie, obejmująca 2 rowy biologiczne z osadnikami wtórnymi i pompownią recyrkulacyjną biomasy, poletka do suszenia osadów i stację zlewną, przeznaczona do oczyszczania ścieków sanitarnych z osiedla, ścieków gorzelnianych i socjalnych od załogi ze Spółki PROVIMI POLSKA, ścieków socjalnych z zakładu PROF oraz z zakładów użyteczności publicznej i handlu. Przepustowość obiektu wynosi 328 m³/d, RLM=2733 (w tym nowego ciągu technologicznego, z 1998 r. - 230 m³/d; RLM=1917). Średnia dobowa ilość wynosi 166 m³/d.

W pozostałych miejscowościach wiejskich gminy brak jest systemów kanalizacji zbiorczej i oczyszczalni ścieków komunalnych.

Gmina Górzycza. Gmina należy do najlepiej wyposażonych w infrastrukturę ochrony wód. Górzycza posiada aktualnie najwyższy w powiecie ślubickim wskaźnik skanalizowania – 97,4%; pozostałe miejscowości pozbawione są tego rodzaju infrastruktury. Sieć kanalizacyjna miasta posiada charakter mieszany: częściowo jest rozdzielcza, w pozostałej części zaś - ogólnospławna. Przekazana do eksploatacji w 1981 r., i zmodernizowana w 1999 r. oczyszczalnia III⁰ (przepustowość 305 m³/d, RLM=2 033), przejmuje 220-290 m³/d ścieków miejskich. Obiekt obejmuje 3 równoległe zasilane ciągi technologiczne z wielofazowym osadem czynnym nitryfikująco – denitryfikującym, każdy z dwukomorowym reaktorem, napowietrzanym drobnopełcherzykowo, oraz pionowym osadnikiem wtórnym. Stosowane jest też wstępne strącanie fosforu przy użyciu PIX. Odpływ końcowy trafia do doczyszczających stawów glonowych. Ustabilizowany symultanicznie osad nadmierny jest odwadniany na poletkach, higienizowany chemicznie (wapno) i wywożony na gminne wysypisko odpadów.

Drugą w pełni skanalizowaną miejscowością w gminie jest wieś Ługi Górzyckie, w której istnieje też lokalna oczyszczalnia ścieków II⁰, o przepustowości 50 m³/d (RLM=417), oddana do użytku w 1999 r. Oczyszczalnia jest aktualnie niedociążona, gdyż przejmuje tylko 24-32 m³/d ścieków komunalnych. Obiekt, wyposażono w kontenerowy system osadu czynnego CT-20 z reaktorem hybrydowym (złoże biologiczne + biomasa zawieszona), napowietrzanym sprężonym powietrzem oraz lamelowym osadnikiem wtórnym. Uwodniony osad nadmierny jest okresowo wywożony do gminnej oczyszczalni w Górzycy.

Kolejnym obszarem gminy o rozwijającej się infrastrukturze komunalnej jest zespół wsi Czarnów – Stańsk – Żabice, zasiedlony przez 1465 osób, w którym budowana jest obecnie wspólna sieć kanalizacji zbiorczej, obejmująca już 24,3% mieszkańców (w tym 72,3% w Stańsku).

Zespół ten dysponuje już grupową oczyszczalnią ścieków komunalnych III⁰ w Czarnowie (przepustowość 225 m³/d; RLM=1500-1927; aktualnie Q=17-17 m³/d), oddaną do użytku w 2002 r. Obiekt wyposażony jest w reaktor sekwencyjny (SBR) typu BIOVAC, w instalację do symultanicznego strącania resztkowego fosforu przy użyciu PIX oraz prasę do odwadniania nadmiernego osadu czynnego.

W pozostałych miejscowościach gminy brak zbiorczych systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków.

1.1.3 Gospodarowanie odpadami

Na terenie powiatu ślubickiego powstaje 16,21 Mg/a odpadów komunalnych, z czego:

- ✓ 7,24 tys. Mg/a odpadów z gospodarstw domowych
- ✓ 5,25 tys. Mg/a odpadów z obiektów infrastruktury i ruchu turystycznego
- ✓ 0,70 tys. Mg/a odpadów wielkogabarytowych
- ✓ 1,15 tys. Mg/a odpadów zielonych i ulicznych
- ✓ 1,87 tys. Mg/a odpadów budowlanych.

W strumieniu odpadów komunalnych znajduje się:

- ✓ 4,59 tys. Mg/a odpadów opakowaniowych
- ✓ 0,08 tys. Mg/a odpadów niebezpiecznych.

Szacuje się średni przyrost ilości odpadów komunalnych na poziomie 2 % na rok.

Na terenie powiatu ślubickiego funkcjonuje jeden z najlepiej rozwiniętych systemów gospodarki odpadami komunalnymi dzięki działalności Celowego Związku Gmin CZG-12 i Zakładu Utylizacji Odpadów w Długoszynie. Funkcjonowanie samego ZUOK Długoszyń, nie rozwiąże wszystkich problemów związanych z zagospodarowaniem odpadów. Konieczne jest planowe działanie w zakresie stworzenia systemu gospodarki odpadami obejmującego transport, selektywną zbiórkę i edukację ekologiczną. Wymaga to zaangażowania wielu osób reprezentujących różne firmy i samorząd, aby stworzyć spójny system. Podstawowym elementem warunkującym powodzenie całego systemu jest uczestniczenie w nim wszystkich gmin na zasadzie consensusu i troski o dobro wspólne, jakim jest stan środowiska naturalnego.

Powiat słubicki może się poszczycić jednym z najlepiej funkcjonujących systemów gospodarki odpadami komunalnymi w Polsce. Rozwiązanie problemu zagospodarowania odpadów dla stolicy powiatu – Miasta Słubice, pozwoli ostatecznie ugruntować pozycję Lidera w ochronie środowiska.

1.1.4 Jakość powietrza

Klimat

Obszar powiatu słubickiego, wg regionalizacji klimatologicznej W. Okołowicza leży w zasięgu regionów nr 26 (północna część obszaru) i 27 (część południowa) o klimacie z silną dominującą przewagą wpływów oceanicznych. W związku z tymi wpływami omawiany obszar jest wyraźnie uprzywilejowany termicznie, w szczególności w okresie zimowym, kiedy izotermy przybierają kierunek południkowy, a więc mają charakter adwekcyjny. Mniej termicznie uprzywilejowany jest w okresie letnim, kiedy przestrzenny rozkład temperatur wskazuje wyraźnie na przewagę czynnika radiacyjnego, w związku, z czym izotermy układają się równoleżnikowo. Średnia wieloletnia roczna temperatura wynosi około 8,0°C, średnia roczna temperatura minimalna 4,0°C, a maksymalna 12,5°C. Najzimniejszym miesiącem, podobnie jak w pozostałej części kraju, jest styczeń. Średnia wieloletnia temperatura tego miesiąca wynosi około -1,0° do -1,5°C; średnia minimalna -3,5°C, a maksymalna +2,0°C, przy czym szczególnie ciepły jest Przełomowy Odcinek Odry pomimo warunków topograficznych sprzyjających inwersjom termicznym. W mezoregionie tym zima jest tylko nieznacznie chłodniejsza niż w Dolinie Dolnej Odry - regionu Polski o najcieplejszych zimach. W niektórych latach najzimniejszym miesiącem bywa luty, niekiedy grudzień, a sporadycznie listopad lub marzec. Najcieplejszym miesiącem jest lipiec ze średnią wieloletnią temperaturą wynoszącą około 18,0°C; średnią maksymalną 23°C i minimalną 13°C. W niektórych latach najcieplejszym miesiącem jest sierpień, niekiedy czerwiec, a sporadycznie wrzesień i maj.

Dzięki znaczącym wpływom atlantyckim względnie niewielka jest (w skali kraju) średnia wieloletnia amplituda temperatur pomiędzy miesiącem najchłodniejszym i najcieplejszym, nie przekraczająca 20°C. Wpływom tym zawdzięcza omawiany obszar również złagodzenie absolutnych zimowych temperatur minimalnych, które wynoszą: -29,4°C (09.02 1956r.). Wysokie jest natomiast absolutne maksimum: 38°C (1.07.1959r); w 30-letnim cyklu obserwacyjnym 1930-60 było to jedno z najwyższych maksimum w Polsce, a w roku 1994 w Słubicach odnotowano rekordowe (w skali kraju) maksimum, które przekroczyło 39°C.

Uprzywilejowanie termiczne obszaru wyraża się również względnie krótkim okresem z opadem śnieżnym, który wynosi 30 dni, a potencjalnie 135 dni oraz okresem występowania szaty śnieżnej - 40 dni, a potencjalnie 95-100 dni. Wymienione okresy należą do najkrótszych w Polsce. Czas trwania zimy ($T_{sr} d \leq 0^{\circ}C$) wynosi tylko 60 dni, a lata ($T_{sr.d} \geq 15^{\circ}C$) powyżej 90 dni. Okres przymrozkowy ($T_{min} \leq 0^{\circ}C$) trwa 110 dni, dni mroźnych ($T_{max} \leq 0^{\circ}C$) - 25, w tym bardzo mroźnych ($T_{max} \leq -10^{\circ}C$) - 4. Z kolei dni gorących ($T_{max} \geq 25^{\circ}C$) jest 25, a upalnych ($T_{max} \geq 30^{\circ}C$) - 2. Długi jest okres wegetacyjny ($T_d \geq 5^{\circ}C$), który trwa przeciętnie 220-230 dni.

Generalnie warunki termiczne są korzystne dla rolnictwa. Niesprzyjającą cechą są natomiast niezbyt wysokie opady, zwłaszcza, że na omawianym obszarze dominują gleby lekkie. Średnia wieloletnia roczna suma opadów wynosi 550-580 mm (ta druga wyższa suma występuje na wysoczyźnie, w Słubicach wynosi średnio 546 mm). Maksimum opadów przypada na lipiec i wynosi średnio 70-80 mm, minimum natomiast w styczniu - poniżej 40 mm. Na półrocze letnie przypada około 60% opadów rocznych, tak, więc klimat tego regionu nie jest „czysto oceaniczny”, ten typ klimatu charakteryzuje się, bowiem dominacją opadów jesienno-zimowych oraz wiosennych. Mamy tu - podobnie jak w pozostałej części kraju - do czynienia z tzw. klimatem przejściowym (oceaniczny/kontynentalny). Opady letnie wyróżniają się większą gwałtownością (wysoki opad w krótkim czasie) gdyż przeważnie są natury konwekcyjnej. Średnia wieloletnia

liczba dni z opadem $\geq 0,1$ mm wynosi 160 (i jest to dość dużo w skali kraju), w tym z opadem $\geq 1,0$ mm - 115.

Na warunki pluwiotermiczne wpływają czynniki radiacyjne oraz zachmurzenie. Promieniowanie całkowite w skali rocznej wynosi średnio $250 \text{ cal/cm}^2 \times \text{d}$. Minimum przypada na grudzień (krótki dzień) i wynosi około $40 \text{ cal/cm}^2 \times \text{d}$ ($1,75 \text{ Mj} \times \text{m}^2 \times \text{d}^{-1}$), a maksimum na czerwiec (długi dzień) - $465 \text{ cal/cm}^2 \times \text{d}$ ($19 \text{ Mj} \times \text{m}^2 \times \text{d}^{-1}$). Średnioroczne usłonecznienie osiąga 4,2h/d, od 7,5h/d w czerwcu do zaledwie 0,9h/d w listopadzie. Liczba dni pogodnych (zachmurzenie 0-2 st) wynosi 60 dni w roku, dość pogodnych (2-5) powyżej 80. Przeważają dni o większym zachmurzeniu: 115 dni chmurnych (5-8) i około 110 dni pochmurnych (8-10). Omawiany obszar nie należy, zatem do najśłoneczniejszych w kraju.

Pole wiatrów charakteryzuje się dominacją sektora zachodniego, w szczególności wiatrów z kierunku W - 23,2%, SW - 17,4% i NW - 10,5%. Duży jest też udział wiatrów północnych (N) - 8,2%, co może być wywołane lokalną modyfikacją pola wiatrów wynikającą z południkowego przebiegu doliny Odry. Przytoczone dane dla róży wiatrów pochodzą, bowiem z położonej w tej dolinie stacji Słubice. Dominacja wiatrów zachodnich występuje w całym roku, ale szczególnie jest wyraźna w okresie letnim. W okresie zimowym większe znaczenie mają kierunki SW i S, a w porach przejściowych (zwłaszcza w listopadzie i marcu) zaznacza się względnie duży udział sektora wschodniego (E), który jednak nigdy nie przeważa, a średnia w roku odznacza się wyjątkowo niską frekwencją wiatrów wiejących z tego kierunku - 7.4S.

Obszar opracowania nie należy do szczególnie wietrznych. Średnioroczna prędkość wiatru nie przekracza tu 4m/s, największa jest w zimie, a najmniejsza w sierpniu. Topografia w pewnym stopniu modyfikuje lokalne pole wiatrów.

Klimat należy do najbardziej mobilnych elementów i zarazem czynników środowiska przyrodniczego. Od średnich wieloletnich parametrów klimatu występują w poszczególnych latach znaczne odchylenia. Dotyczy to zwłaszcza temperatur pory zimowej, w której w kształtowaniu warunków pogodowych dominującą rolę odgrywa adwekcja. W Słubicach średnia temperatura stycznia może się zmieniać od prawie -11°C (a więc temperatura charakteryzująca najzimniejszy miesiąc w północnej Skandynawii) do $+3,5^\circ\text{C}$ (a więc temperatura zbliżona do przeciętnej wieloletniej tego miesiąca w południowym Krymie). Znacznie mniejszą zmiennością średniej temperatury odznacza się lipiec: od $15,8^\circ\text{C}$ do 21°C . Średnia roczna w Słubicach może wynosić w poszczególnych latach od nieco ponad 6°C do ponad 10°C . Roczna suma opadów w Słubicach w cyklu obserwacyjnym 1930-60 zmieniała się w przedziale 330-750 mm; w lipcu od 25-190 mm, a w styczniu od 10 do 80 mm. Średnia wilgotność względna dla lipca zmieniała się w przedziale 56-78%, przy średniej wieloletniej 73%, a stycznia - od 76-95% przy średniej wieloletniej 85%; średnia wieloletnia roczna wilgotność powietrza w Słubicach wynosi 67,5%.

Źródła zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego

Stan czystości powietrza na obszarze opracowania kształtują lokalne źródła emisji oraz zanieczyszczenia napływające z terenów sąsiednich, głównie z Republiki Federalnej Niemiec, a niekiedy także z dalej położonych przemysłowych okręgów europejskich (zanieczyszczenia transgraniczne).

Napływ zanieczyszczeń transgranicznych nad obszar województwa lubuskiego, w tym nad obszar opracowania, jest zróżnicowany w zależności od warunków pogodowych, głównie od kierunku wiatrów. Najczęściej są to kierunki wiatrów z sektora zachodniego i południowo-zachodniego. Zagrożenie napływem zanieczyszczonego powietrza z tych kierunków jest łagodzone wysokim udziałem terenów zalesionych.

Nieliczne zakłady produkcyjne znajdujące się na obszarze opracowania, głównie w ośrodkach miejskich, nie mają znaczącego wpływu na pogorszenie warunków aerosanitarnych. Jedynymi zakładami, dla których wojewoda wydał pozwolenie o dopuszczalnych emisjach są: Zakład Przetwórstwa Oleju Przepacowanego i Baza Paliw w Koziczynie (gm. Cybinka). Pozwolenie na emitowanie gazów i pyłów do powietrza wydał również Starosta dla następujących źródeł emisji: kotłowni zlokalizowanej przy ul. Transportowej w Słubicach - opalanej węglem (moc cieplna

5.55MW), kotłowni przy ul. Folwarcznej 5 w Słubicach również opalanej węglem (moc cieplna 16,28MW) i dla kotłowni Zakładu Przemysłu Mięsnego „Könecke” Sp. z o. o. zlokalizowanej w Słubicach na terenie Kostrzyńsko-Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej - opalanej olejem opałowym (moc cieplna 5,55MW). W poszczególnych gminach obszaru opracowania dominuje funkcja rolnicza, duży udział ma również leśnictwo i turystyka.

Głównym źródłem zanieczyszczeń na obszarze opracowania są przede wszystkim stosowane przestarzałe systemy grzewcze. W obrębie zabudowy jednorodzinnej, która tu dominuje, przeważają indywidualne systemy ogrzewania. Zdalaczynne systemy ogrzewania odgrywają znikomą rolę i swoim zasięgiem obejmują jedynie do kilku budynków wielorodzinnych w miastach lub należących do byłych PGR - na wsi. Do ogrzewania zabudowy mieszkaniowej i obiektów prowadzących działalność gospodarczą stosuje się najczęściej paliwa stałe: węgiel i koks, które - zwłaszcza przy mniej sprawnych urządzeniach spalania - powodują emisję zanieczyszczeń do powietrza: SO₂, NO₂, CO₂, pyłów. Sporadycznie do ogrzewania obiektów stosowany jest gaz propan-butan lub olej opałowy -paliwa bardziej korzystne z ekologicznego punktu widzenia niż paliwa stałe.

Pewien udział w zanieczyszczeniu powietrza ma transport drogowy. Przez obszar opracowania przebiegają ważne trasy komunikacyjne znacznie obciążone ruchem pojazdów oraz drogi niższej kategorii, gdzie ruch jest umiarkowany lub niewielki. Z komunikacją samochodową związane są takie zanieczyszczenia jak: substancje ropopochodne, metale ciężkie, związki azotu, węglowodory i inne (np. detergenty, resztki startych opon, nawierzchni dróg oraz sól stosowana w okresie zimowym). Zanieczyszczenia pochodzące ze środków transportu ograniczają się jednak do wąskiego pasa wzdłuż ciągów komunikacyjnych, powodując tam lokalne skażenie gleb, roślinności i wód, ale na terenach zabudowanych stanowią już istotną uciążliwość. W szczególności zagrożone tego rodzaju uciążliwością są tereny zabudowy miasta Słubice, w którym przejście graniczne generuje szczególnie duży ruch pojazdów samochodowych. Brak prowadzonych badań w strefie przydrożnej (na terenach otwartych) nie pozwala na określenie zasięgu rozprzestrzeniania się powstałych zanieczyszczeń. Badania wykonywane w innych częściach kraju umożliwiają (przez analogię) w przybliżeniu określić szerokość strefy największej kumulacji metali ciężkich i toksycznych składników spalin w odległości 50-70m od krawędzi jezdni.

Największych emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych spodziewać się można wzdłuż drogi krajowej nr 2 relacji Świecko-Poznań, wzdłuż drogi nr 29 Słubice – Krosno Odrzańskie i wzdłuż drogi nr 31 Słubice-Kostrzyn. Wzdłuż tych ciągów komunikacyjnych ruch pojazdów jest bowiem największy. Istotnym źródłem zanieczyszczeń komunikacyjnych jest Terminal Towarowych Odpraw Celnych, skupiający w jednym miejscu znaczny ruch pojazdów, w tym pojazdów ciężkich typu „TIR”.

Stan sanitarny powietrza atmosferycznego

Ochrona powietrza atmosferycznego jest jednym z elementów ochrony środowiska. Polega na zapobieganiu przekraczaniu dopuszczalnych stężeń substancji zanieczyszczających powietrze przez ich ograniczanie lub eliminowanie zagrożenia jakości powietrza. Zagrożenia jakości powietrza stwarzane są przez źródła: punktowe, liniowe i obszarowe. W ramach prowadzonego przez Powiatową Stację Sanitarно-Epidemiologiczną nadzoru sanitarnego powietrza atmosferycznego określa się w nim zanieczyszczenia gazowe (SO₂ NO₂ i formaldehyd), pył zawieszony i opad pyłu gruboziarnistego. Z opadu pyłu oblicza się zawartość ołowiu i kadmu. Oceny stanu zanieczyszczeń powietrza dokonuje się na podstawie pomiarów prowadzonych w systemie monitoringu z dwoma punktami pomiaru na terenie miasta Słubice.

Punkty pomiaru zanieczyszczeń zlokalizowane są :

- opad pyłu oraz stężenie Pb i Cd - ul Kościuszki, plac Przyjaźni,
- stężenie pyłu zawieszony NO₂ i SO₂ - ul Mickiewicza.

Uzyskane wyniki badań wskazują na zmniejszającą się emisję zanieczyszczeń gazowych i pyłu do powietrza atmosferycznego w latach 1999 - 2000 oraz zwiększenie emisji w latach 2001 – 2002. Ilustrują to poniżej zamieszczone tabele.

Tab. 2. Wyniki oznaczeń zanieczyszczeń w powietrzu atmosferycznym w Słubicach

Nazwa substancji	Stężenie średnioroczne w latach				Dopuszczalna wartość stężeń średniorocznych w $\mu\text{g}/\text{m}^3$
	1999	2000	2001	2002	
Dwutlenek siarki	1,5	1,4	1,6	7,1	40,00
Dwutlenek azotu	30,2	26,4	43,7	46,4	40,00
Formaldehyd	4,0	3,4	4,6	5,5	4,00
Pył zawieszony	5,6	4,1	4,6	5,3	75,00

Tab. 3. Opad Pyłu gruboziarnistego w Słubicach

Nazwa substancji	Uzyskane wartości opadu w latach				Dopuszczalny Opad $\text{g}/\text{m}^2 \times \text{rok}$
	1999	2000	2001	2002	
Kadm	0,0003	0,0003	0,0003	0,0005	0,01
Ołów	0,009	0,019	0,044	0,012	0,10
Pył ogółem	84	79	105	92	200

Analizując otrzymane wyniki badań za rok 2002 stwierdzono:

- brak przekroczeń średniorocznych dopuszczalnych wartości stężeń SO_2 , pyłu zawieszonego i opadu pyłu gruboziarnistego,
- przekroczenie średniorocznej dopuszczalnej wartości stężenia dla formaldehydu, która wyniosła $5,5 \mu\text{g}/\text{m}^3$, co stanowi 137,5% normy,
- przekroczenie średniorocznej dopuszczalnej wartości stężenia NO_2 , która wyniosła $46,4 \mu\text{g}/\text{m}^3$, co stanowi 116% normy,
- poziom stężenia NO_2 i formaldehydów nieznacznie wzrósł w porównaniu z latami ubiegłymi, co może świadczyć o dużym udziale transportu kołowego w zanieczyszczeniu powietrza tymi gazami i może być związane z remontem mostu granicznego w Słubicach w latach 2001 -2002.
- średnioroczna wartość opadu pyłu gruboziarnistego w porównaniu do roku 2001 spadła o ponad 12,4%.

W związku z w/w przekroczeniami prowadzone są przez Wojewódzką Inspekcję Ochrony Środowiska w Zielonej Górze Delegatura w Gorzowie Wlkp. przy współfinansowaniu przedsięwzięcia ze środków Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej badania monitoringowe zanieczyszczenia powietrza metodami pasywnymi w czterech punktach miasta Słubice :

- przy ulicy Kopernika (w pobliżu stacji paliw),
- przy ulicy Wojska Polskiego (w pobliżu Gimnazjum Nr 1),
- skrzyżowanie ulic Kościuszki i Niepodległości,
- przy ulicy Piłsudskiego (plac przy Starostwie Powiatowym).

Opracowane wyniki będą gotowe w 2004 roku. Ponadto w powiecie słubickim monitoring zanieczyszczeń powietrza jest prowadzony w sposób ciągły przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska przez stacje automatyczne w Chyrcynie i Uradzie. Pomiarami są objęte substancje gazowe (dwutlenek siarki, dwutlenek azotu) i pyłowe (pył zawieszony).

Tab. 4. Wyniki pomiarów zanieczyszczeń powietrza na stacji w Chyrcynie w 2002r. [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]

Zanieczyszczenie	Średnia Roczna (Da)	% wartości dopuszczalne j Da	Percentyl 98 (D24)	% wartości dopuszczalnej	Stężenia 24h Max
SO ₂	7,5	18,8	26	17,3	64
NO ₂	12,1	30,3	45	30,0	60
PM10	10,7	21,4	40	32,0	71

Tab. 5. Wyniki pomiarów zanieczyszczeń powietrza na stacji w Urzędzie w 2002r. [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]

Zanieczyszczenie	Średnia roczna (Da)	% wartości dopuszczalne j Da	Percentyl 98 (D24)	% wartości dopuszczalnej	Stężenia 24h Max
SO ₂	6,9	17,3	20	13,3	33
NO ₂	2,4	6,0	8	5,3	13
PM10	21,6	43,2	45	36,0	122
CO	182,2	9,1	549	11,0	897

Analiza przedstawionych wyników pomiarów prowadzonych na stacjach w Chyrcynie i Urzędzie pozwala stwierdzić, że w przypadku wszystkich mierzonych zanieczyszczeń powietrza wszystkie normy zostały dotrzymane. Zarówno stężenia średnioroczne jak i średniodobowe (percentyl 98) nie osiągnęły nawet połowy wartości stężeń normatywnych.

Chemizm opadów

Zanieczyszczenia pochodzące z emisji do powietrza przedostają się do gruntu i do wód za pośrednictwem opadów atmosferycznych. Badania chemizmu opadów atmosferycznych pozwalają na określenie obciążenia obszarów leśnych, wód powierzchniowych i gleb ładunkiem zanieczyszczeń wprowadzanych z opadem atmosferycznym w ciągu całego roku. Badania te prowadzone są na dwóch stacjach: w Zielonej Górze i Gorzowie Wielkopolskim w cyklu miesięcznym. Wielkość ładunków jednostkowych dla poszczególnych powiatów, również dla powiatu ślubickiego, została oszacowana - poprzez analogię - przez WIOŚ na podstawie badań monitoringowych prowadzonych w podobnych warunkach w innych rejonach [Stan środowiska. 2001 r.].

Tab. 6. Obciążenie średnioroczne ładunkami wniesionymi przez opady atmosferyczne [Stan środowiska..., 2001r.]

Powiat	Ładunek jednostkowy w kg /ha/rok							
	Siarczany	Azotyny i azotany	Azot ogólny	Fosfor ogólny	Ołów	Cynk	Miedź	Jony wodorowe
powiat ślubicki	16,8-20,1	3,70-4,27	15,2-22,3	0,331-0,425	0,0102-0,162	0,42-0,59	0,030-0,041	0,064-0,92
powiat gorzowski	20,1-24,5	4,27-5,22	15,2-22,3	0,425-0,4%	0,162-0,0222	0,42-0,59	0,041-0,053	0,038-0,064
powiat sulęciński	16,8-20,1	3,70-4,27	15,2-22,3	0,331-0,425	0,0102-0,162	0,42-0,59	0,041-0,053	0,064-0,092
woj. lubuskie	19,29	4,35	15,93	0,36	0,025	0,436	0,048	0,1235

Na wielkość ładunku zanieczyszczeń docierającego do powierzchni ziemi w ciągu roku wpływ ma wielkość opadów atmosferycznych. Zdecydowanie mniejszy ładunek zanieczyszczeń był deponowany na powierzchni ziemi w okresach suchych (mała ilość opadów), a większy w okresie intensywnych opadów. W porównaniu z rokiem 1999 ładunek wniesionych zanieczyszczeń był większy.

Podsumowanie

Stan czystości powietrza atmosferycznego na obszarze opracowania można uznać jako dobry. Tylko w Słubicach, w związku z dużym natężeniem ruchu pojazdów, stwierdzono przekroczenia stężeń dwutlenku azotu o 10,8%. Generalnie jednak główny udział w emisji zanieczyszczeń powietrza ma gospodarka cieplna, co uwidacznia się wyraźnym wzrostem emisji w sezonie zimowym. Prowadzone wieloletnie badania wykazują tendencję spadkową zanieczyszczeń wprowadzanych do powietrza, zarówno ze źródeł lokalnych jak i transgranicznych. Zanieczyszczenia pochodzące z komunikacji wykazują pewną niewielką tendencję wzrostową (z uwagi na stały wzrost ruchu pojazdów), maleje natomiast udział zanieczyszczeń przemysłowych i pochodzących z gospodarki cieplnej. Taka generalna tendencja obserwowana jest także w innych regionach kraju, ma więc charakter powszechny.

1.1.5 Hałas i pola elektromagnetyczne

Hałas.

Standardy akustyczne środowiska określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 stycznia 2002 r w sprawie wartości progowych poziomów hałasu (Dz. U. Nr 8, poz. 81). Rozporządzenie to pozwala na wyznaczenie terenów zagrożonych hałasem. Wartości progowe są zróżnicowane w zależności od pory dnia i nocy oraz rodzaju źródła hałasu. Jak widać z zacytowanej poniżej tabeli poziom dźwięku dla terenów otwartych - nawet chronionych - nie jest normowany.

Przekroczenie wartości progowych powoduje zaliczenie obszaru do kategorii terenu zagrożonego hałasem. Teren taki wymaga podjęcia działań doprowadzających do obniżenia poziomu hałasu do poziomu dopuszczalnego.

Tab. 7. Wartości progowe poziomów hałasu.

Lp	Przeznaczenie terenu	Wartość progowa poziom hałasu wyrażona równoważnym poziomem dźwięki A w dB			
		drogi lub linie kolejowe		pozostałe obiekty i grupy źródeł hałasu	
		pora dnia (przedział czasu odniesienia równy 16 godzinom)	pora nocy (przedział czasu odniesienia równy 8 godzinom)	pora dnia przedział czasu odniesienia równy 8 najmniej korzystnym godzinom dnia, kolejno po sobie następującymi)	pora dnia (przedział czasu odniesienia równy jednej najmniej korzystnej godzinie nocy)
1	Obszary A ochrony uzdrowskiej	60	50	50	45
2	Tereny wypoczynkowo-rekreacyjne poza miastem	60	50	-	-
3	1. Tereny zabudowy związanej ze stałym lub wielogodzinnym pobytem dzieci i młodzieży 2. Tereny zabudowy szpitalnej i domów opieki społecznej	65	60	60	50
4	Tereny zabudowy mieszkaniowej	75	67	67	57

Niezależnie od progowych poziomów hałasu, których wartości określają standardy klimatu akustycznego, hałas komunikacyjny można oceniać wg subiektywnej skali uciążliwości. Dla niektórych terenów poziom dopuszczalny należy do kategorii o średniej, a nawet dużej uciążliwości. Normy (standardy) przyjęte w przytoczonym rozporządzeniu uwzględniają, bowiem realne możliwości ograniczenia hałasu komunikacyjnego.

Hałas komunikacyjny

Poziom hałasu i związana z nim uciążliwość zależy od natężenia ruchu, udziału pojazdów ciężkich w ogólnej liczbie przemieszczających się pojazdów, od odległości elewacji zabudowy od krawędzi jezdni, od stanu technicznego dróg, od zastosowanej nawierzchni dróg oraz od stanu technicznego pojazdów. Sieć znajdujących się na obszarze opracowania dróg krajowych, wojewódzkich i część powiatowych posiada nawierzchnię utwardzoną (asfaltową, bitumiczną), jednakże stan techniczny tych dróg jest niezadowalający. W wielu przypadkach wymagają one modernizacji.

Istotnym źródłem hałasu na obszarze opracowania są drogi ponadlokalne, gdzie ruch pojazdów jest największy. Znaczenie mniejszy poziom hałasu związany jest z drogami niższej kategorii o niewielkim natężeniu ruchu. Najbardziej ruchliwymi drogami są [Ruch drogowy 2000, Transprojekt. Warszawa. 2001]:

- droga ekspresowa nr 2 o natężeniu ruchu powyżej 10 000 pojazdów na dobę,
- droga nr 31 Słubice-Kostrzyn o natężeniu ruchu pojazdów około 2800 pojazdów na dobę (przebiega przez szereg wsi).

Wzmoczony ruch pojazdów na tych drogach związany jest m.in. ze znajdującymi się w granicach opracowania 2 przejściami granicznymi: w Słubicach (osobowe) i przejście graniczne w Świecku (przejście osobowo – towarowe - Terminal Towarowych Odpraw Celnych).

Tab. 8. Natężenie ruchu w 2000 r. na przejściach granicznych (wg danych Komendy Głównej Straży Granicznej).

Przejścia graniczne	Rodzaj przejścia	Ruch: w 2000r. w tyś.			
		osób	samochody osobowe	samochody ciężarowe	autobusy
Świecko	osobowo-towarowe	11 225,2	3 385,7	959,2	44,4
Kostrzyn	osobowo towarowe do (3,5 t)	10 102,8	4 985,8	39,1	7,2
Słubice	osobowe	9 465,2	2 839,3	-	-

Największa ilość pojazdów (osobowych, towarowych i autokarów) przekracza przejście graniczne w Świecku, co istotnie wpływa na natężenie ruchu pojazdów na drogach prowadzących w jego kierunku, tj. na drodze ekspresowej nr 2, również na drogach niższej kategorii - na drodze nr 31 i na drodze nr 29.

Najbardziej uciążliwe są ulice prowadzące do przejścia granicznego w Słubicach, gdyż przechodzą przez tereny zabudowane, w tym z zabudową mieszkaniową. Natomiast, mimo znacznego ruchu pojazdów, uciążliwość drogi nr 2 nie wpływa na środowisko zamieszkiwania sąsiednich terenów mieszkaniowych. Droga ta biegnie bowiem przez tereny niezamieszkałe, a najbliższe jednostki osadnicze (Świecko, Gajec, Rzepin i Rzepinek) usytuowane są w odległości większej niż 0,5 km. Droga nr 29 biegnie natomiast przez tereny zabudowy mieszkaniowej jednostek osadniczych: Drzeniów, Cybinka i Słubice, a droga nr 31 przez Drzecin, Lisów, Golice, Pamięcin, Górzycę, Ługi Górzyckie - do połączenia z drogą nr 22. Zabudowa mieszkaniowa zlokalizowana wzdłuż tych dróg znajduje się w zasięgu oddziaływania dość uciążliwego hałasu komunikacyjnego.

Pomiary hałasu komunikacyjnego były prowadzone przez WIOŚ w obrębie zabudowy mieszkaniowej wzdłuż tras komunikacyjnych w miejscowości Cybinka, przy drodze krajowej nr 22

(w 16 punktach drogi) oraz wzdłuż drogi nr 2, chociaż w tej ostatniej nie znajdują się wrażliwe na hałas receptory [Stan środowiska w woj. lubuskim. WIOŚ 2000r., 2002r.). Badania hałasu w Cybince, prowadzone były w latach 1997-1998 w ramach monitoringu akustycznego [wg badania WIOŚ].

Głównym źródłem hałasu na drodze nr 22 są pojazdy ciężkie, których udział na niektórych odcinkach drogi przekracza 30% ruchu pojazdów ogółem. Podobnie jest na zachodnim odcinku drogi nr 2, gdzie udział pojazdów ciężkich wynosił prawie 40% ogółu przemieszczających się pojazdów.

Nie stwierdzono natomiast przekroczenia wartości progowych przy elewacjach budynków (przyjmując jako wartość progową dla zabudowy mieszkaniowej (wg obowiązującego rozporządzenia- 75dB dla pory dziennej), jednakże wg skali subiektywnej uciążliwości hałasu komunikacyjnego, występującą wzdłuż tej drogi uciążliwość hałasu można uznać za dużą. Poziom hałasu o wielkości 70dB (a taki poziom stwierdzono przy krawędzi jezdni w wymienionych w przytoczonej wyżej tabeli w dwóch punktach pomiarowych) uważany jest powszechnie za wartość kwalifikującą teren do szczególnie zagrożonych.

Na terenach wypoczynkowo-rekreacyjnych (punkt pomiarowy w Chyrcynie) poziom hałasu przekroczony jest o 13 dB (przyjmując - zgodnie z obowiązującym rozporządzeniem -jako wartość progową dla tego typu terenów - 60 dB). Budowa obwodnic w miejscowościach położonych wzdłuż drogi nr 22 najbardziej narażonych na hałas komunikacyjny, również wzdłuż bardzo ruchliwych, ale nie monitorowanych dróg nr 29 i 31, pozwoli na wyeliminowanie ruchu tranzytowego z obszarów zabudowy i zmniejszenie poziomu hałasu w obrębie zabudowy mieszkaniowej.

Badania poziomu hałasu w Cybince prowadzone były w sąsiedztwie dróg tranzytowych (ul. Słubicka, Krośnieńska, Kościuszki, Białkowska i Dąbrowskiego) przechodzących przez miasto (tereny zabudowy mieszkaniowo-usługowej), zarówno w porze dziennej (w 10 punktach pomiarowych), jak i w porze nocnej (w 5 punktach). Równoważny poziom dźwięku (uśredniony) wynosił 70dB w porze dziennej i 71,7 dB w porze nocnej, jednakże średni maksymalny poziom dźwięku w porze nocnej osiągał aż 88 dB.

Tab. 9. Wyniki monitoringu hałasu.

Odcinek	LAeq dla pory dziennej		Natężenie ruchu [poj/h]		
	przy krawędzi jezdni	przy elewacji	ogółem	Pojazdy ciężkie	% pojazdów ciężkich
na drodze nr 2 w, jej zachodniej części 2000r Stan środowiska w woj lubuskim WIOŚ, 2000r.					
droga dwu-pasmowa od Świecka	74.5	*	456	180	39.5
Droga jednopasmowa od Świecka do zjazdu w kierunku Rzepina	75.1	*	588	216	36.7

- na badanym odcinku drogi zabudowa nie występuje.

Poważne źródło hałasu o znacznym zasięgu stanowią również linie kolejowe. Przez obszar opracowania przebiega ważna linia transeuropejska o znaczeniu kontynentalnym relacji Poznań-Berlin. Linia ta biegnie w bliskim sąsiedztwie terenów zabudowy mieszkaniowej wsi Kunowice, Gajec i Rzepin. Mniejsze znaczenie ma linia kolejowa relacji Szczecin – Kostrzyn – Rzepin - Zielona Góra oraz Wrocław - Zielona Góra – Rzepin – Górzycyca - Kostrzyn. Linie te wykorzystywane są również do przewozu towarowego, a stacja Rzepin stanowi ważną węzłową stację przeładunkową. Zasięg uciążliwości hałasowej linii kolejowych i stacji przeładunkowej może sięgać nawet do 300m. Na pozostałych liniach kolejowych ruch pociągów jest albo zawieszony, albo sporadyczny (np. na odcinku z Kunowic do Koziczyna, gdzie odbywa się sporadyczny przewóz towarów) i nie wpływa istotnie na klimat akustyczny znajdującej się w sąsiedztwie tych tras zabudowy mieszkaniowej.

Hałas przemysłowy

Na obszarze opracowania nie występują obiekty, które stanowiłyby poważne źródło uciążliwej emisji hałasowej. Zasięg hałasu ogranicza się najczęściej do najbliższego otoczenia obiektu. Wśród skontrolowanych w 2001 r. przez WIOŚ (głównie w ramach działań interwencyjnych) obiektów przemysłowych woj. lubuskiego, nie znalazły się zakłady zlokalizowane na obszarze opracowania.

Podsumowanie

Głównym źródłem hałasu na obszarze opracowania jest ruch samochodowy, zwłaszcza ruch ciężarowy tranzytowy po drodze krajowej nr 2. Ruch ten powoduje istotne pogorszenie klimatu akustycznego w obrębie położonej wzdłuż tras zabudowy mieszkaniowej. Stwarza to konieczność wyeliminowania ruchu tranzytowego z tych miejscowości poprzez budowę obwodnic, a następnie modernizację dróg (poszerzenie pasów dróg i odpowiednie zagospodarowanie tych pasów oraz poprawę stanu technicznego nawierzchni).

Hałas kolejowy na obszarze opracowania ma mniejsze znaczenie. Ruch pociągów na niektórych trasach został bowiem zawieszony lub poważnie ograniczony. Najbardziej uciążliwa pozostaje linia transeuropejska relacji granica państwa-Poznań wykorzystywana dla transportu pasażerskiego i towarowego.

Pozostałe źródła hałasu (m.in. z zakładów produkcyjnych) mają zasięg lokalny i nie powodują znaczącego pogorszenia klimatu akustycznego na obszarze opracowania.

Pola elektromagnetyczne

Wpływ promieniowania elektromagnetycznego na jakość życia, zwłaszcza na zdrowie ludzi i zwierząt nie jest w pełni rozpoznany. Tym niemniej czynnik ten uwzględnia się jako istotny element standardu środowiska i (m.in. w planach zagospodarowania przestrzennego) unika się lokalizacji potencjalnych obiektów wytwarzających pola elektromagnetyczne w bezpośrednim sąsiedztwie terenów ze stałym pobytem ludzi.

Źródła promieniowania elektromagnetycznego

Potencjalnym źródłem promieniowania elektromagnetycznego są linie i stacje elektromagnetyczne, nadajniki radiowe i telewizyjne, stacje telefonii komórkowej, stacje łączności radiowej. Przez analizowany obszar przebiegają linie energetyczne wysokich napięć 110kV oraz linie średnich napięć 15kV z odgałęzieniami do poszczególnych miejscowości. Linie wysokiego napięcia biegną przez gminę Cybinka, Rzepin, Górzycy i Słubice.

Dokonanie oceny rzeczywistego zagrożenia promieniowaniem elektromagnetycznym możliwe będzie dopiero na podstawie wyników badań natężenia pól elektromagnetycznych w środowisku. Na terenie całego województwa lubuskiego nie prowadzi się jednak badań monitoringowych wytwarzanych pól elektromagnetycznych i ich wpływu na środowisko. Badania takie są wykonywane jedynie w sąsiedztwie stacji telefonii komórkowej. Na analizowanym obszarze w ostatnich latach (1999-2003) powstało szereg stacji telefonii komórkowej (nadajnik i jedna lub dwie anteny), m.in. w Rzepinie, w Kowalowie (gm. Rzepin), w Kunowicach (gm. Słubice), Górzycy, Słubicach, Ośnie Lubuskim, Uradzie i Cybince. Pomiar pola elektromagnetycznego wykonywane były wokół stacji w trakcie eksploatacji i nie stwierdzono tam promieniowania wyższego od wartości granicznej $0,1 \text{ W/m}^2$ (protokoły pomiarów pól elektromagnetycznych będące w posiadaniu WIOŚ - Delegatura w Gorzowie Wielkopolskim). Nie stwierdzono zagrożenia, będącego wynikiem promieniowania, ani potrzeby ograniczania przebywania ludzi w ich sąsiedztwie.

1.1.6 Awarye Przemysłowe

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 30 grudnia 2002 w sprawie poważnych awarii obowiązkiem zgłoszenia do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska (Dz. U. Nr 5 poz. 58 z dnia 17 stycznia 2003r.) objęte są poważne awarye, będące następstwem pożaru, eksploatacji lub uwolnienia w trakcie procesu przemysłowego, w trakcie magazynowania lub transportu dowolnej substancji (§2).

Na obszarze objętym opracowaniem w latach 1999-2003 zgłoszone zostały 3 awarye zaliczanych do poważnych. Wszystkie te awarye związane były wyłącznie z uwolnieniem przewożonych substancji różnymi środkami transportu (transport kolejowy, drogowy, wodny) Nie wystąpiły natomiast awarye w obiektach przemysłowych znajdujących się na obszarze opracowania.

Zarejestrowane awarye to:

- rozszczelnienie cysterny kolejowej (1999r.) przewożącej fosfor z Kazachstanu do Niemiec w wyniku czego nastąpił wyciek substancji o niewielkim zasięgu,
- rozszczelnienie zbiornika z chlorostylenem w rejonie Słubic (1999 r.) w wyniku czego skażony został lokalnie grunt; zanieczyszczenia zneutralizowano,
- wyciek cieczy zapalnych z cysterny na drodze w okolicach Świecka (2000r.); w wyniku wycieku skażony został lokalnie grunt (tu nieużytek),

Zanotowane awarye (krótkotrwałe) nie spowodowały jednak istotnego zagrożenia środowiska, zagrożenia zostały, bowiem szybko usunięte, a uwolnione substancje - zneutralizowane.

1.2 Główne zagrożenia środowiska w powiecie słubickim

Zagrożenia środowiska zwykle dzieli się na naturalne i antropogeniczne. W rzeczywistości większość zagrożeń zaliczanych do naturalnych jest również silnie antropogenicznie zmodyfikowanych, w których na przykład przebieg powodzi i ich częstotliwość znacznie odbiega od naturalnych. Wyłesienie zlewni, urbanizacja i regulacja stosunków wodnych spowodowały, bowiem istotne zmniejszenie zdolności retencyjnej terenu, co nie pozostało bez wpływu na reżim przepływów w ciekach. Podobnie niepożądane zjawiska suszy hydrologicznej wiążą się w dużym stopniu z osłabieniem retencyjności podłoża, a nie tylko z „naturalnymi” zjawiskami meteorologicznymi. Coraz częściej mówi się też o wpływie człowieka na klimat - na jego globalne ocieplenie i zdynamizowanie przebiegu zjawisk meteorologicznych, (choć hipoteza ta nie jest jeszcze zweryfikowana). Obszar opracowania, podobnie jak obszar pozostałej nizinnej części kraju i tej części Europy, położony jest w strefie geograficznej, gdzie, tzw. naturalne zagrożenia środowiska nie stanowią szczególnego problemu. Ograniczają się głównie do wspomnianych powodzi i susz, a sporadycznie - do silnych wiatrów (huraganów) i burz, są, więc związane z czynnikami klimatycznymi.

Mówiąc o antropogenicznych zagrożeniach środowiska należy brać pod uwagę nie tylko źródło tych zagrożeń, ale również charakter receptora zagrożeń - jego odporność albo wrażliwość na określone czynniki degradacji. Już samo uproszczenie struktury przyrodniczej znacząco obniża odporność środowiska na czynniki degradujące. Na rozpatrywanym obszarze przykładem mogą być monokultury sosnowe, które wybitnie zdominowały miejscowe ekosystemy leśne czyniąc je podatnymi na gradacje szkodników, choroby drzewostanu i pożary, a także mało odpornymi na penetrację turystyczną. Oprócz negatywnego wpływu na struktury przyrodnicze w wyniku działalności gospodarczej i zagospodarowania terenów zakłócone mogą być także różne funkcje przyrodnicze, ściśle zresztą powiązane ze strukturą układów ekologicznych. Wymienić tu można m.in. fragmentację środowiska, a w tym przerwanie ciągłości korytarzy ekologicznych różnymi barierami technicznymi.

Identyfikując zagrożenia środowiska danego obszaru rozróżnić należy zagrożenia (źródła zagrożeń) zewnętrzne - alochtoniczne i wewnętrzne - autogeniczne. W przypadku obszarów rzadko zaludnionych, słabo zurbanizowanych i w niewielkim stopniu uprzemysłowionych przewagę mają

zagrożenia zewnętrzne, a zagrożenia wewnętrzne ograniczają się zazwyczaj do niewielkiego (lokalnego) zasięgu.

Obszar opracowania należy do tego typu obszarów. Przykładem może być silne zanieczyszczenie przepływających tranzytowo przez obszar opracowania głównych cieków powierzchniowych, wywołane poza omawianym obszarem, przy niewielkim udziale miejscowych źródeł emisji zanieczyszczeń wód. Równocześnie silnie zanieczyszczone wody tych cieków, przy wysokiej dynamice wzajemnych powiązań wód powierzchniowych z wodami gruntowymi, stanowią istotne zagrożenie dla miejscowych walorów środowiska przyrodniczego i warunków siedliskowych.

Oceny zagrożeń środowiska dokonuje się pod określonym kątem, tzn. uwzględnia się walory, które mogą zostać utracone (lub istotnie pomniejszone) w wyniku oddziaływania tych zagrożeń. Do walorów tych zaliczyć można:

- walory przyrodnicze (jako wartość „sama w sobie”) oraz funkcjonowanie układów przyrodniczych,
- walory gospodarcze, np. walory produkcyjne przestrzeni rolniczej, leśnej, zasoby surowców naturalnych (których wydobycie może być „zablokowane” niewłaściwym zagospodarowaniem powierzchni terenu), zasoby wód użytkowych, walory turystyczne i wypoczynkowe itp.,
- walory krajobrazowe (oceniane w kategoriach estetycznych), które mogą być zdewastowane w wyniku np. żywiołowego rozwoju budownictwa letniskowego.

Nietrudno zauważyć, że często zagrożenie walorów przyrodniczych czy krajobrazowych stanowi równocześnie zagrożenie dla walorów gospodarczych. Dewastacja krajobrazu, zanieczyszczenie wód, wycięcie lasu itp. w sposób oczywisty obniża walory turystyczne obszaru. Degradacja wód podziemnych - ich nadmierna eksploatacja lub zanieczyszczenie, zmniejsza zasoby dyspozycyjne i pogarsza jakość wody dla celów gospodarczych itp. Niekiedy jednak zabezpieczanie walorów gospodarczych stoi w konflikcie z ochroną walorów i funkcji przyrodniczych. Przykładem mogą być zabezpieczenia przeciwpowodziowe czy też obejmowanie ściślejszymi formami ochrony określonych terenów istotnie ograniczającymi działania (wykorzystanie) gospodarcze. Ważna jest więc identyfikacja takich konfliktowych sytuacji i stref (obszarów konfliktowych) w celu poszukiwania właściwych rozwiązań, których podstawą powinien być zrównoważony rozwój. Zagrożenia antropogeniczne środowiska przyrodniczego (a także walorów krajobrazowych) wynikać mogą z:

- emisji (emisje zanieczyszczeń powietrza),
- emisji ścieków,
- emisji hałasu, wibracji oraz pola elektromagnetycznego,
- wytwarzania różnych odpadów,
- nadmiernego lub niewłaściwego nawożenia,
- stosowania chemicznych środków ochronnych w rolnictwie i leśnictwie,
- eksploatacji (eksploatacji surowców mineralnych, poboru wody, eksploatacji lasów i innych ekosystemów),
- zmian w zagospodarowaniu terenów, w tym wprowadzaniu zabudowy (zwłaszcza substandardowej architektonicznie i technicznie),
- tworzeniu barier ekologicznych (np. przy budowie dróg, mostów i innych obiektów) itp.,
- niewłaściwych (np. zbyt „jednokierunkowych”) regulacji stosunków gruntowo-wodnych,
- masowej penetracji turystycznej na słabych siedliskach - wprowadzania obcych gatunków do miejscowych ekosystemów, zwłaszcza ekspansywnych,
- awarii przemysłowych i komunikacyjnych.

Zagrożenia środowiska podzielić też można na istniejące oraz potencjalne. Zagrożenia potencjalne wynikają z planowanych przedsięwzięć gospodarczych oraz planowanych zmian w dotychczasowym zagospodarowaniu terenów (ustalanych m.in. w planach zagospodarowania przestrzennego różnego szczebla). Potencjalne zagrożenia wynikać też mogą ze szczególnych predyspozycji układów przyrodniczych lub ich poszczególnych elementów (wrażliwość

środowiska). Niekiedy planowane inwestycje lub zmiany w dotychczasowym zagospodarowaniu terenów mogą mieć na celu ograniczenie lub nawet wyeliminowanie istniejących zagrożeń, np. plany rekultywacji, programy restrukturyzacji lub modernizacji przemysłu, plany i prognozy dotyczące poprawy standardu wyposażenia miejscowości w zakresie infrastruktury komunalnej, ustalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego uwzględniające również tereny zagrożone i zdegradowane itp..

ZAGROŻENIA NATURALNE

Do najważniejszych naturalnych zagrożeń środowiska na obszarze opracowania zaliczyć należy powódzie, którymi objęte mogą być w szczególności zagospodarowane tereny w dolinie Odry i (w mniejszym stopniu) Warty. Zagrożenie to oceniane jest z punktu widzenia ochrony walorów gospodarczych tych terenów. Z przyrodniczego punktu widzenia wylewy powodziowe są, bowiem czynnikiem pożądanym, chociaż ze względu na daleko posunięte antropogeniczne przekształcenia struktur przyrodniczych w całych zlewniach (i tym samym warunków retencji podłoża) wylewy te - ich przebieg i częstotliwość - już naturalnymi nie są. Zabezpieczenia przeciwpowodziowe są przedsięwzięciem kompleksowym, swoim zasięgiem znacznie wykraczające poza granice obszaru wielkości powiatu, czy nawet województwa, dlatego powinny być dokonywane w skali całej zlewni. Na rozpatrywanym obszarze rozległe tereny wielkich dolin chroni się układem wałów przeciwpowodziowych, przy czym na wielu odcinkach strefa międzywała jest silnie zawężona, co pomniejsza skuteczność ochrony przeciwpowodziowej, nie mówiąc już o obniżeniu walorów przyrodniczych na znacznej części terenów doliny rzecznej w skutek zmian warunków siedliskowych. Nigdy też wały przeciwpowodziowe nie stanowią całkowitego zabezpieczenia, a w przypadku ich awarii (przerwania) powódź przybiera charakter katastrofy (także z ekologicznego punktu widzenia) - tj. zjawiska nieprzewidywalnego i o wyjątkowej sile niszczącej.

Struktura litologiczna podłoża obszaru opracowania, w połączeniu ze względnie niewielkimi opadami, sprzyja występowaniu susz hydrologicznych. Ich częstotliwość i natężenie nie przybiera jednak takich rozmiarów jak w niektórych innych rejonach Krainy Wielkich Dolin (środkowa Wielkopolska, Kujawy). Pewnym ograniczeniem dla tego niepożądanego zjawiska jest duży udział lasów w strukturze użytkowania terenów. Trzeba jednak podkreślić, że w przypadku monokultur sosnowych wpływ na zwiększenie retencyjności podłoża jest znacznie niższy niż w przypadku naturalnych (lub zbliżonych do naturalnych), bogatszych gatunkowo ekosystemów leśnych.

Najbardziej narażone na susze są tereny sandrowe Równiny Torzymskiej (gmina Cybinka i Rzepin). Powodują one istotne obniżenie poziomu wód gruntowych, skutkujące obniżeniem plonów w produkcji rolniczej, a w lasach wzrostem zagrożenia pożarowego

ZAGROŻENIA ANTROPOGENICZNE I OBSZARY KONFLIKTOWE

Na obszarze opracowania przeważają antropogeniczne zagrożenia o charakterze zewnętrznym. Do takich - oprócz poprzednio wymienionych - zaliczyć można m.in. także tranzytowy transport - drogowy i kolejowy-wiązany z przejściami granicznymi. Droga krajowa nr 2 - ekspresowa, o międzynarodowym znaczeniu, przecina korytarz ekologiczny doliny rzeki Ilanki oraz doliny Odry. Duże natężenie ruchu na tej drodze praktycznie uniemożliwia przemieszczanie się niektórych gatunków zwierząt (bariera ekologiczna). Mniejszy barierogenny wpływ na ciągłość ekosystemów ma magistralna międzynarodowa linia kolejowa relacji Poznań - Berlin. Oba te najważniejsze, przecinające obszar opracowania, szlaki komunikacyjne odgrywają natomiast mniejszą rolę jako źródła uciążliwości hałasowej z uwagi na ich oddalenie od terenów zamieszkania. Do źródeł zagrożenia hałasem, ale już o dużo mniejszym znaczeniu, zaliczyć też można drogę krajową nr 29 (Drzeniów - Cybinka -Słubice). Droga ta zaburza ponadto ciągłość ekologiczną ujściowego odcinka doliny Pliszki oraz doliny Ilanki, a oba przecięte tą drogą odcinki dolin odznaczają się wysokimi walorami przyrodniczymi i wnioskowane są do ochrony w ramach systemu NATURA 2000.

Główne drogi i linie kolejowe stanowią największe źródła zagrożeń poważnymi awariami. Wszystkie zarejestrowane dotychczas na obszarze opracowania awarie miały związek z transportem. Potencjalnym źródłem zagrożeń ze strony funkcji transportowych, może też być żegluga towarowa na Odrze. Rozwój nawigacji rzecznej zakłada się m.in. w „Planie zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego” (i w załączniku - Studium obszaru problemowego tzw. „Pasma Odry”). Przystosowanie Odry do szlaku żeglugowego klasy III wymagać będzie poważnego odtworzenia lub budowy nowej infrastruktury hydrotechnicznej, a być może skanalizowania odcinka koryta rzeczno przebiegającego przez rozpatrywany obszar. Nie pozostanie to bez wpływu na ekosystemy i siedliska związane z doliną rzeczną powodując dalsze uproszczenie i zubożenie struktury przyrodniczej oraz zanik wielu zachowanych jeszcze cennych zespołów, jak chociażby wnioskowanych do włączenia w system NATURA 2000 ekosystemów terenów zalewowych położonych w rejonie Słubic (wzdłuż koryta Odry, na południe i na północ od miasta) oraz części chronionych terenów w rejonie ujścia Warty. Omawiany fragment doliny Odry stanowi szczególnie obszar konfliktowy, w którym koncentracja wielu różnorodnych aktywności gospodarczych (nie wyłączając rolnictwa) stanowi poważne zagrożenie dla wysokich walorów przyrodniczych i funkcji ekologicznych tego regionu fizyczno-geograficznego.

Zagrożenie środowiska ze strony działalności przemysłowej w ostatnich latach znacznie się zmniejszyło. Także w przyszłości, w związku z postępowaniem w technologii produkcji („czystsze technologie”), przemysł nie powinien odgrywać już istotnej roli jako potencjalne źródło zagrożeń środowiska, nawet jeśli pojawią się (m.in. w ramach Kostrzyńsko - Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej) nowe przedsięwzięcia o charakterze przemysłowym. Przemysł jest też tą formą aktywności gospodarczej, którą stosunkowo najłatwiej można objąć kontrolą.

W ostatnim okresie (podobnie, jak w całym kraju) zmniejszyło się zagrożenie środowiska ze strony działalności rolniczej, ale głównie z powodu upadku intensywnej hodowli przemysłowej oraz ograniczenia stosowania sztucznych nawozów i chemicznych środków ochronnych, a więc z przyczyn ekonomicznych, a nie w wyniku świadomej ekologicznej przestrzeni i produkcji rolniczej. Uwarunkowania przyrodnicze przestrzeni rolniczej na obszarze opracowania stanowią o jej dość wysokiej wrażliwości na degradację. Według oceny odporności gleb na degradację Instytutu Kształtowania Środowiska z 1974r. [IKS - Zakład Ekologicznych Podstaw Kształtowania Środowiska] gleby większej części obszaru opracowania zaliczone zostały do grupy 1 - tj. gleb bardzo słabo odpornych na degradację, a znaczne powierzchnie do grupy 2 - tj. gleb słabo odpornych na degradację. Jedynie w północnej części gminy Słubice oraz w większej części gminy Górzycy występują gleby zaliczane do grupy 3 - tj. gleb średnio odpornych na degradację, a w zasięgu przełomowego odcinka doliny Odry (gmina Słubice i Górzycy) występują nawet rozleglejsze płaty gleb zaliczanych do grupy 5 - gleb bardzo odpornych na degradację i do grupy 6 - gleb bardzo silnie odpornych na degradację. Oprócz zagrożenia dla środowiska glebowego, nadmiernie intensywne rolnictwo może zagrażać całemu układowi miejscowego środowiska gruntowo-wodnego i (pośrednio) wód powierzchniowych ze względu na przeważnie słabą odporność tego przyrodniczego układu na przenikanie i migrację zanieczyszczeń. Pilną potrzebą jest więc wypracowanie zasad ekologicznego rolnictwa, czyli określenie właściwych kierunków produkcji oraz odpowiednich (stosownie do uwarunkowań siedliskowych) agrotechnik - dla całego obszaru i poszczególnych jego części (gmin), z uwzględnieniem również wymogów i uwarunkowań ekonomicznych wynikających z przystąpienia Polski do Unii Europejskiej. W każdym razie powrót do intensywnych form produkcji roślinnej i hodowli (fermy bezściołowe) nie powinien tu mieć miejsca, a pożądaną formą „wiejskich” aktywności gospodarczych mogłaby być agroturystyka, łącząca ekstensywną ekologiczną produkcję rolniczą z kompleksową obsługą ruchu turystycznego (nocleg, wyżywienie, różne „rozrywki” związane z prowadzeniem gospodarstwa rolnego).

Naturalna i antropogenicznie pogłębiona wrażliwość siedlisk leśnych stwarza poważne ograniczenia dla eksploatacji lasów. Dotychczasowe formy gospodarki leśnej, w której często etaty cięć przewyższają naturalne procesy odtworzeniowe (tempo przyrostu masy drzewnej), stanowi poważne zagrożenie dalszą destrukcją ekosystemów leśnych obniżając ich walory -nie tylko przyrodnicze, czy turystyczne, ale na dłuższą metę także gospodarczo - eksploatacyjne. W

gospodarce leśnej należy więc restrykcyjnie stosować zasady i rygory określone chociażby w Zarządzeniu nr 11 A Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 11 maja 1999 r. Warto tu przypomnieć, że większa część przestrzeni leśnej obszaru opracowania objęta jest różnymi formami ochrony przyrody, chociaż stosowanie właściwych zasad eksploatacji lasów dotyczyć powinno również terenów nie objętych ochroną. Szczególnie ważne jest przy tym stosowanie różnogatunkowych nasadzeń (stosownie do uwarunkowań siedliskowych) na zrębach i zdecydowane odejście od monokultur sosnowych, nawet na siedliskach boru suchego, gdzie sosna jest z natury gatunkiem dominującym. Istotne jest też właściwe kształtowanie leśnej strefy ekotonowej (głównie w strefie granicy rolno-leśnej). Nie bez znaczenia byłoby wreszcie wprowadzenie nowych zalesień na rolniczych gruntach marginalnych. Należy jednak pamiętać, że zalesienie gruntów porolnych jest procesem długotrwałym.

Zagrożenie środowiska ze strony gospodarki komunalnej nie jest na obszarze opracowania szczególnie wysokie. W każdym razie nie wyróżnia się pod tym względem na tle innych regionów kraju. Obecnie w zanieczyszczeniu powietrza największy udział ma gospodarka ciepła. Zagrożenie to ma jednak lokalny charakter (przewaga palenisk indywidualnych - niskie źródła emisji) i będzie się sukcesywnie zmniejszać w wyniku naturalnego dążenia do poprawy warunków zamieszkania, z czym wiąże się m.in. wprowadzanie bardziej sprawnych i wygodniejszych systemów ogrzewania. Zwykle te nowoczesne systemy są też bardziej proekologiczne. Jeszcze bardziej lokalne znaczenie - z punktu widzenia ochrony powietrza - ma zagrożenie ze strony transportu. Największe problemy z tym związane występują w centrum Słubic.

Eksploatacja wód podziemnych dla celów bytowych i gospodarczych we wszystkich ujęciach jest znacznie niższa niż pozwalają na to zasoby dyspozycyjne tych ujęć. Nie ma więc zagrożenia przeeksploatowaniem zasobów użytkowych wód podziemnych (na obszarze opracowania nie wykorzystuje się wód powierzchniowych). Większe zagrożenie dla środowiska stanowi niekontrolowana gospodarka ściekowa. Dotyczy ona jednak stosunkowo niewielkiej populacji, tak więc zagrożenie sanitarne i ekologiczne ze strony ścieków bytowych też nie jest szczególnie duże (w skali całego obszaru) i ograniczone przestrzenią. Tym niemniej nieuporządkowaną gospodarkę ściekową w szeregu miejscowościach wiejskich (i częściach niektórych miast) można zaliczyć do największych zagrożeń dla środowiska na obszarze opracowania, zwłaszcza z uwagi na wysoką wrażliwość środowiska gruntowo-wodnego, głównego receptora zagrożenia związanego z „niekontrolowaną” emisją ścieków.

Potencjalne (dotychczas jeszcze w stosunkowo niewielkim stopniu obserwowane) zagrożenie dla środowiska przyrodniczego, a także miejscowego krajobrazu, może wynikać z dalszego rozwoju turystyki. Obszar opracowania należy do atrakcyjnych rejonów turystycznych, a bliskie sąsiedztwo wielkiej metropolii berlińskiej stwarza poważne przesłanki (zwłaszcza po otwarciu granic) nawet dla rozwoju turystyki masowej, która - przy na ogół wrażliwych siedliskach - stworzyć może poważne zagrożenia dla środowiska. Szczególne zagrożenia wystąpić mogą w przypadku żywiołowego wzrostu ruchu i zainwestowania turystycznego w tym:

- nadmierne rozprzestrzenianie się zabudowy lotniskowej, zwłaszcza poza historycznie ukształtowanymi układami osadniczymi, o zbyt wysokiej intensywności, substandardowej architekturze (dewastacja walorów krajobrazowych) i substandardowym wyposażeniu w zakresie infrastruktury komunalnej (zagrożenie środowiska gruntowo-wodnego i innych składników środowiska przyrodniczego), przeinwestowanie w zakresie infrastruktury turystycznej (baza noclegowa, usługi, obiekty i urządzenia rekreacyjne) najbardziej atrakcyjnych rejonów, w tym w szczególności rejonów akwenów (jezior),
- masowa penetracja na obszarach leśnych o słabych siedliskach (a także na obszarze opracowania przeważają); zwłaszcza niebezpieczne na wrażliwych siedliskach są wszelkie formy biwakowania i w ogóle substandardowe sposoby turystycznego zagospodarowania.

Z tego względu uznaje się za celowe opracowanie zasad zagospodarowania turystycznego obszaru z uwzględnieniem zrównoważonego rozwoju i zachowania cennych przyrodniczo obiektów.

Za najbardziej konfliktową strefę na obszarze opracowania należy uznać - jak wcześniej wspomniano - przełomowy odcinek doliny rzeki Odry (mezoregion Kotlina Przełomu Odry i Kotlina Freienwaldzka). Występują tu bowiem najwyższe walory gospodarcze obszaru wynikające m.in. z:

- funkcji przygranicznych (ważne przejścia graniczne i związane z nimi tereny aktywizacji gospodarczej),
- funkcji nawigacyjnych rzeki Odry,
- najwyższych (w skali obszaru) walorów przestrzeni rolniczej; w strefie tej rozwinęło się też największe miasto obszaru Słubice, które - wraz z innymi terenami intensywnego zagospodarowania (w tym rolniczego) - wymagały wprowadzenia technicznych zabezpieczeń przeciwpowodziowych.

Równocześnie omawiany odcinek doliny Odry wyróżnia się wysokimi walorami przyrodniczymi i pełni funkcję ważnego korytarza ekologicznego o znaczeniu europejskim (EECONET - Polska).

Drugą potencjalną strefą konfliktów środowiskowych może być „wielka rynna jeziorna” (gminy Rzepin, Ośno Lubuskie), gdzie intensywny rozwój turystyki i związanego z tą funkcją gospodarczą zagospodarowania stanowić może poważne zagrożenie dla tamtejszych wysokich walorów przyrodniczych i krajobrazowych.

1.3 Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody

Powiat słubicki to ciekawy pod względem przyrodniczym i krajobrazowym region. Na jego walory przyrodnicze i krajobrazowe jak wspomniano wcześniej składają się lasy, rzeki, jeziora i piękna rzeźba terenu. Walory środowiskowe powiatu można zaliczyć do dobrych, gdyż przemysł nie dokonał tak znacznych szkód, jak w innych regionach kraju. Zasoby przyrody chronionej w różnych formach są w powiecie dość znaczne, a wiele cennych obiektów przyrodniczych powinno być objętych ochroną prawną w możliwie najszybszym czasie. Aktualnie obowiązująca ustawa o ochronie przyrody z dnia 16.10.1991 roku uwzględnia następujące formy ochrony:

- obszarowe: parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu,
- indywidualne; zespoły przyrodniczo - krajobrazowe, użytki ekologiczne, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne przyrody nieożywionej,
- inne: parki miejskie i wiejskie, ochrona gatunkowa roślin, ochrona gatunkowa zwierząt.

1.3.1 Przyroda i krajobraz

Rzeźba terenu i struktura geologiczna podłoża

Rzeźba terenu i litologia wierzchnich warstw gruntu decydują wraz z klimatem o warunkach siedliskowych, a co za tym idzie o przestrzennym zróżnicowaniu ekosystemów oraz form działalności gospodarczej. Obszar powiatu słubickiego, położony jest w zasięgu strefy młodoglacjalnej, kształtowanej procesami merfogenetycznymi w okresie ostatniego zlodowacenia - zlodowacenia bałtyckiego (północnopolskiego).

W rzeźbie terenu wyodrębniają się systemy wzniesień morenowych fazy poznańskiej (Pojezierze Łagowskie) i równiny sandrowe (Równina Torzymska). Jeszcze większą rolę w zróżnicowaniu krajobrazu odgrywają formy wklęsłe, które tworzą tu dwie pradoliny ograniczające omawiany obszar od północy i południa, łącząca je dolina przełomowa Odry oraz głębokie rynny polodowcowe. Z tych ostatnich form największą jest bruzda rozcinająca południkowo sandrową Równinę Torzymską i morenową wysoczyznę Pojezierza Łagowskiego. Jej południowy odcinek odwadniany jest przez rzekę Iłankę. Na wysokości miejscowości Maczków rzeka ta i jej szeroka

dolina skręca w kierunku zachodnim. Północny odcinek omawianej bruzdy rynnowej odwadniany jest przez (płynącą w kierunku północnym) rzekę Łęczę (Ośnianka, Lenka). Na odcinku pomiędzy Rzepinem, a Ośnem Lubuskim bruzda osiąga szerokość około 1,3-1,8 km, na północ od Ośna rzeka Lenka z zespołem jezior rynnowych płynie doliną o szerokości około 1 km, zwężając się dalej, aż do miejscowości Ownice, do 100-150m po czym, poniżej tej miejscowości, ponownie się poszerza do około 1 km.

Wielkie obniżenia dolinne i bruzdy rynien polodowcowych wydzielają płaty wysoczyzn - morenowych lub sandrowych. Krawędzie tych wysoczyzn osiągają niekiedy znaczną wysokość względną przyczyniając się do zróżnicowania rzeźby i krajobrazu. Wyraźną krawędzią erozyjną oddzielona jest na całej długości dolina Odry oraz dolina Ilanki. Miejscami krawędzi ta została zatarta (złagodzona) osadami piaszczystych lub gliniastych deluwii (krawędź doliny Odry). Mniej wyraźnie w rzeźbie terenu zaznacza się granica pomiędzy wysoczyzną morenową Pojezierza Łagowskiego, a terasą bałtycką doliny Warty (Kotliny Gorzowskiej). Wyraźna krawędź rozdziela tu natomiast piaszczystą terasę bałtycką od holocenijskiej terasy zalewowej. Na krawędzi tej ostatniej odsłaniają się starsze osady morenowej gliny zwałowej lub piasków i żwirów wodnolodowcowych.

Względnie zróżnicowaną rzeźbą odznaczają się wysoczyzny morenowe tworząc krajobraz falisty. Na rzeźbę tą składają się niskie pagórki lub wały o wyrównanej wierzcholinie i łagodnych stokach oraz rozdzielające ją liczne obniżenia w formie niecek, rynien polodowcowych i drobnych rozcięć dolinnych.

Prawie płaską powierzchnię sandrowej Równiny Torzyskiej urozmaicają jedynie nieliczne występujące zespoły wydm (m.in. na południe od miejscowości Gajec), pojedyncze lub niewielkie zagłębienia wytopiskowe (niektóre wypełnione zachowanymi jeszcze jeziorkami), drobne erozyjne doliny oraz pojedyncze małe kemy. Krajobraz płaskodennych wielkich dolin wzbogaca przede wszystkim zróżnicowana sieć hydrograficzna: drobne ciek, kanały i rowy melioracyjne oraz starorzecza w różnych fazach sukcesji. Z drobnych form morfologicznych występują zagłębienia wytopiskowe, a na wyższych terasach piaszczystych - zalesione wydmy.

Holocenijskie dno doliny budują tu głównie mady rzeczne lub piaski rzeczne. Te ostatnie największe rozprzestrzenienie mają m.in. w rejonie miasta Słubice, w rejonie wsi Grzmiąca -Kłopot - Rąpice (gmina Cybinka - naprzeciwko miasta Eisenhüttenstadt), wzdłuż koryta Odry na odcinku mezoregionu Doliny Odry Środkowej (gmina Cybinka). Większe kompleksy holocenijskich osadów torfowych rozprzestrzeniają się tu tuż pod krawędzią oddzielającą dolinę od wysoczyzny morenowej na północ od Słubic.

Piaszczysta terasa bałtycka zachowała się w „rogu”, gdzie koryto Odry zmienia kierunek z równoleżnikowego, czyli pradolinowego, na kierunek południkowy, czyli przelomowy (teren gminy Cybinka). Pierwsza z wymienionych teras jest wiekowo związana z fazą pomorską, druga natomiast ze starszą fazą poznańską. Silnie rozbudowana jest również terasa bałtycka (fazy pomorskiej) w dolinie Ilanki, wzdłuż której wąską strefą rozciągają się holocenijskie osady piasków rzecznych lub - o znacznie większym (szerszym) rozprzestrzenieniu - osady torfowe. Holocenijskie piaski rzeczne lub osady torfowe budują też dna mniejszych dolin. Niektóre z drobniejszych rozcięć dolinnych wypełniają deluwia piasków lub glin.

Wysoczyzna morenowa mezoregionu Pojezierza Łagowskiego charakteryzuje się - nawiązującym do rzeźby terenu - silnym zróżnicowaniem struktury litologicznej podłoża (układem mozaikowym). Wyniosłości morenowych pagórków i garbów budują tu głównie mniej lub bardziej spłaszczone gliny zwałowe. Na wschód od miasta Ośno Lubuskie i od szerokiej bruzdy rynnowej w wielu miejscach wierzchołkowych partii pagórków i garbów wyłaniają się piaski, mułki i ily, a także węgle brunatne trzeciorzędu (neogeńskie). Wypiętrzenia neogeńskie podłoża mają tu charakter glacitektoniczny. Obniżenia pomiędzy pagórkami i garbami morenowymi wypełnione zostały piaskami i żwirami wodnolodowcowymi (fazy poznańskiej), a ciągi dolin - współczesnych i dawnych odpływów - piaskami rzecznoymi. W wielu miejscach to piaszczyste podłoże zostało w warunkach klimatu peryglacjalnego przekształcone eolicznie, w wyniku czego powstały rozległe płaty piasków eolicznych oraz zespoły wydm, największe w całym obszarze opracowania. Na

północ od Osna Lubuskiego, po lewobrzeżnej stronie doliny Lenki rozciąga się rozległy płat piaszczysto-żwirowego kemu.

W odróżnieniu od Pojezierza Łagowskiego (wysoczyzna morenowa), bardziej monotonna strukturą litologiczną podłoża wyróżnia się sandrowa Równina Torzymska. Dominują tu piaski i żwiry wodnolodowcowe albo piaski rzeczne (rozległa dolina Ilanki i Pliszki). Niewielkie zespoły osadów torfowych i holocenijskich piasków rzecznych wypełniają tu jedynie nieliczne zagłębienia wytopiskowe lub doliny drobnych cieków (np. potoku Lisia). W zasięg gminy Cybinka (w jej środkowo-południową część) wkracza niewielki fragment północno-zachodniego skrzydła glacitektonicznego wypiętrzenia fazy leszczyńskiej. Ten czołowo-morenowy garb w rejonie na południe od miasta Cybinka budują głównie gliny zwałowe, a w rejonie wsi Drzeniów także piaski, żwiry i głazy lodowcowe. Lokalnie pojawiają się na powierzchni również neogeńskie osady - ility, piaski i mułki oraz formacje burowęglowe, które w przeszłości były przedmiotem eksploatacji.

Generalnie na obszarze powiatu ślubickiego, dominują w warstwach powierzchniowych utwory przepuszczalne - piaski fluwioglacjalne sandrów i obniżeń międzymorenowych, piaski i żwiry rzeczne terasów w dolinach rzecznych oraz piaski i żwiry kemów. Utwory słabiej przepuszczalne - głównie gliny zwałowe - występują większymi lub mniejszymi enklawami w obrębie wysoczyzn morenowych (Pojezierze Łagowskie i Wzgórza Cybińsko - Lubogowskie). Do utworów słaboprzepuszczalnych zaliczyć też należy mułki rzeczne występujące małymi płatami w dolinach rzecznych oraz neogeńskie ility pojawiające się w glacitektonicznych wypiętrzeniach. Taka struktura litologiczna wierzchnich warstw podłoża gruntowego czyni go bardzo wrażliwym na przenikanie i migrację zanieczyszczeń pochodzących z powierzchni (np. z przestrzeni rolniczej). Nie stwarza też korzystnych warunków dla kształtowania się urodzajniejszych gleb. Głębsze warstwy - poza obszarami dużych dolin - zawierają jednak słabiej przepuszczalne utwory starszych moren dennych, a jeszcze głębiej - iłów trzeciorzędowych.

Miąższość utworów czwartorzędowych jest zróżnicowana - od poniżej 50 do ponad 100 m, i wiąże się głównie z dużymi amplitudami rzeźby powierzchni podczwartorzędowej. W związku z tą dużą miąższością utwory czwartorzędowe - ich struktura litologiczna - decydują tu - obok klimatu o uwarunkowaniach siedliskowych i gospodarczych. Jedynie występowanie niewielkich złóż surowców energetycznych - ropy naftowej i gazu ziemnego - wiąże się ze starszym podłożem permskim (cechsztyn). Z kolei stwierdzone złoża węgla brunatnego należą do utworów trzeciorzędowych, które jednak w wyniku wspomnianego wcześniej glacitektonicznego wypiętrzenia włączone zostały w kompleksy osadów czwartorzędowych.

Pod względem tektonicznym omawiany obszar należy do rozległej monokliny przedsudeckiej, stanowiącej część większej jednostki - epiwaryscyjskiej strefy monoklinalnej będącej szerokim i płaskim skrzydłem synklinorium szczecińsko-łódzko-miechowskiego. Głębokość podłoża waryscyjskiego sięga od 3,0 do 4,0 km; poniżej 4,0 km (tj. głębiej) w rejonie ujścia Warty, natomiast poniżej 3,0 km (tj. płycej) w południowej części gminy Cybinka. Cokół monokliny budują skały prekambriu i starszego paleozoiku, przełańdowane i potrzaskane uskokami. Na cokole tym spoczywa ciągła seria niezaburzonych utworów permu powstałych w wyniku akumulacji w płytkim morzu szelfowym materiału pochodzącego z niszczenia masywu sudeckiego (w fazie zrównań pohercyńskich); w górnym permie (cechsztyn) omawiany obszar znajdował się natomiast w strefie sedimentacji chemicznej (gipsy, sole) morza górnopermskiego. Osady permskie zapadają pod osady triasu i jury - zgodnie z generalnym nachyleniem całego cokołu - w kierunku północno-wschodnim.

W północnej części obszaru opracowania na powierzchni podtrzeciorzędowej występują utwory kredy górnej, natomiast w części południowej odsłaniają się warstwy jurajskie. Trias występuje tu tylko w południowym niewielkim fragmencie gminy Cybinka - w zasięgu Doliny Środkowej Odry.

Mezozoiczne podłoża (kreda, jura i trias) pokrywa ciągła warstwa utworów trzeciorzędowych, w większości zbudowanych z iłów lub iłów i piasków z lignitem (Miocen - facja lądowa). W zasięgu pradoliny warciańskiej oraz części doliny Odry na odcinku przełomowym, trzeciorzęd budują piaski glaukonitowe i kwarcowe ility oligoceńskie.

Obszary i obiekty objęte ochroną przyrody

Wśród realizowanych zadań związanych z ochroną środowiska szczególne miejsce zajmują działania związane z ochroną przyrody. Powiat słubicki ze względu na posiadane zasoby przyrodnicze oraz szczególne położenie obfituje w takie działania.

Park narodowy obejmuje obszar chroniony, wyróżniający się szczególnymi wartościami naukowymi, przyrodniczymi, społecznymi, kulturowymi i wychowawczymi, na którym ochronie podlega całość przyrody oraz swoiste cechy krajobrazu. Na terenie powiatu słubickiego znajduje się jeden park narodowy - **Park Narodowy „Ujście Warty”** - który został utworzony z dniem 1 lipca 2001 roku. Park ten leży na obszarze dawnej delty rzeki Warty w ujściu do rzeki Odry i jest jednym z najcenniejszych obszarów pod względem ornitologicznym w naszym kraju. Unikalne tereny podmokłe, rozległe łąki i pastwiska stanowią jedną z najważniejszych ostoi ptaków wodnych i błotnych. Park zajmuje obszar 7955,86 ha, z tego 7,28 ha znajduje się na obszarze powiatu słubickiego. Na terenie parku stwierdzono występowanie 245 gatunków ptaków, z czego przystępuje tu do lęgów prawie 160 gatunków. Aż 26 gatunków ptaków występujących tutaj należy do rzadkich lub zagrożonych wyginięciem według międzynarodowej klasyfikacji Bird Life International jak np.: derkacz, wodniczka, rycyk, żuraw, bąk i bielik czy też rybitwa czarna. Ponadto na terenie Parku Narodowego stwierdzono występowanie 34 gatunków ssaków z 13 rodzin. Spośród tych, które znajdują się w Polskiej Czerwonej Księdze wymieniłem należy wydrę i bobra europejskiego. Zbiorowiska roślinne na terenie parku reprezentują wysoki poziom różnorodności biologicznej. Ponad 390 gatunków roślin naczyniowych to około 30% flory całej krainy Wielkopolsko-Kujawskiej. O dużym zróżnicowaniu świadczy też występowanie na tym terenie blisko 50 zespołów roślinnych.

Rezerwat przyrody jest obszarem chronionym o szczególnych właściwościach, na którym ochronie podlega całość przyrody, niektóre jej składniki lub cechy krajobrazu. W powiecie słubickim istnieją cztery rezerwaty przyrody (2 torfowiskowe, 1 stepowy oraz 1 leśny) obejmujące łącznie powierzchnię 536,38 ha.

Tab. 10. Zestawienie rezerwatów przyrody powiatu Słubickiego

Lp.	Nazwa rezerwatu	Pow. [ha]	Lokalizacja	Cel ochrony	Rodzaj rezerwatu
1	Pamięcin	11,80	Gmina Górzycza, okolica wsi Pamięcin	Zachowanie zbiorowiska roślinności stepowej na obszarze wąwozów	Stepowy
2	Młodno	92,91	Gmina i Nadleśnictwo Cybinka: Obręb leśny Białków, oddz. 247a,247b	Zachowanie torfowiska niskiego oraz fragmentu łąk z charakterystycznymi zespołami roślinnymi	Torfowiskowy
3	Mokradła Sułowskie	33,73	Gmina i Nadleśnictwo Rzepin; Leśnictwo Biskupice, około 1,5 km na zachód od wsi Sułów. oddz. 97,100,141	Ochrona i zachowanie rzadkich i ginących gatunków roślin i ptaków wodno -błotnych na zarastającym jeziorze i podtopionym kompleksie torfowisk.	Torfowiskowy

4	Lęgi koło Słubic	397,94	Gmina Słubice w granicach następujących obrębów ewidencyjnych: I. świecko: dz. nr 376 - 8.65ha. dz. nr 360 -16,01 ha, dz. nr 361 - 15.181ha dz. nr 362 -17,77ha, dz.nr325-14,46ha. dz.nr326-13.00ha. dz.nr.327-12.62ha. dz.nr328-21.61ha; 2.Nowy Lubusz. dz. nr 427/1 - 30.59ha. dz.nr425/1 - 42.85ha. dz. nr 429 - 20.59 ha. dz., nr 430/1 -31.38ha. dz. nr 431 -31.45ha. dz. nr 432/1 - 42.33ha 3.Miasto Słubice obręb ewidencyjny nr I dz. nr 433L-21.71ha. dz. nr 434L - 26.14ha. dz. nr 435/IL-31,60ha.	Ochrona i zachowanie kompleksu naturalnych i półnaturalnych ekosystemów łągowych wraz z zachodzącymi w nich procesami fluktuacji, sukcesji i regeneracji, typowych dla doliny wielkiej rzeki.	Leśny

Park krajobrazowy jest obszarem chronionym ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe. Celem utworzenia parku jest zachowanie, popularyzacja i upowszechnienie jego wartości w warunkach racjonalnego gospodarowania. Wokół parku tworzy się otulinę zabezpieczającą obszar parku przed szkodliwym oddziaływaniem warunków zewnętrznych. Na terenie powiatu słubickiego znajduje się część obszarów dwóch parków krajobrazowych.

Park krajobrazowy „Ujście Warty”. Park został utworzony w grudniu 1996r. Położony w dolinach Odry i przyujściowego odcinka rzeki Warty. Celem ochrony jest zachowanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych typowych dla dolin wielkich rzek oraz otaczających je krawędzi wysoczyzn. Park zajmuje obszar 28 483 ha, z tego 6 500 ha wchodzi w obszar powiatu. Na terenie parku znajduje się zespół przyrodniczo - krajobrazowy, porzecze i 4 rezerваты przyrody: Słońsk , Pamięcin, Lemierzyce i Czaplinc Lemierzycki.

Krzesiński Park Krajobrazowy. Park został utworzony w lipcu 1998 r. , obejmuje tereny pradoliny Odry i doliny Nysy Łużyckiej o dużych wartościach przyrodniczych i krajobrazowych. Park zajmuje obszar o powierzchni 8 546 ha , z czego 1 897 ha znajduje się w gminie Cybinka. Na terenie Parku znajduje się największe w Europie Środkowej skupisko bociana białego, co zostało uhonorowane otwarciem 26 kwietnia 2003 roku Muzeum Bociana Białego w Kłopotcie oraz prowadzone są intensywne badania botaniczne.

Obszary chronionego krajobrazu - ochroną objęte są tereny o stosunkowo mało zniekształconym środowisku przyrodniczym. Chronią one nie tylko określone walory przyrodnicze i krajobrazowe, ale stanowią naturalną osłonę dla obiektów o wyższym cenzusie ochrony. Są również barierą przed groźną degradacją środowiska. Na terenie powiatu utworzono 5 takich obiektów:

Tab. 11. Zestawienie obszarów chronionego krajobrazu

Lp.	Nazwa obszaru	Powierzchnia ogólna obiektu [ha]	Powierzchnia i lokalizacja w powiecie ślubickim	Powierzchnia i lokalizacja obiektu na obszarze innych gmin
1	11A – Ośniańska Rynna z jeziorem Radachowskim	2223	Gmina Ośno Lubuskie – 150 ha	Gmina Słońsk 2073 ha
2	11B – Ośniańska Rynna	2145	Gmina Ośno Lubuskie 1972 ha, gmina Rzepin 173 ha	-
3	14 – Dolina Ilanki	7684	Gmina Cybinka – 1138 ha Gmina Rzepin – 2421ha Gmina Słubice – 136 ha	Gmina Torzym – 4169ha
4	15 – Słubicka dolina Odry	14075	Gmina Cybinka – 4673 ha Gmina Słubice – 9174ha Gmina Górzycza – 228 ha	-
5	16- Puszcza nad Pliszką	32244	Gmina Cybinka – 6359 ha	Gmina Bytnica 900ha, Gmina Maszewo 4200ha, Skąpe 136 ha Gmina Torzym – 12633ha Gmina Łągów – 8016ha

Zespół przyrodniczo — krajobrazowy wyznacza się w celu ochrony wyjątkowo cennych fragmentów krajobrazu naturalnego oraz kulturowego, dla zachowania jego wartości estetycznych. Na terenie powiatu (gmina Ośno Lubuskie) mamy dwa zespoły przyrodniczo-krajobrazowe o łącznej powierzchni 3 279 ha.

Uroczysko Ośniańskich Jezior. Obejmuje rynnę dziewięciu jezior wraz z malowniczym krajobrazem polno-leśnym, położone w zachodniej części gminy. Zespół obejmuje obszar gruntów o powierzchni 2 046 ha. Jest to obszar o wybitnych i w dużym stopniu unikalnych wartościach krajobrazowych, posiadający bogatą szatę roślinną i dostarczający wielu wrażeń estetycznych. Główną osią uroczyska jest niezwykle malowniczy ciąg 9 jezior rynnowych. Ciąg ten rozpoczyna się na północy do jeziora Imielno, poprzez jeziora Bielawa, Odrzygoszcz, Mościenko, Grzybno, Kocioł, Czyste Małe, Czyste Wielkie kończąc na jeziorze bezimiennym, znajdującym się na południu od jeziora Czyste Wielkie.

Uroczysko Doliny Lenki. Obejmuje dolinę rzeki Lenki wraz z krajobrazem polno-leśnym, położone w północnej części gminy. Zespół ten obejmuje obszar gruntów o powierzchni 1 233 ha. Obszar ten w znacznej części (60,6 %) stanowią lasy, a także grunty orne wsi Lipienica. Oś uroczyska stanowi rzeczka Lenka i jej dopływy.

Użytki ekologiczne są formą ochrony indywidualnej. Są to obszary, często nieużytkowane gospodarczo, zasługujące na ochronę jako pozostałość ekosystemów mających znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowych i typów środowisk takich jak: naturalne zbiorniki wodne, śródładowe i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów śródpolnych, bagna, torfowiska i starorzecza, skarpy i wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności itp. W powiecie ślubickim za użytki ekologiczne uznano dotychczas obszary o łącznej powierzchni ok. 501,6 ha :

- w gminie Cybinka
 - „Zapadliska Kopalniane”; 13,93 ha w obrębie Sądów,
 - „Gęsie Bagna”; 11,09 ha w obrębie Sądów,
 - „Gniewosz”; 33,78 ha w obrębie Urad,
 - „Krawędź Doliny Pliszki I”; 2,84 ha w obrębie Urad ,
 - „Zapadliska Kopalniane II”; 22,0 ha w obrębie Cybinka.
- w gminie Górzycza
 - „Owczary I”, 16,07 ha w obrębie Górzycza,
 - „Owczary II”, 9,6 ha w obrębie Górzycza (2,4 ha) oraz w obrębie Pamięcin (7,2 ha),
 - „Laski II”; 2,95 ha w obrębie Górzycza,

- „Laski III”; 3,25 w obrębie Górzycy,
- „Przy Rowie”; 15,91 ha w obrębie Górzycy,
- „Polny”, 8,76 ha w obrębie Czarnów,
- „Długi”, 0,3 ha w obrębie Górzycy,
- „Długa Murawa”, 8,33 ha w obrębie Czarnów,
- „Murawka”; 1,95 ha w obrębie Żabice,
- „Wysokie Trawy”; 7,47 ha w obrębie Żabice,
- „Trawy”; 8,96 ha w obrębie Żabice.
- w gminie Rzepin
 - „Wokół Jeziora Popienko”; 20,0 ha w obrębie Gajec,
 - „Oczko”, 9,44 ha w obrębie Gajec,
 - „Przy Oczku”, 2,39 ha w obrębie Gajec,
 - „Przy drodze”, 4,11 ha w obrębie Gajec ,
 - „Gajec”; 7,06 ha w obrębie Gajec,
 - „Łąki”, 8,08 ha w obrębie Gajec,
 - „Nad Ilanką”, 7,74 ha w obrębie Gajec,
 - „Pola”, 2,37 w obrębie Gajec,
 - „Wzdłuż Ilanki”; 59,66 ha w obrębie Lubiechnia Wielka,
 - „Przy Ilance”; 4,19 ha w obrębie Lubiechnia Wielka.
- w gminie Słubice
 - „Bagna Biskupickie”; 25,47 w obrębie Biskupice Nowe,
 - „Jezioro”, 29,76 ha w obrębie Kunowice,
 - „Drzecińskie Bagna”, 9,7 ha w obrębie Drzecin,
 - „Przy Torach”, 15,3 ha w obrębie Drzecin,
 - „Rozległe Bagna nad Ilanką”; 114,0 ha w obrębie Rybocice,
 - „Zakole”, 7,57 ha w obrębie Drzecin,
 - „Długie Bagno”; 4,96 ha w obrębie Biskupice Nowe.

Pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska, o szczególnej wartości naukowej, kulturowej, historyczno-pamiątkowej i krajobrazowej, wyróżniające się indywidualnymi cechami wśród innych tworów przyrody. W powiecie słubickim aktualnie zatwierdzone są następująca rodzaje pomników przyrody:

- Drzewa pojedyncze 30 obiektów
- Grupy drzew 3 obiekty
- Aleje 1 obiekt
- Przyroda nieożywiona (głazy narzutowe, skałki) 2 obiekty
- Inne (płat roślinności kserotermicznej, z ostnicą włosowatą, stanowisko jelonka) 2 obiekty

Tab. 12. Zestawienie pomników przyrody.

Lp.	Nr rejestracyjny*	Lokalizacja	Przedmiot ochrony
GMINA CYBINKA			
1	138/1	Nadleśnictwo Cybinka	dąb szypułkowy obwód 510 cm, wysokość 30m
2	139/2	Drzeniów - park	dąb, obwód 545cm, wysokość 11m, wiek 200 lat
3	140/3	Drzeniów. przy drodze do Białkowa	dąb, obwód 550cm. wysokość 13 m. wiek 500 lat
4	537/4	Sądów	dąb szypułkowy. obwód 550cm, wysokość 20m
5	538/5	Sądów	dąb szypułkowy. obwód

Lp.	Nr rejestracyjny*	Lokalizacja	Przedmiot ochrony
			450cm. wysokość 20m
6	539/6	Sądów	dąb szypułkowy. obwód 600cm, wysokość 15m
7	540/7	Sądów	dąb szypułkowy. obwód 480cm. wysokość 25m
8	541/8	Sądów	grupa cisów (6). obwód 70-115cm. wysokość 16m. wiek 270 lat
9	542/9	Drzeniów	dąb. obwód 620cm, wysokość 20m
10	572/10	Skarpa z lewej strony drogi do Słubic	płat roślin, kserotermicznej z ostnicą włosowatą
11	687/11	Cybinka	dąb szypułkowy. obwód 590cm. wysokość 27-28m. wiek 200 lat
12	688/12	Cybinka	platan klonolistny. obwód 490cm, wysokość 25-27m. wiek 200 lat
13	835/13	Bieganów, grunty Zakładu Rolnego	aleja dębów szypułkowych. - 56 drzew. obwód 365-270cm
14	836/14	Bieganów, grunty Zakładu Rolnego	dąb szypułkowy. obwód. 740cm, wysokość 25m. wiek 300 lat
15	1355/15	Nadleśnictwo Cybinka	dąb szypułkowy. obwód 465cm. wysokość 28m,
16	1429/16	Nadleśnictwo Cybinka	topola biała, obwód 565cm
GMINA RZEPIN			
1	4/1	Rzepin Leśna Dąbrowa	dąb. obwód 560cm. wysokość 19m, wiek 600 lat
2	942/2	Nadleśnictwo Rzepin	grupa drzew. 6 sosen pospolitych obwód 209-292cm. wysokość 24-32m
3	943/3	Nadleśnictwo Rzepin	dąb szypułkowy, obwód 470cm. wysokość 31m
4	944/4	Nadleśnictwo Rzepin	dąb szypułkowy, obwód 375cm, wysokość 29m
5	945/5	Nadleśnictwo Rzepin	grupa drzew. 3 dęby szypułkowe obwód 340, 394. 343cm, wysokość 20-21 m. na drzewach występ, kozioróg dębosz
6	946/6	Nadleśnictwo Rzepin	buk zwyczajny obwód 360cm. wysokość 34m
7	947/7	Nadleśnictwo Rzepin	dąb szypułkowy., obwód 550cm. wysokość 25m
8	948/8	Nadleśnictwo Rzepin	dąb szypułkowy., obwód 380cm. wysokość 235m
9	949/9	Rzepin, ul. Wojska Polskiego. posesja L.O	topola czarna, obwód 480cm, wysokość 27m
10	950/10	Rzepin, ul. Wojska Polskiego. Szkoła Podstawowa	dąb szypułkowy obwód 410cm. wysokość 18m
11	951/11	Rzepin, ul. Poznańska	wierzba biała odmiana płacząca, obwód 410cm, wysokość 20m
12	952/12	Rzepin, ul Nadrzeczna	wierzba biała odmiana płacząca, obwód 380cm,

Lp.	Nr rejestracyjny*	Lokalizacja	Przedmiot ochrony
			wysokość 15m
13	953/13	Wieś Gajec	głaz narzutowy, obwód 1150cm, wysokość 200cm
14	1036/14	Nadleśnictwo Rzepin	wiąz szypułkowy obwód 385cm, wysokość 32
15	1038/16	Rzepin, ul. Nadrzeczna	topola czarna, obwód 430cm, wysokość 15m
GMINA OŚNO LUBUSKIE			
1	50/1	Nadleśnictwo Ośno Lubuskie. Jezioro Łabędzie	głaz narzutowy obwód 710cm.
2	1035/2	Nadleśnictwo Ośno Lubuskie	stanowisko jelonka rogacza w 155 letnim drzewostanie dębowym powierzchnia 2,23ha
3	1106/3	Leśnictwo Radachów	dąb szypułkowy obwód 400cm, wysokość 25m
GMINA SŁUBICE			
1	890/1	Słubice. ul Kopernika	dąb szypułkowy obwód 420cm, wysokość 32m
2	891/2	Słubice. ul. Wodna	dąb szypułkowy obwód 370cm, wysokość 27m
3	892/3	Słubice. Plac Wolności	dąb szypułkowy obwód 350cm, wysokość 22m
4	893/4	Słubice. ul. Sportowa przy stadionie	dąb szypułkowy obwód 35m, wysokość 15m

*Numer według wykazu Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody

Na obszarze opracowania wskazano ostoje przyrody różnej rangi i wielkości (wg kryteriów banku danych CORINE - biotopes [Dyduch - Falinowska i in. 1999]):

- (211) Kłopot - mała ostoja (poniżej 100 ha); typ ostoi - tereny zabudowane i tereny rolne, motyw kolonia bociana białego;
- (259) Dolina Pliszki - duża ostoja (której tylko część wchodzi w zasięg gminy Cybinka); (powierzchnia całkowita - 1890 ha); typ ostoi - wody śródlądowe, lasy murawy i łąki; motyw - gatunki ptaków;

Jako potencjalne elementy europejskiej sieci NATURA 2000 na obszarze opracowania wskazuje się następujące tereny (wg www.odra.pl/natura):

- Dolina Pliszki (3200 ha) - gmina Cybinka;
- Ujście Iłanki (786 ha) - gmina Słubice i Cybinka;
- Słubice (750 ha) - gmina Słubice;
- Ujście Warty (28500 ha) - gmina Górzycyca.

1.3.2 Lasy

Niezbyt korzystne uwarunkowania przyrodnicze dla działalności gospodarczej (słabe gleby i mała zasobność w surowce mineralne) przyczyniły się do względnie małego antropogenicznego przekształcenia środowiska przyrodniczego na obszarze powiatu słubickiego. Ten wysoki stopień „naturalności” środowiska opisywanego obszaru wyraża się jednak głównie w strukturze użytkowania terenów. Zwłaszcza wysoki jest udział lasów - ponad 46%, znacznie większy niż przeciętnie w kraju (niewiele ponad 28%). Najbogatsze siedliska leśne zostały jednak wzięte pod uprawy, tak że ekosystemy leśne pozostawiono tylko na najmniej korzystnych gospodarczo terenach. Nawet jednak i w tych lasach, w wyniku racjonalnej gospodarki leśnej, nastąpiło znaczne uproszczenie struktury przyrodniczej wyrażające się wybitną monokulturą sosny. Udział sosny w drzewostanach leśnych obszaru przekracza 80%, a w gminie Rzepin - nawet 90%. Warto tu dodać, że udział monokultury sosnowej w lasach obszaru opracowania jest najwyższy w Polsce, co tylko

częściowo tłumaczone może być warunkami siedliskowymi. Z innych gatunków drzew występują dęby, brzozy oraz świerk pospolity, modrzew i robinia akacjowata; te trzy ostatnie są tu gatunkami obcymi. Udział poszczególnych, innych niż sosna, gatunków nie przekracza zazwyczaj 3% drzewostanu leśnego.

Z leśnych typów siedliskowych największy udział mają siedliska borów suchych i borów świeżych wykształcone na piaszczysto-żwirowych równinach sandrowych. Ich udział przekracza na ogół 70% przestrzeni leśnej, np. w gminie Cybinka siedliska tego typu stanowią 75%, a w gminie Rzepin bór świeży obejmuje 74% powierzchni leśnej. Na terenach morenowych wysoczyzn (mezoregion Pojezierza Łagowskiego), gdzie występuje więcej siedlisk żyzniejszych, zwiększa się udział lasów typu boru mieszanego świeżego, lasu świeżego i lasów mieszanych. Na przykład w gminie Osno Lubuskie bór świeży zajmuje już tylko 52,7% przestrzeni leśnej (bór suchy nie występuje), bór mieszany świeży - 42,5%, a las mieszany świeży - ponad 3%.

W obrębie wielkich dolin rzecznych zachowały się liczne, ale o niewielkiej powierzchni fragmenty lasów łęgowych, a w zagłębieniach wysoczyzn morenowych i rynnach polodowcowych - olsy (np. w gminie Osno Lubuskie ols typowy stanowi 1,2% lasów, a w gminie Górzycza lasy łęgowe obejmują 2,3% tamtejszej, niewielkiej zresztą powierzchni leśnej). Oba te typy siedlisk umieszczone są na liście siedlisk chronionych (Rozporządzenie Ministra Środowiska z dn. 14 lipca 2001 r, Dz. U. Nr 92, poz. 1029). Podlegają one ochronie ze względu na ich wysoki stopień naturalności, czyli wartość stanowiącą często przedmiot międzynarodowych programów ochrony przyrody. Ważna jest jednak także ich funkcja w ochronie dolin rzecznych i znaczenie w retencji wodnej.

Podstawową funkcją lasów obszaru opracowania jest funkcja gospodarcza - pozyskanie drzewa z wyrębów. W przeszłości, w miejscach zrębów całkowitych, wprowadzono sosnę jako gatunek najbardziej opłacalny. Sosnę, podobnie jak inne drzewa iglaste, cechuje oszczędna gospodarka pozyskiwanymi z gleby substancjami mineralnymi. Zdolność ta staje się jednak zgubna w przypadku wzrostu zanieczyszczeń środowiska. Dlatego też na obszarach przemysłowych drzewa iglaste giną w pierwszej kolejności. Obecnie system eksploatacji lasów niewiele się zmienił, a w lasach gospodarczych omawianego obszaru etaty cięć przekraczają często przyrosty drzewostanów, które np. w borach świeżych wynoszą przeciętnie około 3,3 m³/ha (średnia zasobność - około 150 m³/ha). Efekty tak przyszłej, jak i współczesnej gospodarki leśnej to - oprócz wykształcenia się monokultury świerkowej - dominacja drzewostanów młodych, w których drzewa z grupy wiekowej 60-80 lat i starszych stanowią poniżej 20% drzewostanów leśnych, np. w gminie Górzycza aż 81,3% drzewostanów leśnych należy do I-III klasy wieku.

Ostatnio coraz częściej mówi się o potrzebie „ekologizacji” gospodarki leśnej. Dotyczy to również lasów lubuskich, i to nie tylko na obszarach chronionej przyrody. Polega ona w szczególności na wprowadzeniu na zrębach nasadzeń odpowiednich gatunków drzew, które pozwolą na ukształtowanie struktury przyrodniczej lasu bardziej zgodnej z warunkami siedliskowymi. Należy przy tym podkreślić, że nawet na ubogich siedliskach borowych możliwe jest różnicowanie struktury drzewostanów, które poprawią naturalną odporność lasu na szkodniki i zagrożenia pożarowe. Potencjalna roślinność wskazuje tu, bowiem na duży udział siedlisk właściwych dla kwaśnych dąbrów i buczyn, charakterystycznych dla obszarów podlegających wpływom klimatu oceanicznego. Drzewostany charakterystyczne dla tych siedlisk zachowały się miejscami na niewielkich powierzchniach i najczęściej objęte są formalną ochroną.

Lasy powiatu słubickiego, pomimo daleko posuniętego uproszczenia struktury przyrodniczej, stanowią jednak nadal ważne siedliska przestrzeni dla stanowisk cennych gatunków roślin i zwierząt. Nie można też pominąć ich funkcji krajobrazowej zwłaszcza, jeśli towarzyszą polom uprawnym (krajobraz polno-leśny), łąkom (krajobraz łąkowo-leśny) i w szczególności akwenom (krajobraz rolno – wodno – leśny).

Ekosystemy trawiaste, głównie łąki (o różnej intensywności uprawy), które opanowały przede wszystkim doliny dużych rzek oraz bruzdę rynny polodowcowej Ilanki-Lenki, w tym tereny osadów torfowych, nie są formą klimaksową (zostały wprowadzone na siedliskach bogatych gatunkowo lasów łęgowych i wymagają stałej uprawy oraz pielęgnacji). Tym niemniej stanowią

składnik struktury przyrodniczej obszaru opracowania o wysokich walorach, gdzie występują też liczne stanowiska cennych gatunków roślin i zwierząt, zwłaszcza, jeśli terenem łąkowym towarzyszy bogaty system wód powierzchniowych. Dlatego też przez przyrodników traktowane są jako seminaturalny sposób zagospodarowania gruntów. Odgrywają też rolę krajobrazową. Szczególnie cenne przyrodniczo łąki występują w dolinie Warty i znaczna ich powierzchnia, wraz z ekosystemami wodnymi i przywodnymi, objęta jest ochroną prawną. Trwałe użytki zielone obejmują około 20% powierzchni obszaru opracowania.

Z innych cennych zbiorowisk nieleśnych wymienić należy roślinność wodną i szuwarową jezior, starorzeczy i cieków wodnych. W zagłębieniach terenu występują często torfowiska; na uboższych terenach sandrowych i wyższych terasach dolin występują torfowiska wysokie lub przejściowe. Z kolei strome, dobrze nasłonecznione i suche skarpy Odry i Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej zajęte są przez zbiorowiska kserotermiczne - muraw stepowych. Płaty muraw kserotermicznych występujące w gminie Górzycza należą do najlepiej zachowanych w północnej Polsce. Utworzono tu Obszar Chroniony Lubuskiego Klubu Przyrodniczego Owczary (skarpa doliny Odry), gdzie ochronie podlegają liczne stanowiska ostnicy włosowatej, pajęcznicy liliowatej, mikołajka polnego i dzwonka syberyjskiego.

Na obszarze opracowania występują typy zbiorowisk roślinności nieleśnej, których siedliska znalazły się na liście siedlisk chronionych (Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 sierpnia 2001 r w sprawie określenia rodzajów siedlisk przyrodniczych podlegających ochronie - Dz.U. Nr 12, poz.1029):

- wilgotne zagłębienia międzywymowe Rhynchosporian albae;
- wydmy śródlądowe z murawami szcztlichowymi Spergulo vermalis-Corynephorum;
- twardowodne oligomezotroficzne zbiorniki z podwodnymi łąkami ramienic Chretea;
- starorzecza i inne naturalne, eutroficzne zbiorniki wodne Nymphaeiion i Potamogetonion;
- naturalne dystroficzne zbiorniki wodne Utricularietea intermedio-minuris ;
- zalewane muliste brzegi rzek Bidentetalia tripartiti;
- wilgotne wrzosowiska z wrzoścem bagiennym Erico-Sphagnetalia (prawdopodobnie);
- suche wrzosowiska Calluno-Genistion, Calluno-Arctostaphylion;
- pionierskie murawy napiaskowe Sedo-Scleranthetia;
- murawy kserotermiczne Festuco Brometia;
- zmiennowilgotne łąki trzęślicowe Molinion;
- mokre łąki użytkowane ekstensywnie Cirsio-Polygonetum, Trollio-Polygonetum, Cirsietum rivularis;
- niżowe łąki użytkowane ekstensywnie Arrhenatheretum medioeuropaeum;
- torfowiska wysokie żywe oraz zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji Sphagnetalia magellanici, Rhynchosporian albae ;
- torfowiska przejściowe i trzęsawiska Caricion lasiocarpae;
- obniżenia dolinkowe i pła mszarne Rhynchosporion albae
- torfowiska nakredowe Cladietum marisci
- źródlika Modtio-Cardaminetia
- szuwały wielkoturzycowe Caricetum distichae, Caricetum ripariae, Cixuto-Caricetum pseudocyperi, a być może inne z tej grupy.

Bogactwu zbiorowisk roślinnych odpowiada również bogata fauna. Do najcenniejszych terenów stanowiących ostoje fauny należy ujście Warty, śródleśne doliny Pliszki i Ilanki oraz jeziora. Na obszarze opracowania występują takie rzadkie gatunki, jak: orzeł bielik (*Heliaetus albicilla*), orlik krzykliwy (*Aquila pomarina*), rybołów (*Pandion Heliaëtus*), puchacz (*Bubo Bubo*), sowa błotna (*Iasio flammentus*), różnec (*Anas acuta*) kropiatka (*Porzana porzana*), zielonka (*Porzana parra*) siweczka obroźna (*Charadrius hiaticula*), rybitwa białoczelna (*Sterna albifrons*), kulik wielki (*Numenius argata*) wodniczka (*Acercephalus paludicola*), batalion (*Philomachus purgax*) i inne gatunki ptaków

Z gadów na uwagę zasługuje żółw błotny (*Emys orbicularis*), którego stanowiska występują m.in. na terenie gminy Cybinka (2 stanowiska, w tym na terenach zapadliskowych, pokopalnianych). Z rzadkich gatunków ssaków wymienić można wilka (*Canis lupus*), wydrę (*Lutra lutra*) bobra (*Castor fiber*) oraz różne gatunki nietoperzy. W związku ze znaczną lesistością obszaru licznie występuje zwierzyna łowna (sarny, jelenie, dziki, lisy, jenoty, borsuki), a na terenach rolniczych liczne populacje kuropatw, bażantów, zajęcy i sarny. Z rzadkich gatunków ryb wymienić można łososia (*Salmo salar*) i minoga rzeczno (Lamperta fluviatilis).

1.3.3 Ochrona Gleb

Na obszarze powiatu ślubickiego, występują trzy główne typy genetyczne gleb

- gleby brunatne (eutric gambisols), a zwłaszcza gleby brunatne wylugowane (płowe - levisols) związane głównie z podłożem zbudowanym z glin zwałowych; np. w gminie Ośno Lubuskie gleby te obejmują prawie 80% arealu użytków rolnych ;
- gleby typu bielcowych (albic arenosols, leptic podsols), głównie pseudobielcowe, występują na terenach zbudowanych z utworów piaszczystych i żwirowych; dominują zatem w gminie Cybinka;
- mady rzeczne (fluvisols) związane są z dolinami rzecznoymi.

Pod względem odczynu występują niemal wyłącznie gleby kwaśne lub lekko kwaśne wymagające wapnowania. Najwyższą kwasowością odznaczają się gleby „piaszczystej” gminy Cybinka, gdzie gleby kwaśne i silnie kwaśne obejmują 73,7% arealu użytków rolnych. Pod względem walorów produkcyjnych przeważają gleby o średniej (klasa IV) i małej wartości (klasy V do VIz). Klasa III obejmuje w poszczególnych gminach tylko do kilku procent powierzchni użytkowanej rolniczo, natomiast relatywnie bardzo duży jest udział gleb najmniej urodzajnych (V - VI z klasy) sięgający do 40% i więcej przestrzeni rolniczej poszczególnych gmin. Te najłabsze gleby, głównie wytworzone z piasków luźnych, albo słabo gliniastych, odznaczają się dużą przepuszczalnością, kwaśnym odczynem, małą zawartością próchnicy i słabo rozwiniętym kompleksem sorpcyjnym. Oczywiście udział gleb najłabszych pod lasami jest jeszcze większy. Wartość produkcyjna mad rzecznych jest zróżnicowana, w zależności od składu granulometrycznego i stosunków wodnych. W dużych dolinach występują mady lekkie (głównie w strefach międzywala), mady brunatne na dawnych terenach zalewowych, obecnie chronionych wałami przeciwpowodziowymi i osuszonych systemami melioracyjnymi (mogą to być mady średnie i ciężkie) oraz mady czarnoziemne, występujące najczęściej w obniżeniach podskarpowych (reprezentują je zarówno mady średnie jak i ciężkie). Mady rzeczne wykorzystywane są najczęściej jako użytek zielony, a mady o cięższym składzie mechanicznym i uregulowanych stosunkach wodnych - jako grunty orne, niekiedy o wysokiej wartości produkcyjnej. Największa zwarta powierzchnia takich uprawianych mad ciężkich występuje w północno-zachodniej, „dolinowej” części gminy Górzycy. Gleby te reprezentują kompleks pszenno dobry. Większe płaty takiego kompleksu produkcyjnego występują też w północno-zachodniej części gminy Ślubice. W pozostałych gminach kompleks pszenno dobry prawie nie występuje (jeśli nie liczyć kilku niewielkich rozproszonych enklaw), a kompleks pszenno bardzo dobry nie występuje nigdzie na całym obszarze opracowania. W areale gruntów ornych największe rozprzestrzenienie ma kompleks żytni dobry, a następnie żytni bardzo dobry oraz żytni słaby. W areale trwałych użytków zielonych prawie równy udział mają użytki zielone średnie, słabe i bardzo słabe; użytki zielone bardzo dobre i dobre prawie nie występują.

W bruzdzie rynny polodowcowej na odcinku pomiędzy Rzepinem, a Ośnem Lubuskim duże powierzchnie zajmują gleby organiczne: mułowo – torfowe, torfowe lub murszowo-torfowe, wykorzystywane wyłącznie pod trwałe użytki zielone (łąki).

W waloryzacji przestrzeni rolniczej IUNG - Puławy wszystkie gminy ocenione zostały na poniżej 60 punktów (przy średniej krajowej 66,6 pkt), np. gmina Ślubice, która wyróżnia się stosunkowo dużym udziałem gleb urodzajnych (i to w skali całego województwa) oceniona została

na 59,4 pkt. Dodać tu należy, że w ocenie punktowej wartości przestrzeni rolniczej poszczególnych gmin obszaru opracowania pewien „podwyższający” wpływ miały korzystne warunki klimatyczne (zwłaszcza termiczne) oraz na ogół dobre stosunki wodno-gruntowe, chociaż miejscami występują gleby albo nadmiernie przesuszone (gleby lekkie na wysoczyznach), albo nadmiernie wilgotne (w dolinach). Korzystną cechą jest też znikomy stopień skażenia środowiska glebowego. Jedynie w gminie Słubice odnotowano w gruncie nieco podwyższoną zawartość cynku, niklu, miedzi i kadmu, a w gminach Górzycy i Rzepin - cynku, niklu i miedzi. Stopień skażenia jest jednak niewielki stopień 1 ograniczający jedynie produkcję warzyw przeznaczonych do spożycia (lub przetworów) dla dzieci oraz 11 - ograniczający uprawę warzyw o jadalnych liściach. Generalnie jednak środowisko glebowe obszaru, podobnie jak całe środowisko przyrodnicze omawianego obszaru, należy do najmniej zanieczyszczonych i skażonych w Polsce, pomimo że napływają tu niekiedy transgraniczne zanieczyszczenia z uprzemysłowionych rejonów zachodniej Europy. Zanieczyszczenia te, zawarte często w opadach atmosferycznych, deponowane są m.in. w środowisku glebowym.

1.3.4 Ochrona zasobów kopalin

Obszar opracowania położony jest w regionie niezbyt zasobnym w użyteczne kopaliny, jeśli nie liczyć pospolitego w całym kraju kruszywa. Z surowców energetycznych wymienić tu można ropę naftową, gaz ziemny oraz węgiel brunatny Ropa naftowa (złoża o niewielkich zasobach) i gaz ziemny występują w obszarze górniczym „Ługi Górzyckie” na terenie gminy Górzycy (złoża eksploatowane) Węgiel brunatny związany jest tu z glacitektonicznymi wypiętrzeniami neogeńskiego podłoża Występuje m in. w rejonie Smogóry w gminie Ośno Lubuskie. Złoża tego surowca o miąższości pokładów od kilku do nawet kilkunastu metrów są jednak nieciągłe (zaburzenia glacitektoniczne), zatem opłacalność ich eksploatacji jest wątpliwa. W przeszłości eksploatowane były pokłady burowęglowe w rejonie Cybinki i Radzikowa. Również te złoża są glacitektonicznego pochodzenia i odznaczają się podobnie niekorzystnymi cechami jak poprzednio wymienione. Już w okresie międzywojennym wydobywanie węgla w gminie Cybinka zostało zaniechane a po eksploatacji pozostały liczne wykopy i zapadliska. Z udokumentowanych złóż węgla brunatnego południowej części obszaru opracowania wymienić można złoża „Mielesznica”, „Cybinka” i „Rzepin”.

Złoża kruszyw występują w rejonach; Maczkowa (gmina Cybinka), Radachowa (złoża żwiru w gminie Ośno Lubuskie), Połęcka (złoża gliny w gminie Ośno Lubuskie), Owczar (złoża piasków i żwirów w gminie Górzycy), Górzycy (surowce okruchowe - gmina Górzycy).

Okolicznością sprzyjającą rozwojowi eksploatacji kruszyw może być realizacja planowanych inwestycji drogowych i kolejowych.

1.4 Zrównoważone wykorzystywanie surowców, materiałów, wody i energii

1.4.1 Ochrona przed powodzią

Na terenie powiatu słubickiego rzeka Odra posiada obwałowania w następujących gminach:
gmina Cybinka:

- km 534,00 – 545,00 – odcinek Miłów – Krzesin (11,0 km)
- km 546,00 – 555,40 – odcinek Rąpice - Kłopot (9,4 km)
- km 555,40 – 561,50 – odcinek Urad – Bieganów (6,1 km)

gmina Słubice

- km 572,62 – 578,70 – odcinek Rybocice – Świecko (6,08 km)
- km 582,2 – 585,15 – odcinek Słubice (2,95 km)
- km 585,15 – 599,40 – odcinek Urad – Bieganów (14,25 km)

gmina Górzycy

- km 599,40 – 614,25 – odcinek Słubice - Górzycy (14,85 km)

Intensywne opady, jakie wystąpiły w miesiącu czerwcu i lipcu 1997 roku miały bezpośredni wpływ na wezbranie wód rzeki Odry. Były to opady o wyjątkowej wydajności i zasięgu. W miesiącu lipcu i sierpniu 1997 roku na całej Odrze zostały przekroczone dotychczas zanotowane stany wody, zwane potocznie absolutnymi minimami. Dnia 14.07.1997 roku decyzją wojewody gorzowskiego i zielonogórskiego został ogłoszony alarm powodziowy dla gmin Cybinka, Słubice i Górzycy. Długotrwały i wysoki stan wody pozwolił na ocenę stanu technicznego wałów przeciwpowodziowych. Ofiarność służb i mobilizacja społeczeństwa zapobiegła w dużej mierze przerwaniu wałów i zalaniu terenów obwałowanych.

Po doświadczeniach roku 1997 została opracowana przez prof. Wierzbickiego „Koncepcja zabezpieczenia i ochrony przeciwpowodziowej dla m. Słubice”. W miesiącu sierpniu 1999 roku Lubuski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Zielonej Górze przeprowadził zadanie pt. „Remont wału przeciwpowodziowego rzeki Odry w m. Słubice w km rzeki 582+250 do 587+500 oraz km 556 do 561 od wsi Grzmiąca w górę rzeki (odcinek 6,1km) w gminie Cybinka”. Aktualnie prowadzone są prace w obrębie ewidencyjnym Świecko Remonty polegają na uszczelnieniu skarpy odwodnej kostką piankowo-glinową, humusem i biowłókniną oraz na robotach ziemnych z tym związanych. Na dzień 1 listopada 2003 roku stan zaawansowania prac modernizacyjnych wałów przeciwpowodziowych rzeki Odry przedstawia się następująco :

- odcinek Rąpice - Urad o długości 18,5 km zmodernizowany w całości,
- odcinek Słubice - Nowy Lubusz o długości 9,4 km zmodernizowany w całości,
- odcinek Nowy Lubusz - granica gmin Słubice/Górzycy o długości 7,7 km zmodernizowany w całości,
- odcinek od granicy gmin Słubice/Górzycy do miasta Kostrzyn o długości 15,3 km w trakcie modernizacji.

1.4.2 System transportowy

Komunikacja publiczna.

Powiat słubicki w zakresie komunikacji publicznej jest powiatem specyficznym, ponieważ połączenie poszczególnych gmin leżących w jego granicach ze stolicą powiatu Słubicami jest możliwe tylko za pomocą komunikacji publicznej i prywatnej (samochody osobowe). Z tej uwagi komunikacja autobusowa jest bardzo ważna. Powiat słubicki w zakresie komunikacji autobusowej publicznej obsługują następujące przedsiębiorstwa:

- Przedsiębiorstwo Transportowo-Handlowe „Transhand” Sp. z o.o., w Słubicach -77 %
- Przedsiębiorstwo Państwowej Komunikacji Samochodowej w Gorzowie Wlkp. - 4 %
- Przedsiębiorstwo Państwowej Komunikacji Samochodowej w Myśliborzu -12 %
- Przedsiębiorstwo Państwowej Komunikacji Samochodowej we Wrocławiu - 1 %
- Przedsiębiorstwo Państwowej Komunikacji Samochodowej w Zielonej Górze - 5 %
- Spółdzielnia Komunikacyjna w Poznaniu - 1 %

Z powyższego zestawienia wynika, że największym przewoźnikiem w zakresie komunikacji publicznej autobusowej w powiecie słubickim jest PT-H „Transhand” w Słubicach.

Słubice jako miasto powiatowe nie posiada dworca autobusowego. Budynek dworcowy spełnia rolę tylko przystanku autobusowego, który nie zaspakaja potrzeb podróżnych. Przez dworzec autobusowy przewija się miesięcznie ok. 87 500 podróżnych.

Codziennie z dworca autobusowego w Słubicach odjeżdża 39 autobusów obsługujących 90 kursów na terenie województwa lubuskiego. Do pracy i do szkół dojeżdża każdego dnia około 1 200 osób. Autobusy wykonują dziennie średnio 5 700 km.

Powiat Słubicki posiada pięć połączeń pospiesznych z czterema województwami:

- Lubuskim na trasie Słubice - Gorzów Wlkp. oraz Słubice - Zielona Góra,
- Wielkopolskim na trasie Słubice – Poznań,
- Zachodniopomorskim na trasie Słubice – Szczecin,
- Dolnośląskim na trasie Słubice - Wrocław.

Przewozy szkolne w powiecie słubickim wykonywane są przez gminy własnymi środkami transportu oraz wynajętych przewoźników. W gminie Cybinka i Słubice przewozy szkolne wykonuje PT-H „Transhand”, w gminie Rzepin przewozy szkolne wykonuje gmina własnym środkiem transportu oraz prywatny przewoźnik. Natomiast gmina Ośno Lub. oraz Górzycyca posiadają własne środki transportu,

W Słubicach obsługiwana jest linia miejska na trasie Słubice-Terminal TOĆ Świecko uruchomiona ze względu na potrzeby osób tam zatrudnionych. Komunikacja publiczna - autobusowa ma w powiecie szczególne znaczenie ze względu na potrzeby podróżnych, ma szansę rozwijać się.

Drogi.

Siec dróg w powiecie słubickim jest dobrze rozwinięta. Układ komunikacyjny zapewnia dobre połączenie wszystkich miejscowości powiatu. Znajdują się tu ważne szlaki drogowe, a przede wszystkim droga położona w ciągu przyszłej autostrady A2, Świecko – Poznań – Warszawa. Szlak ten ma ogromne znaczenie transeuropejskie, łączy zachodnią i wschodnią Europę. Zbiegają się tu również ważne drogi o znaczeniu regionalnym, prowadzące z Kostrzyna do Zielonej Góry, ze Słubic do Gorzowa Wlkp. oraz Sulęcina, a także z Cybinki przez Rzepin do Ośna. Dobrze rozwinięty układ drogowy nie wymaga inwestycji budowy nowych połączeń drogowych. Niezbędna jest natomiast modernizacja większości dróg powiatowych oraz podniesienie ich standardu. Na terenie powiatu znajdują się drogi zarządzane przez czterech administratorów. Są to drogi krajowe, drogi wojewódzkie, drogi powiatowe i drogi gminne. Stan dróg oceniany jest jako dostateczny, jednakże zarządcy poprzez stałe prace modernizacyjne dostosowują je do wymogów Unii Europejskiej. Zestawienie dróg krajowych i wojewódzkich podano w poniższej tabeli (stan z końca 1998 roku).

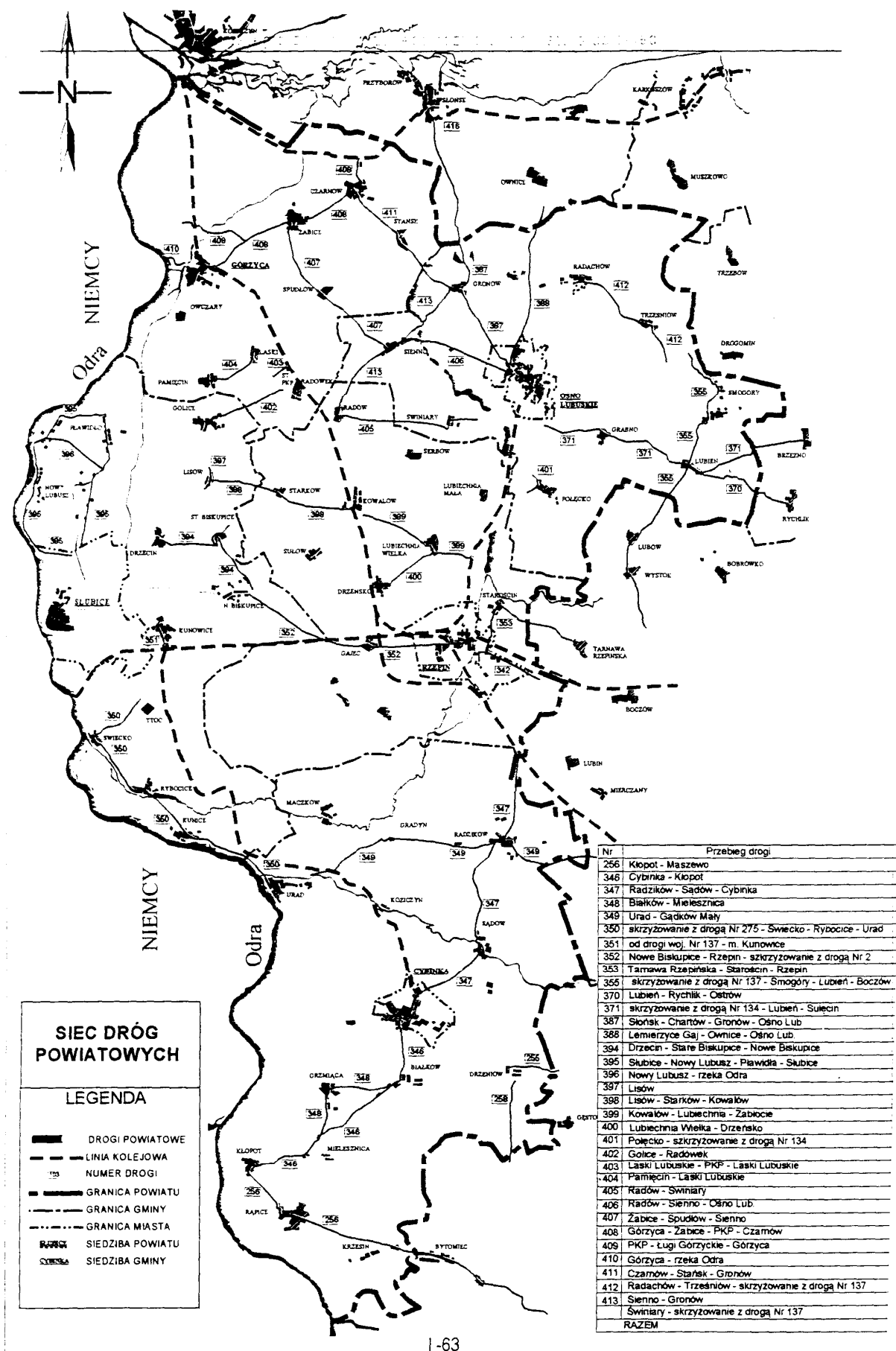
Tab. 13. Zestawienie dróg na terenie powiatu.

Lp	NAZWA DROGI	Długość w km	Nawierzchnia
DROGI KRAJOWE (administrator: GDDP Oddział pld. - zach. Biuro w Zielonej Górze, RDK w Słubicach)			
1.	Nr 2 Granica, Gm. Boczów	22,119	Bitumiczna
2.	Nr 118 Kostrzyn n/O - Słubice	31,007	Bitumiczna
3.	Nr 133 Kostrzyn n/O - Ociosna	10,805	Bitumiczna
4.	Nr 275 Słubice- Zielona Góra	30,100	Bitumiczna
Razem		99,631	
DROGI WOJEWÓDZKIE (administrator: Zarząd Dróg Wojewódzkich w Zielonej Górze, RDW w Sulęcinie)			
1. Nr 134 Maczków - Urad		39,298	Bitumiczna
2. . Nr 137 Słubice - Trzciel		32,819	Bitumiczna
3. -Nr 139 Górzycyca - Dębrznica		27,844	Bitumiczna
Razem		99,961	

Stan dróg powiatowych pomimo zauważalnej poprawy, która nastąpiła w ciągu ostatnich 4 lat, ocenić można jako dostateczny lub zły, wymagający modernizacji oraz bieżących prac konserwacyjnych. Podstawowe niedostatki dróg to nienormatywna szerokość, nośność, zły stan nawierzchni i poboczy, niebezpieczne miejsca. Znaczne problemy stwarza rosnące natężenie ruchu w obszarze powiatu, a zwłaszcza na drogach dojazdowych do przejść granicznych.

Tab. 14. Wykaz dróg powiatowych

Lp.	Nr drogi	Długość (km)	Początek drogi	Koniec drogi	Rodzaj nawierzchni
1	F 1159	8,625	Kłopot	granica powiatu (Bytomiec)	Bitumiczna/brukowcowa
2	F 1248	11,610	Cybinka	Kłopot	Bitumiczna
3	F 1249	13,030	Cybinka	Jerzmanice	Bitumiczna/brukowcowa
4	F 1250	5,010	Biazków	Mielesznica	Bitumiczna
5	F 1251	10,960	Urad	granica powiatu (Gądków M)	Gruntowa
6	F 1252	14,681	Świecko	Urad	Bitumiczna
7	F 1253	1,134	Kunowice	Kunowice	Bitumiczna
8	F 1254	13,114	Nowe Biskupice	Rzepin	Bitumiczna
9	F 1255	4,075	Staroścín	Rzepin	Bitumiczna
10	F 1257	7,990	Smogóry	granica powiatu (Boczków)	Bitumiczna
11	F 1274	2,650	Lubień	granica powiatu (Rychlik)	Bitumiczna
12	F 1275	10,398	Ośno Lub	granica powiatu (Brzeźno)	Bitumiczna
13	F 1291	6,814	od granicy powiatu (Chartów)	Ośno Lub	Bitumiczna
14	F 1292	6,407	granica powiatu (Ownice)	Ośno Lub.	Brukowcowa/gruntowa
15	F 1298	5,889	Drzecin	Nowe Biskupice	Bitumiczna
16	F 1299	18,034	Słubice	Słubice	Brukowcowa/gruntowa
17	F 1300	3,905	Nowy Lubusz	Rzeka Odra	Bitumiczna
18	F 1301	1,577	Lisów	Lisów	Bitumiczna
19	F 1302	6,716	Lisów	Kowalów	Bitumiczna
20	F 1303	5,990	Kowalów	Lubiechnia Wielka	Bitumiczna
21	F 1304	2,659	Drzeńsko	Lubiechnia Wielka	Bitumiczna
22	F 1305	1,345	Połęcko	Połęcko	Bitumiczna
23	F 1306	3,939	Golice	Radówek	Gruntowa
24	F 1307	0,823	Laski Lubuskie	Laski Lubuskie	Bitumiczna
25	F 1308	2,217	Pamięcin	Laski Lubuskie	Bitumiczna
26	F 1309	5,408	Radów	Świniary	Bitumiczna
27	F 1310	2,375	Świniary	Świniary	Bitumiczna
28	F 1311	10,147	Radów	Ośno Lub.	Bitumiczna
29	F 1312	4,898	Żabice	Sienno	Bitumiczna/gruntowa
30	F 1313	10,193	Górzycy	Czarnów	Bitumiczna
31	F 1314	3,417	Ługi Górzycykie	droga F 1313 (Forty)	Bitumiczna
32	F 1315	0,990	Górzycy	Górzycy (rz. Odra)	Bitumiczna
33	F 1316	6,955	Czarnów	Gronów	Bitumiczna/brukowcowa
34	F 1317	6,525	Radachów	Trześniów	Bitumiczna
35	F 1318	3,200	Sienno	Gronów	Gruntowa

1-63

Rys. 1 Mapa dróg powiatowych

W poniżej podanych tabelach przedstawione są średniodobowe pomiary ruchu na drogach w granicach powiatu słubickiego. Dane przedstawione w tabelach dotyczą najważniejszych dróg w powiecie.

Tab. 15. Średniodobowy ruch na drogach krajowych za rok 1999.

Nr drogi	Relacja	Odcinek pomiaru	Ilość pojazdów
E-30 (A-2)	Świecko - Poznań	Świecko - Rzepin	8510
31	Słubice - Kostrzyn	Słubice - Drzecin	4025
29	Słubice - Zielona Góra	T. T. O. C. Świecko - Urad	5290

T.T.O.C. - Terminal Towarowych Odpraw Celnych

Tab. 16. Średniodobowy ruch na drogach wojewódzkich za rok 1999.

Nr drogi	Relacja	Odcinek pomiaru	Ilość pojazdów
134	Maczków – Urad	Ośno Lub. - granica powiatu	1725
134	Maczków – Urad	Ośno Lub. - Rzepin	1495
137	Słubice – Trzciel	Słubice - Kowalów	1995
137	Słubice – Trzciel	Kowalów - Ośno Lub	2070
137	Słubice – Trzciel	Ośno Lub. - granica powiatu	1496
139	Górzycza - Dębrznica	Kowalów - Rzepin	2185

Tab. 17. Słubice średniodobowy ruch na drogach powiatowych za rok 1999.

Nr drogi	Relacja	Odcinek pomiaru	Ilość pojazdów
11-416	Słońsk - Ośno Lub.	Gronów - Ośno	2340
49-101	Sądów - Cybinka	Radzików - Cybinka	2370
49-102	Cybinka - Kłopot	Cybinka - Białków	1380
11-436	Nowe Biskupice - Rzepin	Gajec - Rzepin	4115

Drogi gminne- sieć lokalną transportu drogowego tworzą drogi o różnej nawierzchni i o małej gęstości z uwagi na skupiony charakter osadnictwa i rolnictwo wielkoobszarowe. W niniejszym opracowaniu podano ogólne zestawienia dotyczące dróg w gminach powiatu słubickiego (w układzie alfabetycznym wg stanu na 31.12.1998 r.):

CYBINKA

- a) drogi gminne 51 km, w tym o nawierzchni twardej 4 km i ulepszonej 4 km,
- b) lokalne miejskie 8 km, w tym o nawierzchni twardej 3,1 km i ulepszonej 3,1 km,
- c) drogi zakładowe-zamiejskie 7 km, w tym o nawierzchni twardej 7 km i ulepszonej 7 km,

GÓRZYCA

- d) drogi gminne 59,5 km, w tym utwardzone 4,23 km (bez lokalnych miejskich),
- e) drogi zakładowe (zamiejskie) 29 km,
- f) drogi dojazdowe do gruntów rolnych 204 (rolniczych),

OŚNO

- g) drogi gminne 45 km, w tym o nawierzchni twardej 26 km i ulepszonej 1 km,
- h) lokalne miejskie 10 km, w tym o nawierzchni twardej 10 km i ulepszonej 7 km,
- i) drogi zakładowe -zamiejskie 10 km, miejskie 2 km,

RZEPIN

- j) drogi gminne 46 km, w tym o nawierzchni twardej 20 km i ulepszonej 3 km,
- k) lokalne miejskie 17 km, w tym o nawierzchni twardej 9 km i ulepszonej 8 km,
- l) drogi zakładowe -zamiejskie 2 km, miejskie 4 km,

SŁUBICE

- m) drogi gminne 33,306 km, w tym o nawierzchni twardej 9 km i ulepszonej 2 km, lokalne miejskie 22 km, w tym o nawierzchni twardej 22 km i ulepszonej 22 km,
- n) drogi zakładowe zamiejskie 7 km, miejskie 5 km.

Kolej. W powiecie ślubickim krzyżują się dwa bardzo ważne szlaki kolejowe na stacji węzłowej pasażersko-towarowej w miejscowości Rzepin tj. transeuropejska magistrala (E-20) relacji Frankfurt n/O - Warszawa, łącząca podobnie jak droga Nr 2 kraje Europy wschodniej i zachodniej oraz krajowa magistrala węglowa (Nr-273) relacji Wrocław -Szczecin, łączącą wzdłuż granicy zachodniej Śląsk z Pomorzem Zachodnim. Układ kolejowy w powiecie ślubickim uzupełniają linia kolejowa normalnotorowa stanowiąca obwodnicę Rzepina. W wyniku działań PKP SA zlikwidowano w ostatnich latach na terenie powiatu ślubickiego linię kolejową nr 386 Kunowice Cybinka, nr 414 Kostrzyn - Gorzów Zieleniec oraz zawieszono przewozy na linii nr 365 Wierzbnno - Rzepin. Z wyjątkiem aktualnie modernizowanego odcinka magistrali E-20, praktycznie cała sieć linii kolejowych biegnących przez teren powiatu została wybudowana w XIX w i na początku XX w. Realizowane na nich inwestycje związane były z usprawnieniem funkcjonowania układu już istniejącego linii magistralnych, oraz wycofaniem torów drugorzędnych z ruchu pasażerskiego. Z uwagi na duże znaczenie gospodarcze dla powiatu ślubickiego zlikwidowanej linii kolejowej nr 380 Kunowice Cybinka, samorząd powiatowy czyni starania o przejęcia mienia po zlikwidowanej linii i utworzenia na tej bazie bocznicy kolejowej.

Tab. 18. Linie kolejowe w powiecie ślubickim

Linie kolejowe	Ilość	Długość [km]	Na odcinku
Linie kolejowe o znaczeniu międzynarodowym: E-20 Warszawa-Berlin	1	20,32	Granica powiatu – Rzepin – Kostrzyn
Linie o znaczeniu państwowym: Nr 273 Wrocław-szczecin	1	28,19	Granica powiatu – Rzepin – Kostrzyn
Linie o znaczeniu lokalnym: - obwodnica Rzepina	1	9,61	Drzeńsk - Jerzmanice

Tab. 19. Rodzaje linii kolejowych w powiecie ślubickim

Linie kolejowe w powiecie	Ilość	Łączna długość [km]	Na odcinku
Linie torowe	0	---	---
Linie zelektryfikowane	3	58,12	Gr. Powiatu – granic państwa 20,32 km Gr. Powiatu Kostrzyn 28,19 km Obwodnica Rzepina 9,61km
Nieczynne: Nr 386 Kunowice-Cybinka Nr 364 Wierzbnno-Rzepin Nr 414 Kostrzyn-Gorzów	3	57,365	Kunowice – Cybinka 23805 km Gr. Powiatu Ośno Lubuskie Chyrzyno – granica powiatu

Koncepcja wykorzystania nieczynnych linii kolejowych:

- Kunowice - Cybinka. Przejęcie przez samorząd powiatowy mienia zlikwidowanej linii i utworzenie na tej bazie bocznicy kolejowej.
- Wierzbnno - Rzepin. Zadanie ponad powiatowe. Możliwość uruchomienia ruchu osobowego i towarowego - po przeprowadzeniu szczegółowej analizy.
- Budowa ścieżki rowerowej na odcinku leżącym na terenie powiatu (po fizycznej likwidacji linii).

Drogi wodne. W powiecie ślubickim znajduje się jedyny szlak komunikacji wodnej rzeką Odrą. Dla ruchu barek wykorzystuje się 76 km drogi wodnej w II klasie technicznej (nośności 1000 t), obsługiwanej przez porty rzeczne w Uradzie, Rybolicach (towarowe) oraz w Ślubicach (towarowo - pasażerski).

1.4.3 Turystyka i rekreacja.

Zagraniczna turystyka przyjazdowa. W opinii Instytutu Turystyki z Poznania przyjazdy na nasze tereny turystów zagranicznych w celach turystycznych, miały tendencję spadkową. Wzrasta natomiast liczba przejeżdżających w celach służbowych lub interesach. Zdecydowana większość turystów zagranicznych przyjeżdża indywidualnie, spada zainteresowanie usługami biur podróży. Turyści zagraniczni korzystają coraz częściej z noclegu w hotelach i pensjonatach. Spada odsetek osób, nocujących u krewnych i rodzin. Szczególnie ważnym segmentem potencjalnych turystów ze względu na ich liczebność i siłę nabywczą są goście zagraniczni, przekraczający granicę w Słubicach. Ze względu na niewielką odległość od Kostrzyna należy też wziąć pod uwagę turystów przekraczających granicę w Kostrzynie n/O. Osoby przekraczające granicę w powiecie słubickim stosunkowo rzadko korzystają z bazy wypoczynkowo-turystycznej, zlokalizowanej na terenie powiatu. Niewątpliwie ma to związek z ruchem tranzytowym i małym ruchem przygranicznym, w celach handlowych. Najliczniej odwiedzającymi były woj. gorzowskie turystami zagranicznymi są Niemcy, obywatele z krajów byłego ZSRR, Duńczycy i Holendrzy. Instytut Turystyki przeprowadził ankietę wśród mieszkańców Polski dotyczącą preferencji wyboru miejsc wypoczynku. Istotnymi czynnikami wyboru miejsc wypoczynku są: „niskie ceny” (49,2%), „warunki zakwaterowania, noclegi” (38,0%), „woda, kąpiele” (33,7%). Obecna baza turystyczna jest mało konkurencyjna pod względem ofert wypoczynku i rekreacji.

Turystyka. Przygraniczne położenie powiatu, duże zalesienie z walorami Puszczy Rzepińskiej, lasy pełne zwierzyny i runa leśnego, a także rzeźba terenu z malowniczo położonymi jeziorami, to główne bogactwo turystyczne powiatu. Dużym atutem turystycznym jest nieskażone przemysłem środowisko przyrodnicze. Istotne znaczenie dla turystyki stałej i przejazdowej ma także bliskość Berlina, trzy mosty graniczne i dobry układ komunikacyjny. Bardzo dobre połączenia drogowe i kolejowe powodują że powiat słubicki odwiedzają goście z kraju, jak i z zagranicy. Jesienią często można spotkać w lasach na grzybobraniu mieszkańców z dalekiego Śląska. W obecnych czasach przy planowaniu rozwoju turystyki nie można ominąć tak ważnych obiektów jak:

- d) Park narodowy z siedzibą w Chyrczynie;
- e) Muzeum Łąki w Owczarach;
- f) Muzeum bociana Białego w Kłopocie;
- g) Krzesiński Park Narodowy,
- h) Puszcza Rzepińska.

W promowaniu powiatu słubickiego duże znaczenie mają stowarzyszenia turystyczno-kulturalne. Do najbardziej wyróżniających się należą: Lubuski Klub Przyrodników z siedzibą w Świebodzinie i Euroregion Pro Europa.

Lubuski Klub Przyrodników (LKP) jest organizacją pozarządową której zadaniem statutowym jest ochrona przyrody. Do zadań klubu, w zakresie ochrony przyrody, należy m.in. realizacja projektu WWF „Zielona Wstęga Odra - Nysa. W ofercie muzeum, prócz ekspozycji wystawowych, dotyczących ekosystemów trawiastych świata, Polski oraz terenów w pobliżu Warty i okolic Owczar powstaje ogródek botaniczny. Ponadto istnieje możliwość noclegu w warunkach zbliżonych do schroniska i możliwość skorzystania z zajęć edukacyjnych. Oferta muzealna skierowana jest do osób z zainteresowaniami przyrodniczymi.

W zamierzeniach Lubuskiego Klubu Przyrodników, dotyczących zrównoważonego rozwoju regionalnego, jest wspieranie form turystyki przyjaznej środowisku, a więc turystyki rowerowej, pieszej i agroturystyki oraz stworzenie modelowych gospodarstw rolnych. **Euroregion „Pro Europa Viadrina”** został utworzony 21.12.1993 roku. Celem działalności Euroregionu jest współpraca transgraniczna i rozwój regionu granicznego. Do zadań Euroregionu związanych z turystyką należy:

- zmniejszenie deficytu informacyjnego w regionie,
- wymiana ofert turystycznych dla poszczególnych grup (młodzież, rodziny, seniorzy),
- opracowanie ofert oraz wprowadzenie na rynek wspólnych programów turystycznych,
- wspólny udział w ponadregionalnych targach turystycznych.

Projekty transgraniczne, koordynowane przez Euroregion, finansowane są ze środków unijnych Interreg II dla strony niemieckiej i ze środków Phare - CBC dla polskich członków Euroregionu.

Naturalne walory przyrodnicze decydują o tym, że powiat ślubicki jest atrakcyjnym obszarem do wypoczynku, uprawiania sportu, rekreacji oraz turystyki pieszej i rowerowej.

1.4.4 Rolnictwo i rozwój terenów wiejskich.

Użytki rolne stanowią 43 % ogólnej powierzchni powiatu ślubickiego. Zdecydowaną większość stanowią gleby słabych klas od IV do VI, zaliczane do gleb kwaśnych lub lekko kwaśnych wymagających wapnowania. Mają one tę zaletę, iż są łatwe w uprawie. Oczywiście nie można zapominać o madach rzecznych, które występują na dawnych terenach zalewowych, obecnie chronionych wałami przeciwpowodziowymi i osuszonych systemami melioracyjnymi, reprezentujących kompleks pszenno-dobry. W waloryzacji przestrzeni rolniczej powiat ślubicki wyróżnia się generalnie dużym udziałem gleb urodzajnych. Na pewno dużą rolę odgrywają tu zazwyczaj korzystne warunki klimatyczne oraz na ogół dobre stosunki wodno - gruntowe, chociaż występują gleby albo nadmiernie przesuszone (gleby lekkie na wysoczyznach), albo nadmiernie wilgotne (w dolinach). Korzystną cechą jest też znikomy stopień skażenia środowiska glebowego.

Użytki rolne w 2002 r. zajmowały ogółem powierzchnię 46 896 ha tj. około 43 % ogólnej powierzchni powiatu, w tym gospodarstwa indywidualne powierzchnię 17232 ha, co stanowiło około 37 % ogólnej powierzchni użytków rolnych. Na łączną powierzchnię ww. użytków rolnych składały się: grunty orne, łąki, pastwiska, sady.

Tab. 20. Struktura użytkowania gruntów

POWIAT	POWIERZCHNIA OGÓLNA	Użytki rolne						Lasy i grunty leśne	Stałe grunty	Grunty pod wodami użytkowymi
		razem	Grunty orne		sady	łąki	pastwiska			
			razem	W tym pod zasiewami						
W hektarach										
OGÓŁEM										
Razem miasta	17919	15238	10690	1300	37	348	1025	298	2383	-
Razem Gminy	34121	31658	25538	20745	126	509	907	844	1619	-
Powiat	52040	46896	36228	22045	163	857	1932	1142	4002	-
W tym gospodarstwa indywidualne										
Razem miasta	2496	2035	1201	19	149	22	22	7	454	-
Razem Gminy	16093	15197	10415	58	1259	397	397	210	686	-
Powiat	52040	17232	11616	77	1408	419	419	217	1140	-

Z powyższego zestawienia widać, iż największy udział w strukturze użytkowania gruntów przez indywidualne gospodarstwa rolne mają grunty orne. Stanowią one 82,4 % ogólnej powierzchni gruntów użytkowanych przez te gospodarstwa. Znaczącą rolę w strukturze użytkowania gruntów zajmują grunty będące w zasobie Agencji Nieruchomości Rolnej. Stosunkowo duża powierzchnia tych gruntów jest niezagospodarowana. Na obszarze 8209 ha grunty ANR są wyłączone z użytkowania, co stanowi ok. 32 % ogólnej powierzchni zasobów Agencji w powiecie oraz 8,2 % ogólnej powierzchni powiatu.

Według spisu rolnego z 2002 roku na terenie powiatu było :

- 4 306 szt. fizycznych bydła, w tym krowy 1889 szt. (w tym gospodarstwa indywidualne 900 szt.),
- 39 514 szt. fizycznych trzody chlewnej, w tym w gospodarstwach indywidualnych 5018 szt.,
- 307 szt. fizycznych owiec (w całości w gospodarstwach indywidualnych),
- 115 szt. koni (w całości w gospodarstwach indywidualnych),
- 66 szt. kóz (w całości w gospodarstwach indywidualnych),
- 63 152 szt. drobiu (w tym w gospodarstwach indywidualnych 32 956 szt.).

Całość pogłowa bydła i trzody chlewnej wg danych z Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze znajduje się w sektorze prywatnym. Spośród 4 306 sztuk fizycznych bydła 1 810 sztuk (tj. 42 %) należy do gospodarstw prywatnych własności krajowej, w tym 625 sztuk (tj. 34,5 %) jest własnością spółdzielni rolniczych, a 285 sztuk (tj. 15,7 %) należy do krajowych spółek prywatnych, a 900 sztuk (tj. 49,8 %) stanowi własność gospodarstw indywidualnych. Reszta pogłowa bydła - 2 496 (tj. 58 %) znajduje się w gospodarstwach własności zagranicznej. W przypadku trzody chlewnej, spośród 39 514 sztuk fizycznych - 10 821 (tj. 27%) należy do gospodarstw prywatnych własności krajowej, z czego 4 739 sztuk trzody chlewnej (tj. 43,8 %) jest własnością spółdzielni produkcji rolniczej, a 1 064 (tj. 9,8 %) należy do krajowych spółek prywatnych. W gospodarstwach indywidualnych znajduje się 5 018 sztuk fizycznych trzody chlewnej (46,4 %). Pozostałą część pogłowa trzody chlewnej - 28 693 sztuki (tj.- 73 %) znajduje się we własności gospodarstw zagranicznych.

1.4.5 Energetyka zawodowa i przemysł.

Energetyka należy do jednych z nielicznych dziedzin infrastruktury technicznej zaspokajającej potrzeby mieszkańców powiatu ślubickiego. Praktycznie każdy wniosek o podłączenie i zaopatrzenie w energię elektryczną jest rozpatrywany pozytywnie, gdyż nie istnieje niebezpieczeństwo braku energii elektrycznej. Na bieżąco trwają prace związane z wymianą linii napowietrznych, budową linii kablowych i przyłączy do budynków. Układ energetyczny oparty jest na sieci krajowej wysokiego napięcia 110kV rozdzielany poprzez tzw.GPZ110/15 na „lokalną” sieć średniego napięcia 15kV z transformacją na sieć 0,4 kV i dalej do użytkowników. W najbliższym czasie rozpocznie się w Ślubicach budowa Głównego Punktu Zasilania (GPZ) w Kunowicach dla zaopatrzenia w energię elektryczną Kostrzyńsko-Ślubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej.

W zakresie infrastruktury system gazownictwa wykazał się największą dynamiką rozwoju w ostatnich trzech latach. Gaz stał się dostępny w największych miastach i wsiach powiatu ślubickiego za sprawą inwestycji nowego dystrybutora na rynku, jakim jest „ Media Odra Warta” Sp. z o.o. z siedzibą w Międzyrzeczu.

System zaopatrzenia w energię ciepłą miejscowości powiatu oparty jest w głównej mierze na indywidualnych źródłach ciepła, w dalszym ciągu w oparciu o tradycyjne paliwa jak węgiel, koks oraz drewno. System ogrzewania zdalaczynnego występuje w większych miejscowościach powiatu oraz w bardzo ograniczonym zakresie na wsiach, obejmując swoim zasięgiem przeważnie zespoły popegeerowskiego mieszkalnictwa wielorodzinnego (utworzone spółdzielnie mieszkaniowe), obiekty infrastruktury społecznej oraz częściowo zakłady przemysłowe.

W obszarach wiejskich z uwagi na charakter zabudowy nie stwierdza się potrzeby i celowości rozwoju systemu ogrzewania zdalaczynnego ze scentralizowanych źródeł ciepła (z wyjątkiem zespołów zabudowy położonych w zasięgu kotłowni) ze względu na możliwości zaopatrzenia w energię ciepłą do celów bytowych i ogrzewania budynków w oparciu o:

- przewodowe systemy zaopatrzenia w gaz z krajowej sieci przesyłu poprzez system lokalny ze stacji redukcyjnej gazu planowanych na terenie powiatu wg . systemu PGNiG oraz programu EWE,
- gaz płynny w pozostałych obszarach, a także lokalnego zaopatrzenia w gaz propan - butan ze zbiorników,
- energię elektryczną z krajowej sieci na warunkach uzgodnionych z Rejonem Energetycznym firmy ENEA S.A.

- nowe systemy oparte na tzw. energii odnawialnej

Najlepiej rozwinięty system ciepłowniczy posiada miasto Słubice. Miejski system ciepłowniczy eksploatowany jest przez Zakład Energetyki Ciepłej Sp. z o.o., której właścicielem jest gmina Słubice posiadająca 100% jej udziałów. Spółka prowadzi działalność na podstawie koncesji na wytwarzanie, przesył i dystrybucję ciepła uzyskaną w listopadzie 1998 r. na okres 10 lat. Podstawowym źródłem ciepła jest Ciepłownia Miejska przy ul. Folwarcznej 2 (wyposażona w dwa kotły WR-5 z mocą cieplną zainstalowaną 16,2 MW), produkująca 89 167 GJ energii (wg danych na 2002 r.). Odbiorcy obsługiwani są przez 23 węzły ciepłownicze. Rozprowadzenie ciepła wytworzonego przez ZEC następuje poprzez sieć ciepłowniczą o łącznej długości 7 869m, która składa się z magistrali i ciepłociągów odgałęziających. Średnice nominalne wynoszą od DN 65 do DN 300 w magistrali i DN 25 do DN 150 w ciepłociągach odgałęziających. Nowe części sieci (około 60 %) charakteryzuje wiek od 6 do 14 lat, resztę sieci powyżej 17 lat. Na początku 1998 roku ZEC obsługiwał 18 odbiorców ciepła, a wg stanu na 2003 rok już 22 odbiorców wśród których znajdują się spółdzielnie mieszkaniowe, szkoły i instytucje. Największymi odbiorcami ciepła są spółdzielnie mieszkaniowe oraz mieszkalnictwo komunalne. Całkowite zapotrzebowanie miasta na energię cieplną określa się na około 80 MW. Bez większych nakładów finansowych istnieje możliwość podłączenia odbiorców do istniejącej sieci ciepłowniczej na około 2,5 MW. Położenie sieci na terenie miasta (sieć biegnie przez centrum) pozwala także na rozszerzenie liczby odbiorców korzystających dotychczas z własnych kotłowni, przy niewielkich nakładach na rozbudowę sieci. Na terenie miasta w 1997 roku zinventaryzowano 77 punktowych źródeł emisji zanieczyszczeń. Wiele z tych kotłowni opalanych jest jeszcze węglem, jednak coraz częściej są modernizowane z zastosowaniem paliw takich jak gaz i olej opałowy. W administracji miejskiej znajduje się 12 małych jednostek cieplnych, z których wszystkie opalane są olejem. Głównym obiektem opalonym jeszcze węglem jest ciepłownia miejska.

1.5 Podstawa prawna opracowania

Prawo ochrony środowiska obowiązujące w Polsce od 1 października 2001 r. nakłada na Zarząd Powiatu, obowiązek opracowania programu ochrony środowiska. Obowiązek ustawowy jest formalną przesłanką dla utworzenia programu, istnieją jednakże przesłanki faktyczne, związane z planowanym rozwojem powiatu słubickiego.

Niniejszy "Program ochrony środowiska powiatu słubickiego " został opracowany na podstawie umowy, zawartej pomiędzy Powiatem Słubickim, a AK Nova Sp. z o.o. z siedzibą w Odolanowie.

Naczelną zasadą przyjętą w Programie jest zasada zrównoważonego rozwoju, umożliwiająca harmonizację rozwoju gospodarczego i społecznego z ochroną walorów środowiskowych. A więc, długoterminowy cel programu można sformułować następująco:

Cel ten jest zgodny z wizją rozwoju powiatu słubickiego zawartą w "Strategii rozwoju województwa lubuskiego". Jest nią wizja regionu realizującego podstawowe zasady zrównoważonego rozwoju, ochrony środowiska, radzącego sobie z problemami zanieczyszczeń pochodzących z różnych źródeł oraz odtwarzającego wartości środowiska naturalnego i powiększającego różnorodność biologiczną obszarów.

Obowiązek realizacji zasady zrównoważonego rozwoju spoczywa na wszystkich obywatelach Polski. Wynika on z Konstytucji RP (art.5). Zrównoważony rozwój jest naczelną zasadą polityki państw - członków Unii Europejskiej i Organizacji Narodów Zjednoczonych, jak również Polityki Ekologicznej Państwa.

1.6 *Koncepcja "Programu ochrony środowiska"*

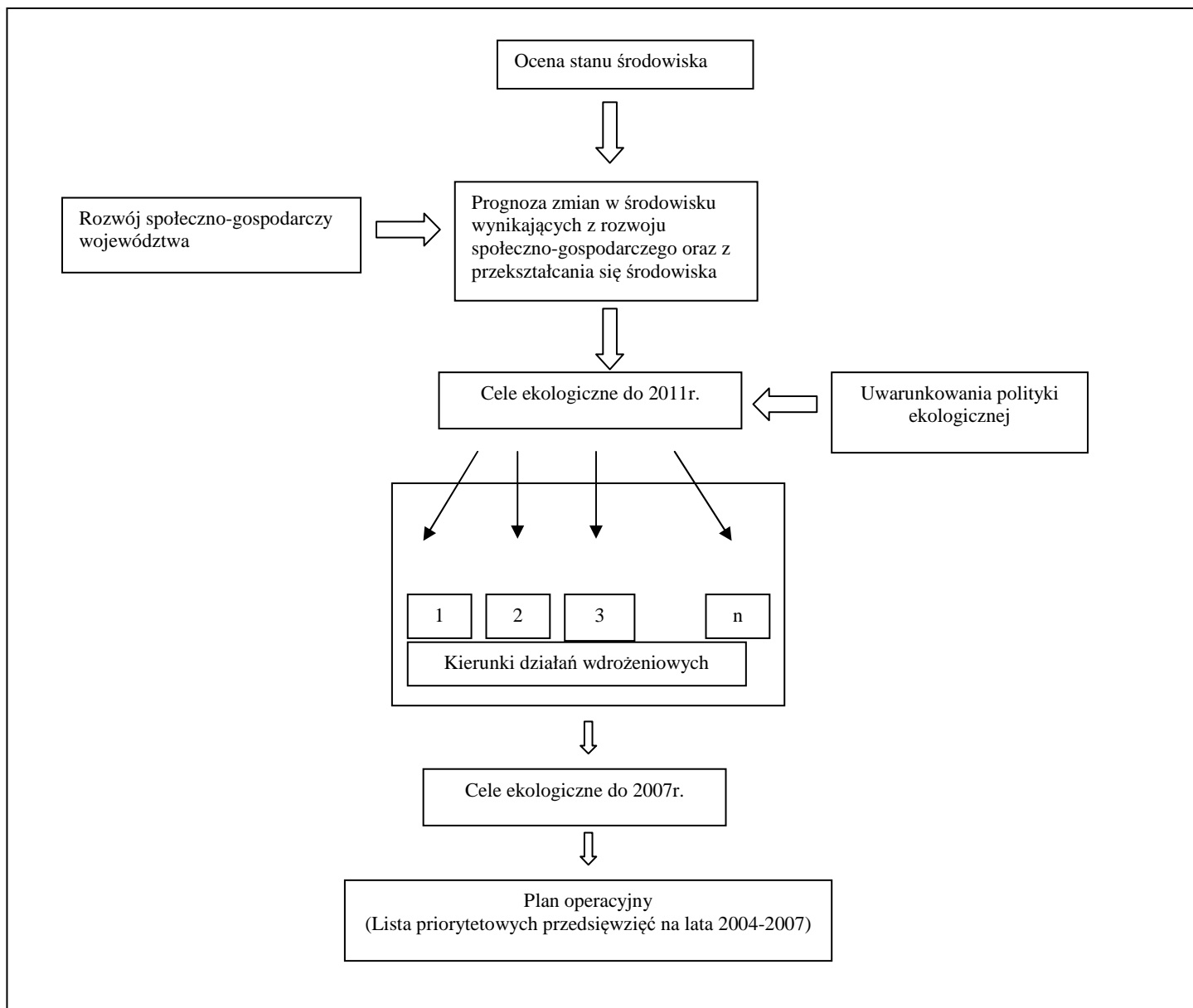
Ustawa Prawo ochrony środowiska stawia wymagania zarówno w odniesieniu do polityki ekologicznej państwa, jak i programów ochrony środowiska przygotowywanych dla potrzeb województw, powiatów i gmin. Stąd koncepcja "Programu ochrony środowiska powiatu ślubickiego" przewiduje sformułowanie:

- celów ekologicznych,
- priorytetów ekologicznych,
- rodzaju i harmonogramu działań proekologicznych,
- środków niezbędnych do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe.

Dokumentem nadrzędnym, wytyczającym cele i kierunki działań w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego i ochrony środowiska w województwie jest „Strategia rozwoju Województwa Lubuskiego” wraz z "Planem zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego" oraz „Programem ochrony środowiska województwa lubuskiego”. Rozwój poszczególnych dziedzin gospodarki województwa lubuskiego i ich relacje ze środowiskiem przedstawione są dla trzech podsystemów: społeczeństwa, przestrzeni i gospodarki. Są to współistniejące i współdziałające systemy, które zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, powinny podlegać zmianom prowadzącym do minimalizacji konfliktów.

Kierując się powyższymi przesłankami, cele ekologiczne zostały zdefiniowane dla dwóch okresów, tj.:

- Cele ekologiczne do 2011 roku (docelowy okres niniejszego Programu) wraz z kierunkami działań.
- Cele ekologiczne do 2007 roku wraz z listą priorytetowych przedsięwzięć.

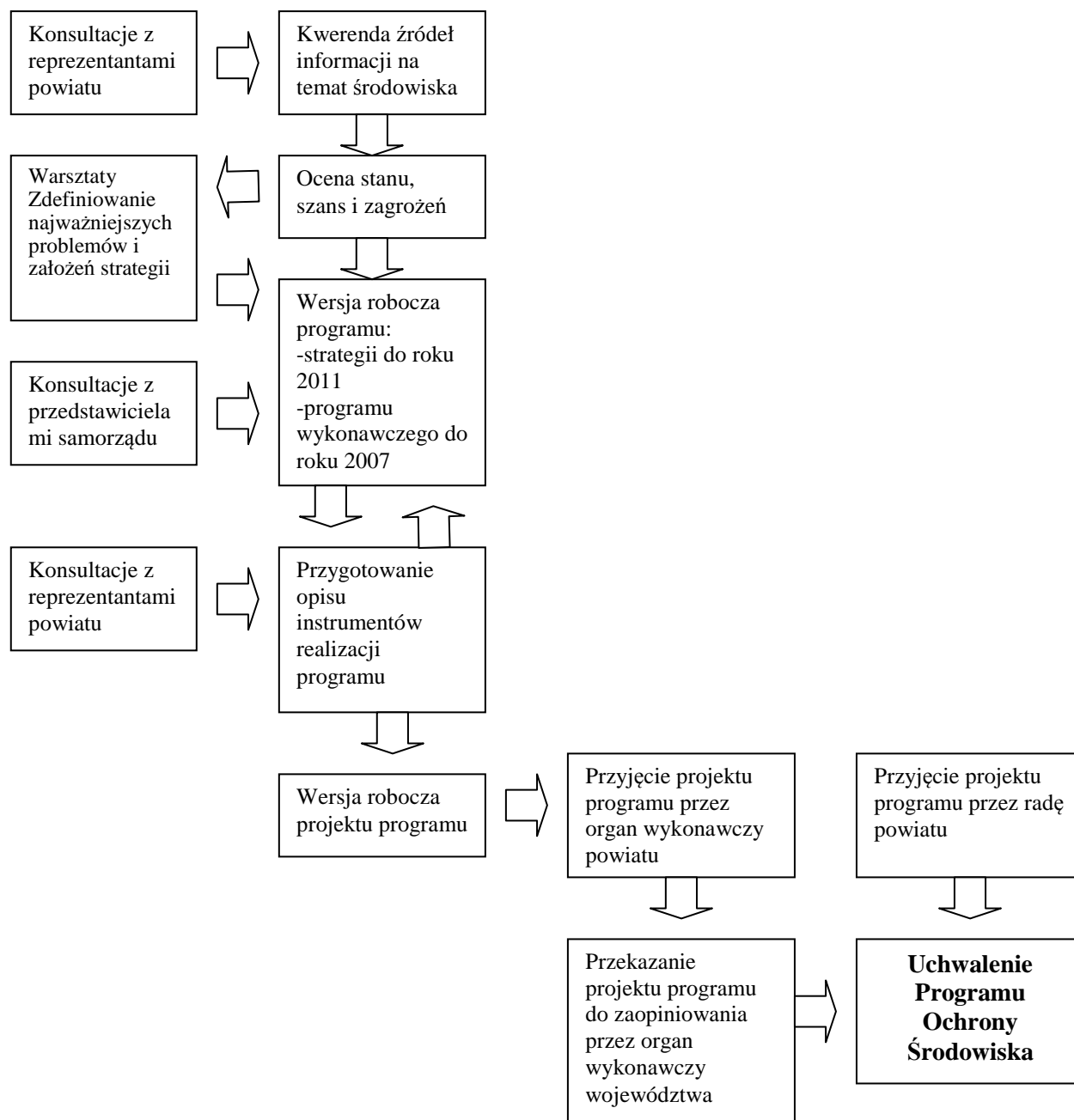

Schemat 1. Proces generowania celów ekologicznych do 2011 roku wraz z kierunkami działań i celów.

Tak jak powiedziano wyżej, program pozostaje w ścisłej relacji ze strategią rozwoju województwa, jako dokumentem nakreślającym rodzaj i skalę działalności gospodarczo-społecznej w tym obszarze, która jest determinantą zmian środowiska zarówno w korzystnym, jak i niekorzystnym kierunku. Kształtowanie środowiska i gospodarowanie zasobami zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju musi być realizowane w samym środowisku w związku z dynamiką procesów w nim zachodzących i w związku z okolicznościami wpływającymi na te procesy. Wobec tego, dokument "Strategii...." stanowi główne źródło informacji będącej podstawą prognozowania tych zmian.

A więc, na tle głównych dziedzin rozwoju i związanych z nimi kierunków presji na środowisko oraz na podstawie diagnozy i prognozy stanu środowiska, a także uwarunkowań polityki ekologicznej następuje sformułowanie celów ekologicznych i strategii realizacji tych celów.

Schemat 2. Struktura prac nad programem ochrony środowiska.

Bardzo istotnym elementem Programu jest system jego wdrażania. Wskazuje się tu instrumenty zarządzania środowiskiem przydatne w tym zakresie, takie jak:

- miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego,
- gminne programy zrównoważonego rozwoju - Agenda 21,
- procedury określania dopuszczalnych warunków korzystania ze środowiska (np. pozwolenia zintegrowane),
- procedury związane z lokalizacją inwestycji i techniki określania wpływu na środowisko (raport o oddziaływaniu na środowisko),
- procedury przeglądów ekologicznych,
- procedury oceny ryzyka środowiskowego i zdrowotnego,
- procedury dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie,
- opłaty za korzystanie ze środowiska.

Niniejszy Program będzie pełnił rolę narzędzia zarządzania środowiskiem w skali powiatu. Przewiduje się, że zarządzanie będzie się odbywać z wykorzystaniem instrumentów pozwalających na weryfikację Programu w oparciu o wyniki monitorowania procesów zachodzących w szeroko rozumianym otoczeniu realizowanej polityki ekologicznej.

„Program ochrony środowiska woj. lubuskiego”, nakreślający w sposób ogólny główne kierunki działań na rzecz ochrony środowiska w skali całego województwa, należy postrzegać jako źródło wytycznych, co do formułowania programów powiatowych i gminnych.

1.7 Założenia struktury Programu

Struktura Programu oparta jest głównie o zapisy dokumentów, którymi są:

1. Prawo ochrony środowiska z 27 kwietnia 2001 roku. Definiuje ono ogólne wymagania w odniesieniu do programów ochrony środowiska opracowywanych dla potrzeb województw, powiatów i gmin. Zgodnie z ustawą (Art.14 ust.1), program ochrony środowiska, na podstawie aktualnego stanu środowiska, określa w szczególności:

- a) cele ekologiczne,
- b) priorytety ekologiczne,
- c) rodzaj i harmonogram działań proekologicznych, środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe.

2. Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010, dostosowana do wymagań ustawy Prawo ochrony środowiska. Zgodnie z zapisami tego dokumentu Program winien definiować cele średniookresowe (dla okresu 8-letniego) i zadania na okres najbliższych czterech lat oraz monitoring realizacji Programu i nakłady finansowe na jego wdrożenie. Cele i zadania ujęte w kilku blokach tematycznych:

- a) cele i zadania o charakterze systemowym;
- b) ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody;
- c) jakość środowiska i bezpieczeństwo ekologiczne;
- d) zrównoważone wykorzystanie surowców.

3. Wytyczne do sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym, które podają sposób i zakres uwzględniania polityki ekologicznej państwa w programach ochrony środowiska oraz wskazówki, co do zawartości programów. W powiatowym programie powinny być uwzględnione:

- a) zadania własne powiatu tzn. te przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji powiatu,
- b) zadania koordynowane, tzn. finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla wojewódzkiego i centralnego, bądź instytucji działających na terenie powiatu, ale podległych bezpośrednio organom wojewódzkim, bądź centralnym,
- c) wytyczne do sporządzania programów gminnych, tzn. zadania, które muszą być w pełni wprowadzone do programów gminnych.

W Programie uwzględniono również zapisy ustawy Prawo ochrony środowiska z 27 kwietnia 2001 (Art.14 ust.2, art. 18 ust.2) wskazujące, że program ochrony środowiska przyjmuje się na 4 lata, a Zarząd Powiatu zobowiązany jest do sporządzania, co 2 lata raportu z wykonania Programu i przedstawiania go Radzie Powiatu.

Kierując się powyższymi zapisami, niniejszy Program podaje:

- cele ekologiczne średniookresowe do 2011 roku,
- zadania do realizacji w latach 2004 - 2007, tzw. plan operacyjny, z uwzględnieniem wskazówek,

- monitoring realizacji Programu,
- aspekty finansowe wdrażania Programu.

Założono, iż Program musi mieć formułę otwartą, co oznacza, że w przypadku zmiany wymagań prawnych, pojawiania się nowych problemów, bądź nie wykonania niektórych przedsięwzięć w terminach przewidzianych w tym Programie - dokument opracowany w 2003 roku, będzie cyklicznie, (co 4 lata) aktualizowany. Program ochrony środowiska powiatu ślubickiego pozostaje w ścisłej relacji z "Programem ochrony środowiska dla województwa lubuskiego na lata 2003 - 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 - 2010", "Strategią rozwoju województwa lubuskiego", "Strategią rozwoju powiatu ślubickiego na lata 2001 - 2010" oraz strategiami i planami zagospodarowania przestrzennego poszczególnych gmin powiatu. Z dokumentów tych wynikają główne kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego omawianego obszaru i związane z nimi kierunki presji na środowisko. Relacje programu ochrony środowiska powiatu ślubickiego do innych opracowań strategicznych, programowych i planistycznych przedstawiono poniżej – Schemat 3.

1.8 Metodyka tworzenia Programu

Główne uwarunkowania Programu

Istotną rolę w procesie definiowania polityki ekologicznej powiatu pełnią zapisy zawarte zarówno w dokumencie pt. "II Polityka Ekologiczna Państwa" jak i uwarunkowania wynikające z integracji z UE oraz specyfika obszaru województwa lubuskiego (warunki naturalne, stan środowiska, rozwój gospodarczy i społeczny, itp.).

Szczególne uwagę zwraca się na zarządzanie środowiskiem oparte na systemowym podejściu, gdzie działania społeczne, instrumentalne i informacyjne są traktowane na równi z działaniami inwestycyjnymi. Wynika to z faktu, że te pierwsze są konieczne dla kreowania świadomości społecznej i stworzenia solidnej struktury polityki ekologicznej. Przykładem mogą być:

- edukacja społeczeństwa i wymiana informacji,
- wykorzystanie i dalszy rozwój społecznych, prawnych i finansowych instrumentów, oddzielnie lub w kombinacji,
- zastosowanie podejścia samoregulującego rozwiązań systemowych,
- aktywne poszukiwanie możliwości współpracy pomiędzy sektorem prywatnym i państwowym.

Poniżej opisano najważniejsze uwarunkowania, które wpłynęły na podejście do zagadnienia ochrony środowiska, sposób rozwiązania poszczególnych problemów, a także strukturę dokumentu i sposób jego opracowywania. Relacje programu z dokumentami wyższego i niższego rzędu przedstawiono na poniższym schemacie.

Schemat 3. Relacje powiatowego programu ochrony środowiska z dokumentami wyższego i niższego rzędu.

Ustawodawstwo

Ustawa Prawo ochrony środowiska, z dnia 27 kwietnia 2001 określa zasady ochrony środowiska oraz warunki korzystania z jego zasobów, z uwzględnieniem wymagań zrównoważonego rozwoju, a w szczególności:

- 1) Zasady ustalania:
 - a) warunków ochrony zasobów środowiska,
 - b) warunków wprowadzania substancji lub energii do środowiska,
 - c) kosztów korzystania ze środowiska.
- 2) Udostępnianie informacji o środowisku i jego ochronie,
- 3) Udział społeczeństwa w postępowaniu w sprawie ochrony środowiska,
- 4) Obowiązki organów administracji,
- 5) Odpowiedzialność i sankcje.

Polityka Ekologiczna Państwa

Głównym celem polityki ekologicznej państwa jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego społeczeństwa polskiego w XXI wieku oraz stworzenie podstaw dla opracowania i realizacji strategii zrównoważonego rozwoju kraju. Proces integracji z Unią Europejską stanowi ważne wsparcie działań służących osiągnięciu głównego celu polityki.

Polityka Ekologiczna Państwa zakłada 3 etapy osiągnięcia swoich celów:

- etap realizacji celów krótkookresowych w trakcie ubiegania się o członkostwo w Unii Europejskiej,

- etap realizacji celów średniookresowych, w pierwszym okresie członkostwa w UE, zakładającym realizację programów dostosowawczych (do 2010),
- etap realizacji celów długookresowych w ramach "Strategii zrównoważonego rozwoju Polski do 2025 r.", przygotowywanej przez RM w oparciu o rezolucję Sejmu RP, z dnia 2 marca 1999 r.

Terminy zakończenia pierwszego i rozpoczęcie drugiego etapu wdrażania polityki mogą wymagać aktualizacji w zależności od rzeczywistych postępów w procesie integracji z UE. Postęp we wdrażaniu polityki można będzie mierzyć wskaźnikami tempa wdrażania modelu zrównoważonego rozwoju (np. wzrost PKB, wzrost poziomu życia mieszkańców, redukcja zużycia surowców, itd.) oraz wskaźnikami stanu środowiska i efektywności wdrażania polityki ekologicznej (np. poprawa jakości wód, powietrza, zwiększenie wykorzystania odpadów, zlikwidowanie zaniku gatunków roślin i zwierząt, itd.).

Realizacja polityki ekologicznej państwa zależy w znacznej mierze od sposobu zarządzania środowiskiem na wszystkich poziomach, ze szczególnym uwzględnieniem podziału kompetencji w nowej strukturze administracyjnej kraju.

Zarówno podstawowe zasady polityki ekologicznej państwa jak też cele i kierunki działań w ramach ww. etapów zostały zaadaptowane dla potrzeb niniejszego programu, zachowując wewnętrzne uwarunkowania województwa lubuskiego.

Integracja z Unią Europejską

Dążenie Polski do członkostwa w Unii Europejskiej nakłada na nas obowiązek dostosowania się do norm przez nią przyjętych, także w zakresie ochrony środowiska. Ustawodawstwo Unii jest zorientowane albo na ochronę określonych komponentów, albo na regulację pewnych procesów technologicznych i produktów w celu ochrony zdrowia człowieka i środowiska. Zawiera też dyrektywy regulujące postępowanie w związku z procesami decyzyjnymi ważnymi dla ochrony środowiska (np. dyrektywa w sprawie zintegrowanego zapobiegania i kontroli zanieczyszczeń, dyrektywa w sprawie ochrony czystości wód, itd.). Należy podkreślić, że niezbędnym i niezwykle istotnym czynnikiem w procesie integracji europejskiej jest uwypuklenie roli tzw. zarządzania pro środowiskowego.

Problemem szczególnej wagi dla województwa lubuskiego, a w tym powiatu ślubickiego jest spełnienie standardów ekologicznych Unii Europejskiej. Dojście do tych wymagań będzie wiązało się przede wszystkim ze zmniejszeniem obciążenia środowiska odpadami, poprawą gospodarki wodno-ściekowej oraz poprawą efektywności wykorzystania energii i surowców naturalnych.

Specyfika obszaru powiatu ślubickiego

Jakość środowiska przyrodniczego powiatu ślubickiego jest bardzo zróżnicowana. Występują tu tereny o dużej wartości przyrodniczej oraz tereny poddane silniej antropopresji.

Oprócz ww. elementów, dla planowania polityki ochrony środowiska bardzo ważne są: ocena aktualnego stanu w zakresie gospodarki i przyjęte tendencje rozwojowe na najbliższe lata (dok. "Strategia rozwoju województwa lubuskiego") oraz działania, które zostały już podjęte w celu poprawy, bądź utrzymania aktualnego stanu środowiska. Dodatkowym czynnikiem jest stan świadomości ekologicznej mieszkańców powiatu i chęć podejmowania działań na rzecz ochrony środowiska, co ma istotne znaczenie dla procesu wdrażania programu.

Możliwości finansowe

Wdrożenie "Programu..." wiąże się z koniecznością poniesienia kosztów związanych z realizacją poszczególnych działań. Oczywiście efektywność wdrażania zależy także od stworzenia racjonalnego systemu zarządzania środowiskiem, który to system wymusi właściwą strategię planowania budżetu. Niemniej jednak, możliwości finansowe (środki zewnętrzne i wewnętrzne) są czynnikiem determinującym zarówno cele polityki ochrony środowiska jak i strategię ich osiągnięcia. W ostatnich latach coraz częściej zauważa się, że zdobycie środków finansowych na

działania wynikające z wieloletniego programu jest łatwiejsze niż na działania pojedyncze, często potrzebne, ale niewynikające z wieloletniej strategii.

Przyjęte założenia metodyczne

Integracja Polski z Unią Europejską nakłada wymóg dostosowywania wielu standardów do obowiązujących w krajach Unii. Oznacza to, że również metodologia, struktura, zawartość, a także sam proces opracowywania programu ochrony środowiska powinny być zgodne ze standardami stosowanymi w krajach Unii Europejskiej.

Nowoczesne planowanie polityki ochrony środowiska wymaga zintegrowania jej z politykami innych sektorów. Dlatego niniejszy program podaje nie tylko długoterminową politykę w zakresie poszczególnych kierunków rozwojowych województwa i ich konsekwencji dla środowiska, ale także politykę w zakresie poszczególnych elementów środowiska i uciążliwości. Taka konstrukcja programu w jasny sposób nawiązuje do zasady zrównoważonego rozwoju.

Proces konstruowania Programu prowadzony był w oparciu o tzw. otwarte planowanie. Biorąc pod uwagę założenia strategii rozwoju gospodarczo-społecznego kraju, uwarunkowania wynikające z polityki ekologicznej państwa i Unii Europejskiej, strategię rozwoju województwa lubuskiego i zachowując specyfikę tego obszaru, można poprzez "otwarty" proces tworzenia zdefiniować politykę ochrony środowiska, która będzie akceptowana przez głównych "aktorów" włączonych w zagadnienia ochrony środowiska i rozumiejących ideę zrównoważonego rozwoju województwa.

Dlatego też, opracowując ten program, zwrócono szczególną uwagę, już w początkowych jego etapach, na wymianę informacji i konsultacje pomiędzy administracją samorządową i rządową szczebla wojewódzkiego oraz administracją samorządową szczebla powiatowego i gminnego. Takie podejście prowadzi do zaangażowania wielu stron w proces opracowywania Programu (umożliwia im generowanie własnych idei, co do kierunków polityki ochrony środowiska, opracowywania strategii lub rozwiązywania konkretnych problemów), co w efekcie ułatwia proces jego wdrażania.

Metodyka konstruowania Programu oparta była o kilka elementów, wśród których najważniejszymi były:

1. Przegląd i ocena aktualnych danych o stanie środowiska województwa lubuskiego i powiatu ślubickiego.
2. Precyzowanie potrzeb powiatu ślubickiego w oparciu o "Strategię rozwoju województwa lubuskiego" oraz "Strategia rozwoju powiatu ślubickiego na lata 2001 - 2010" oraz spotkania i warsztaty robocze z przedstawicielami administracji samorządowej szczebla powiatowego i gminnego oraz społeczności lokalnych.
3. Określenie zasad budowy Programu i jego wdrażania zgodnie z II Polityką Ekologiczną Państwa ustanowioną w nawiązaniu do ustawodawstwa unijnego, ukierunkowanego na zintegrowaną ochronę wszystkich elementów środowiska - jako całości oraz dopasowanie Programu do wytycznych zawartych w ustawie "Prawo ochrony środowiska", a dotyczących wojewódzkich programów ochrony środowiska.
4. Opracowanie celów (do 2011 roku) i sposobu ich realizacji do roku 2006 (plan operacyjny).
5. Uznanie konieczności weryfikacji celów w odstępach 2 - 4 letnich.

Program został oparty o dane istniejące, a w przypadku potrzeby przeprowadzenia dodatkowych ekspertyz czy opracowań, wpisano je jako niezbędne do wykonania w ramach realizacji celów krótkoterminowych.

Koncepcja Programu przewiduje sformułowanie zbioru celów ekologicznych oraz działań niezbędnych dla ich osiągnięcia. Określenie zbioru celów odbywa się w ścisłym związku z przewidywanym rozwojem poszczególnych dziedzin gospodarki województwa, określonym w dokumencie strategii rozwoju województwa. Na tle głównych dziedzin rozwoju i związanych z nimi kierunków presji na środowisko oraz na podstawie diagnozy i prognozy stanu środowiska, a także uwarunkowań polityki ekologicznej następuje sformułowanie celów średniookresowych ochrony środowiska do roku 2010.

Cele średniookresowe stanowią podstawę dla określenia planu operacyjnego (do 2007 roku), z których następnie wynikają działania główne, pod które mogą być podpisywane konkretne projekty.

"Program ochrony środowiska powiatu ślubickiego" został przygotowany przy aktywnej konsultacji z samorządem szczebla powiatowego.

W trakcie realizacji Programu odbyły się warsztaty robocze z udziałem przedstawicieli jednostek administracji samorządowej oraz przedstawicieli organizacji pozarządowych.

Zgodnie z wymaganiami ustawy „Prawo ochrony środowiska” i „Wytycznymi do sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym” duży nacisk położono na proces opracowania programu i na elastyczność jego treści. Generalną zasadą procesu jest włączanie społeczności lokalnych zarówno w przygotowanie programu jak i jego wdrażanie. W procesie tym, zwanym procesem otwartego planowania wykorzystano takie narzędzia jak:

- warsztaty robocze,
- spotkania robocze,
- bieżące konsultacje ze specjalistami lokalnymi.

W wyniku takiego prowadzenia prac, w tworzenie Programu zaangażowanych było wiele stron.

Projekt Programu powiatowego, opracowany we współpracy z wieloma partnerami, uzgodniony wstępnie z poszczególnymi gminami powiatu po przyjęciu przez organ wykonawczy Powiatu Ślubickiego zostaje skierowany do zaopiniowania przez odpowiednie Komisje Rady Powiatu i Marszałka Województwa Lubuskiego. Końcowym etapem proceduralnym, kończącym prace nad Programem jest przyjęcie Programu przez Radę Powiatu w formie uchwały.

2 Założenia i uwarunkowania „Programu...”

Przyjęte założenia określające istniejące uwarunkowania, przestrzeń formalną oraz prawną dla opracowania programu ochrony środowiska opierają się na uwarunkowaniach zewnętrznych i wewnętrznych.

Uwzględniono zarówno uwarunkowania wyższego rzędu mające znamiona „uniwersalnych” przynajmniej w kontekście mezoregionalnym, – czyli dotyczących zarówno powiatu ślubickiego, jak i terenów sąsiednich w obrębie obowiązującego systemu prawnego (prawa polskiego jak i międzynarodowego). Traktowane są w niniejszym opracowaniu, jako uwarunkowania zewnętrzne. Druga grupa uwarunkowań jest związana z zamierzeniami rozwojowymi powiatu, które to dość precyzyjnie determinują przyszły kształt rozwoju w zakresie: gospodarczym, społecznym jak i w kontekście ładu środowiskowo - przestrzennego powiatu ślubickiego.

Zasady polityki ekologicznej

Zasady polityki ekologicznej państwa są zasadami, na których oparta jest również strategia ochrony środowiska powiatu ślubickiego, podobnie jak i województwa lubuskiego. Oprócz zasady zrównoważonego rozwoju jako nadrzędnej uwzględniono szereg zasad pomocniczych i konkretyzujących, m.in.:

Zasadę prewencji, oznaczającą w szczególności:

- zapobieganie powstawaniu zanieczyszczeń poprzez stosowanie najlepszych dostępnych technik (BAT),
- recykling, czyli zamykanie obiegu materiałów i surowców, odzysk, energii, wody i surowców ze ścieków i odpadów oraz gospodarcze wykorzystanie odpadów zamiast ich składowania,
- zintegrowane podejście do ograniczania i likwidacji zanieczyszczeń i zagrożeń zgodnie z zaleceniami Dyrektywy Rady 96/61/WE w sprawie zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i kontroli (tzw. dyrektywa IPPC),
- wprowadzanie pro- środowiskowych systemów zarządzania procesami produkcji i usługami, zgodnie z ogólnosiwiatowymi i europejskimi wymogami w tym zakresie, wyrażonymi m.in. w standardach ISO 14000 i EMAS, programach czystszej produkcji i Responsible Care itp.

Zasadę „zanieczyszczający płaci” odnoszącą się do odpowiedzialności za skutki zanieczyszczenia i stwarzania innych zagrożeń. Odpowiedzialność tą ponosić powinny wszystkie jednostki użytkujące środowisko, a więc także konsumenci, zwłaszcza, gdy mają możliwość wyboru mniej zagrażających środowisku dóbr konsumpcyjnych.

Zasadę integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi, oznaczająca uwzględnienie w politykach sektorowych celów ekologicznych na równi z celami gospodarczymi i społecznymi.

Zasadę regionalizacji, oznaczająca m.in. skoordynowanie polityki regionalnej z regionalnymi ekosystemami w Europie (np. Morze Bałtyckie i strefy przybrzeżne, doliny rzeczne i obszary wodno - błotne, szczególnie w strefach przygranicznych).

Zasadę subsydialności, wynikająca m.in. z Traktatu o Unii Europejskiej, a oznaczającą przekazywanie części kompetencji i uprawnień decyzyjnych dotyczących ochrony środowiska na właściwy szczebel regionalny lub lokalny tak, aby był on rozwiązywany na najniższym szczeblu, na którym może zostać skutecznie i efektywnie rozwiązany.

Zasadę skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej odnoszącą się do wyboru planowanych przedsięwzięć inwestycyjnych ochrony środowiska, a następnie do oceny osiągniętych wyników, a oznaczającą potrzebę minimalizacji nakładów na jednostkę uzyskanego efektu.

2.1 Synteza wytycznych wynikających z polityki Unii Europejskiej

2.1.1 Podstawowe założenia polityki ekologicznej

VI Program działań Wspólnoty Europejskiej w dziedzinie ochrony środowiska na lata 2001 – 2010 podkreśla, że realizacja zrównoważonego rozwoju ma nastąpić poprzez poprawę środowiska i jakości życia obywateli UE. Komisja Europejska wśród czterech priorytetowych obszarów działań wymienia "środowisko i zdrowie". VI Ramowy program działań UE podnosi rangę ochrony gleb i powierzchni ziemi. Strategicznym celem polityki ekologicznej państwa, a także i województwa lubuskiego, w tym obszarze jest zapobieganie zagrożeniom zdrowia w środowisku i ograniczenie ryzyka dla zdrowia wynikającego z narażenia na szkodliwe dla zdrowia czynniki środowiskowe.

2.1.2 Priorytety części środowiskowej Funduszu Spójności (2004 - 2006)

Dokument programowy ochrony środowiska przewiduje 6 priorytetów dla Funduszu Spójności. Dla województwa lubuskiego istotne znaczenie mają następujące priorytety:

Priorytet 1. Budowa i unowocześnianie oczyszczalni ścieków i systemów kanalizacyjnych (poprawa jakości wód powierzchniowych).

Ochrona wód jest jednym z ważniejszych wyzwań, jakie stoją zarówno przed Polską w celu realizacji zobowiązań negocjacyjnych (Dyrektywa 91/271/EWG). Przewiduje się także objęcie wsparciem projektów grupowych, obejmujących mniejsze aglomeracje szczególnie na obszarach wrażliwych środowiskowo.

Priorytet 2. Zwiększenie dostępności wody do picia i poprawa jej jakości.

Priorytet ten związany jest z zapewnieniem bezpieczeństwa i zdrowia ludności. Poprawa jakości wody dostarczanej dla ludności miast i wsi przez wodociągi komunalne i dostosowanie jej do zastrzonych wymagań prawnych - wynika zarówno z prawa krajowego jak i standardów unijnych.

Priorytet 4. Racjonalizacja gospodarki odpadami.

Plany gospodarki odpadami umożliwią zintensyfikowanie działań na rzecz gospodarki odpadami przez podmioty komunalne, które będą mogły być wspierane przez Fundusz Spójności.

Wymogi Funduszu Spójności pozwalają na finansowanie projektów przekraczających 10 mln EURO. Wobec tego wsparciem funduszu mogą być objęte projekty grupowe, polegające na tworzeniu projektów o charakterze zintegrowanym obejmującym grupę gmin oraz łączące w jednym projekcie różne zagadnienia. Inną propozycją może być rozwiązywanie problemów ekologicznych w układzie zlewni lub w granicach regionalnych czy subregionalnych (np. projekt z zakresu gospodarki odpadami obejmujący nawet całe województwo).

Na liście pt. "Indykacyjny wykaz inwestycji w zakresie ochrony środowiska, do dofinansowania ze środków Funduszu Spójności w latach 2004 - 2006" znajdują się następujące projekty:

- Zintegrowany system kanalizacji sanitarnej dla miasta Zielona Góra oraz północnej części gminy Zielona Góra i gminy Świdnica.
- Rozbudowa kanalizacji sanitarnej w mieście i gminie Nowa Sól i gminie Otyń.
- Ochrona od powodzi miasta Słubice.

2.2 Synteza wytycznych wynikających z polityki ekologicznej państwa

Założenia zawarte w "Polityce Ekologicznej Państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010" przyjętej uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 8 maja 2003 r. (M.P.03.33.433) przewidują realizację celów i zadań o charakterze systemowym. Dokument ten wynika z realizacji wymogów cyklicznego sporządzania tego typu opracowań, co zostało zawarte w ustawie Prawo ochrony środowiska. Dokument ten jest aktualizacją i uszczegółowieniem długookresowej „II Polityki ekologicznej państwa”. Odnosi to się głównie do priorytetowych kierunków działania określonych w VI Programie działań Unii Europejskiej w dziedzinie środowiska. „Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010” nie posiada właściwego programu wykonawczego.

Częściowo adekwatny dla zdefiniowanych w powyższym dokumencie celów jest „Program wykonawczy do II Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2002 – 2010”, opracowany w roku 2002 r. Wytyczne do sporządzania programów ochrony środowiska przygotowane przez Ministerstwo Środowiska wskazują, iż cele i działania ujęte w „Polityce ekologicznej państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010”, oraz ujęte w tabelach w „Programie wykonawczym do II Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2002-2010” przedsięwzięcia inwestycyjne i pozainwestycyjne, powinny być wykorzystywane przy sporządzaniu między innymi powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska w trojaki sposób, jako:

- podstawa wyjściowa do określenia zadań;
- analogia do sformułowania regionalnych lub lokalnych wskaźników osiągniętych celów;
- inspiracja do wprowadzenia tożsamyh zadań na szczeblu regionalnym i lokalnym.

Komentowane dokumenty wskazują wytyczne w zakresie ochrony dziedzictwa przyrodniczego i racjonalnego użytkowania zasobów przyrody ze szczególnym uwzględnieniem:

- ochrony przyrody i krajobrazu;
- ochrony i zrównoważonego rozwoju lasów;
- ochrony gleb;
- ochrony zasobów kopalni i wód podziemnych;
- biotechnologii i organizmów zmodyfikowanych genetycznie.

Jednym z głównych celów przedstawionych w Polityce jest zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii w tym:

- materiałochłonność, wodochłonność, energochłonność i odpadowość gospodarki;
- wykorzystanie energii odnawialnej;
- kształtowanie stosunków wodnych i ochrona przed powodzią;

oraz dalsza poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego z uwzględnieniem:

- podstawowych założeń dotyczących relacji "środowisko zdrowie";
- jakości wód;
- zanieczyszczenie powietrza;
- gospodarowanie odpadami;
- chemikalia w środowisku;
- poważne awarie przemysłowe;
- oddziaływanie hałasu;
- oddziaływanie pól elektromagnetycznych.

Kolejnym celem jest przeciwdziałanie zmianom klimatu. Plan przewiduje cykliczną ocenę realizacji polityki ekologicznej z uwzględnieniem monitoringu i obiegu informacji o stanie środowiska oraz wskaźników skuteczności polityki, oceny i raporty. Polityka wstępnie szacuje również nakłady na realizację wyznaczonych celów w latach 2003-2006 i perspektywnie do 2010 r.

Ustawa Prawo ochrony środowiska w swoim art. 13 stwierdza, że polityka ekologiczna państwa ma na celu stworzenie warunków niezbędnych do realizacji ochrony środowiska. We współczesnym świecie oznacza to przede wszystkim, że polityka ta powinna być elementem równoważenia rozwoju kraju i harmonizowania z celami ochrony środowiska celów gospodarczych i społecznych. Oznacza to także, że realizacja polityki ekologicznej państwa w coraz większym stopniu powinna dokonywać się poprzez zmiany modelu produkcji i konsumpcji, zmniejszanie materiałochłonności, wodochłonności i energochłonności gospodarki oraz stosowanie najlepszych dostępnych technik i dobrych praktyk gospodarowania, a dopiero w dalszej kolejności poprzez typowo ochronne, tradycyjne działania takie jak oczyszczanie gazów odlotowych i ścieków, unieszkodliwianie odpadów itp. Na koniec oznacza to również, że aspekty ekologiczne powinny być obligatoryjnie włączane do polityk sektorowych we wszystkich dziedzinach gospodarowania, a także do strategii i programów rozwoju na szczeblu regionalnym i lokalnym.

2.2.1 Cele i zadania o charakterze systemowym

Włączenie aspektów ekologicznych do polityk sektorowych.

Wśród metod realizacji celów polityki ekologicznej państwa w ramach polityk sektorowych priorytet będzie miało stosowanie tzw. dobrych praktyk gospodarowania i systemów zarządzania środowiskowego, które pozwalają kojarzyć efekty gospodarcze z efektami ekologicznymi. Szczegółowe wskazówki w tym względzie są zawarte w "Wytycznych dotyczących zasad i zakresu uwzględniania zagadnień ochrony środowiska w programach sektorowych", przygotowanych przez Ministerstwo Środowiska, jako załącznik do dokumentu pt. "Program wykonawczy do II Polityki ekologicznej państwa na lata 2002- 2010".

Aktywizacja rynku do działań na rzecz środowiska

Zgodnie z II Polityką ekologiczną państwa jednym z podstawowych rozwiązań służących ochronie środowiska ma być wykorzystanie do tego celu mechanizmów gry rynkowej.

Dzięki aktywizacji rynku do działań na rzecz środowiska zamierza się uzyskać:

- równoprawne warunki w dostępie do ograniczonych zasobów oraz do możliwości odprowadzania zanieczyszczeń przez wszystkie podmioty gospodarcze;
- zachowanie i tworzenie miejsc pracy w dziedzinach mniej obciążających środowisko (tzw. zielone miejsca pracy);

- rozwój produkcji towarów i usług, które mniej obciążają środowisko, a przez to prowadzą do bardziej zrównoważonej konsumpcji;
- ekonomizację ochrony środowiska;
- rozwój produkcji urządzeń służących ochronie środowiska;
- rozwój potencjału doradczego służącego zrównoważonemu rozwojowi;
- wzmocnienie i poszerzenie oferty eksportowej polskich podmiotów gospodarczych zajmujących się ochroną środowiska, zwłaszcza w eksporcie na rynki krajów Europy Środkowej i Wschodniej oraz krajów rozwijających się.

Uzyskanie tych efektów wymaga podejmowania działań bezpośrednich i pośrednich, polegających na tworzeniu warunków do zmiany zachowań przez samorządy regionalne i lokalne, podmioty gospodarcze oraz gospodarstwa domowe. Jednym z istotnych działań jest wspieranie powstawania i zachowania tzw. zielonych miejsc pracy, w szczególności w: rolnictwie ekologicznym, agro i ekoturystyce, leśnictwie i ochronie przyrody, odnawialnych źródłach energii, działaniach na rzecz oszczędzania zasobów (zwłaszcza energii i wody), odzysku produktów lub ich części oraz odzysku opakowań i wykorzystania odpadów jako surowców wtórnych.

Podstawą uzyskania wsparcia będzie przedstawienie przez władze samorządowe (wojewódzkie, powiatowe, gminne pojedynczo lub w stowarzyszeniu) konkretnego programu tworzenia zielonych miejsc pracy. Rząd będzie popierał partnerstwo prywatnopubliczne w działaniach na rzecz tworzenia zielonego rynku pracy.

Stymulowanie rozwoju przemysłu urządzeń ochrony środowiska, zwłaszcza urządzeń wykorzystywanych w ochronie wód i powietrza oraz zagospodarowaniu odpadów.

Wprowadzenie handlu pozwoleniami na emisję zanieczyszczeń do powietrza, zwłaszcza w zakresie CO₂, SO₂ i NO_x.

Włączenie instytucji finansowych do wspierania na zasadach rynkowych przedsięwzięć w ochronie środowiska i na rzecz rozwoju zrównoważonego.

W efekcie wymienionych działań należy się spodziewać: znacznego poszerzenia się rynku na produkty proekologiczne, wielokrotnego użytkowania, z recyklingu, surowce wtórne, wzrostu rynku pracy związanego z ochroną środowiska i ze zrównoważonym rozwojem, odmaterializowania produkcji i konsumpcji, ekonomizacji ochrony powietrza.

Partnerstwo z biznesem

Należy z jednej strony udzielać przedsiębiorstwom wszelkiej możliwej pomocy w spełnianiu zaostrzonych, ekologicznych wymagań obligatoryjnych, zaś z drugiej tworzyć sprzyjające warunki dla podejmowania przez nie działań na rzecz środowiska również o charakterze dobrowolnym. Pomoc w spełnianiu wymagań obligatoryjnych, obok dopuszczonej prawem pomocy materialnej, będzie obejmować przede wszystkim zapewnienie właściwego przepływu informacji pomiędzy instytucjami publicznymi i sferą biznesu oraz szkolenie kadr.

Działania: udzielanie przedsiębiorstwom materialnej pomocy w spełnianiu zaostrzonych wymagań ekologicznych; stworzenie stałych ciał konsultacyjnych szkolenie kadr przedsiębiorstw w zakresie problematyki ochrony środowiska; wsparcie "Ruchu czystszej produkcji" i Programu "Odpowiedzialność i troska", promocja istniejącego znaku ekologicznego oraz opracowanie kryteriów przyznawania tego znaku dla większej liczby grup wyrobów; stworzenie instytucjonalnych warunków dla praktycznego wdrażania w Polsce rozporządzenia EMAS; wdrożenie systemu zbywalnych pozwoleń na emisję (w pierwszej kolejności w odniesieniu do emisji dwutlenku węgla, dwutlenku siarki i tlenków azotu), w tym przede wszystkim przygotowanie i uchwalenie ustawy w sprawie tworzenia rynków uprawnień do emisji zanieczyszczeń środowiska i zasad obrotu takimi uprawnieniami.

Kształtowanie postaw konsumentów

Przyjazne wobec środowiska działania konsumentów mogą, bowiem nie tylko istotnie zmniejszyć skalę problemów ekologicznych, jakie występują w gospodarce komunalnej, transporcie, czy turystyce. W ramach polityki ekologicznej państwa znacznie większy niż

dotychczas nacisk zostanie położony na sterowanie popytem na dobra i usługi, które będzie realizowane poprzez szereg działań.

Działania:

- wprowadzenie problematyki bezpośredniego i pośredniego oddziaływania na środowisko przez sferę konsumpcji do podstaw kształcenia we wszystkich typach szkół;
- włączenie prezentacji obejmujących oddziaływanie na środowisko zachowań konsumentów do oferty programowej środków przekazu oraz instytucji kultury i wypoczynku;
- konsekwentna realizacja obowiązków instytucji publicznych w zakresie udostępniania informacji o środowisku wspieranie rynkowej konkurencyjności produktów i usług przyjaznych środowisku poprzez uaktywnienie ich marketingu, reklamy, a subsydiowanie ich cen.

2.2.2 Ograniczanie subsydiów szkodliwych dla środowiska

W ramach programu stopniowego wycofywania się z subsydiów szkodliwych dla środowiska zostaną ustalone przejrzyste zasady subwencjonowania ochrony środowiska. Wsparcie takie powinno objąć gospodarstwa domowe, w sytuacji gdy likwidacja subsydiów skutkować będzie wyższymi cenami nośników energii, spowoduje znaczny wzrost kosztów zaopatrzenia w wodę, usuwania ścieków i odpadów bytowych.

Działania:

- identyfikowanie obszarów występowania, form i zakresu różnych mechanizmów szkodliwego dla środowiska subsydiowania;
- rozwijanie systemów wsparcia publicznego w postaci preferencji kredytowo pożyczkowych i fiskalnych, umożliwiających rozwój przyjaznych dla środowiska procesów produkcyjnych, produktów.

Ekologizacja sektora finansowego

W okresie 2003-2006 będą uruchomione liczne i zróżnicowane działania sprzyjające wzrostowi zaangażowania komercyjnego prywatnych i publicznych instytucji finansowych na rzecz finansowania celów ekologicznych.

Zarządzanie środowiskowe

Systemy zarządzania środowiskowego tworzone zgodnie z zasadami określonymi w normach ISO 14000 i rozporządzeniu EMAS są najbardziej rozbudowane i towarzyszą im najbardziej rozwinięte procedury certyfikacji. Pewne formy certyfikacji, tj. świadectwa, funkcjonują także w ramach Ruchu Czystszej Produkcji, któremu patronuje Federacja Stowarzyszeń Naukowo - Technicznych NOT.

Aby nadzieje związane z zarządzaniem środowiskowym mogły się urzeczywistnić, konieczne jest pilne podjęcie działań w trzech podstawowych kierunkach:

- skutecznego promowania wymienionych systemów zarządzania środowiskowego, zwłaszcza wśród małych i średnich przedsiębiorstw, co może również wymagać udzielania tym przedsiębiorstwom, z uwzględnieniem ograniczeń wynikających z zasad udzielania pomocy publicznej, ewentualnego wsparcia finansowego w tym zakresie;
- zwracania większej uwagi przez podmioty wdrażające systemy oraz przez jednostki weryfikujące i certyfikujące spełnianie tych wymagań systemowych, które dotyczą uzyskiwania ciągłej poprawy w zakresie oddziaływania organizacji na środowisko (a nie tylko tych, które odnoszą się do zidentyfikowania istotnych problemów środowiskowych, wypracowania i wdrożenia odpowiednich procedur postępowania oraz prowadzenia w ramach systemu wymaganej dokumentacji);

- stworzenia odpowiednich warunków prawno instytucjonalnych dla praktycznej realizacji i stosowania w Polsce przepisów rozporządzenia EMAS, które z chwilą przystąpienia do Unii Europejskiej staną się dla naszego kraju obowiązujące.

Odpowiedzialność za skutki środowiskowe realizowanych przedsięwzięć

Odpowiedzialność za skutki środowiskowe realizowanych przedsięwzięć ujęta jest w polskim prawie ochrony środowiska w formie odpowiedzialności cywilnej i karnej.

2.2.3 Mechanizmy ekonomiczne i systemy finansowania

Mechanizmy ekonomiczne

Niezbędnym jest opracowanie systemu informatycznego pozwalającego na efektywną kontrolę funkcjonowania systemu opłat za korzystanie ze środowiska, naliczanych bezpośrednio przez podmioty gospodarcze wnoszące te opłaty. Podobnie za konieczne uznano wprowadzenie opłat produktowych i depozytów ekologicznych, dobrowolnych i obowiązkowych ubezpieczeń ekologicznych oraz rynków zbywalnych uprawnień do emisji zanieczyszczeń.

Systemy finansowania

W latach 2003-2006 w systemie instytucjonalnym finansowania ochrony środowiska powinny zostać stworzone nowe bądź zreformowane dotychczas istniejące instytucje gromadzenia i redystrybucji dochodów w związku z wprowadzeniem nowych rodzajów obciążeń ekologicznych dla podmiotów gospodarczych (np. opłaty produktowe) lub zniesieniem (zmniejszeniem) obciążeń dotychczas istniejących.

Rozdysponowanie środków finansowych ze źródeł publicznych powinno zostać poddane przejrzystemu regułom zarówno w odniesieniu do ubiegających się o środki przedsiębiorstw, jak i samorządów oraz gospodarstw domowych. Podstawę tego powinien stanowić odpowiedni system informacji o sposobach i warunkach udostępniania takiej pomocy publicznej.

Wzmocnienie instytucjonalne

Aby podołać zwiększonym obowiązkom, musi nastąpić wzmocnienie kadrowe i kompetencyjne istniejących struktur, a także musi być rozważona możliwość i celowość tworzenia nowych instytucji.

Do działań zaliczono:

- wzmocnienie etatowe komórek ochrony środowiska i gospodarki wodnej na szczeblu centralnym, regionalnym (zlewniowym), wojewódzkim, powiatowym i gminnym;
- wzmocnienie etatowe służb inspekcji ochrony środowiska na szczeblu centralnym i wojewódzkim;
- utworzenie nowych komórek lub powierzenie już istniejącym strukturom nowych zadań związanych ze specyficznymi programami unijnymi lub międzynarodowymi.

2.2.4 Udział społeczeństwa. Edukacja ekologiczna, dostęp do informacji i poszerzanie dialogu społecznego

Polityka ekologiczna przewiduje dalsze rozszerzanie współpracy instytucji publicznych z pozarządowymi organizacjami ekologicznymi, a także konsekwentną realizację ustalonych prawem obowiązków instytucji publicznych w zakresie umożliwiania obywatelom i organizacjom społecznym udziału w procedurach oceny oddziaływania na środowisko zarówno konkretnych przedsięwzięć, jak i zamierzeń o charakterze strategii, planów i programów.

Do koniecznych działań zaliczono:

- utworzenie w urzędach administracji publicznej systemu udostępniania informacji o środowisku;
- opracowanie i wdrożenie, w oparciu o publiczne rejestry, interaktywnych baz danych o środowisku w postaci elektronicznej, dostępnych za pośrednictwem Internetu (do 2005 r.);
- zapewnienie bieżącego udziału przedstawicieli pozarządowych organizacji ekologicznych w radach nadzorczych funduszy ekologicznych, ciałach doradczych i opiniodawczych, komitetach nadzorujących finansowanie projektów ekologicznych z funduszy publicznych itp. (praca ciągła);
- wsparcie wybranych projektów realizowanych przez organizacje pozarządowe;
- realizację przewidzianych prawem obowiązków w zakresie zapewniania społecznego udziału w procedurach oceny oddziaływania na środowisko przedsięwzięć, planów i programów (praca ciągła);
- zwiększenie udziału problematyki ekologicznej w podstawach programowych kształcenia we wszystkich typach szkół oraz rozwój szkoleń obejmujących zagadnienia środowiskowe, organizowanych przez pracodawców, instytucje publiczne i organizacje społeczne (praca ciągła);
- powołanie i zapewnienie funkcjonowania stałych ciał konsultacyjnych zajmujących się problematyką ekologiczną.

2.2.5 Współpraca międzynarodowa

Wiodącym motywem współpracy międzynarodowej będzie dostosowanie polskiego prawa, struktur organizacyjnych, procedur administracyjnych i gospodarki do wymogów Unii Europejskiej.

Priorytetowo należy traktować współpracę dwustronną w dziedzinie ochrony środowiska z tymi państwami, które są lub mogą w najbliższym czasie stać się naszymi strategicznymi partnerami ew. współpracy gospodarczej.

Do priorytetowych zadań zaliczono aktywizację współpracy dwustronnej z państwami sąsiednimi w kontekście wspólnej realizacji zobowiązań wobec Unii Europejskiej.

2.2.6 Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody

W polityce ekologicznej przyjęto następujące założenia.

Zgodnie z założeniami VI Programu działań Wspólnoty Europejskiej w dziedzinie ochrony środowiska realizacja zrównoważonego rozwoju ma nastąpić poprzez poprawę środowiska i jakości życia obywateli UE. Poprawa środowiska ma nastąpić między innymi wskutek działań takich, jak:

- znaczny wzrost lesistości w Polsce - zakłada się wzrost lesistości z 28,5% (2001 r.) do 30% (do roku 2020), a w dalszej perspektywie nawet do 32-33%;
- utworzenie europejskiej sieci ekologicznej NATURA 2000 obejmującej dotychczas ok. 15% powierzchni państw członkowskich Unii Europejskiej;
- ochrona terenów wodno-błotnych;
- poprawa stanu czystości wód powierzchniowych (płynących, stojących i morskich).

2.2.6.1 Ochrona przyrody i krajobrazu

Cele średniookresowe do 2010 r.

Najważniejszymi celami w zakresie ochrony różnorodności biologicznej i krajobrazowej w perspektywie 2010 r. są:

- renaturalizacja i poprawa stanu najcenniejszych zniszczonych ekosystemów i siedlisk, szczególnie leśnych i wodno-błotnych;

- restytucja wybranych gatunków (w uzasadnionych przypadkach);
- rozszerzenie i usprawnienie ochrony in situ i ex situ gatunków roślin i zwierząt zagrożonych wyginięciem oraz starych;
- rozwój prac badawczych i inwentaryzacyjnych w zakresie oceny stanu i rozpoznawania zagrożeń różnorodności biologicznej;
- utrzymanie urozmaiconego krajobrazu rolniczego z gospodarstwami średniej wielkości oraz zwiększenie wsparcia i rozwój form rolnictwa stosujących metody produkcji nie naruszające równowagi przyrodniczej, przede wszystkim rolnictwa ekologicznego i zintegrowanego;
- zapewnienie ochrony i racjonalnego gospodarowania różnorodnością biologiczną na całym terytorium kraju;
- podniesienie poziomu świadomości ekologicznej społeczeństwa;
- zachowanie tradycyjnych praktyk gospodarczych na terenach przyrodniczo cennych, jako narzędzia ochrony i zrównoważonego wykorzystania zasobów biologicznych, z uwzględnieniem Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej;
- zapewnienie skutecznego przeciwdziałania wprowadzaniu gatunków, które mogą zagrażać integralności naturalnych ekosystemów i siedlisk lub stanowić zagrożenie gatunków rodzimych.

Zadania na lata 2003-2006

Do priorytetowych, najpilniejszych zadań na rzecz realizacji wyżej wymienionych celów, niezbędnych do wykonania w latach 2003-2006 zaliczono:

- utworzenie w Polsce Europejskiej Sieci Obszarów Chronionych NATURA 2000,
- wdrożenie skutecznych narzędzi planistycznych dla ochrony różnorodności biologicznej i krajobrazowej;
- skoordynowanie międzyresortowych działań na rzecz ochrony zasobów przyrodniczych w skali kraju;
- wprowadzenie monitoringu różnorodności biologicznej oraz wdrożenie kryteriów i wskaźników do kontroli skuteczności realizacji w tym zakresie polityki ekologicznej państwa;
- pełne wdrożenie przepisów prawnych regulujących bezpieczeństwo biologiczne kraju oraz zapewnienie środków na wykonywanie prawa i kontrolowanie zagrożeń związanych z wykorzystaniem biotechnologii;
- wdrożenie instrumentów służących ekologizacji gospodarki rolnej, w tym programów rolno-środowiskowych.

2.2.6.2 Ochrona i zrównoważony rozwój lasów

Wzbogacanie i racjonalne użytkowanie zasobów leśnych wymaga między innymi wzrostu lesistości z obecnego poziomu 28,5% (2001 r.) do ok. 30% powierzchni Polski w 2020 r. i ok. 33% w perspektywie 2050 r., a także zapewnienia trwałości i wielofunkcyjności lasów, kompleksowej ochrony ekosystemów leśnych oraz wprowadzania bezpiecznych technologii prac w lesie.

Cele średniookresowe do 2010 r.

Do podstawowych celów w zakresie ochrony i zrównoważonego rozwoju lasów do 2010 r. należą:

- dalsze zwiększanie lesistości kraju;
- rozszerzenie zasięgu renaturalizacji obszarów leśnych;
- wdrożenie zasad ochrony i powiększania różnorodności biologicznej w lasach na poziomie genetycznym, gatunkowym i ekosystemowym;
- zapewnienie ochrony leśnych zasobów genowych;
- wdrożenie zasad ochrony i zagospodarowania zbiorowisk leśnych o charakterze naturalnym lub półnaturalnym;

- zachowanie w stanie zbliżonym do naturalnego lub odtworzenie śródleśnych zbiorników i cieków wodnych;
- utrzymanie wielofunkcyjności lasów;
- poprawa zdrowotności i odporności drzewostanów;
- zwiększenie ilości i powierzchni zadrzewień na terenach rolniczych;
- dostosowanie lasów i leśnictwa, w większym niż dotychczas zakresie, do wypełniania zróżnicowanych funkcji nie tylko przyrodniczych;
- ulepszenie rozwiązań techniczno-finansowych zapewniających trwałość ekosystemów leśnych;
- ochrona gleb leśnych, a szczególnie substancji organicznej gleby;
- wdrażanie programów mających na celu podnoszenie świadomości społeczeństwa.

Zadania na lata 2003-2006

Do priorytetowych zadań na rzecz realizacji wzmiankowanych celów, niezbędne do wykonania w latach 2003-2006 zaliczono:

- przygotowanie podstaw do rozszerzenia zakresu zalesień poprzez weryfikację klasyfikacji gruntów, uporządkowanie ewidencji gruntów pod kątem pełnego uwzględnienia gruntów zalesionych i zadrzewionych oraz ujęcie granicy polno – leśnej w planach zagospodarowania przestrzennego (2003-2004);
- aktualizacja "Krajowego programu zwiększania lesistości" (2003);
- wzmocnienie potencjału prowadzonego przez Lasy Państwowe "Centrum Informacyjnego Lasów Państwowych" oraz "Ośrodka Kultury Leśnej", zwłaszcza w odniesieniu do tych ich zadań, które dotyczą edukacji ekologicznej i komunikacji społecznej (2004-2006);
- zalesienie ok. 80 tys. ha gruntów wyłączonych z użytkowania rolniczego (2003-2006);
- kontynuowanie programu przebudowy drzewostanów zmienionych lub silnie uszkodzonych przez zanieczyszczenia powietrza (2003-2006).

2.2.6.3 Ochrona gleb

Realizowane w ramach polityki ekologicznej państwa działania w zakresie ochrony gleb obejmują:

- ochronę zasobów gleb użytkowanych przyrodniczo przed ich wyłączeniem z tego użytkowania;
- ochronę gleb przed erozją, dewastacją fizyczną i zanieczyszczeniem chemicznym;
- rekultywację gleb zdegradowanych.

Cele średniookresowe do 2010 r.

Do najważniejszych celów polityki ekologicznej państwa w dziedzinie ochrony gleb do roku 2010 należą:

- podniesienie poziomu wiedzy użytkowników gleb i gruntów w zakresie możliwości eksploatacji gleb;
- doskonalenie struktur organizacyjnych zajmujących się problematyką ochrony i racjonalnego użytkowania gleb;
- wprowadzanie w rolnictwie sposobu produkcji zgodnego z ustawą o rolnictwie ekologicznym;
- objęcie monitoringiem gleb rejestracji zmian fizycznych, chemicznych i biologicznych wynikających z rodzaju i intensywności eksploatacji oraz oddziaływania różnych negatywnych czynników (erozja, inwestycje, przemysł, emisje, odpady, ścieki i in.);
- przygotowanie podstaw oraz doprowadzenie do powstania uregulowań prawnych ustalających zasady i procedury ograniczające nadmierną eksploatację;
- identyfikacja zagrożeń i rozszerzenie prac na rzecz rekultywacji terenów zdegradowanych, w tym terenów przemysłowych;

- maksymalne zagospodarowanie terenów przemysłowych poprzez opracowanie i wdrożenie mechanizmów sprzyjających ponownemu włączeniu tych terenów do obiegu gospodarczego.

Zadania na lata 2003-2006

Dla realizacji określonych wyżej celów konieczne jest wykonanie w latach 2003-2006 poniższych, priorytetowych zadań szczegółowych polegających na następujących działaniach:

Działania:

- ocena wartości naturalnego potencjału produkcyjnego gleb i ustalenie możliwości użytkowania gleb zgodnie z zasadami trwałego i zrównoważonego rozwoju (praca ciągła);
- wprowadzenie do przepisów wykonawczych do ustawy o ochronie roślin procedur oceny ryzyka przy stosowaniu pestycydów (2003 r.);
- wprowadzenie na terenach chronionych produkcji rolnej, zgodnej z prawem o rolnictwie ekologicznym;
- opracowanie polskiego dokumentu referencyjnego dotyczącego najlepszych dostępnych technik (BAT) w zakresie rekultywacji starych składowisk (2004 r.);
- przygotowanie wytycznych dotyczących zasad gospodarowania na glebach skażonych rtęcią i kadmem (wraz z ich wyłączeniem z rolniczego i ogrodniczego wykorzystania) (2005 r.);
- przeprowadzenie kontroli realizacji programu rekultywacji terenów po byłych bazach wojsk rosyjskich;
- ocena stopnia realizacji programu likwidacji mogilników;
- opracowanie i realizacja powiatowych programów rekultywacji i zalesiania zdegradowanych gleb na obszarach użytkowanych rolniczo, wraz z ewentualną, niezbędną nowelizacją przepisów prawnych (2004 r.);
- opracowanie i wdrożenie systemu przywracania walorów użytkowych terenom przemysłowym (2005 r.);
- kompleksowa rekultywacja starych składowisk;
- ocena realizacji programu monitoringu gleb i jego weryfikacja ukierunkowana na rejestrowanie zmian powodowanych przez różnorodne użytkowanie gleb, w tym przez nadmierną ich eksploatację (2005 r.).

2.2.6.4 Ochrona zasobów kopalin i wód podziemnych

Cele średniokresowe do 2010 r.

Cele w dziedzinie ochrony zasobów kopalin i wód podziemnych do 2010 r. obejmują następujące podstawowe kierunki działania:

- poszukiwanie efektywnych ekologicznie i ekonomicznie substytutów kopalin oraz zmniejszanie wskaźników zużycia surowców mineralnych na jednostkę produkcji i jednostkę PKB;
- zwiększenie efektywności wykorzystania rozpoznanych i eksploatowanych złóż;
- zwiększenie skuteczności ochrony zasobów kopalin leczniczych i wód podziemnych, przed ich ilościową i jakościową degradacją na skutek nadmiernej eksploatacji oraz przenikania do warstw wodonośnych zanieczyszczeń z powierzchni ziemi;
- ograniczanie naruszeń środowiska towarzyszących eksploatacji kopalin i pracom geologicznym.

Zadania na lata 2003-2006

Dla realizacji określonych wyżej celów konieczne jest wykonanie w latach 2003-2006 następujących zadań:

- rozszerzenie prac badawczych i badawczo-rozwojowych oraz działań promocyjnych i regulacyjnych wspierających poszukiwanie i stosowanie substytutów kopalin spełniających kryteria efektywności ekologicznej i ekonomicznej (praca ciągła, 2003-2006);
- kontynuowanie działań w zakresie ograniczania i eliminowania wód podziemnych do celów innych niż zaopatrzenie ludności w wodę do picia (praca ciągła, 2003-2006);
- monitorowanie stanu ilościowego i jakościowego głównych zbiorników wód podziemnych oraz dokumentowanie tych zbiorników dla potrzeb ich ochrony przed negatywnymi skutkami aktualnej i przyszłej działalności gospodarczej (praca ciągła, 2003-2006);
- wspieranie rozwoju poszukiwania kopalin użytecznych poprzez stymulowanie koncentracji prac poszukiwawczych na kluczowych surowcach i najbardziej perspektywicznych obszarach kraju, usprawnianie dostępu do informacji geologicznej oraz aktywną promocję organizowanych przetargów, a także realizację prac w zakresie poszukiwania, rozpoznawania i dokumentowania złóż w priorytetowych obszarach, zgodnie z przyznanymi koncesjami (praca ciągła, 2003-2006).

2.2.6.5 Kształtowanie stosunków wodnych i ochrona przed powodzią

Cele średniookresowe do 2010 r.

Dla osiągnięcia długofalowego celu w zakresie gospodarowania zasobami wód, jakim jest osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego wód tak pod względem jakościowym, jak i ilościowym, konieczne są:

- kontynuacja podjętych działań w zakresie racjonalizacji zużycia wody, które sprawiły, że od 1990 r. pobór wody w gospodarce narodowej zmniejszył się o 30%, szczególnie poprzez wdrażanie najlepszych dostępnych technik (BAT) tak w przemyśle, jak i w gospodarstwach domowych;
- eliminowanie wykorzystania wód podziemnych na cele przemysłowe, przede wszystkim przez stosowanie odpowiednich instrumentów ekonomicznych;
- kontynuacja rozpoczętych w ubiegłych latach inwestycji w zakresie budowy zbiorników retencyjnych, w tym większe zaangażowanie budżetu państwa w finansowanie tych inwestycji, co wpłynie na szybsze osiągnięcie zakładanych efektów;
- efektywna ochrona przed powodzią.

Zadania na lata 2003-2006

Osiągnięcie powyższych celów wymaga zrealizowania w latach 2003-2006 szeregu priorytetowych zadań, w tym:

- opracowanie i wprowadzenie w życie wszystkich przepisów wykonawczych do ustawy Prawo wodne i ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i odprowadzaniu ścieków (2003 r.);
- zorganizowanie Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej i zreorganizowanie regionalnych zarządów (2004 r.);
- sporządzenie i wdrożenie nowej klasyfikacji użytkowych wód powierzchniowych, zgodnej z wymaganiami Unii Europejskiej (2003 r.);
- dokończenie lub poważne zaawansowanie budowy czterech dużych zbiorników retencyjnych: Wióry, Świnina Poręba, Wielowieś Klasztorna i Racibórz (sukcesywnie);

- modernizacja 34 dużych stacji uzdatniania wody pobieranej z rzek (sukcesywnie);
- modernizacja i rozbudowa obiektów ochrony przeciwpowodziowej w dorzeczu Odry (sukcesywnie).

2.2.7 Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

2.2.7.1 Jakość wód

Cele średniookresowe do 2010 r.

Długofalowym celem polityki ekologicznej Polski w zakresie gospodarki wodnej jest osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego wód tak pod względem jakościowym, jak i ilościowym. Wody powierzchniowe powinny pozostawać w stanie ukształtowanym przez przyrodę i jednocześnie, na wyznaczonych odcinkach lub akwenach, być przydatne do:

- wykorzystania w zbiorowym zaopatrzeniu w wodę do picia,
- celów kąpielowych,
- bytowania ryb łososiowatych lub przynajmniej karpowatych,
- spełniając także odpowiednie wymagania na obszarach chronionych.

Ten długofalowy cel nie jest możliwy do osiągnięcia do 2010 r. powinien on być osiągnięty do 2015 r., tak jak to przewiduje dla wszystkich krajów Unii Europejskiej dyrektywa 2000/60/WE (tzw. Ramowa Dyrektywa Wodna).

Również do 2015 r. powinniśmy zapewnić, co najmniej 75% poziom usuwania biogenów w dorzeczach Odry i Wisły.

Będzie to wymagać przewidzianej wspomnianą ustawą modernizacji, rozbudowy i budowy oczyszczalni ścieków, w tym:

- modernizacji, rozbudowy i budowy do 2010 r. komunalnych oczyszczalni ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów w aglomeracjach o liczbie równoważnych mieszkańców (RLM) ≥ 15.000 ;
- modernizacji, rozbudowy i budowy do 2015 r. komunalnych oczyszczalni ścieków w aglomeracjach o liczbie równoważnych mieszkańców (RLM) ≥ 2.000 (częściowo cel ten będzie zrealizowany do 2010 r.)

Wskazane wyżej cele długofalowe dotyczące jakości wód określają również cele i zadania w tym zakresie na lata 2003-2010. Należą do nich:

- ograniczenie emisji zanieczyszczeń ze źródeł punktowych: miejskich, przemysłowych i wiejskich;
- zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń pochodzących ze źródeł przestrzennych (rozproszonych), trafiających do wód wraz ze spływami powierzchniowymi (przede wszystkim z terenów rolnych oraz z terenów zurbanizowanych).

Budowa systemów kanalizacji zbiorczej i oczyszczalni ścieków należy do zadań własnych gmin. Ustawa Prawo wodne nakazuje, aby wszystkie aglomeracje, rozumiane jako skupiska ludności i przemysłu, zostały wyposażone w oczyszczalnię ścieków do końca 2010 r. (aglomeracje o liczbie równoważnych mieszkańców powyżej 15.000) lub do końca 2015 r. (aglomeracje o liczbie równoważnych mieszkańców od 2.000 do 15.000), zobowiązując jednocześnie Rząd do opracowania programu realizacji tego obowiązku oraz przedstawiania sprawozdań z tej realizacji. W stosunku do oczyszczalni dla aglomeracji powyżej 15.000 RLM postawiono wymóg podwyższonego usuwania biogenów, tak, aby w 2015 r. można było osiągnąć ich zakładaną redukcję o 75% w stosunku do zawartości w ściekach dopływających. Standardy oczyszczania ścieków z tych obiektów obejmują w związku z tym zanieczyszczenia organiczne, zawiesiny i substancje biogenne (azot i fosfor).

W przypadku źródeł przestrzennych główne problemy w zakresie zanieczyszczenia wód mogą być w przyszłości związane z możliwą intensyfikacją produkcji rolnej na obszarze całego kraju (obecnie problemy te występują przede wszystkim w odniesieniu do wód stojących na obszarach pojezierzy). Działania na rzecz ograniczenia zanieczyszczeń przestrzennych obejmują

głównie właściwe stosowanie nawozów mineralnych i organicznych oraz środków ochrony roślin, ich odpowiednie magazynowanie (w tym magazynowanie gnojowicy), a także unieszkodliwianie opakowań po środkach ochrony roślin. Działania te muszą także obejmować dostosowane do wymogów ochrony wód zabiegi agrotechniczne, zgodne z odpowiednimi ustawami i polskim "Kodeksem dobrej praktyki rolniczej". Ograniczenie zanieczyszczeń obszarowych wymaga również rozwiązania problemu sanitacji wsi.

Zadania na lata 2003-2006

Osiągnięcie tak zdefiniowanych celów wymaga zrealizowania w latach 2003-2006 szeregu priorytetowych zadań:

- opracowanie i wdrożenie systemu informowania społeczeństwa o jakości wody do picia i wody w kąpieliskach (2003),
- wdrożenie nowego systemu opłat za korzystanie ze środowiska wodnego (2003);
- przygotowanie opracowań programowych (sukcesywnie do 2006 r.) ukierunkowanych na ograniczenie ładunków zanieczyszczeń wprowadzanych do wód ze ściekami komunalnymi o 50% i ściekami przemysłowymi o 30%,
- opracowanie krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych (wraz z rozbudową i modernizacją kanalizacji),
- opracowanie planów gospodarowania wodami w dorzeczu Wisły i Odry oraz systemu kontroli w tym zakresie,
- wdrożenie katastru wodnego,
- opracowanie warunków korzystania z wód regionów wodnych,
- opracowanie i wdrożenie programów działań na rzecz ograniczenia spływu zanieczyszczeń azotowych ze źródeł rolniczych,
- wdrożenie nowego systemu taryf za usługi wodnokanalizacyjne (2003 r.);
- przebudowę systemu monitorowania jakości wody dostarczanej przez wodociągi, stanu wód powierzchniowych itd.,
- modernizację, rozbudowę i budowę systemów kanalizacji zbiorczej i oczyszczalni ścieków w aglomeracjach o równoważnej liczbie mieszkańców powyżej 2.000 (sukcesywnie do 2010 r.),
- modernizację i rozbudowę podczyszczalni i oczyszczalni ścieków przemysłowych i/lub modernizację technologii produkcji w niektórych dziedzinach wytwarzania w celu ograniczenia zrzutu substancji niebezpiecznych (sukcesywnie do 2007r.),
- ograniczenie zanieczyszczeń azotowych pochodzących z rolnictwa (głównie budowa nowoczesnych stanowisk do składowania obornika i zbiorników na gnojówkę w gospodarstwach rolnych) (sukcesywnie do 2010 r.).

2.2.7.2 Zanieczyszczenie powietrza

Cele średniookresowe do 2010 r.

W perspektywie 2010 r. priorytetowymi działaniami (celami) koniecznymi do zainicjowania lub przyspieszenia ich realizacji, a następnie konsekwentnego wdrażania, w zakresie poprawy jakości powietrza i ograniczenia emisji zanieczyszczeń do powietrza, są następujące działania, ukierunkowane na realizację głównego celu, jakim jest poprawa stanu zanieczyszczenia powietrza oraz uzyskanie norm emisyjnych, wymaganych przez przepisy Unii Europejskiej:

- identyfikacja obszarów, na których stwierdza się przekroczenia dopuszczalnych poziomów stężeń zanieczyszczeń w powietrzu, a w konsekwencji opracowanie dla tych obszarów programów ochrony powietrza (programów działań naprawczych), których wdrożenie zagwarantuje trwałe obniżenie poziomów stężeń co najmniej do poziomów dopuszczalnych;
- analiza wyników pomiarów w sieci Państwowego Monitoringu Środowiska stężeń ozonu przyziemnego oraz pyłu.
- Po weryfikacji wyników należy niezwłocznie opracować i wdrożyć ogólnokrajowe programy obniżenia poziomów stężeń tych substancji, przyjmując stosowny harmonogram rzeczowo-finansowy, uzupełniony oceną technicznych, organizacyjnych i finansowych

możliwości realizacji zadań, uwzględniając długofalowe skutki społeczno-gospodarcze proponowanych rozwiązań;

- opracowanie i wprowadzenie do prawa spójnych z wymaganiami najlepszych dostępnych technik (BAT) dopuszczalnych norm emisji zanieczyszczeń dla instalacji uznanych za dominujące w Polsce i odpowiedzialnych za jakość powietrza, oddziaływanie na zdrowie ludzi oraz zakwaszenie gleby i wody;
- opracowanie i wdrożenie mechanizmów ekonomicznych i organizacyjnych, wspomagających realizację wymagań w zakresie pułapów emisji niektórych zanieczyszczeń, w tym w szczególności systemów handlu emisjami, zasad "wspólnych przedsięwzięć" oraz systemu preferencji w postaci np. "zielonych certyfikatów" i "zielonych podatków";
- opracowanie i wdrożenie, zgodnie z zapisami "Założeń polityki energetycznej Polski do roku 2020", zintegrowanego systemu zarządzania energią i środowiskiem, ze względu na dominujący w Polsce udział obiektów i urządzeń spalania paliw w wytwarzanych ładunkach SO₂, CO₂, pyłu oraz NO_x.

Realizacja opisanych wyżej celów rozpocznie się od fazy zbierania informacji, ich analizy, opracowania dokumentów w postaci raportów, prognoz i programów zawierających harmonogramy rzeczowo-finansowe, a także modyfikacji istniejących i opracowania nowych regulacji ustawowych i przepisów wykonawczych, po przyjęciu których opracowane programy staną się przedmiotem wdrożeń. Ta pierwsza faza powinna zostać zamknięta do końca 2004 r. i może być finalizowana już w okresie, kiedy Polska będzie członkiem Wspólnoty Europejskiej. Trzeba natomiast założyć, że wdrażanie wypracowanych w tej fazie rozwiązań może trwać wiele lat, a okres ten będzie zależał przede wszystkim od możliwości finansowych przedsiębiorstw oraz skutków ekonomicznych działań proekologicznych, zwłaszcza skutków w postaci wzrostu cen produkowanych dóbr dla warunków bytowych ludzi oraz dla funkcjonowania i konkurencyjności gospodarki. Realizacja zadań w tym zakresie może w związku z tym sięgać nawet do 2020 r.

Zadania na lata 2003-2006

Wdrożenie jednolitego krajowego systemu bilansowania i weryfikacji ładunków zanieczyszczeń:

- opracowanie jednolitego systemu zbierania, opracowywania i gromadzenia informacji o zanieczyszczeniach powietrza w układzie administracyjnym (gmina, powiat, województwo, kraj) oraz branżowym (duże przedsiębiorstwa, sektory, kraj);
- wdrożenie systemu zbierania, opracowywania i gromadzenia informacji o zanieczyszczeniach powietrza (sukcesywnie od 2003 r.);
- opracowanie i wdrożenie zasad oceny wskaźników emisji dla instalacji lub produktów (2003r.);
- Identyfikacja obszarów z przekroczeniami dopuszczalnych poziomów stężeń zanieczyszczeń i przygotowanie programów działań naprawczych;
- wstępna ocena stanu jakości powietrza w Polsce i wskazówki dla modyfikacji istniejącego systemu monitoringu zanieczyszczeń powietrza;
- wskazanie obszarów, gdzie stwierdzono przekroczenie poziomów odniesienia jakości powietrza, tj. obszarów, dla których należy opracować programy naprawcze ochrony powietrza (2003 r.);
- opracowanie zasad sporządzania programów naprawczych ochrony powietrza;
- opracowanie informacji o napływie zanieczyszczeń spoza granic kraju oraz o emisji z branżowych grup dużych emitorów (energetyka zawodowa) (2002 r.);
- opracowanie programów naprawczych ochrony powietrza (2003 r.);
- wdrażanie programów naprawczych ochrony powietrza (sukcesywnie).
- Weryfikacja wyników pomiarów stężeń ozonu i pyłu, wyznaczenie obszarów przekroczenia stężeń i opracowanie programów działań naprawczych;
- wstępna ocena stanu jakości powietrza w Polsce i wskazówki dla modyfikacji systemu monitoringu w zakresie pyłu i ozonu przyziemnego;

- wskazanie obszarów, gdzie stwierdzono przekroczenie poziomów odniesienia jakości powietrza w zakresie pyłu i ozonu przyziemnego (2003 r.);
- opracowanie krajowego programu poprawy jakości powietrza w zakresie pyłu i ozonu przyziemnego; sformułowanie zaleceń do wykorzystania przy lokalnych i regionalnych programach naprawczych ochrony powietrza dotyczących pyłu i ozonu przyziemnego (2003r)

2.2.7.3 Oddziaływanie hałasu

Cele średniookresowe do 2010 r.

Strategicznym celem w zakresie ochrony środowiska przed hałasem, do osiągnięcia w perspektywie minimum dwóch dekad, jest zmniejszenie skali narażenia mieszkańców na nadmierny, ponadnormatywny poziom hałasu, przede wszystkim mającego największy zasięg przestrzenny hałasu emitowanego przez środki transportu.

Najważniejszymi celami średniookresowymi do osiągnięcia przed 2010 r. są:

- pełna harmonizacja polskich przepisów w dziedzinie ochrony środowiska i środków transportu z odpowiednimi dyrektywami Unii Europejskiej dotyczącymi m.in. ograniczania emisji hałasu przez maszyny i urządzenia budowlane oraz przez zmechanizowany sprzęt gospodarstwa domowego;
- pełna harmonizacja polskich przepisów ochrony środowiska przed hałasem z odpowiadającymi im przepisami Unii Europejskiej, a w szczególności z uregulowaniami wprowadzanymi dyrektywą w sprawie oceny i zarządzania hałasem w środowisku;
- znormalizowanie pomiarów i oceny hałasu oraz klasyfikacji źródeł, z uwzględnieniem wymogów unijnych (wdrożenie tzw. metod referencyjnych);
- modyfikacja, rozszerzenie i utrzymywanie systemu zbierania danych na temat stanu klimatu akustycznego, zgodnego ze znowelizowanymi uregulowaniami prawnymi w kraju oraz wymaganiami Unii Europejskiej i OECD;
- opracowanie i wdrożenie systemu informowania społeczeństwa o stanie klimatu akustycznego i trendach jego zmian w oparciu o najnowsze techniki informatyczne i multimedialne;
- wyeliminowanie z produkcji środków transportu, maszyn i urządzeń, których hałaśliwość nie odpowiada standardom Unii Europejskiej, oraz stopniowe eliminowanie z użytkowania tych urządzeń;
- ograniczenie hałasu na obszarach miejskich wokół lotnisk, terenów przemysłowych oraz głównych dróg i szlaków kolejowych do poziomu równoważnego nie przekraczającego w porze nocnej 55 dB;
- sporządzenie dla wszystkich aglomeracji powyżej 100.000 mieszkańców map akustycznych oraz, na ich podstawie, programów ograniczania hałasu na obszarach, na których poziom hałasu przekracza wartości dopuszczalne;
- uruchomienie procesów sporządzenia map akustycznych dla miast poniżej 100.000 mieszkańców oraz, na ich podstawie, sporządzania w ramach powiatowych programów ochrony środowiska programów ograniczania hałasu na obszarach, na których poziom hałasu przekracza wartości dopuszczalne;
- opracowanie i wdrożenie zestawu metod i wskaźników integrujących plany zagospodarowania przestrzennego i przedsięwzięcia w zakresie ochrony środowiska przed hałasem na bazie mapowania cyfrowego;
- wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów poświęconych ochronie przed hałasem, z wyznaczeniem stref ograniczonego użytkowania wokół lotnisk, terenów przemysłowych oraz głównych dróg i linii kolejowych wszędzie tam, gdzie przekraczany jest równoważny poziom hałasu wynoszący 55 dB w porze nocnej.

Zadania na lata 2003-2006

Związane z realizacją powyższych celów zadania na lata 2003-2006 określono na:

- opracowanie przykładowej, pilotowej mapy akustycznej i programu naprawczego w zakresie ochrony przed hałasem dla aglomeracji, zgodnie z wytycznymi nałożonymi ustawą Prawo ochrony środowiska (2003 r.);
- realizacja zabezpieczeń akustycznych środowiska wynikająca z działań doraźnych;
- przygotowanie i wdrożenie podstaw metodycznych dotyczących programów ochrony środowiska przed hałasem i zagadnień akustycznych w planach zagospodarowania przestrzennego (w tym obszarów ograniczonego użytkowania) (2004 r.);
- opracowanie map akustycznych i programów naprawczych w zakresie ochrony przed hałasem dla aglomeracji o liczbie mieszkańców pow. 250 tys. (2005 r.);
- opracowanie map akustycznych i programów naprawczych w zakresie ochrony przed hałasem dla obszarów położonych wzdłuż dróg, linii kolejowych oraz lotnisk;
- opracowanie wytycznych sporządzania programów operacyjnych w zakresie budowy ekranów akustycznych (2006 r.);
- wdrożenie i realizacja programu budowy ekranów akustycznych (sukcesywnie);
- pełne wdrożenie produkcji maszyn i urządzeń o zmniejszonej hałaśliwości zgodnej z dyrektywą Unii Europejskiej 2000/14/EC (2006 r.).

2.2.7.4 Oddziaływanie pól elektromagnetycznych

Konieczne jest stworzenie systemu monitoringu środowiska w odniesieniu do pól elektromagnetycznych.

A. Cele średniookresowe do 2010 r.

Do 2010 r. powinny być realizowane następujące cele:

- opracowanie i wydanie przepisów wykonawczych i wytycznych, zapewniających wdrożenie ustawy Prawo ochrony środowiska w części dotyczącej ochrony przed oddziaływaniem pól elektromagnetycznych oraz odpowiednich przepisów prawa budowlanego i przepisów dotyczących planowania przestrzennego;
- stworzenie odpowiednich struktur organizacyjnych zajmujących się monitorowaniem i badaniem pól elektromagnetycznych, przeszkolenie personelu i zapewnienie im środków technicznych.

B. Zadania na lata 2003-2006

- przegląd unormowań międzynarodowych i krajowych w państwach wysoko rozwiniętych, dotyczących oddziaływania pól elektromagnetycznych na środowisko i zdrowie ludzi (w celu doskonalenia polskich przepisów i praktyki ich wykonywania) (2003 r.);
- przygotowanie i wprowadzenie w życie rozporządzenia w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia badań pól elektromagnetycznych (2003 r.);
- wyłonienie laboratorium referencyjnego do pomiaru pól elektromagnetycznych w środowisku (2003 r.);
- zakup aparatury i wyposażenia dla referencyjnego laboratorium do pomiarów pól elektromagnetycznych w środowisku (2003 r.);
- opracowanie projektu bazy danych o polach elektromagnetycznych w środowisku i rozszerzenie zakresu państwowego monitoringu środowiska (2004 r.).

2.3 Uwarunkowania zewnętrzne wynikające z polityki ekologicznej przyjętej przez samorząd województwa lubuskiego

Zasady realizacji polityki ekologicznej województwa lubuskiego, cele i zadania przedstawione w dokumencie pn. "Program ochrony środowiska województwa lubuskiego na lata

2003 – 2010” zostały uznane jako bezpośrednia podstawa i wytyczne do Programu ochrony środowiska powiatu ślubickiego.

2.3.1 Uwarunkowania wynikające ze "Strategii rozwoju województwa lubuskiego"

Najważniejszym dokumentem będącym podstawą programowania rozwoju województwa jest "Strategia rozwoju województwa lubuskiego". Wojewódzkie programy, w tym program ochrony środowiska, są realizacją tej strategii.

Zgodnie ze "Strategią ...", racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska wymaga:

- Ochrony przed zanieczyszczeniami wód powierzchniowych i podziemnych,
- Dalszego ograniczenia emisji zanieczyszczeń powietrza,
- Zwiększenia skuteczności ochrony przeciwpowodziowej,
- Racjonalizacji gospodarki odpadami stałymi,
- Ochrony przyrody, poszerzenia obszarów o wysokich walorach przyrodniczych oraz racjonalne wykorzystanie zasobów leśnych,
- Wdrożenia europejskich norm ochrony środowiska.

W pracach nad Programem wykorzystano przedsięwzięcia sprecyzowane w ramach następujących celów:

Cel główny 1 Zapewnienie przestrzennej, gospodarczej i społecznej spójności regionu

Cel operacyjny 1.1. Zapewnienie sprawnego systemu komunikacyjnego.

Cel operacyjny 1.3. Udoskonalenie i rozbudowa infrastruktury technicznej, komunalnej i społecznej.

Cel operacyjny 1.4. Wszechstronna współpraca transgraniczna i międzyregionalna.

Cel operacyjny 1.5. Osiągnięcie wysokiej umiejętności korzystania ze środków Unii Europejskiej.

Cel główny 2 Podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa i zwiększenie potencjału innowacyjnego nauki i gospodarki

Cel operacyjny 2.2. Dostosowanie kształcenia do potrzeb rynku i uwarunkowań wynikających z procesu integracji z UE.

Cel główny 3 Rozwój przedsiębiorczości

Cel operacyjny 3.2. Stworzenie regionalnego systemu wsparcia innowacji i transferu technologii.

Cel operacyjny 3.4. Poza rolniczy rozwój terenów wiejskich.

Cel operacyjny 3.5. Restrukturyzacja i reorientacja towarowych gospodarstw rolnych i zakładów przetwórczych żywności.

Cel główny 4 Efektywne wykorzystanie środowiska naturalnego i kulturowego

Cel operacyjny 4.1. Rozwijanie świadomości ekologicznej.

Cel operacyjny 4.2. Wykorzystanie walorów środowiska i dziedzictwa kulturowego dla rozwoju turystyki.

2.3.2 Uwarunkowania wynikające z planu zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego oraz strategii rozwoju województwa lubuskiego

Plan zagospodarowania przestrzennego określa zasady organizacji struktury przestrzennej regionu:

- podstawowe elementy sieci osadniczej,
- rozmieszczenie infrastruktury społecznej i technicznej,
- wymagania w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego i ochrony dóbr kultury - z uwzględnieniem obszarów podlegających szczególnej ochronie.

W PZPWL przyjęto cele główne i operacyjne rozwoju regionu lubuskiego, zgodnie z treścią "Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego". Cele te są przestrzennie interpretowane w kierunkach zagospodarowania i w polityce przestrzennej w wymiarach lokalizacyjnych w 14 powiatach lubuskich.

W pracach nad Programem ochrony środowiska wykorzystano zapisy PZPWL, dotyczące:

- kierunków i polityki zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego, zwłaszcza następujących systemów: transportowego, infrastruktury technicznej, przyrodniczego, ochrony przeciwpowodziowej,
- wniosków z PZPWL do gmin grupy ponadregionalnej, regionalnej i lokalnej
- proponowanych zadań rządowych i samorządu służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

Z kolei założenia wynikające z przyjętej strategii rozwoju województwa skupiają się na następujących działaniach:

1. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej wzmocnieniu konkurencyjności regionów.
 - 1.1. Rozbudowa i modernizacja sieci transportowo-logistycznych;
 - 1.2. Rozbudowa sieci telekomunikacyjnych i informatycznych;
 - 1.3. Rozbudowa i modernizacja infrastruktury ochrony środowiska;
 - 1.4. Rozwój funkcji metropolitalnych największych miast i zespołów miejskich;
2. Restrukturyzacja i dywersyfikacja bazy ekonomicznej regionów.
 - 2.1. Rozwój małych i średnich miast w regionach o dominacji rolnictwa;
 - 2.2. Tworzenie i rozwój małych i średnich przedsiębiorstw;
 - 2.3. Podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej regionów;
 - 2.4. Rozwój sektora turystyki;
3. Rozwój zasobów ludzkich.
 - 3.1. Rozwój potencjału edukacyjnego szkolnictwa średniego i wyższego;
 - 3.2. Rozwój szkolenia zawodowego i kształcenia ustawicznego;
 - 3.3. Mobilizacja potencjału przedsiębiorczości;
 - 3.4. Szkolenie kadr administracji publicznej;
 - 3.5. Zwiększenie mobilności zawodowej, sektorowej i przestrzennej zasobów pracy;
4. Wsparcie obszarów wymagających aktywizacji i zagrożonych marginalizacją;
 - 4.1. Aktywizacja obszarów wiejskich;
 - 4.2. Aktywizacja gospodarcza obszarów popegeerowskich;
 - 4.3. Aktywizacja gospodarcza miast dotkniętych upadkiem przemysłu;
 - 4.4. Aktywizacja ludności na obszarach wielkomiejskich zagrożonych marginalizacją społeczno – gospodarczą;

5. Rozwój międzynarodowej współpracy regionów;
- 5.1. Rozwój współpracy transgranicznej;
- 5.2. Rozwój bezpośredniej współpracy województw z regionami różnych krajów europejskich;
- 5.3. Kształtowanie personalnych i instytucjonalnych zasobów umożliwiających polskim regionom partnerską i efektywną współpracę międzynarodową.

Nadmienić należy, iż zagadnienia związane z ochroną środowiska występują w stopniu raczej niewielkim. Niewątpliwie pozostawiono większe możliwości kolejnemu dokumentowi planistycznemu, jakim jest Program ochrony środowiska województwa lubuskiego. Zarówno strategia rozwoju jak i plan wojewódzki, plan zagospodarowania przestrzennego stwarza dość szerokie ramy zachowań. Niewątpliwie strategia będąca dokumentem wyższego rzędu określając cele w ich wzajemnym, hierarchicznym i chronologicznym uporządkowaniu oraz wyznaczając środki, które trzeba wykorzystać do osiągnięcia tych celów nie traktuje ochrony środowiska jako celu wyższego rangą. Pojawia się jako jeden z elementów, będących raczej swoistym uwarunkowaniem niż szansą regionu.

2.4 Wojewódzkie priorytety programu ochrony środowiska

2.4.1 Główne zagrożenia środowiska w województwie lubuskim

Województwo lubuskie pod względem wskaźników stanu środowiska naturalnego zajmuje bardzo wysoką lokatę w kraju: pierwsze miejsce w kraju pod względem lesistości, 5-te pod względem procentowej powierzchni o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionej, 13-te miejsce w kraju pod względem emisji zanieczyszczeń pyłowych i 14-te pod względem emisji zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza, 5-te miejsce pod względem stopnia skanalizowania miast, a w dwóch największych miastach ponad 95% ludności jest obsługiwana przez oczyszczalnie ścieków.

Głównymi źródłami poboru wody na cele komunalne są ujęcia podziemne, charakteryzujące się wodą dobrej jakości, wymagającą jedynie prostego uzdatniania w zakresie usuwania związków żelaza i manganu.

Jednak pomimo stosunkowo korzystnej sytuacji, istnieje szereg zagrożeń środowiska, zdefiniowanych w dokumencie.

Zagrożenia naturalne

Zagrożenia naturalne występujące na obszarze województwa lubuskiego związane są ze zjawiskami meteorologicznymi i hydrologicznymi. Zjawiska meteorologiczne to głównie susza glebowa i wynikające stąd duże zagrożenie pożarowe terenów leśnych. Natomiast występujące lokalnie deszcze mogą być przyczyną zagrożeń powodziowych, jednak są one ściśle związane z cechami fizycznymi systemu hydrologicznego. Zagrożenia powodziowe występują w szczególności w dolinie Odry, Bobru, Nisy Łużyckiej, Warty i Noteci. Związane są one głównie z migracją fal powodziowych powstałych poza obszarem województwa, w górnych częściach zlewni tych rzek. Oprócz powodzi opadowych występują tzw. powodzie roztopowe (głównie w dolinie Warty i Noteci) oraz powodzie zatorowe (Odra, Warta, Noteć).

Zagrożeniem naturalnym gruntów rolnych i leśnych jest erozja, ale w województwie lubuskim zagrożenie erozją wietrzną jest najniższe w kraju, natomiast erozją wodną powierzchniową i erozją wązową niższe od średniej krajowej.

Zagrożenia antropogeniczne

Zagrożenia antropogeniczne dla środowiska naturalnego wynikają z działalności człowieka, tj. wykorzystywaniem i przetwarzaniem zasobów. Źródłem presji na środowisko są poszczególne dziedziny gospodarki oraz codzienne bytowanie mieszkańców. Obszarami o największym potencjalnym zagrożeniu są obszary uprzemysłowione i zurbanizowane.

Wśród zagrożeń środowiska związanych z **gospodarką komunalną** należy wymienić:

- *Ścieki komunalne* nie oczyszczone lub niedostatecznie oczyszczone. Największe zagrożenie występuje na terenach wiejskich, charakteryzujących się niskim stopniem skanalizowania przy równocześnie wysokim stopniu zwodociągowania.
- *Odpady komunalne*. Zagrożeniem dla środowiska są składowiska nieodpowiadające wymaganiom ochrony środowiska oraz tzw. dzikie wysypiska, szczególnie poza obszarami miast.
- *Niska emisja zanieczyszczeń powietrza*, co znajduje odzwierciedlenie we wzrostach stężeń dwutlenku siarki i pyłu w powietrzu w sezonie grzewczym. Problem niskiej emisji występuje zarówno w miastach jak i na terenach wiejskich.

System transportowy

Stwarzający zagrożenia dla środowiska głównie z tytułu transportu drogowego, w tym przede wszystkim tranzytowego (tzw. TIR), a więc emisja spalin, generowanie hałasu i wibracji, degradacja walorów przyrodniczych (w tym fragmentacja korytarzy ekologicznych) i krajobrazowych oraz nadzwyczajne zagrożenia środowiska. Największe potencjalne zagrożenie hałasem i emisją spalin występuje wzdłuż dróg krajowych (nr 2, nr 3, nr 22 i nr 32), w centrach miast w otoczeniu gęstej zabudowy oraz przejść granicznych, gdzie następuje koncentracja ruchu tranzytowego. Ponadto, należy pamiętać o zagrożeniu wynikającym z transportu materiałów niebezpiecznych (droga nr 2, nr 3 i nr 22).

Energetyka zawodowa i przemysł

Źródło zagrożeń dla środowiska w związku z: emisją zanieczyszczeń do powietrza, odprowadzaniem ścieków, wytwarzaniem odpadów, degradacją powierzchni ziemi, zużywaniem zasobów naturalnych, emisją hałasu i awariami przemysłowymi.

Inwestycje określane jako szczególnie szkodliwe dla środowiska i zdrowia człowieka, zlokalizowane w województwie lubuskim to przede wszystkim: zakłady chemiczne, fermy trzody chlewnej, zakłady garbarskie oraz bazy paliw płynnych.

Powstawanie szkód w środowisku wiąże się także z wydobywaniem kopalin, zwłaszcza systemem odkrywkowym, który powoduje degradację powierzchni terenu. W związku z wydobywaniem kruszyw naturalnych występują duże przeobrażenia dolin rzecznych (np. dolina Bobru). W niektórych rejonach województwa, tereny zdegradowane przez eksploatację węgla brunatnego stanowią barierę w rozwoju ośrodków miejskich (np. Łęknica).

Turystyka i rekreacja

Jej rozwój, zwłaszcza niekontrolowany, skutkuje "dzikim zagospodarowaniem" obszarów cennych przyrodniczo oraz zagrożeniem środowiska w związku z infrastrukturą techniczną nie zabezpieczającą w pełni środowiska (np. system kanalizacji i oczyszczania ścieków) oraz nadmierną liczbą turystów (w tym zmotoryzowanych). Szczególnie niepokojące w województwie lubuskim jest zjawisko masowej zabudowy letniskowej w rejonie szczególnie atrakcyjnych jezior, nie zharmonizowanej w ramach planów zagospodarowania przestrzennego i bez właściwej infrastruktury technicznej.

Rolnictwo

Pozostaje źródłem odpadów niebezpiecznych (pozostałości po środkach ochrony roślin) oraz zanieczyszczeń obszarowych, będących głównym zagrożeniem dla jakości wód powierzchniowych. Istotnym zagrożeniem dla środowiska są też fermy tuczu trzody chlewnej. Ze względu na właściwości gleb i warunki klimatyczne, na terenie województwa lubuskiego istnieją dogodne warunki do rozwoju intensywnej uprawy ziemniaków. Uprawy takie cechują się zazwyczaj bardzo intensywnym nawożeniem i sztucznym nawadnianiem, co ułatwia migrację biogenów do wód

pierwszego poziomu wodonośnego i powoduje ich zanieczyszczenie oraz poprzez nadmierny pobór wód do nawodnień, występowanie okresowych deficytów wody.

2.4.2 Wojewódzkie limity racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych i poprawy stanu środowiska

Limity krajowe

W "II Polityce ekologicznej państwa", przyjętej przez Sejm RP w sierpniu 2001 roku, zostały ustalone limity krajowe (do osiągnięcia do 2010 roku), związane z racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych i poprawą stanu środowiska. Limity te nie zostały zmienione w "Polityce ekologicznej państwa na lata 2003 - 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 -2010". Są to:

- Zmniejszenie wodochłonności produkcji o 50% w stosunku do stanu w 1990 r. (w przeliczeniu na PKB i wartość sprzedaną w przemyśle),
- Ograniczenie materiałochłonności produkcji o 50% w stosunku do 1990 r. w taki sposób, aby uzyskać, co najmniej średnie wielkości dla państw OECD (w przeliczeniu na jednostkę produkcji, wartość produkcji lub PKB),
- Ograniczenie zużycia energii o 50% w stosunku do 1990 r. i o 25% w stosunku, do 2000 r. (w przeliczeniu na jednostkę produkcji, wartość produkcji lub PKB),
- Dwukrotne zwiększenie udziału odzyskiwanych i ponownie wykorzystywanych w procesach produkcyjnych odpadów przemysłowych w porównaniu ze stanem z 1990 r,
- Odzyskanie i powtórne wykorzystanie, co najmniej 50% papieru i szkła z odpadów komunalnych,
- Pełna likwidacja zrzutów ścieków nieoczyszczonych z miast i zakładów przemysłowych,
- Zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych, w stosunku do stanu z 1990 r., z przemysłu o 50%, z gospodarki komunalnej (na terenie miast i osiedli wiejskich) o 30% i ze spływu powierzchniowego - również o 30%,
- Ograniczenie emisji pyłów o 75%, dwutlenku siarki o 56%, tlenków azotu o 31%, niemetanowych lotnych związków organicznych o 4% i amoniaku o 8% w stosunku do stanu z 1990 r.,
- Do końca 2005 r. wycofać z użytkowania etylinę i przejść wyłącznie na stosowanie benzyny bezołowiowej (limit nie ma przeniesienia na limit wojewódzki)

Limity województwa lubuskiego

Zarówno II PEP jak i ustawa Prawo ochrony środowiska nie podają procedur podziału limitów krajowych na regionalne, co wynika z braku dostatecznych podstaw planistycznych.

Obecnie, w jednym konkretnym przypadku, a mianowicie w odniesieniu do gospodarowania odpadami, zostały określone limity wojewódzkie w ramach Wojewódzkiego Planu gospodarki odpadami. W Planie określono następujące cele szczegółowe do 2010 roku, będące równocześnie limitami wojewódzkimi:

Odpady z sektora komunalnego:

1. Objęcie wszystkich mieszkańców woj. lubuskiego zorganizowaną zbiórką odpadów komunalnych.
2. Deponowanie na składowiskach nie więcej niż 65% wszystkich odpadów komunalnych.
3. Skierowanie w roku 2010 na składowiska nie więcej niż 75% (wagowo) całkowitej ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji (w stosunku do roku 1995).
4. Osiągnięcie w roku 2010 zakładanych limitów odzysku i recyklingu poszczególnych odpadów:
 - 4.1. opakowania z papieru i tektury: 50%,
 - 4.2. opakowania ze szkła: 45%,
 - 4.3. opakowania z tworzyw sztucznych: 30%,
 - 4.4. opakowania metalowe: 45%,

- 4.5. opakowania wielomateriałowe: 30%,
- 4.6. odpady wielkogabarytowe: 50%,
- 4.7. odpady budowlane: 40%,
- 4.8. odpady niebezpieczne (z grupy odpadów komunalnych): 50%.

Odpady z sektora gospodarczego:

1. Udział gospodarczo wykorzystywanych odpadów przemysłowych w 2010 roku na poziomie 90% ogólnej ilości odpadów wytworzonych.
2. Bezpieczne dla środowiska unieszkodliwienie odpadów azbestowych oraz odpadów i urządzeń zawierających PCB.

Zanieczyszczenia wprowadzane do powietrza - wg oceny jakości powietrza w strefach w województwie lubuskim wynika, że dla żadnej ze stref nie ma potrzeby opracowywania programów ochrony powietrza, gdzie takie limity powinny się znaleźć.

Zanieczyszczenia odprowadzane do wód powierzchniowych - program ochrony wód, zawierający działania mające zapewnić dotrzymanie wymaganych poziomów jakości wód. Ustalając limit wojewódzki dla ładunków zanieczyszczeń odprowadzanych ze ściekami, można też będzie skorzystać z Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych, gdzie zostaną określone wymagania w zakresie zmniejszenia ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód powierzchniowych ze ściekami komunalnymi i ściekami z zakładów przemysłu rolno-spożywczego dla poszczególnych aglomeracji. Obecnie na podstawie aktualnych danych i planowanych działań można przyjąć, że do 2010 roku będzie miała miejsce **pełna likwidacja zrzutów ścieków nieoczyszczonych z miast i zakładów przemysłowych województwa lubuskiego**.

Wojewódzkie limity ograniczenia wodochłonności i materiałochłonności produkcji oraz zużycia energii są trudne do określenia, co wynika z braku odpowiednich wskaźników w odniesieniu do konkretnych procesów technologicznych bądź instalacji. Punktem odniesienia limitów krajowych jest rok 1990, a więc rok istnienia 49 województw, co zasadniczo wpływa na trudność określenia średniej wielkości ww. limitów dla obszaru nowych województw.

2.4.3 Wojewódzkie priorytety programu ochrony środowiska

Do wojewódzkich priorytetów w poszczególnych obszarach ochrony środowiska należą:

1. **Ochrona wód.** Ochrona wód przed zanieczyszczeniami i nadmierną eksploatacją oraz zabezpieczenie środowiska przed zagrożeniami związanymi z wodą (powódź, susza), wymagają realizacji szeregu przedsięwzięć inwestycyjnych i pozainwestycyjnych. Główne kierunki działań w tym zakresie, w perspektywie do 2010 roku to:
 - Ochrona zlewni Obrzycy i Obry,
 - Ochrona zlewni Drawy,
 - Ochrona zlewni jezior,
 - Poprawa gospodarki wodno-ściekowej, zwłaszcza na obszarach wiejskich,
 - Ograniczanie zanieczyszczeń obszarowych,
 - Poprawa zabezpieczeń przeciwpowodziowych z uwzględnieniem ochrony ekosystemów wodnych, w tym lasów łągowych.
2. **Ochrona powierzchni ziemi przed odpadami.** Dotyczy to przede wszystkim większego wykorzystania odpadów komunalnych, które obecnie są głównie składowane. Rozwiązanie tego problemu wymaga wsparcia ze strony samorządu województwa, ponieważ na szczeblu lokalnym możliwości wprowadzenia systemowych rozwiązań są minimalne. Zgodnie z "Wojewódzkim Planem Gospodarki Odpadami" głównymi celami do 2010 roku są: minimalizacja ilości wytwarzanych odpadów oraz wprowadzenie systemowej gospodarki odpadami komunalnymi, zapewniającej osiągnięcie zakładanych limitów podanych i

wprowadzenie nowoczesnego systemu unieszkodliwiania i gospodarczego wykorzystania odpadów powstających w sektorze gospodarczym.

3. ***Ochrona powietrza przed zanieczyszczeniami i środowiska człowieka przed hałasem.*** Wymaga to przede wszystkim kontynuacji działań realizowanych dotychczas dla poprawy jakości powietrza, zwłaszcza intensyfikacji działań ukierunkowanych na proekologiczne rozwiązania systemu transportu. Główne kierunki działań to:
 - Zmniejszenie emisji komunikacyjnej, zwłaszcza na obszarach zurbanizowanych (Gorzów Wlkp., Słubice),
 - Zmniejszenie emisji niskiej, w miastach i na terenach wiejskich,
 - Dalsze ograniczanie emisji przemysłowej,
 - Zmniejszenie negatywnego oddziaływania hałasu na człowieka i środowisko.

4. ***Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody.*** Dotyczy to przede wszystkim nowego podejścia do ochrony przyrody, uwzględniającego europejskie wymogi i doświadczenia w tym zakresie. Istotnymi zagadnieniami są również: ochrona i zrównoważony rozwój lasów oraz ochrona gleb. Główne kierunki to:
 - Wdrożenie systemu NATURA 2000;
 - Optymalizacja sieci obszarów chronionych, zapewniająca spójność ekologiczną województwa oraz ochronę różnorodności biologicznej;
 - Realizacja programów rolno-środowiskowych;
 - Zalesianie gruntów nieprzydatnych do produkcji rolniczej lub zdegradowanych;
 - Bieżąca rekultywacja wyrobisk poeksploatacyjnych;
 - Rewitalizacja terenów dawnych wyrobisk górniczych.

Oprócz wyżej wymienionych zagadnień, należy podkreślić znaczenie działań systemowych, które wspomagają realizację zadań zarówno w zakresie poprawy jakości środowiska, jak i ochrony dziedzictwa przyrodniczego i racjonalnego użytkowania zasobów przyrodniczych oraz zrównoważonego wykorzystania surowców, materiałów, wody i energii. Wśród ***zadań systemowych*** należy wymienić:

- Edukację ekologiczną mieszkańców.
- Współpracę z sąsiednimi województwami i Brandenburgią, zwłaszcza w zakresie ochrony wód, ochrony przed powodzią i ochrony powietrza atmosferycznego.
- Promowanie wdrażania systemów zarządzania środowiskowego (np. ISO 14 000, EMAS, itp.).
- Uwzględnianie w programach sektorowych zagadnień ochrony środowiska (np. w rozwoju transportu, rozwoju turystyki, itd.).
- Doskonalenie struktur zarządzania środowiskiem w skali województwa.

2.4.4 Obszary priorytetowe z punktu widzenia koncentracji działań w zakresie ochrony środowiska

Ocena aktualnego stanu środowiska w województwie lubuskim i jego zagrożeń pozwoliła na zdefiniowanie obszarów o najbardziej niekorzystnym stanie środowiska - obszarów priorytetowych z punktu widzenia konieczności podejmowania działań zmierzających do poprawy aktualnego stanu środowiska. Do wytypowanych łącznie sześciu obszarów zaliczono również:

Obszar powiatu słubickiego:

- najbardziej niekorzystny w skali województwa stan jakości powietrza w m. Słubice (klasa strefy B: dwutlenek azotu);
- zagrożenie powodziowe miasta Słubice;

- potencjalne zagrożenie środowiska z tytułu transportu materiałów niebezpiecznych (droga nr 2 - wyznaczona do przewozu takich ładunków);
- zła jakość wody wodociągowej zaopatrującej mieszkańców Rzepina: nie spełnienie wymagań dyrektywy 98/83/EC, co do jakości wody.

2.5 Powiatowe priorytety programu ochrony środowiska

2.5.1 Strategiczne cele rozwoju powiatu i jego misja.

W strategii rozwoju powiatu ślubickiego założono wykorzystanie położenia przygranicznego powiatu, jego walorów środowiska przyrodniczego oraz procesu integracji europejskiej i doświadczeń gmin ze współpracy transgranicznej.

Tak więc wybrana droga rozwoju jest oparta na:

- aktywnej współpracy gospodarczej z sąsiadami zza Odry oraz z partnerami po polskiej stronie,
- wysokim poziomie systemu edukacji na szczeblu średnim i wyższym, przygotowującym kadry dla potrzeb integrującej się Europy,
- dobrej infrastrukturze technicznej, a w szczególności drogowej,
- zmianie profilu rolnictwa, ukierunkowanego na obsługę i zaopatrzenie dużych aglomeracji z otoczenia powiatu,
- obsłudze turystyki.

Misja rozwoju powiatu przewiduje, iż powiat ślubicki ma być trzecim centrum rozwoju społeczno-gospodarczego województwa lubuskiego poprzez wykorzystanie położenia przygranicznego, doświadczenia gmin ze współpracy transgranicznej, walorów środowiska przyrodniczego, potencjału intelektualnego, edukacyjnego, kulturalnego i gospodarczego oraz procesu integracji europejskiej.

Do podstawowych strategicznych celów związanych z ochroną środowiska zaliczono:

Cel główny: Wspieranie rozwoju gospodarczego powiatu.

Cel operacyjny: Wspieranie gazyfikacji powiatu.

- Opis celu: Stworzenie sieci gazowniczej w powiecie. Gaz ziemny jako paliwo ekologiczne w każdym domu.
- Przedsięwzięcia: Likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń powietrza (piece węglowe). Budowa i modernizacje miejskich, komunalnych ciepłowni. Opracowanie programu gazyfikacji powiatu.
- Efekty: Czyste środowisko naturalne. Obniżka cen energii cieplnej.
- Podmioty uczestniczące: Samorządy lokalne i wojewódzki, Polskie Górnictwo Nafty i Gazu, EWE Polska Sp. z o.o. Euroregiony.
- Priorytetowe zadania / projekty: Rozbudowa systemu sieci gazu ziemnego w powiecie i poza jego granicami. Rozbudowy i modernizacje istniejących kotłowni-źródeł energii cieplnej.

Cel główny: Wielofunkcyjny rozwój wsi i zachowanie środowiska naturalnego.

Cel operacyjny: Rozwój zrównoważonego rolnictwa. Stosowanie technik i technologii produkcji rolnej ekonomicznie racjonalnych, nie degradujących środowiska naturalnego.

- Opis celu: Stosowanie technik i technologii produkcji rolnej ekonomicznie racjonalnych, nie degradujących środowiska naturalnego. Powstanie małych i średnich przedsiębiorstw wytwórczych i usługowych. Miejsca pracy dla ludności odchodzącej z rolnictwa. Dynamiczny rozwój infrastruktury wiejskiej. Przekształcenia na wsi.
- Przedsięwzięcia: Modernizacja gospodarstw rolnych. Poprawa funkcjonowania rynku rolnego. Modernizacja i rozbudowa przetwórstwa żywności. Rozwój infrastruktury

rynku rolnego. Pobudzenie aktywności gospodarczej mieszkańców wsi. Tworzenie dobrych warunków dla istniejących i powstających firm.

- Efekty: Przystosowanie gospodarstw do konkurencji w ramach Unii Europejskiej. Dostosowanie produkcji rolnej do potrzeb rynku. Powiązanie producentów rolnych z przetwórstwem i rynkiem rolnym. Ograniczenie bezrobocia na terenach wiejskich. Poprawa warunków pracy i życia mieszkańców wsi. Zwiększenie atrakcyjności terenów wiejskich dla inwestycji. Poprawa stanu środowiska. Poprawa warunków pracy i życia mieszkańców wsi.
- Podmioty uczestniczące: Inwestorzy prywatni, mieszkańcy wsi. Samorządy wszystkich szczebli. Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Ośrodki Doradztwa Rolniczego. Agencja Nieruchomości Rolnej.
- Źródła finansowania: Inwestorzy prywatni. Fundusz SAPARD. Samorządowe władze powiatu i gmin.
- Priorytetowe zadania / projekty: Wdrażanie programu SAPARD pod kierownictwem władz województwa. Utworzenie Powiatowej Giełdy Rolno-Towarowej na bazie Targowiska Miejskiego. Wspieranie tworzenia grup producentów rolnych. Wspieranie gazyfikacji wsi na terenie powiatu. Wspieranie budowy wiejskich oczyszczalni ścieków. Wspieranie budowy kanalizacji sanitarnych i wodociągów. Współorganizacja szkoleń w zakresie standaryzacji jakościowej produkcji zwierzęcej i roślinnej oraz pozyskiwania środków finansowych na realizację inwestycji w gospodarstwach rolnych.

Cel główny: Wielofunkcyjny rozwój wsi i zachowanie środowiska naturalnego.

Cel operacyjny: Edukacja ekologiczna i ochrona obszarów o wysokich walorach przyrodniczych

- Opis celu: Zachowanie cennych zasobów przyrodniczych oraz różnorodności flory i fauny. Zachowanie lasu jako najważniejszego składnika równowagi ekologicznej biosfery. Poszerzenie obszarów o wysokich walorach przyrodniczych. Upowszechnienie wzorców zachowań proekologicznych. Wspierania działań stowarzyszeń i organizacji ekologicznych.
- Przedsięwzięcia: Wyznaczenie obszarów wymagających ochrony pod względem przyrodniczym. Ochrona obszarów o wysokich walorach przyrodniczych. Ochrona środowisk występowania rzadkich i zagrożonych gatunków flory i fauny. Likwidacja źródeł bezpośredniego zanieczyszczenia środowiska na terenach chronionych. Hodowla i ochrona lasu. Wykorzystanie nieużytków rolnych pod zalesienie. Inicjowanie konkursów wiedzy o środowisku dla dzieci i młodzieży.
- Efekty: Utrzymanie obszarów przyrodniczych na rozwój turystyki przyrodniczej (na łonie natury). Uwrażliwienie społeczeństwa na aspekty ochrony przyrody. Wykorzystanie gospodarcze lasów. Poprawa stanu środowiska naturalnego. Wzmocnienie postaw zachowań proekologicznych. Zwiększenie świadomości ekologicznej.
- Podmioty uczestniczące: Samorządy lokalne wszystkich szczebli, Wojewódzka Komisja Ochrony Przyrody. Regionalne Dyrekcje Lasów Państwowych, kierownictwo obszarów chronionych, instytucje zajmujące się turystyką.
- Źródła finansowania: Budżet państwa, samorządy lokalne. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, fundusze SAPARD i ISPA.
- Priorytetowe zadania / projekty: Powiązanie ochrony krajobrazu i turystyki. Wdrażanie kompleksowej Polityki Ochrony Zasobów Leśnych. Inwentaryzacja zasobów przyrodniczych. Wspieranie programów objęcia ochroną obszarów o wysokich walorach przyrodniczych. Wspieranie utworzenia Europejskiego Centrum Ekologicznego. Współdziałanie z organizacjami i stowarzyszeniami w zakresie ochrony środowiska. Współorganizowanie akcji proekologicznych o charakterze edukacyjnym. Przygotowanie mapy turystyczno – przyrodniczej. Przygotowanie publikacji promujących zasoby przyrodnicze powiatu słubskiego.

Cel główny: Wielofunkcyjny rozwój wsi i zachowanie środowiska naturalnego.

Cel operacyjny: Ochrona gleb, powietrza oraz wód powierzchniowych i podziemnych.

- Opis celu: Ograniczanie emisji zanieczyszczeń do powietrza. Wspomaganie monitoringu stanu powietrza atmosferycznego. Racjonalne wykorzystanie energii. Rekultywacja terenów, na których nastąpiło zanieczyszczenie ziemi lub gleby albo niekorzystne przekształcenie naturalnego ukształtowania terenu. Zwiększanie powierzchni terenów przeznaczonych do zalesienia. Poprawa stanu czystości wód poprzez kompleksowe rozwiązanie problemów wodociągów, kanalizacji, oczyszczalni ścieków. Budowa oczyszczalni ścieków oraz systemów kanalizacyjnych dociążających istniejące oczyszczalnie. Likwidacja nieszczelnych zbiorników bezodpływowych, stanowiących potencjalne źródło zanieczyszczeń wód podziemnych. Ochrona zasobów wód podziemnych. Ochrona wód w zlewniach jezior.
- Przedsięwzięcia: Inwestycje w dziedzinie utylizacji ścieków na obszarach wiejskich nieposiadających oczyszczalni ścieków. Rozwiązanie gospodarki wodno-ściekowej terenów rekreacyjnych wzdłuż jezior. Ustanowienie stref ochronnych ujęć zbiorowego zaopatrzenia w wodę. Podejmowanie działań ograniczających wpływ zanieczyszczeń obszarowych na zasoby wodne. Nadzór nad inwestycjami proekologicznymi.
- Efekty: Przyjazny dla środowiska naturalnego rozwój komunikacji. Wkład w infrastrukturalny rozwój regionu. Poprawa stanu czystości wód jezior, rzek postrzegana jako ważny czynnik atrakcyjności regionu. Dalsza poprawa jakości wód granicznych. Poprawa warunków życia mieszkańców. Zabezpieczenie gleb i wód powierzchniowych i podziemnych przed wpływem zanieczyszczeń. Wykorzystanie rekreacyjne jezior i rozwój turystyki. Poprawa jakości wód podziemnych. Zwiększenie efektywności pracy oczyszczalni oraz obniżenie kosztów eksploatacji poprzez budowę kanalizacji dla pełnego wykorzystania przepustowości oczyszczalni.
- Podmioty uczestniczące: Jednostki samorządowe, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Euroregiony.
- Źródła finansowania: Środki samorządów wszystkich szczebli, budżet państwa, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, fundusze pomocowe (ISPA, SAPARD), Bank Ochrony Środowiska.
- Priorytetowe zadania / projekty: Wspieranie działań mających na celu likwidację źródeł niskiej emisji do powietrza. Wspieranie działań podejmowanych przez gminy powiatu ślubickiego w zakresie realizacji zadań wynikających ze „Studium badań nad ochroną środowiska na obszarze gmin powiatu ślubickiego oraz przyległych miasta Kostrzyn n/Odrą i gminy Słońsk” w zakresie gospodarki wodno – ściekowej. Wspieranie działań umożliwiających wykorzystanie źródeł energii odnawialnej. Wspieranie działań mających na celu rekultywację terenów zdegradowanych lub niekorzystnie przekształconych.

Cel główny: Wielofunkcyjny rozwój wsi i zachowanie środowiska naturalnego.

Cel operacyjny: Racjonalna gospodarka odpadami stałymi i ciekłymi.

- Opis celu: Eliminacja zagrożeń dla ludzi i środowiska. Utylizacja odpadów na bezpiecznym poziomie dla otoczenia. Programy edukacji z zakresu ochrony środowiska. Wdrażanie europejskich norm ochrony środowiska.
- Przedsięwzięcia: Stosowanie technologii zapobiegających powstawaniu odpadów. Rekultywacja starych i dzikich wysypisk śmieci. Propagowanie selektywnej zbiórki odpadów. Utworzenie punktów odbioru surowców wtórnych nadających się do przeróbki. Propagowanie zasad czystej produkcji. Nadzór nad inwestycjami proekologicznymi

- Efekty: Czyste środowisko przyjazne człowiekowi. Oszczędności przy wykorzystaniu surowców wtórnych.
- Podmioty uczestniczące: Samorządy wszystkich szczebli, związki celowe gmin, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Powiatowy FOŚ i GW, Euroregiony.
- Źródła finansowania: Samorządy wszystkich szczebli, WFOŚ i GW, BOŚ, fundusze pomocowe Phare, ISPA, SAPARD.
- Priorytetowe zadania / projekty: Wspieranie powstania zakładów skupujących surowce wtórne. Wspieranie i rozwijanie programów edukacyjnych z zakresu gospodarki odpadami stałymi i ochrony środowiska. Przygotowanie powiatowego planu gospodarki odpadami.

2.5.2 Powiatowe limity racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych i poprawy stanu środowiska

Limity powiatu ślubickiego

Proponuje się identyczne podejście do limitów powiatowych jak do limitów wojewódzkich, przyjmując niewielką zmianę w stosunku do poziomów limitów wojewódzkich, podyktowaną specyfiką powiatu ślubickiego.

- 1. Gospodarka odpadami omówiona w załączniku nr 1 stanowiącym plan gospodarki odpadami dla powiatu ślubickiego**
- 2. Gospodarka wodno-ściekowa**
 - poprawa gospodarki wodno-ściekowej, zwłaszcza na obszarach wiejskich,
 - ograniczanie zanieczyszczeń obszarowych,
 - zwiększenie wskaźnika zwodociągowania gmin wiejskich,
 - pełna likwidacja zrzutów ścieków nieczyszczonych z miast powiatu i zakładów przemysłowych,
 - poprawa zabezpieczeń przeciwpowodziowych z uwzględnieniem ochrony ekosystemów wodnych, w tym lasów łęgowych.
- 3. Powietrze atmosferyczne**
 - polepszenie stanu jakości powietrza poprzez likwidację w szczególności niskiej emisji.
- 4. Hałas**
 - zmniejszenie emisji komunikacyjnej.

2.5.3 Główne zagrożenia środowiska w powiecie ślubickim oraz obszary priorytetowe

Powiat narażony jest na dwie grupy zagrożeń związanych z czynnikami naturalnymi jak i pochodzenia antropogenicznego. Powiat ślubicki, podobnie jak obszar pozostałej nizinnej części kraju i tej części Europy, położony jest w strefie geograficznej, gdzie tzw. naturalne zagrożenia środowiska nie stanowią szczególnego problemu. Zagrożenia te ograniczają się głównie do powodzi i susz, a sporadycznie - do silnych wiatrów (huraganów) i burz, są więc związane z czynnikami klimatycznymi.

W przypadku powiatu ślubickiego, charakteryzującego się słabym zurbanizowaniem i niewielkim uprzemysłowieniem przewagę mają zagrożenia zewnętrzne, a zagrożenia wewnętrzne ograniczają się zazwyczaj do niewielkiego (lokalnego) zasięgu.

Przykładem może być silne zanieczyszczenie przepływających tranzytowo przez obszar opracowania głównych cieków powierzchniowych, wywołane poza omawianym obszarem, przy niewielkim udziale miejscowych źródeł emisji zanieczyszczeń wód. Równocześnie silnie zanieczyszczone wody tych cieków, przy wysokiej dynamice wzajemnych powiązań wód

powierzchniowych z wodami gruntowymi, stanowią istotne zagrożenie dla miejscowych walorów środowiska przyrodniczego i warunków siedliskowych.

Dewastacja krajobrazu, zanieczyszczenie wód, wycięcie lasu itp. w sposób oczywisty obniża walory turystyczne obszaru.

Niekiedy jednak zabezpieczanie walorów gospodarczych stoi w konflikcie z ochroną walorów i funkcji przyrodniczych. Przykładem mogą być zabezpieczenia przeciwpowodziowe. Ważna jest więc identyfikacja takich konfliktowych sytuacji i stref (obszarów konfliktowych) w celu poszukiwania właściwych rozwiązań, których podstawą powinien być zrównoważony rozwój.

2.5.3.1 Zagrożenia naturalne

Do najważniejszych naturalnych zagrożeń środowiska na obszarze opracowania zaliczyć należy powódzie, którymi objęte mogą być w szczególności zagospodarowane tereny w dolinie.

Na rozpatrywanym obszarze rozległe tereny wielkich dolin chroni się układem wałów przeciwpowodziowych, przy czym na wielu odcinkach strefa międzywała jest silnie zawężona, co pomniejsza skuteczność ochrony przeciwpowodziowej, nie mówiąc już o obniżeniu walorów przyrodniczych na znacznej części terenów doliny rzecznej w skutek zmian warunków siedliskowych. Nigdy też wały przeciwpowodziowe nie stanowią całkowitego zabezpieczenia, a w przypadku ich awarii (przerwania) powódź przybiera charakter katastrofy (także z ekologicznego punktu widzenia) - tj. zjawiska nieprzewidywalnego i o wyjątkowej sile niszczącej.

Struktura litologiczna podłoża obszaru opracowania, w połączeniu ze względnie niewielkimi opadami, sprzyja występowaniu susz hydrologicznych. Pewnym ograniczeniem dla tego nieporządnego zjawiska jest duży udział lasów w strukturze użytkowania terenów.

Najbardziej narażone na susze są tereny sandrowe Równiny Torzyskiej (gmina Cybinka i Rzepin). Powodują one istotne obniżenie poziomu wód gruntowych, skutkujące obniżeniem plonów w produkcji rolniczej, a w lasach wzrostem zagrożenia pożarowego.

2.5.3.2 Zagrożenia antropogeniczne i obszary konfliktowe

Na obszarze opracowania przeważają antropogeniczne zagrożenia o charakterze zewnętrznym. Do takich zaliczono tranzytowy transport - drogowy i kolejowy wiązany z przejściami granicznymi.

Droga krajowa nr 2 - ekspresowa, o międzynarodowym znaczeniu, przecina korytarz ekologiczny doliny rzeki Ilanki oraz doliny Odry. Duże natężenie ruchu na tej drodze praktycznie uniemożliwia przemieszczanie się niektórych gatunków zwierząt (bariera ekologiczna). Mniejszy wpływ jako istotna bariera na ciągłość ekosystemów ma magistralna międzynarodowa linia kolejowa relacji Poznań - Berlin. Oba te najważniejsze, przecinające obszar powiatu, szlaki komunikacyjne odgrywają natomiast mniejszą rolę jako źródła uciążliwości hałasowej z uwagi na ich oddalenie od terenów zamieszkania. Pod tym względem poważniejszym źródłem są odcinki ulic prowadzące ruch do przejść granicznych. Do źródeł zagrożenia hałasem, ale już o dużo mniejszym znaczeniu, zaliczyć też można drogę krajową nr 29 (Drzeniów - Cybinka - Słubice). Droga ta zaburza ponadto ciągłość ekologiczną ujściowego odcinka doliny Pliszki oraz doliny Ilanki, a oba przecięte tą drogą odcinki dolin odznaczają się wysokimi walorami przyrodniczymi i wnioskowane są do ochrony w ramach systemu NATURA 2000.

Główne drogi i linie kolejowe stanowią największe źródła zagrożeń poważnymi awariami. Wszystkie zarejestrowane dotychczas na obszarze opracowania awarie miały związek z transportem. Potencjalnym źródłem zagrożeń ze strony funkcji transportowych może też być żegluga towarowa na Odrze. Przystosowanie Odry do szlaku żeglugowego klasy III wymagać będzie poważnego odtworzenia lub budowy nowej infrastruktury hydrotechnicznej. Nie pozostanie to bez wpływu na ekosystemy i siedliska związane z doliną rzeczną powodując dalsze uproszczenie i zubożenie struktury przyrodniczej oraz zanik wielu zachowanych jeszcze cennych zespołów, jak chociażby wnioskowanych do włączenia w system NATURA 2000 ekosystemów terenów zalewowych położonych w rejonie Słubic (wzdłuż koryta Odry, na południe i na północ od miasta). Omawiany fragment doliny Odry stanowi szczególny obszar konfliktowy, w którym koncentracja wielu różnorodnych aktywności gospodarczych (nie wyłączając rolnictwa) stanowi poważne

zagrożenie dla wysokich walorów przyrodniczych i funkcji ekologicznych tego regionu fizyczno-geograficznego.

Zagrożenie środowiska ze strony działalności przemysłowej w ostatnich latach znacznie się zmniejszyło. Także w przyszłości, w związku z postępem w technologii produkcji („czystsze technologie”), przemysł nie powinien odgrywać już istotnej roli jako potencjalne źródło zagrożeń środowiska, nawet, jeśli pojawią się (min. w ramach Kostrzyńsko - Słubickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej) nowe przedsięwzięcia o charakterze przemysłowym. Przemysł jest też tą formą aktywności gospodarczej, którą stosunkowo najłatwiej można objąć kontrolą.

W ostatnim okresie (podobnie, jak w całym kraju) zmniejszyło się zagrożenie środowiska ze strony działalności rolniczej. Wynika to z zaniku intensywnej hodowli przemysłowej oraz ograniczenia stosowania sztucznych nawozów i chemicznych środków ochronnych. Przyczyna ograniczenia ich stosowania nie wynika jednak z podniesienia świadomości producentów rolnych, ale z przyczyn ekonomicznych. Efekt ten traktować należy jako przypadkowy i nietrwały.

Uwarunkowania przyrodnicze przestrzeni rolniczej na obszarze opracowania stanowią o jej dość wysokiej wrażliwości na degradację. Według oceny odporności gleby większej części obszaru opracowania zaliczone zostały do grupy 1 - tj. gleb bardzo słabo odpornych na degradację, a znaczne powierzchnie do grupy 2 - tj. gleb słabo odpornych na degradację. Jedynie w północnej części gminy Słubice oraz w większej części gminy Górzycy występują gleby zaliczane do grupy 3 - tj. gleb średnio odpornych na degradację, a w zasięgu przełomowego odcinka doliny Odry (gmina Słubice i Górzycy) występują nawet rozleglejsze płaty gleb zaliczanych do grupy 5 - gleb bardzo odpornych na degradację i do grupy 6 - gleb bardzo silnie odpornych na degradację.

Oprócz zagrożenia dla środowiska glebowego, nadmiernie intensywne rolnictwo może zagrażać całemu układowi miejscowego środowiska gruntowo - wodnego.

Naturalna i antropogenicznie pogłębiona wrażliwość siedlisk leśnych stwarza poważne ograniczenia dla eksploatacji lasów. Dotychczasowe formy gospodarki leśnej, w której często etaty cięć przewyższają naturalne procesy odtworzeniowe, stanowi poważne zagrożenie dalszą destrukcją ekosystemów leśnych obniżając ich walory -nie tylko przyrodnicze czy turystyczne, ale na dłuższą metę także gospodarczo -eksploatacyjne. Szczególnie ważne jest przy tym stosowanie różnogatunkowych nasadzeń (stosownie do uwarunkowań siedliskowych) na zrębach i zdecydowane odejście od monokultur sosnowych, nawet na siedliskach boru suchego, gdzie sosna jest z natury gatunkiem dominującym.

Zagrożenie środowiska ze strony gospodarki komunalnej nie jest na obszarze opracowania szczególnie wysokie.

Obecnie w zanieczyszczeniu powietrza największy udział ma gospodarka cieplna. Zagrożenie to ma jednak lokalny charakter (przewaga palenisk indywidualnych - niskie źródła emisji) i będzie się sukcesywnie zmniejszać w wyniku naturalnego dążenia do poprawy warunków zamieszkania, z czym wiąże się m.in. wprowadzanie bardziej sprawnych i wygodniejszych systemów ogrzewania. Jeszcze bardziej lokalne znaczenie - z punktu widzenia ochrony powietrza - ma zagrożenie ze strony transportu. Największe problemy z tym związane występują w centrum Słubic, zwłaszcza w rejonie przejścia granicznego.

Eksploatacja wód podziemnych dla celów bytowych i gospodarczych we wszystkich ujęciach jest znacznie niższa niż pozwalają na to zasoby dyspozycyjne tych ujęć. Nie ma, więc zagrożenia przeeksploatowaniem zasobów użytkowych wód podziemnych (na obszarze opracowania nie wykorzystuje się wód powierzchniowych).

Większe zagrożenie dla środowiska stanowi niekontrolowana gospodarka ściekowa. Dotyczy ona jednak stosunkowo niewielkiej populacji, tak, więc zagrożenie sanitarne i ekologiczne ze strony ścieków bytowych też nie jest szczególnie duże (w skali całego obszaru) i ograniczone przestrzenią. Tym niemniej nieuporządkowaną gospodarkę ściekową w szeregu miejscowościach wiejskich (i częściach niektórych miast) można zaliczyć do największych zagrożeń dla środowiska na obszarze opracowania, zwłaszcza z uwagi na wysoką wrażliwość środowiska gruntowo-wodnego.

Potencjalne (dotychczas jeszcze w stosunkowo niewielkim stopniu obserwowane) zagrożenie dla środowiska przyrodniczego, może wynikać z dalszego rozwoju turystyki. Obszar powiatu należy do atrakcyjnych rejonów turystycznych, co stworzyć może poważne zagrożenia dla środowiska. Szczególne zagrożenia wystąpić mogą w przypadku żywiołowego wzrostu ruchu i zainwestowania turystycznego w tym:

- nadmierne rozprzestrzenianie się zabudowy letniskowej,
- przeinwestowanie w zakresie infrastruktury turystycznej,
- masowa penetracja na obszarach leśnych o słabych siedliskach (a takie na obszarze powiatu przeważają).

Z tego względu uznaje się za celowe opracowanie zasad zagospodarowania turystycznego obszaru z uwzględnieniem zrównoważonego rozwoju i zachowania cennych przyrodniczo obiektów.

Za najbardziej konfliktową strefę na obszarze opracowania należy uznać przełomowy odcinek doliny rzeki Odry (mezoregion Kotlina Przełomu Odry i Kotlina Freienwaldzka). Występują tu, bowiem najwyższe walory gospodarcze obszaru wynikające min. z:

- funkcji przygranicznych (ważne przejścia graniczne i związane z nimi tereny aktywizacji gospodarczej);
- funkcji nawigacyjnych rzeki Odry najwyższych (w skali obszaru) walorów przestrzeni rolniczej;
- w strefie tej rozwinęły się też największe miasta obszaru (Słubice), które - wraz z innymi terenami intensywnego zagospodarowania (w tym rolniczego) - wymagały wprowadzenia technicznych zabezpieczeń przeciwpowodziowych.

Równocześnie omawiany odcinek doliny Odry wyróżnia się wysokimi walorami przyrodniczymi i pełni funkcję ważnego korytarza ekologicznego o znaczeniu europejskim.

Drugą potencjalną strefą konfliktów środowiskowych może być „wielka rynna jeziorna” (gminy Rzepin, Ośno Lubuskie), gdzie intensywny rozwój turystyki i związanego z tą funkcją gospodarczą zagospodarowania stanowić może poważne zagrożenie dla tamtejszych wysokich walorów przyrodniczych i krajobrazowych.

**Podsumowując można stwierdzić, iż podstawowe zagrożenia dla powiatu należy upatrywać w:
Zagrożeniach naturalnych takich jak:**

- susze i pożary;
- powódzie;
- erozja gleb;
- gradacje owadów i choroby drzew monokultur leśnych.

Zagrożenia pochodzenia antropogenicznego:

- system transportowy;
- energetyka cieplna;
- rolnictwo;
- turystyka i rekreacja.

3 STRATEGIA OCHRONY ŚRODOWISKA DO 2011 ROKU

3.1 Działania o charakterze systemowym

3.1.1 Aspekty ekologiczne w politykach sektorowych

Integracja aspektów ekologicznych z rozwojem społeczno-gospodarczym powiatu. Zachowanie równowagi ekologicznej ziemi przy nieprzerwanie prowadzonych działaniach człowieka powodujących zmiany w przyrodzie sprawia, że niezbędną jest analiza poszczególnych dziedzin gospodarki, tendencji i kierunków zmian z punktu widzenia presji wywieranej na środowisko.

Włączenie aspektów ekologicznych do polityk sektorowych jest warunkiem skutecznej realizacji polityki ekologicznej państwa i zasady zrównoważonego rozwoju.

Poniżej przedstawiono aktualną sytuację i perspektywiczny rozwój poszczególnych dziedzin gospodarki na terenie powiatu ślubickiego i gmin powiatu, w relacji do środowiska. Wzięto pod uwagę następujące sektory gospodarki:

- system transportowy;
- rolnictwo;
- turystyka i rekreacja;
- przemysł;
- osadnictwo.

Omawiając każdą dziedzinę gospodarki wzięto pod uwagę trzy elementy:

- stan wyjściowy;
- plany i kierunki rozwoju;
- główne zagrożenia środowiska i kierunki działań minimalizujących.

Stan wyjściowy został omówiony w sposób bardziej precyzyjny w załączniku nr 1 do niniejszego opracowania. Z tego też powodu omówienie stanu w kolejnych partiach tekstu ograniczono do niezbędnego minimum.

Na podstawie wykonanej analizy sformułowano średnioterminowy cel zintegrowany z ochroną środowiska. Rozdział opracowano analizując „Strategie rozwoju powiatu ślubickiego na lata 2001 – 2010”. Jako wyznacznik przyjęto określoną w Strategii misję powiatu ślubickiego.

3.1.1.1 System transportowy

Cechy charakterystyczne sieci transportowej na terenie powiatu, podobnie jak na obszarze województwa lubuskiego, są następujące:

- **niedostatek obwodnic, drogi krajowa i drogi wojewódzkie przebiegają przez centra miast i wsi powiatu,**
- **zły stan techniczny dróg,**
- **osłabienie roli transportu kolejowego.**

Na terenie powiatu znajdują się również nieczynne drogi kolejowe.

Kierunki rozwoju transportu do 2011 roku

Prognozy potrzeb transportowych

W najbliższych latach następować będzie dalszy wzrost potrzeb transportowych powodowanych wzrostem mobilności ludności, zmianami demograficznymi i rozwojem obszarów stanowiących cel ruchu oraz wzmożeniem ruchu transgranicznego. Przewiduje się, że do 2015 roku łączna liczba osób podróżujących wzrośnie nawet o 30 do 40%. Największe przyrosty będą miały miejsce na trasach przyjazdowych do Berlina i Poznania.

Położenie powiatu ślubickiego w sąsiedztwie rozwijającego się dynamicznie Berlina i Poznania (określanego w Strategii rozwoju województwa jako obszar intensywnego rozwoju) wpłynie na

konieczność modernizacji dróg powiatu, a w szczególności dróg krajowych w celu przystosowania ich do intensywnego ruchu.

Transport drogowy

W kontekście prognozowanych zmian ruchu transportowego na terenie powiatu istotne jest tworzenie warunków do poprawy komunikacji poprzez budowę nowych i modernizację istniejących dróg (określane jako działanie priorytetowe powiatu ślubickiego).

Istotne jest również znaczenie drogi krajowej nr 2, której modernizacja w kierunku autostradowym jest jednym z głównych kierunków rozwoju transportu. Droga ta jednak w przeciwieństwie do dróg 29 i 31 nie będzie decydować o transportowej spójności regionu. Będzie ona swoistą barierą komunikacyjną wewnątrz regionu z jednej strony oraz osią transportu tranzytowego z drugiej strony.

W celu zapewnienia spójności systemu transportowego i zmniejszenia negatywnej presji na środowisko, konieczne będzie:

- poprawa bezpieczeństwa i płynności ruchu drogowego poprzez modernizację istniejących skrzyżowań dróg,
- modernizacja dróg w celu zwiększenia przepustowości ruchu,
- wprowadzanie systemów sterowania ruchem i informacji transportowej (w powiązaniu z województwem),
- budowa systemów podczyszczania (rowów odwadniających i separatorów na substancje ropopochodne) wzdłuż nowo powstających i modernizowanych dróg – dotyczy to w szczególności autostrady.

Transport kolejowy

Modernizacja i utrzymanie infrastruktury kolejowej są istotnymi elementami w proekologicznym kształtowaniu lokalnego systemu transportowego jak i warunkiem poprawy konkurencyjności transportu kolejowego w stosunku do innych gałęzi transportu.

Zmiany jakościowe w obsłudze ruchu pasażerskiego podniosą atrakcyjność przewozów kolejowych, szczególnie poprzez skrócenie czasu dojazdu do Poznania i Berlina, ale także ważnych miast regionu jak Gorzów i Zielona Góra.

Rozwój turystyki wymusi również rozwój połączeń kolejowych i przewozów sezonowych. Będzie to wymagało modernizacji istniejących obecnie linii kolejowych.

Intensyfikacja przewozów pasażerskich przyczyni się do zmniejszenia ruchu drogowego, a w konsekwencji do zmniejszenia jego negatywnego wpływu na środowisko.

Główne zagrożenia środowiska wynikające z rozwoju systemu transportowego

- Emisja zanieczyszczeń;
- Emisja hałasu komunikacyjnego;
- Awarie transportowe;
- Degradacja terenów cennych przyrodniczo;
- Zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych.

Cel ekologiczny rozwoju systemu transportowego do 2011 roku:

**RACJONALNY ROZWÓJ SYSTEMU TRANSPORTOWEGO UWZGLĘDNIAJĄCY
ROZWIĄZANIA ZMNIEJSZAJĄCE LUB ELIMINUJĄCE WPŁYW TRANSPORTU NA
ŚRODOWISKO.**

Kierunki działań minimalizujących zagrożenia środowiska wynikające z rozwoju systemu transportowego:

- Poprawa standardów technicznych sieci drogowej;
- Zwiększenie przepustowości i płynności ruchu drogowego;
- Zwiększenie roli transportu kolejowego;
- Usprawnienie transportu tranzytowego w tym budowa połączeń autostradowych;
- Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców.

3.1.1.2 Rolnictwo

Powiat słubicki charakteryzuje się niewielkim zróżnicowaniem warunków przyrodniczych tj. klimatu i pokrywy glebowej, mających wpływ na jego produktywność rolniczą.

Pod względem walorów produkcyjnych przeważają gleby o średniej (klasa IV) i małej wartości (klasy V do VIz) Klasa III obejmuje w poszczególnych gminach tylko do kilku procent powierzchni użytkowanej rolniczo, natomiast relatywnie bardzo duży jest udział gleb najmniej urodzajnych (V -VI z klasy) sięgający do 40% i więcej przestrzeni rolniczej poszczególnych gmin. Te najsłabsze gleby, głównie wytworzone z piasków luźnych, albo słabo gliniastych, odznaczają się dużą przepuszczalnością, kwaśnym odczynem, małą zawartością próchnicy i słabo rozwiniętym kompleksem sorpcyjnym. Mady rzeczne wykorzystywane są najczęściej jako użytk zielony, a mady o cięższym składzie mechanicznym i uregulowanych stosunkach wodnych - jako grunty orne, niekiedy o wysokiej wartości produkcyjnej. Największa zwarta powierzchnia takich uprawianych mad ciężkich występuje w północno-zachodniej, „dolinowej” części gminy Górzycy. Gleby te reprezentują kompleks pszenno-dobry. Większe płaty takiego kompleksu produkcyjnego występują też w północno-zachodniej części gminy Słubice. W pozostałych gminach kompleks pszenno-dobry prawie nie występuje, (jeśli nie liczyć kilku niewielkich rozproszonych enklaw), a kompleks pszenno-bardzo dobry nie występuje nigdzie na całym obszarze opracowania. W areale gruntów ornych największe rozprzestrzenienie ma kompleks żytni dobry, a następnie żytni bardzo dobry oraz żytni słaby. W areale trwałych użytków zielonych prawie równy udział mają użytki zielone średnie, słabe i bardzo słabe; użytki zielone bardzo dobre i dobre prawie nie występują.

W dolinie Warty oraz w bruzdzie rynny polodowcowej na odcinku pomiędzy Rzepinem, a Ośnem Lubuskim duże powierzchnie zajmują gleby organiczne: mułowo-torfowe, torfowe lub murszowo-torfowe, wykorzystywane wyłącznie pod trwałe użytki zielone (łąki). W waloryzacji przestrzeni rolniczej IUNG - Puławy wszystkie gminy ocenione zostały na poniżej 60 punktów (przy średniej krajowej 66,6 pkt), np. gmina Słubice, która wyróżnia się stosunkowo dużym udziałem gleb urodzajnych (i to w skali całego województwa) oceniona została na 59,4 pkt. Dodać tu należy, że w ocenie punktowej wartości przestrzeni rolniczej poszczególnych gmin obszaru opracowania pewien „podwyższający” wpływ miały korzystne warunki klimatyczne (zwłaszcza termiczne) oraz na ogół dobre stosunki wodno-gruntowe, chociaż miejscami występują gleby albo nadmiernie przesuszone (gleby lekkie na wysoczyznach), albo nadmiernie wilgotne (w dolinach). Korzystną cechą jest też znikomy stopień skażenia środowiska glebowego.

Kierunki rozwoju rolnictwa do roku 2011

Jednym z celów Strategii rozwoju województwa lubuskiego oraz polityki państwa wobec rolnictwa, jest upowszechnienie w rolnictwie standardów sanitarnych i jakościowych obowiązujących w Unii Europejskiej.

W zakresie realizacji ww. celu leży:

- restrukturyzacja i unowocześnienie gospodarki rolnej,
- promowanie prośrodowiskowych zasad uprawy, chowu i produkcji żywności pochodzącej z gospodarstw stosujących te zasady,
- rewaloryzacja techniczna i gospodarcza obszarów wiejskich, w celu maksymalnego wykorzystania ich właściwości przyrodniczych do produkcji żywności,
- rozwój agroturystyki (głównie na obszarach strukturalnie słabszych),
- aktywna ochrona zasobów przyrodniczych i walorów krajobrazu rolniczego przyjaznego środowisku,
- wykorzystanie roślin (rzepaku) do produkcji paliwa ekologicznego.

W ten sposób licznie reprezentowane będą gospodarstwa średniej wielkości utrzymujące się z produkcji rolnej i prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą. Natomiast właściciele małych gospodarstw rolnych, szczególnie tych położonych bliżej ośrodków miejskich, będą również poszukiwali stałej pracy zarobkowej. Wokół miast powstawać będą tereny o warzywno-owocowym kierunku upraw ze względu na duży rynek zbytu. Z punktu widzenia ochrony środowiska ważne będą działania prowadzące do minimalizacji wpływu gospodarki rolnej na środowisko i rozwoju infrastruktury ochrony środowiska obszarów wiejskich jak również działania edukacyjne rolników z zakresu stosowania zasad Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej.

Jednostka odpowiedzialna za wspieranie i tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości i pomocy w restrukturyzacji obszarów wiejskich na terenie powiatu pełnić powinien Rejonowy Zespół Doradztwa Rolniczego zajmujący się:

- prognozowaniem rozwoju rolnictwa na terenie powiatu,
- podnoszeniem wiedzy rolników z zakresu prowadzenia gospodarki rolnej,
- wspieraniem rozwoju rolnictwa na terenie powiatu,
- wspieranie różnorodności kulturowej regionu, szczególnie wspieranie działań służących umocnieniu tożsamości regionalnej oraz wspierania instytucji kulturalnych i ludowych form kultury na obszarach wiejskich.

Rolnictwo ekologiczne

W obliczu występujących licznych zagrożeń w związku z wprowadzaniem na rynek żywności niespełniającej wymagań UE, konsumenci poszukiwać będą artykułów spożywczych o wysokich walorach zdrowotnych, gwarantowanych odpowiednimi warunkami i metodami produkcji. Produkcja i przetwórstwo rolno-spożywcze prowadzone metodami ekologicznymi zapewniają uzyskanie produktów o wysokiej jakości, m.in. wolnych od hormonów, antybiotyków, pozostałości środków ochrony roślin. Wzrost zapotrzebowania na żywność produkowaną metodami ekologicznymi, system dotacji zajmujących się produkcją ekologiczną, dobre warunki środowiskowe (nie skażone środowisko przyrodnicze) będą sprzyjać tworzeniu się nowych gospodarstw ekologicznych na terenie gmin powiatu ślubickiego .

Postęp w uprawie roślin i hodowli zwierząt

Ze względu na zapotrzebowania rynków sąsiednich metropolii gminy powiatu mogą pełnić funkcje zaopatrzenia ludności w żywność, co w konsekwencji doprowadzi do intensywnego rozwoju warzywnictwa, ogrodnictwa, hodowli. Nastąpi dalszy rozwój uprawy takich roślin jak: ziemniaki, truskawki, jak również dalszy rozwój hodowli trzody chlewnej, drobiu szczególnie przez ekonomicznie silne gospodarstwa, mające możliwość uzyskiwania produktów wysokiej jakości. Obok tradycyjnych upraw rozwinie się produkcja nowych, wysokojakościowych i wysokoplennych

odmian poszukiwanych przez przetwórstwo. Alternatywą dla tradycyjnej hodowli zwierząt będzie: hodowla strusi, przepiórek, bażantów, królików, szynszyli.

Należy przewidzieć się rozwój hodowli umożliwiającej wprowadzenie form turystyki kwalifikowanej i rehabilitacji zdrowotnej.

W tak przewidywanym rozwoju rolnictwa, istotne z punktu widzenia ochrony środowiska są:

- umiarkowana intensyfikacja produkcji,
- zrównoważone nawożenie,
- zrównoważony pobór wody.

Powstawanie dużych gospodarstw rolnych

Skutkiem rozdrobnienia rolnictwa i niekorzystnej struktury gospodarstw rolnych na terenie gmin powiatu będą przekształcenia prowadzące do powiększenia indywidualnych gospodarstw produkcyjnych, powstawania dużych, wyspecjalizowanych gospodarstw farmerskich o powierzchni około 50 ha. Intensywna produkcja rolna niesie za sobą niebezpieczeństwa: chemizację gleb przez stosowanie nawozów mineralnych, biocydów, syntetycznych regulatorów wzrostu; mechanizację często nie dostosowaną do warunków glebowych i potrzeb roślin oraz maksymalizację plonów.

Istotne z punktu widzenia ochrony środowiska będzie:

- zoptymalizowane stosowanie nawozów mineralnych i organicznych oraz pestycydów,
- integrowana produkcja i obowiązek atestacji sprzętu ochrony roślin,
- kontrola stosowania środków ochrony (przestrzeganie okresu karencji i prewencji).

Poprawa struktury jakościowej, wartości przyrodniczej i gospodarczej użytków rolnych

Rewaloryzacja użytków rolnych będzie prowadzić do podwyższenia ich wartości przyrodniczej i gospodarczej, jak również przyczyni się do poprawy struktury jakościowej gruntów. Systematycznie wyłączane będą z użytkowania rolniczego grunty marginalne. Z drugiej strony, ochronie podlegać będą grunty klasy II-III oraz grunty na glebach pochodzenia organicznego, nieużytki organiczne i oczka wodne.

Dążyć się będzie do jak największego zróżnicowania środowiska przyrodniczego poprzez ochronę terenów podmokłych: szuwarów, oczek śródpolnych itp., kształtowanie miedz śródpolnych.

Systematycznie prowadzone będą zalesienia gruntów klasy V i VI (zgodnie z ustawą o zalesianiu oraz umową o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej), co wpłynie korzystnie na środowisko ze względu na poprawę bilansu wodnego i przeciwdziałanie erozji.

Rozwój infrastruktury technicznej

Rozwój infrastruktury technicznej, głównie budowa kanalizacji, oczyszczalni ścieków, sieci wodociągowej, obiektów gospodarki odpadami będzie niezbędny dla prawidłowego funkcjonowania gospodarstw rolnych i poprawy życia mieszkańców obszarów wiejskich. Największe braki dotyczą gospodarki ściekowej i występują na całym wiejskim obszarze powiatu słubskiego. Dla zrealizowania niezbędnych inwestycji konieczne będzie wsparcie z funduszy unijnych i budżetowych.

Równie ważną potrzebą jest systematyczna modernizacja i odbudowa systemów melioracji podstawowej i szczegółowej, która została zaniedbana na terenie każdej z gmin.

Rozwój infrastruktury spowoduje nie tylko podniesienie poziomu życia mieszkańców gmin, ale również uczyni teren powiatu atrakcyjnym dla potencjalnych inwestorów i zwiększy możliwość wykorzystania obszarów wiejskich dla rozwoju turystyki, w tym agroturystyki.

Główne zagrożenia środowiska wynikające z rozwoju rolnictwa

- Zanieczyszczenia obszarowe.
- Chemizacja i intensyfikacja rolnictwa.
- Zanieczyszczenia pochodzące z hodowli.
- Niewłaściwe użytkowanie gruntów podatnych na erozję.
- Nadmierne rozdrobnienie gruntów rolnych w południowej części powiatu.

Cel ekologiczny rozwoju rolnictwa do 2011 roku:

Dostosowanie rolnictwa do warunków integracji z UE z zachowaniem regionalnego charakteru produkcji rolniczej i optymalizacji struktury przestrzeni rolniczej zapewniającej zachowanie walorów środowiska i różnorodności biologicznej.

Kierunki działań minimalizujących zagrożenia środowiska wynikające z rozwoju rolnictwa i rybactwa

- Rozwój rolnictwa ekologicznego i zachowanie tradycyjnych metod gospodarowania;
- Modernizacja i odbudowa systemów melioracyjnych;
- Poprawa struktury jakościowej i wartości przyrodniczej użytków rolnych;
- Działania na rzecz edukacji rolników w tym wdrażanie „Kodeksu dobrych praktyk rolniczych”;
- Kontrola przestrzegania pozwoleń wodnoprawnych;
- Budowa przepławek tam gdzie migracje ryb utrudniają jazy, zastawki, przegrody;

3.1.1.3 Turystyka i rekreacja

Położenie geograficzne, walory krajobrazowe, duża lesistość i liczebność jezior, bogata tradycja kulturowa składają się na korzystne warunki dla rozwoju turystyki i rekreacji na terenie powiatu ślubickiego. Z drugiej jednak strony położenie marginalne względem metropolii powoduje, iż nie ma wykształconych, typowych ośrodków letniskowych z charakterystyczną bazą pobytową. Ilość szlaków turystycznych na terenie powiatu nie jest duża. Możliwości organizacji spływów kajakowych istnieje na licznych jeziorach powiatu (również możliwość uprawiania sportów wodnych i turystyki kwalifikowanej).

Kierunki rozwoju turystyki i rekreacji do roku 2011

Rozwój turystyki i rekreacji na terenie powiatu ślubickiego w „Strategii rozwoju powiatu..” znalazł się w grupie celów pierwszorzędnych (za celami niezbędnymi) w obszarze SPORT I TURYSTYKA. Realizacja celu sformułowanego jako tworzenie warunków do rozwoju turystyki ma nastąpić poprzez:

- rozbudowę bazy turystycznej przy zachowaniu naturalnych walorów środowiska,
- zwiększenie dostępności do miejsc atrakcyjnych turystycznie,
- rozwój agroturystyki,
- poprawę infrastruktury.

Z analizy Strategii i Studiów uwarunkowań wynika, że w obrębie powiatu ze względu na różnorodność przyrodniczą i kulturową, w obrębie funkcji turystyczno-rekreacyjnej rozwijać się będzie:

- agroturystyka szczególnie w pobliżu kompleksów leśnych, na obszarach pojeziernych,
- turystyka kwalifikowana: piesza, rowerowa, konna, wodna,
- rekreacja: jeziora.

Rozwój agroturystyki i ekoturystyki

Rozwijająca się intensywnie w ciągu ostatnich lat agroturystyka, stanowi rodzaj wypoczynku na wsi w tradycyjnym gospodarstwie rolnym. Ta forma turystyki pozwala na zachowanie rodzinnych gospodarstw rolnych, zachowanie tradycji kulturowych, a dla rolników jest alternatywą poszukiwania innych źródeł dochodu. Dla uatrakcyjnienia bazy agroturystycznej konieczne stanie się wyposażenie gospodarstw w sprzęt do pływania, wędkowania i uprawiania czynnych form turystyki. Kolejną formą turystyki przyjaznej środowisku lub harmonijnej (z zasobami środowiska) jest ekoturystyka. Podstawową ideę popierającą koncepcje ekoturystyki jest większy udział polskiego kapitału. Nacisk kładziony będzie na rozwój lokalny i marketing wakacyjny. Przykładem mogą być hotele należące do lokalnego właściciela, wybudowane przez lokalnych pracowników z lokalnego materiału, w których turystom serwuje się lokalnie wytworzona żywność i napoje oraz dysponuje się dobrze przeszkolonymi lokalnymi przewodnikami. Przemyślany rozwój ekoturystyki będzie się przyczyniał do zdrowego spędzenia czasu wolnego, jak również do ochrony środowiska naturalnego i kulturowego.

Rozwój turystyki kwalifikowanej

Na terenie powiatu ślubickiego istnieją warunki do rozwoju różnych form turystyki kwalifikowanej. Odrębność i różnorodność krajobrazowa i przyrodnicza gmin powiatu sprawiają, że istotne będzie sprecyzowanie rodzajów rozwijanej turystyki. Powinno być ono poprzedzone dokładną analizą istniejącego zaplecza, zainteresowań turystów, dostosowaniem oferty turystycznej do klienta.

W ostatnich latach obserwuje się modę na uprawianie aktywnej turystyki. Dlatego niezbędne stanie się wyznaczanie kolejnych szlaków turystycznych, ścieżek rowerowych, konnych, szlaków kajakowych.

Szlaki te będą wymagały właściwego zagospodarowania: wyznaczenia miejsc odpoczynku i biwakowania, oznakowania itp. Konieczna będzie analiza wpływu intensywnego uprawiania turystyki na środowisko przyrodnicze (np. uprawiania turystyki rowerowej na zwiększenie erozji itp.) oraz sposobów minimalizowania skutków.

Mówiąc o turystyce specjalistycznej warto pamiętać o turystyce korzystającej ze specjalistycznych walorów środowiska, np. turystyce przyrodniczej: birdwatching – obserwacje ptaków, do której rozwoju predysponowane są głównie tereny należące do **Parku Krajobrazowego Ujście Warty**.

Rozwój infrastruktury towarzyszącej turystyce

Ze względu na rozwój nowych terenów turystycznych, bazy noclegowej, zabudowy letniskowej ważne z punktu ochrony środowiska będzie przystosowanie terenów pod względem technicznym do pełnienia wyznaczonych funkcji. Konieczne będzie rozwiązanie problemów gospodarki ściekowej i odpadowej dla istniejących obszarów zainwestowania.

Do powstawania nowych obiektów będą wyznaczane obszary selektywnie wybrane, odpowiednio przygotowane, o wysokim standardzie uzbrojenia. Akceptacja ich budowy będzie zależna od spełnienia wymogów ochrony środowiska i krajobrazu. Ważne będzie dostosowanie przyszłego budownictwa do wymagań architektonicznych, wynikających z planu zagospodarowania przestrzennego, istniejącej zabudowy i warunków krajobrazowych.

Istotne dla kształtowania krajobrazu kulturowego będzie zachowanie kompozycyjnych układów wsi i założeń dworsko-parkowych.

Budowa miejsc obsługi szlaków komunikacyjnych i turystycznych pociągnie za sobą inwestycje mające na celu zadbanie o ład przestrzenny.

Istotnym zagadnieniem jest modernizacja dróg dojazdowych do obiektów turystycznych, budowa parkingów i miejsc postojowych. Remont nawierzchni dróg przyczyni się do wzrostu ilości turystów odwiedzających tak ciekawe tereny jak przykładowo użytki ekologiczne. Lepszy stan dróg przyczyni się do dalszego inwestowania w rozwój działalności agroturystycznej. W strategii rozwoju powiatu ślubickiego poprawa komunikacji jest zadaniem priorytetowym.

Nowe obiekty powstawać będą wzdłuż drogi krajowej A2 i przyczynia się do rozwoju turystyki tranzytowej. Dotyczy to głównie gminy Słubice.

Główne zagrożenia środowiska wynikające z rozwoju turystyki i rekreacji

- Dzikie zagospodarowanie obszarów cennych przyrodniczo, w tym dolin rzek, brzegów jezior i strefy nadmorskiej.
- Zagrożenie dla wód powierzchniowych i podziemnych ze względu na brak uzbrojenia terenów pod turystykę.
- Niszczenie środowiska leśnego i walorów przyrodniczych poprzez wzrastającą liczbę turystów, szczególnie zmotoryzowanych.
- Nadmierny rozwój przestrzenny zespołów lotniskowych.
- Niszczenie walorów środowiska kulturowego.

Cel ekologiczny rozwoju turystyki i rekreacji do 2011 roku:

Dalszy rozwój turystyki i rekreacji poprzez wykorzystanie zasobów przyrodniczych i kulturowych zgodnie z zasadami ochrony środowiska, z zachowaniem stanu środowiska naturalnego.

Kierunki działań minimalizujących zagrożenia wynikające z rozwoju turystyki i rekreacji

- przestrzeganie wymagań ochrony środowiska w odniesieniu do nowo powstających obiektów turystycznych i rekreacyjnych;
- dbałość o architekturę nowo powstających obiektów;
- selektywny dostęp do terenów cennych przyrodniczo, w tym ochrona cennych terenów przed przeinwestowaniem;
- rozwój ścieżek rowerowych, szlaków wodnych, pieszych i konnych;
- odpowiednie zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego eliminujące dzikie zagospodarowywanie obszarów cennych przyrodniczo;
- edukacja ekologiczna mieszkańców

3.1.1.4 Energetyka zawodowa i przemysł

Potrzeby energetyczne i grzewcze w powiecie słubickim zaspokajane są przez kotłownie domowe komunalne, przemysłowe i inne. Nieliczne zakłady produkcyjne znajdujące się na obszarze opracowania, głównie w ośrodkach miejskich, nie mają znaczącego wpływu na pogorszenie warunków aerosanitarnych obszaru powiatu. Jedynym zakładem, dla którego wojewoda wydał pozwolenie o dopuszczalnych emisjach są: Zakład Przetwórstwa Oleju Przepracowanego i Baza Paliw w Koziczynie (gm. Cybinka). Pozwolenie na emitowanie gazów i pyłów do powietrza wydał również Starosta dla następujących źródeł emisji: kotłowni zlokalizowanej przy ul. Transportowej w Słubicach - opalanej węglem (moc cieplna 5,55MW), kotłowni przy ul. Folwarcznej 5 w Słubicach również opalanej węglem (moc cieplna 16,28MW) i dla kotłowni Zakładu Przemysłu Mięsnego „Könecke” Sp. z o. o., zlokalizowanej w Słubicach na terenie Kostrzyńsko-Słubickiej Strefy Ekonomicznej – opalanej olejem opałowym (moc cieplna 5,55MW). W poszczególnych gminach obszaru opracowania dominuje funkcja rolnicza, duży udział ma również leśnictwo i turystyka. Na terenie powiatu są 4 elektrownie wodne (MEW).

Głównym źródłem zanieczyszczeń na obszarze opracowania są przede wszystkim stosowane przestarzałe systemy grzewcze. W obrębie zabudowy jednorodzinnej, która tu dominuje, przeważają indywidualne systemy ogrzewania. Zdalaczynne systemy ogrzewania odgrywają znikomą rolę i swoim zasięgiem obejmują jedynie do kilku budynków wielorodzinnych w miastach lub należących do byłych PGR - na wsi. Do ogrzewania zabudowy mieszkaniowej i obiektów prowadzących działalność gospodarczą stosuje się najczęściej paliwa stałe: węgiel i koks, które - zwłaszcza przy mniej sprawnych urządzeniach spalania - powodują emisję zanieczyszczeń do powietrza: SO₂, NO₂, CO₂, pyłów. Sporadycznie do ogrzewania obiektów stosowany jest gaz

propan-butan lub olej opałowy - paliwa bardziej korzystne z ekologicznego punktu widzenia niż paliwa stałe.

Kierunki rozwoju przemysłu i energetyki zawodowej do 2011 roku

Restrukturyzacja istniejących zakładów oraz rozwój nowoczesnych innowacyjnych sektorów przemysłowych o zminimalizowanym wpływie na zdrowie ludzi i środowisko.

Zaostrzenie wymogów ekologicznych i wzrost konkurencyjności rynku stawia zakłady przed koniecznością restrukturyzacji. Z punktu widzenia ochrony środowiska ważne będą wszystkie działania zmierzające do zminimalizowania wpływu przedsiębiorstwa na środowisko.

Oprócz usprawnień technicznych istotną rolę będą miały usprawnienia organizacyjne, które są trudniejsze, mniej wymierne w efektach i mniej konkretne od usprawnień technicznych.

Dalszy rozwój przemysłu rolno - spożywczego, drzewnego

W miarę rozwoju wyspecjalizowanego rolnictwa, jak również rolnictwa ekologicznego w gminach o typowo rolniczym kierunku, istotny będzie rozwój przemysłu związanego z rolnictwem: przetwórstwo mięsa, mleka, zbóż, ryb wytwarzanie pasz, przetwórstwo owoców i warzyw. Rynkiem zbytu dla tej branży przemysłu będą miasta powiatu ślubickiego i szerzej regionu oraz sąsiadujące metropolie.

Kolejnym, bardzo ważnym źródłem rozwoju przemysłu w powiecie jest lokalna baza surowcowa w postaci lasów. Daje to pełną możliwość rozwoju przemysłu drzewnego w powiecie, przy systematycznym zwiększaniu wydajności produkcji.

Aktywność zakładów na rzecz ochrony środowiska

Zakłady przemysłowe w coraz większym stopniu ponosić będą odpowiedzialność za ochronę środowiska. Zadania z tym związane nie będą ograniczać się do naprawy zaistniałych szkód i spełnienia wymogów zdefiniowanych w pozwoleniach na korzystanie ze środowiska, ale będą zmierzać do zapobiegania powstawaniu negatywnych oddziaływań i szkód w środowisku.

Respektowanie zasady zrównoważonego rozwoju w przemyśle jest jednym z warunków skutecznej realizacji polityki ekologicznej państwa. Osiągnięcie celów polityki ekologicznej nie będzie możliwe bez aktywnego włączenia się przedsiębiorstw przy jednoczesnym zewnętrznym wsparciu finansowym i merytorycznym w spełnianiu obligatoryjnych wymagań. Jednym z koniecznych działań będzie dostosowanie się zakładów do tzw. zintegrowanych pozwoleń, obejmujących wszystkie elementy środowiska (zgodnie z Dyrektywą IPPC).

Istotne będzie podejmowanie przez przedsiębiorstwa dobrowolnych działań na rzecz środowiska, jak również upowszechnienie systemów zarządzania środowiskowego.

W systemach zarządzania środowiskowego zwracana jest uwaga na:

- oszczędne korzystanie z surowców,
- stosowanie surowców ekologicznych,
- energochłonność i wodochłonność,
- prewencje odpadów,
- systemy rejestracji emisji i zużywanych surowców,
- efektywne procesy produkcyjne.

Cechą zarządzania środowiskowego jest włączenie środowiska i jego ochrony do celów strategicznych firmy i przypisanie tych zagadnień do kompetencji zarządu firmy. Idea ta jest realizowana poprzez wprowadzanie systemów zarządzania środowiskiem (systemy sformalizowane - np. normy ISO 14 000 EMAS, lub niesformalizowane - np. Program Czystszej Produkcji). Powinny być prowadzone działania inspirujące firmy do starań o wprowadzenie systemu zarządzania środowiskowego, wskazujące na niewątpliwie korzyści wynikające z jego wprowadzenia.

W późniejszym etapie należy poszukiwać sposobu jak włączyć system zarządzania środowiskowego w pozwolenia wydawane przez wojewodę lub starostę dla zakładów zlokalizowanych w powiecie ślubickim. Takie podejście jest zgodne z polityką Unii Europejskiej,

która poleca systemy zarządzania środowiskowego, jako wyraz własnej odpowiedzialności przemysłu za sprawy środowiskowe.

Wspomniane systemy zarządzania środowiskowego polecane są również dla zakładów gospodarki komunalnej oraz instytucji publicznych, w tym Starostwa Powiatowego i Urzędów Gminnych.

Główne zagrożenia środowiska wynikające z rozwoju przemysłu i energetyki

- Emisja zanieczyszczeń do środowiska.
- Zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych.
- Degradacja powierzchni ziemi.
- Nadzwyczajne zagrożenia środowiska.

Cel ekologiczny rozwoju przemysłu i energetyki zawodowej do 2011 roku:

Restrukturyzacja zakładów przemysłowych oraz dalszy rozwój przemysłu przy jednoczesnym minimalizowaniu wpływów na zdrowie ludzi i środowisko.

Kierunki działań minimalizujących zagrożenia wynikające z rozwoju przemysłu i energetyki zawodowej:

- Rozwój sektorów przemysłu przyjaznych środowisku.
- Wprowadzanie systemów zarządzania środowiskiem.
- Wprowadzanie technologii mało i bezodpadowych.
- Właściwe gospodarowanie terenami przemysłowymi.

3.1.1.5 Osadnictwo

Na sieć osadniczą powiatu ślubickiego składają się:

- cztery miasta;
- 77 miejscowości wiejskich.

Tab. 21. Charakterystyka osadnictwa powiatu ślubickiego.

lp.	Wyszczególnienie	Wartość liczbowa
1	Powierzchnia w ha	99 872
2	Powierzchnia w stosunku do województwa (%)	7,15
3	Ludność	47911
4	Ludność w stosunku do województwa (%)	4,65
5	Przyrost naturalny na 1.000 ludzi dane z 1997 r. w województwie w kraju	+3,3 +2,3 +0,9
6	Saldo migracji na 1.000 mieszkańców w województwie w kraju	-0,5 -0,1 -0,3
7	Ludność zamieszkała w miastach (% ogółu ludności) kraj województwo	63,8 61,9 64,8
8	Ludność na 1 km ²	58,2
9	Liczba miast	4
10	Liczba wsi	77

Stopień urbanizacji powiatu wynosi 63,8%. Największą koncentrację jednostek osadniczych tworzą miasta powiatu.

W większości gmin ze względu na rolniczy charakter rozwinęło się osadnictwo wiejskie ze zróżnicowanym układem zabudowy (skupiona, rozproszona). Przeważającym typem wsi są ulicówki i wielodrożnice.

Wśród czynników stanowiących barierę dla dalszego rozwoju osadnictwa należą:

- duża ilość obszarów cennych przyrodniczo znajdujących się pod ochroną prawną,
- zły stan dróg lokalnych,
- słabo rozwinięta infrastruktura techniczna.

Główne zagrożenia środowiska wynikające z rozwoju osadnictwa

- Emisja niska;
- Nieuregulowana gospodarka ściekowa;
- Rozproszenie zabudowy;
- Nieorganizowana zabudowa letniskowa;
- Wkraczanie zabudowy na tereny cenne przyrodniczo.

Kierunki rozwoju osadnictwa do 2011 roku

Wśród tendencji zarysowujących się w rozwoju osadnictwa na terenie powiatu ślubickiego należy wymienić:

- tendencja do rozpraszania niewielkich zespołów mieszkaniowych (osiedli) powstających w wyniku podziału drobnych nieruchomości rolnych;
- wyludnienie i obumieranie wsi położonych daleko od miast i pozbawionych dobrych połączeń komunikacyjnych oraz tzw. popegeerowskich;
- degradacja przestrzenna nadmiernie rozrośniętych osiedli popegeerowskich i zbędnych ośrodków produkcji rolnej;
- utrata charakteru regionalnego wsi będąca efektem chaosu urbanistycznego i architektonicznego;
- tendencja rozbudowy budownictwa letniskowego występująca na obszarach zainwestowania rekreacyjno-letniskowego.

Podnoszenie poziomu wyposażenia w pełną infrastrukturę techniczną

Głównym kierunkiem umożliwiającym dalszy rozwój osadnictwa będzie wyrównywanie wieloletnich zapóźnień w rozwoju infrastruktury. Rozwój ten musi być ukierunkowany na spełnienie wymagań ochrony środowiska w zakresie jakości poszczególnych jego elementów.

Na terenie gmin podmiotowego obszaru szczególnie istotne będzie dalsze porządkowanie gospodarki wodno-ściekowej poprzez rozbudowę sieci kanalizacyjnej wraz z budową nowych oczyszczalni ścieków, modernizacją i rozbudową sieci wodociągowej. Kolejnym ważnym elementem będzie ograniczanie emisji niskiej dzięki stopniowemu przechodzeniu gospodarstw indywidualnych na ekologiczne nośniki energii cieplnej.

Problem gospodarki odpadami będzie rozwiązywany na poziomie powiatowym we współpracy gmin między sobą. Kontynuowanie przedsięwzięć związanych z rozbudową i modernizacją wyposażenia w infrastrukturę musi być zgodne z założeniami wynikającymi ze studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego poszczególnych miast i gmin.

Dzięki postępom w rozwoju infrastruktury technicznej podniesie się poziom życia mieszkańców powiatu, wzrośnie atrakcyjność powiatu zarówno dla inwestorów jak i potencjalnych nowych mieszkańców, wzrośnie popyt na usługi turystyczne i agroturystyczne rozwijane w gminach powiatu.

Udział społeczeństwa

Główną rolę w podejmowaniu działań zmierzających do poprawy warunków życia mieszkańców odgrywają sami mieszkańcy, ich zaangażowanie w problemy środowiska naturalnego, świadomość ekologiczna i chęć wprowadzania zmian służących poprawie jakości życia.

Zagadnienie to nabrało większego znaczenia po wejściu w życie ustawy „Prawo ochrony środowiska” określającej zasady:

- udostępniania informacji o środowisku,
- udziału społeczeństwa w postępowaniu w sprawie ochrony środowiska.

Jak już wcześniej wspomniano udział mieszkańców w działaniach na rzecz ochrony środowiska zależy od stanu ich świadomości ekologicznej. Stąd ważne jest inicjowanie i wspieranie przez władze gmin i powiatu działań zmierzających do podniesienia świadomości ekologicznej mieszkańców w celu rozbudzenia współodpowiedzialności w procesie rozwiązywania procesów ekologicznych.

Działania edukacyjne powinny być skierowane nie tylko do dzieci i młodzieży, ale również do osób dorosłych, a formy i metody edukacji odpowiednio przystosowane do odbiorców.

Cel ekologiczny rozwoju osadnictwa do 2011 roku:

Podniesienie jakości życia mieszkańców powiatu uwzględniając istniejące walory przyrodnicze, kulturowe i zapewnienie ładu przestrzennego.

Kierunki działań minimalizujących zagrożenia wynikające z rozwoju osadnictwa:

- ograniczenie żywiłowego procesu rozwoju struktur mieszkaniowych (do czasu rozwiązania problemów gospodarki wodno-ściekowej);
- zmiana systemów ogrzewania: wprowadzenie ekologicznych nośników energii, podłączenie do sieci c.o., wprowadzenie niekonwencjonalnych źródeł;
- ochrona istniejących i tworzenie nowych enklaw zieleni wśród zabudowy;
- podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców.

3.1.2 Aktywizacja rynku do działań na rzecz ochrony środowiska

Istotnym wsparciem ochrony środowiska jest aktywizacja rynku do działań na rzecz ochrony środowiska prowadząca do tworzenia tzw. zielonych miejsc pracy (szczególnie w rolnictwie, turystyce, leśnictwie i ochronie przyrody, odnawialnych źródłach energii, wykorzystania odpadów), rozwoju produkcji urządzeń służących ochronie środowiska bądź produkcji towarów przyjaznych środowisku.

W 2003 roku przez Rząd zostanie przygotowany ramowy program wspierania zielonych miejsc pracy, jako element zmniejszenia bezrobocia. Program ten będzie zawierał mechanizm finansowego i eksperckiego wspierania władz samorządowych i prywatnych przedsiębiorców w tworzeniu zielonych miejsc pracy. Podstawą uzyskania wsparcia będzie przedstawienie przez władze samorządowe (wojewódzkie, powiatowe, gminne) konkretnego programu tworzenia zielonych miejsc pracy.

Kierunki działań

- Wspieranie powstawania tzw. zielonych miejsc pracy, w tym przygotowanie przez władze powiatu programu tworzenia zielonych miejsc pracy.
- Promocja firm polskich produkujących urządzenia ochrony środowiska, zwłaszcza urządzeń wykorzystywanych w ochronie wód i powietrza oraz zagospodarowania odpadów.

3.1.3 Edukacja ekologiczna

Skuteczna realizacja polityki ekologicznej państwa wymaga udziału w tym procesie wszystkich zainteresowanych podmiotów wywierających wpływ na sposób i intensywność

korzystania ze środowiska, w tym również udziału obywateli. Podstawowe znaczenie dla szerokiego udziału społeczeństwa w realizowaniu celów ekologicznych ma edukacja ekologiczna i zapewnienie powszechnego dostępu do informacji o środowisku.

Na terenie powiatu ślubickiego działalność edukacyjna prowadzona jest przez jednostki samorządowe: Starostwo Powiatowe, Urzędy Miast i Gmin;

- Centrum Edukacji Ekologicznej przy Celowym Związku Gmin CZG-12;
- Parki Narodowe i Krajobrazowe;
- Klub Przyrodników.

Jednostki samorządowe

Działania podejmowane w poszczególnych gminach z ramienia urzędów miast i gmin są zróżnicowane, koncentrują się przede wszystkim na wspieraniu edukacji ekologicznej w szkołach, organizowaniu akcji sprzątania świata, finansowaniu obchodów „Dnia Ziemi”. Uczniowie szkół opiekują się pomnikami przyrody.

Kolejnym elementem edukacji ekologicznej są akcje sprzątania rzek, w których uczestniczą harcerze i wędkarze.

Centrum Edukacji Ekologicznej przy Celowym Związku Gmin CZG-12

Własny program edukacji ekologicznej realizowany jest przez działający na terenie województwa Celowy Związek Gmin CZG-12. Do działań organizowanych przez Związek z zakresu EE należą: akcje sprzątania, kampanie, konferencje, szkolenia i seminaria, organizacja konkursów, organizacja obozów, rajdów, wycieczek, organizacja wystaw, współpraca i wymiana informacji, zbiórka odpadów. Związek organizuje zielone szkoły i przedszkola, prowadzi działalność wydawniczą (gazetka CZG-12), rozpowszechnia ulotki informacyjne, plakaty dot. gospodarki odpadami itd.

W roku 1998 CZG-12 był inicjatorem wprowadzenia selektywnej zbiórki papieru i szkła na terenie 12 gmin. Był współorganizatorem szeregu imprez gminnych o przesłaniu proekologicznym (m.in. Dzień Ziemi, Dni Ślubic, Dni Osna, Dni Kostrzyna, wystawa "Jak uratować rzekę", udział w konkursie Fundacji Recall na zbieranie puszek aluminiowych, konkurs na najbardziej ekologiczną szkołę, kampania edukacyjna "Zielony autobus").

Lubuski Klub Przyrodników

Klub Przyrodników prowadzi działalność poznawczą, gromadząc dane o przyrodzie Polski Zachodniej, wydawniczą (kwartalnik naukowy "Przegląd Przyrodniczy", kwartalnik, kwartalny biuletyn "Bociek"), edukacyjną. Klub posiada swoją stację w Owczarach dysponującą salą dydaktyczną i biblioteką o charakterze przyrodniczym gdzie przez cały rok odbywają się zajęcia z zakresu edukacji przyrodniczej. Klub Przyrodników wydaje również czasopismo lokalne Ekoregion Ujście Warty, którego celem jest wspieranie i popularyzacja ekorozwoju regionu Ujścia Warty, w rejonie Kostrzyna nad Odrą, Górzycy, Słońska i Witnicy.

Klub przyrodników bierze również udział w realizacji projektów z zakresu ochrony przyrody: „Aktywna ochrona mokradeł w Polsce zachodniej”, „Ostoje przyrody”, „Ochrona muraw kserotermicznych w dolinie Odry, Warty i Noteci” i inne.

Cel ekologiczny do 2011 roku

Wyszkolenie u mieszkańców powiatu ślubickiego nawyków kultury ekologicznej oraz poczucia odpowiedzialności za stan i ochronę środowiska.

Podnoszenie poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców warunkuje Polsce miejsce w zjednoczonej Europie.

Do podstawowych celów należy zaliczyć:

- Wdrożenie zaleceń Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej z uwzględnieniem zmian zachodzących w procesie reformowania Państwa oraz integracji z Unią Europejską.
- Stworzenie mechanizmów pozwalających sprostać wyzwaniom związanym z wdrażaniem idei i zasad rozwoju zrównoważonego, pozwalających kształtować świadomość ekologiczną w warunkach demokratyzacji życia społecznego i wzrastającej roli komunikacji społecznej.
- Zwiększenie efektywności edukacji ekologicznej przez:
 - promowanie najskuteczniejszych jej form i najważniejszych treści,
 - wskazanie sposobów optymalnej alokacji środków finansowych,
 - uporządkowanie przepływu informacji i usprawnienie procesu decyzyjnego związanego z edukacją ekologiczną.

Powyższe cele powinny być osiągnięte przy wykorzystaniu najlepszych krajowych i zagranicznych doświadczeń.

Strategia realizacji celu

Cel ten jest zgodny z założeniami Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej i Polityki Ekologicznej Państwa (PEP), która kładzie nacisk na włączanie i rozszerzanie współpracy, szczególnie instytucji publicznych z pozarządowymi organizacjami ekologicznymi, jak również włączenie organizacji pozarządowych, a tym samym społeczeństwa w procedury konsultowania ważnych dla środowiska przedsięwzięć i decyzji.

Wytyczne zostały przedstawione w Narodowym Programie Edukacji Ekologicznej, będącym rozwinięciem i konkretyzacją zapisów Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej, będąc pierwszym dokumentem z zakresu tej problematyki, określającym podstawowe zadania edukacyjne, podmioty odpowiedzialne za ich realizację oraz źródła finansowania. Dokument ten, z uwagi na swoje przesłanie, sposób tworzenia i konstrukcję powinien stać się edukacyjną osnową polskiej AGENDY 21.

Istotne jest zadbanie o edukację ekologiczną wśród młodego pokolenia, jak również edukację ekologiczną dorosłych. Dlatego strategię realizacji celu zogniskowano wokół zagadnień:

- Edukacja ekologiczna w szkolnictwie;
- Edukacja ekologiczna dorosłych.

Edukacja ekologiczna w szkolnym systemie kształcenia

Kształtowanie świadomości ekologicznej dzieci i młodzieży jest ważnym zadaniem realizowanym w tak zwanym formalnym systemie kształcenia obejmującym wychowanie przedszkolne, szkolnictwo podstawowe i ponadpodstawowe oraz szkolnictwo wyższe.

Rozporządzenie MEN z dn. 15.02. 1999 dotyczące podstawy programowej kształcenia ogólnego określa podstawowe zadania szkoły w zakresie nauczania, umiejętności i pracy wychowawczej, uwzględniając w nich działania mające na celu wzrost świadomości ekologicznej uczniów.

Rozporządzenie to wprowadza również obok przedmiotów i bloków przedmiotowych realizację ścieżki między przedmiotowej. Wymóg ten do 2003 roku obejmował tylko szkoły podstawowe, gimnazja, od 2003 roku objął również szkoły średnie. Jedną ze ścieżek interdyscyplinarnych jest edukacja ekologiczna. Tematyka ekologiczna stanowi element wielu przedmiotów, a jej właściwa realizacja zależy przede wszystkim od zaangażowania nauczycieli, od ich znajomości najważniejszych problemów z zakresu ochrony środowiska powiatu ślubickiego.

Ważnym zadaniem jest wprowadzanie do programów szkolnych zagadnień związanych z edukacją ekologiczną szczególnie dotycząca tych problemów, które w danej gminie czy mieście są najistotniejsze, np. stosowanie ekologicznych źródeł energii, selektywna zbiórka odpadów, właściwa gospodarka wodno-ściekowa itp.

Stosowanie przez nauczycieli metod aktywizujących i poszukujących tj. burza mózgów, karty pracy, projekty; zajęcia terenowe oparte na bezpośrednim kontakcie ucznia z przedstawianą problematyką wykształci w uczniu umiejętność obserwacji, logicznego myślenia, kojarzenia, wyciągania wniosków.

Zadaniem nauczyciela w szeroko pojętej edukacji ekologicznej jest:

- kształtowanie u ucznia postawy odpowiedzialności za stan środowiska,
- zachęcanie ucznia do prowadzenia własnych obserwacji, badań i analizy środowiska,
- kształtowanie umiejętności rozwiązywania problemów zgodnie z posiadaną wiedzą,
- umożliwienie dzieciom i młodzieży podejmowania praktycznych działań na rzecz ochrony środowiska w ich otoczeniu.

Nauczyciele podejmujący się realizacji zagadnień związanych z edukacją ekologiczną powinni zarówno współpracować ze sobą, jak i współpracować z instytucjami/ organizacjami wspierającymi ich działalność:

- Urząd Wojewódzki, Starostwo Powiatowe, Urzędy Miast i Gmin – organizowanie i współorganizowanie prelekcji, konkursów, lekcji, festynów, finansowanie nagród.
- Szkolenia, pokazowe lekcje.
- Nadleśnictwa – organizacja zajęć terenowych, organizacja prelekcji, szkoleń, finansowanie nagród, wydawanie materiałów informacyjnych.
- Pozarządowe Organizacje Ekologiczne – pomoc w organizowaniu warsztatów, happeningów, szkoleń.
- Europejski fundusz PHARE - pomoc uczniom w zdobyciu wiedzy i umiejętności, a nauczycielom w przekazaniu ich w interesujący i skuteczny sposób, jednym z realizowanych projektów jest "Wzmacnianie edukacji ekologicznej w szkołach podstawowych i zawodowych w Polsce".

Kierunki działań

1. Zwiększenie udziału problematyki ekologicznej w szkolnych programach nauczania.
2. Aktywna edukacja ekologiczna młodzieży w formalnym systemie kształcenia.
3. Wspieranie działań edukacji szkolnej przez instytucje samorządowe i państwowe.

Pozaszkolna edukacja ekologiczna

Jednym z podstawowych warunków zrównoważonego rozwoju jest włączenie do udziału w nim całego społeczeństwa. Dlatego konieczna jest jak najbardziej wszechstronna edukacja ekologiczna skierowana do: osób dorosłych, różnych grup zawodowych (rolników, organizatorów turystyki, przemysłowców). Najlepszym i najefektywniejszym sposobem podniesienia świadomości ekologicznej osób dorosłych jest zaangażowanie mieszkańców w procesy decyzyjne. Wymaga to szerokiego informowania społeczeństwa o stanie środowiska, działaniach na rzecz jego ochrony, a także o możliwościach prawnych uczestniczenia mieszkańców w podejmowaniu decyzji mających wpływ na stan środowiska. Wśród wielu ważnych tematów edukacji ekologicznej znaczące miejsce należy przypisać edukacji w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi, gospodarki ściekowej, ochrony powietrza atmosferycznego, oszczędności energii itp.

Szczególnie ważną rolę w edukacji ekologicznej mają organy samorządowe. Powinny one współdziałać przy opracowywaniu i realizacji lokalnych programów edukacji ekologicznej oraz z organizacjami, instytucjami, przedstawicielami zakładów pracy i społeczności lokalnych.

Nadal w licznych lasach powiatu rozwijana będzie edukacja leśna prowadzona przez pracowników Lasów Państwowych przy współudziale jednostek samorządu terytorialnego, kół łowieckich itp.

Ze względu na możliwości rozwoju turystyki i rekreacji w gminach powiatu, konieczne jest obejmowanie edukacją ekologiczną organizatorów turystyki i wypoczynku, jak i osób korzystających z oferowanych usług oraz mieszkańców terenów cennych przyrodniczo.

Ważną kwestią jest edukacja w miejscu pracy, ponieważ większość czynnych zawodowo osób poprzez podejmowane decyzje, ma mniej lub bardziej bezpośredni wpływ na stan środowiska.

Nowym i ważnym wezwaniem dla edukacji jest zmieniająca się pozycja polskiego rolnictwa i wsi w procesie integracji z UE. Przemianom tym musi towarzyszyć zwiększenie świadomości ekologicznej rolników i zachowanie tradycji przyjaznego dla środowiska rolnictwa (np. poprzez wdrażanie Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych).

Zdecydowanie największy wpływ na poziom świadomości ekologicznej społeczeństwa mają media. Podkreślić należy, że istnieje ścisła zależność między wiedzą społeczeństwa z zakresu stanu środowiska i nastawieniem do działań na rzecz jego ochrony, a sposobem ukazywania problemów ekologicznych w mediach. Coraz większego znaczenia nabierają tematyczne programy publicystyczne, filmy popularnonaukowe o tematyce środowiskowej oraz reklama społeczna promująca działania przyjazne środowisku. Współpraca w zakresie propagowania edukacji ekologicznej poprzez media powinna być realizowana we współpracy z innymi powiatami i miastami województwa i zaowocować cyklicznym ukazywaniem się artykułów, programów TV, audycji radiowych, w których przybliżałoby się mieszkańcom bieżące problemy i działania.

Efektom współpracy z telewizją lokalną mógłby być cykl programów informacyjnych, wywiadów z politykami, osobami zaangażowanymi w ochronę środowiska, filmów edukacyjnych. Ze względu na możliwość wykorzystania komputerów coraz większe znaczenie będzie miała treść edukacyjna na stronach www oraz możliwość kontaktu i dyskusji z mieszkańcami drogą internetową. Duże znaczenie w EE dorosłych mają działania pozaszkolne, podejmowane przez uczniów i nauczycieli. Umożliwiają one włączenie do programu edukacji ekologicznej społeczności lokalnych, bez których poparcia żadne działania na rzecz ochrony środowiska nie powiodą się. Równocześnie wspólne działania dzieci i rodziców stwarzają szanse zmiany mentalności społeczeństwa i kształtowania świadomości proekologicznej.

Kierunki działań

1. Informowanie mieszkańców powiatu o stanie środowiska w powiecie i działań podejmowanych na rzecz jego ochrony.
2. Współdziałanie władz powiatu z mediami w zakresie prezentacji stanu środowiska i działań podejmowanych na rzecz jego ochrony.
3. Prowadzenie działań z zakresu edukacji ekologicznej na terenach cennych przyrodniczo.
4. Realizacja treści ekologicznych przez środki masowego przekazu, instytucje kultury i wypoczynku.
5. Wdrażanie Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych.
6. Współpraca władz lokalnych ze szkołami, przedstawicielami środowiska naukowego, zakładami pracy i pozarządowymi organizacjami w celu wykorzystania różnorodnych form edukacji ekologicznej.

3.1.4 Współpraca ponadlokalna

Zagrożenia dla środowiska mają również charakter zanieczyszczeń pochodzących spoza obszaru powiatu Słubickiego, czy szerzej województwa lubuskiego. Oznacza to także możliwość oddziaływania zanieczyszczeń pochodzących z obszaru powiatu na obszary powiatów i województw sąsiednich. Stąd wynika potrzeba rozwiązań tych problemów w oparciu o współpracę z sąsiednimi województwami.

Dla przykładu; działania mające na celu poprawę jakości wód powierzchniowych, np. rzeki Odry, Nysy Łużyckiej, Warty, Noteci, Obry i szeregu mniejszych rzek, muszą obejmować swym zasięgiem całe zlewnie. Współpraca z sąsiednimi województwami, oprócz pozytywnych efektów dla środowiska, może przynieść także wymierne korzyści ekonomiczne.

Władze powiatu wraz z władzami województwa lubuskiego zamierzają współpracować z sąsiednimi województwami, zwłaszcza w zakresie:

- Poprawy stanu czystości wód ww. rzek oraz ochrony przeciwpowodziowej, zwłaszcza realizacji Programu ODRA 2006;
- Systemu powiązań komunikacyjnych: budowa i modernizacja głównych korytarzy transportowych;
- Tworzenia obszarów chronionych (Natura 2000).

O międzynarodowym zaangażowaniu województwa lubuskiego świadczą zapisy w "Strategii rozwoju powiatu..", gdzie jednym z celów operacyjnych jest wszechstronna współpraca transgraniczna.

Przygraniczne położenie gmin powiatu, a zwłaszcza fakt, że przejście graniczne w Świecku i Słubicach przekracza rocznie ponad 20 mln osób zdeterminowało ich gospodarczy wizerunek. Oprócz krzewienia idei jedności europejskiej, gminy powiatu realizują konkretne zadania w dziedzinie zmniejszenia bezrobocia, rozwijania transgranicznej kooperacji przedsiębiorstw, kulturalno- oświatowej, ekologicznej, sportowej.

3.2 Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody

3.2.1 Ochrona przyrody i krajobrazu

Obszary i obiekty objęte ochroną przyrody zaprezentowano już w rozdziale poświęconym charakterystyce powiatu.

Na system obszarów i obiektów prawnie chronionych powiatu słubickiego składają się: 4 rezerwy przyrody, 2 Parki Krajobrazowe, 1 Park Narodowy, 5 obszarów chronionego krajobrazu oraz zespoły przyrodniczo krajobrazowe i pomniki przyrody.

Cele ekologiczne do 2011 roku

- 1. Ochrona i wzrost różnorodności biologicznej i krajobrazowej oraz doskonalenie systemu obszarów chronionych, w tym wdrożenie systemu NATURA 2000.**
- 2. Ochrona zagrożonych gatunków roślin i zwierząt.**

Strategia realizacji celów

Głównym celem ochrony przyrody jest zachowanie, właściwe wykorzystanie oraz odnawianie jej składników, szczególnie dziko występujących roślin i zwierząt.

W zakresie ochrony przyrody podstawowymi aktami prawnymi w UE jest dyrektywa Rady 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory zwana Dyrektywą Siedliskową oraz dyrektywa Rady 79/409/EWG o ochronie dziko żyjących ptaków tzw. Dyrektywa Ptasia. Mają one na celu utrzymanie różnorodności biologicznej państw członkowskich Unii poprzez ochronę najcenniejszych siedlisk oraz gatunków fauny i flory na ich terenie.

Cel ten realizowany jest poprzez sieć NATURA 2000 złożoną z tzw. Specjalnych Obszarów Ochrony (SOO), wytypowanych na podstawie Dyrektywy Siedliskowej i Obszarów Specjalnej Ochrony (OSO) wytypowanych na podstawie Dyrektywy Ptasiej.

System obszarów chronionych

Ochronie elementów przyrodniczych, ważnych dla Europy na terenie powiatu, służy sieć NATURA 2000. W skład systemu NATURA 2000 całkowicie lub fragmentarycznie wejdą na terenie powiatu słubickiego obszary wymienione w poniższej tabeli.

Tab. 22. Obszary sieci NATURA 2000 w powiecie słubickim.

Lp.	Nazwa obszaru	Pow. w ha	Z tego w lubuskim
1.	Ujście Warty	34 224	33 079
2.	Dolina Ilanki	2 019	2 019
3.	Słubice	785	785
4.	Ujście Ilanki	786	786
5.	Dolina Pliszki	3 200	3 200
6.	Torfowisko Młodno	201	201
7.	Krośnieńska Dolina Odry	17 144	17 144

Obszary te otrzymają status międzynarodowy, a na państwo zostanie nałożony obowiązek skutecznej ochrony przyrody w ich obrębie i konieczność stałego monitoringu stanu przyrody. Według PEP wdrożenie sieci obszarów NATURA 2000 planowane jest do 2005 roku.

Wyznaczanie kierunków i form ochrony przyrody następuje poprzez wcześniejsze rozpoznanie jej zasobów. Służą temu szczegółowe inwentaryzacje i waloryzacje przyrodnicze, inwentaryzacje botaniczne oraz opracowania ekofizjograficzne. Opracowania takie stanowią podstawę do objęcia ochroną obszarów i obiektów o wysokich walorach przyrodniczych, dotychczas nie objętych ochroną. Szczególnie istotną jest ochrona torfowisk i zbiorowisk łągowych powszechnie zaliczanych do zbiorowisk ginących a mających kluczowe znaczenie dla funkcjonowania krajobrazu i zachowania różnorodności biologicznej.

Kierunki działań do 2011 roku:

- Utworzenie Europejskiej Sieci Obszarów Chronionych NATURA 2000.
- Upowszechnienie i wprowadzanie form indywidualnej ochrony przyrody w postaci pomników przyrody, użytków ekologicznych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych i stanowisk dokumentacyjnych przyrody nieożywionej.
- Rozwój prac inwentaryzacyjnych w zakresie oceny stanu i rozpoznawania zagrożeń różnorodności biologicznej (wykonanie nowych i aktualizacja istniejących waloryzacji przyrodniczych).
- Ochrona i denaturalizacja ciągów i połączeń ekologicznych ze szczególnym uwzględnieniem dolin rzecznych: Odry, Warty, Ilanki i Pliszki.
- Bieżąca ochrona obszarów i obiektów prawnie chronionych.
- Przygotowanie opracowań ekofizjograficznych gmin z wykorzystaniem dokumentacji dotyczących inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej gmin.
- Rygorystyczne przestrzeganie wymagań ochrony przyrody w odniesieniu do obiektów turystycznych i rekreacyjnych w aspekcie ochrony walorów przyrodniczych.
- Wspieranie gmin w ustanawianiu użytków ekologicznych i zespołów przyrodniczo-krajobrazowych na terenach rolniczych, gdzie występują pozostałości ekosystemów i cennych fragmentów krajobrazu.
- Wprowadzanie odpowiednich procedur lokalizacyjnych chroniących tereny cenne przyrodniczo przed przeinwestowaniem.
- Utrzymanie i rozwój śródmiejskich, w tym osiedlowych terenów zieleni.

Ochrona fauny i flory

Ochrona gatunkowa roślin i zwierząt ma na celu zabezpieczenie dziko występujących roślin lub zwierząt oraz ich siedlisk, a w szczególności gatunków rzadko występujących, endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem. Wobec degradacji środowiska spowodowanej m.in. rozwojem turystyki, zachodzi potrzeba dokonania inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej terenów przeznaczonych do użytkowania turystyczno-rekreacyjnego.

Waloryzacja ułatwi wyznaczenie na zagospodarowywanym obszarze terenów istotnych dla zwierząt np. ze względu na gody, lęgi itp.

Rozwój sieci komunikacyjnej wymusi budowę przejść dla zwierząt pod trasami komunikacyjnymi dotyczy to w szczególności planowanej autostrady.

Kierunki działań do 2011 roku:

- Określenie potrzeb w zakresie reintrodukcji gatunków roślin i zwierząt.
- Opracowanie planów ochrony siedlisk gatunków, które są zagrożone.
- Budowa przejść dla zwierząt nad trasami komunikacyjnymi i przepławek dla organizmów wodnych.

Ochrona i utrzymanie krajobrazu rekreacyjnego

Pokrywanie się obszarów najcenniejszych pod względem przyrodniczym z obszarami atrakcyjnymi turystycznie ma swoje odzwierciedlenie we wzroście ilości turystów i negatywnego oddziaływania turystyki i rekreacji na zasoby przyrodnicze powiatu, w tym tereny chronione.

Pomimo wysokich walorów przyrodniczo-krajobrazowych, na omawianym obszarze względnie słabo rozwinęły się funkcje turystyczne. Uwidacznia się to w stosunkowo niskich wskaźnikach rozwoju i znaczenia funkcji turystycznych; np. w całym powiecie słubickim na 1000 stałych mieszkańców przypada 29,5 miejsc noclegowych. Wskaźnik ruchu turystycznego określa wskaźnik 141 korzystających z noclegów na 100 mieszkańców w powiecie. Największe znaczenie funkcji turystycznych uwidacznia się w gminie Ośno Lubuskie - 64 miejsc noclegowych/1000 mieszkańców oraz 259 korzystających z noclegów/100 mieszkańców. Jest to gmina o najwyższych walorach dla turystyki wypoczynkowej. Najślabszym rozwojem turystyki wyróżnia się gmina Cybinka (3,5 miejsc noclegowych /1000 mieszkańców i 11,5 turystów/100 mieszkańców). Z kolei w Słubicach, względnie duży ruch turystyczny wiąże się z przejściami granicznymi. Wskazuje na to duży udział turystów zagranicznych odwiedzających te miasto – ponad 61% w Słubicach. W pozostałych gminach udział turystów zagranicznych jest znikomy - w gminie Ośno Lubuskie niecałe 17%.

Pod względem turystycznym i rekreacyjnym najbardziej atrakcyjne tereny wiążą się z połodowcowymi rynnami jeziornymi (i ciągami jezior rynnowych) w rejonie Ośna Lubuskiego. Część z tych jezior cechują korzystne warunki oraz dogodna konfiguracja brzegów, a wysokie walory krajobrazowe obszaru wynikają tu z urozmaiconej rzeźby terenu i mozaikowego układu użytkowania gruntów, na który oprócz akwenów składają się znaczne przestrzenie leśne i łąkowe. Za najbardziej turystycznie atrakcyjne wskazuje się tu jezioro Radachowskie. Większość z tych terenów objęta jest ochroną przyrody w formie zespołów przyrodniczo-krajobrazowych lub obszarów chronionego krajobrazu. Niewłaściwy sposób takiego zagospodarowania może przyczynić się do dewastacji dotychczasowych wysokich walorów przyrodniczych i krajobrazowych omawianych obszarów. Pożądane jest więc opracowanie specjalistycznego studium udostępnienia turystycznego terenów zespołów przyrodniczo -krajobrazowych „Uroczysko Dolina Lenki” i „Uroczysko Ośniańskich Jezior”, a także położonego na północ obszaru chronionego krajobrazu „Ośniańska Rynna z jeziorem Radachowskim”, w którym określone powinny być zasady właściwego zagospodarowania turystycznego (min. jako wytyczne do planów zagospodarowania przestrzennego).

Ze względu na pokrywanie się terenów rekreacyjnych z terenami cennymi przyrodniczo szczególnie ważna jest edukacja przyrodnicza społeczeństwa, która powinna przebiegać na różnych płaszczyznach, obejmując zarówno strefę środowiska przyrodniczego jak i środowiska kulturowego.

Kierunki działań do 2011 roku:

- Selektywny dostęp do terenów cennych przyrodniczo oraz ochrona tych terenów przed zainwestowaniem i tzw. dzikim zagospodarowaniem.
- Promowanie zachowań zgodnych z zasadami ochrony przyrody i krajobrazu.
- Rozwój sieci szlaków turystycznych i przyrodniczych ścieżek dydaktycznych.
- Monitoring ruchu turystycznego, szczególnie na obszarach chronionych.

Utrzymanie tradycyjnego krajobrazu rolniczego

Działania na rzecz ochrony różnorodności biologicznej obejmują również stosowne zasady w sektorze rolnictwa. Wspieranie form rolnictwa stosującego metody produkcji nie naruszające równowagi przyrodniczej, przede wszystkim rolnictwa ekologicznego jest jednym z celów stawianych przez II PEP w zakresie różnorodności biologicznej i ochronie przyrody.

Wartości i uwarunkowania przyrodnicze powiatu narzucają preferowanie rolnictwa przyjaznego środowisku. Szansą dla tych obszarów będzie rozwój rolnictwa ekologicznego i agroturystyki, związanych ze stosowaniem małych ilości nawozów sztucznych i środków ochrony

roślin, bądź w przypadku rolnictwa ekologicznego – stosowaniem tylko i wyłącznie naturalnych nawozów i biologicznych środków ochrony.

Dla zachowania walorów przyrodniczych terenów rolniczych istotne będzie zachowanie zadrzewień, zakrzaczeń śródpolnych, przydrożnych małych kompleksów leśnych, oczek wodnych. Istotnym instrumentem finansowym ochrony środowiska i przyrody w przestrzeni rolniczej są Krajowe Programy Rolno- środowiskowe, będące elementem Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Pilotażowym obszarem dla wdrażania Krajowego Programu Rolno- środowiskowego (KPR) na terenie województwa lubuskiego jest PN Ujście Warty. Program będzie realizowany od września 2003 roku na obszarze ok. 1 000 ha.

Obecnie opracowywana jest „Koncepcja wdrażania programów rolno - środowiskowych w województwie lubuskim” (aktualnie trwa delimitacja obszarów). W perspektywie do 2011 roku programy mają być realizowane na powierzchni 22 600 ha. Na terenie powiatu ślubickiego programem rolno- środowiskowym ma zostać objęte ok. 1000 ha.

Kierunki działań do 2011 roku:

- Zachowanie tradycyjnych praktyk gospodarczych na terenach cennych przyrodniczo.
- Rozwój rolnictwa ekologicznego.
- Wdrażanie programów rolno- środowiskowych.
- Utrzymanie tradycyjnych rozłogów pól, zadrzewień śródpolnych i małych zagłębień wraz z występującą florą.

3.2.2 Ochrona lasów

Problemy i zagrożenia

Do najistotniejszych zagadnień problemowych na terenie powiatu ślubickiego, związanych z ochroną lasów należą:

- Intensywna penetracja lasów w okresie letnim, szczególnie skoncentrowana w regionach turystycznych.
- Fragmentaryzacja kompleksów leśnych poprzez rozwój sieci komunikacyjnej i zabudowy turystycznej.
- Rozwój zabudowy terenów nieleśnych położonych pomiędzy kompleksami leśnymi przez co likwidacji ulegają naturalne trasy przemieszczania się zwierzyny.
- Uszkodzenia i zmniejszenie odporności lasów ze względu na ich monokulturowy charakter.
- Tereny leśne obszarów miejskich powiatu cechuje gorszy stan zachowania wynikający z penetracji przez ludność i oddziaływania zanieczyszczeń miejskich.
- Podatność nasadzeń porolnych na gradacje owadów i choroby.

Cele ekologiczne do 2011 roku

- 1. Ochrona istniejących zasobów leśnych oraz odtwarzanie ich różnorodności biologicznej.***
- 2. Zrównoważona pod względem ekonomicznym, społecznym i ekologicznym gospodarka leśna.***

Strategia realizacji celu

Według Komisji Europejskiej podstawowym celem strategii leśnej Unii powinno być wsparcie zrównoważonego rozwoju lasów i gospodarki leśnej, zgodnie z zasadami gospodarki, ochrony i trwałego rozwoju lasów przyjętymi na forum międzynarodowym. W polityce UE podkreśla się wielofunkcyjność rozwoju leśnictwa, promowanie społecznej i ochronnej funkcji lasów, dążenie do zrównoważenia gospodarki leśnej pod względem ekonomicznym, społecznym i ekologicznym, tj. dążenie do takiego stanu aby działania z zakresu gospodarczego użytkowania

lasów, ochrony ekosystemów leśnych, rozwoju badań naukowych i usług doradczych były traktowane jednakowo.

Podstawą dla realizacji przez państwa członkowskie ochrony i zrównoważonej gospodarki w lasach są działania ujęte w Agendzie 2000 dotyczące:

- ochrony lasu oraz rozwoju społecznych i gospodarczych funkcji lasów,
- zachowania i poprawy wartości ekologicznych lasów, zachowania funkcji ochronnych lasów,
- promocji nowych zastosowań drewna oraz zwiększania powierzchni leśnych poprzez zalesianie,
- programów edukacyjnych i szkoleniowych promujących wiedzę o przyjaznych dla środowiska i nie zakłócających naturalnego krajobrazu sposobach i technikach wytwarzania produktów leśnych i dostarczania usług leśnych, skierowanych przede wszystkim do zarządców i właścicieli lasu.

Zadaniem na poziomie województwa jest opracowanie przez Regionalne Dyrekcje Lasów Państwowych Regionalnych Programów Operacyjnych Polityki Leśnej Państwa (RPOPLP), będących częścią Narodowego Planu Leśnego (NLP) – dokumentu postulowanego przez Strategię Leśną Unii Europejskiej i wymaganego w polityce środowiskowej i rolnej Unii.

Plan powinien obejmować takie zagadnienia jak:

- zalesienie nieefektywnych gruntów porolnych,
- doskonalenie gatunkowej i funkcjonalnej struktury lasów,
- wzmaganie ochrony i różnorodności biologicznej lasów,
- wzmaganie akumulacji węgla atmosferycznego w ekosystemach leśnych,
- doskonalenie lasów prywatnych,
- promocja i marketing drewna,
- określenie i doskonalenie związków leśnictwa z innymi sektorami gospodarczymi w zakresie rozwoju regionalnego,
- współdziałanie leśnictwa ze społeczeństwem,
- rekreacyjne użytkowanie i zagospodarowanie lasu,
- współdziałanie leśnictwa z samorządami i administracją państwową na różnych poziomach regionalnych.

Jednym z przejawów działań UE w sektorze leśnym jest wspieranie zalesień na gruntach rolnych wycofywanych z produkcji, traktowanych w polityce rolnej jako alternatywna forma zagospodarowania gruntów rolnych. Powiększanie zasobów leśnych powinno się odbywać przy uwzględnieniu różnorodności biologicznej i lokalnego zróżnicowania krajobrazu. Mimo, że obecna lesistość powiatu ślubickiego (46%) przewyższa planowaną średnią krajową w 2020 roku (30%), widoczne są dysproporcje w procentowym udziale lasów w poszczególnych gminach.

W „Polityce leśnej państwa” bardzo duże znaczenie ma ochrona zasobów przyrodniczych lasów i zwiększanie ich powierzchni. Zwiększanie powierzchni i zawartości lasów będzie następować głównie poprzez łączenie kompleksów leśnych zwłaszcza w obszarach korytarzy ekologicznych i na obszarze wododziałów.

Intensyfikacja rolnictwa i rozwój przemysłu na terenach gmin powiatu ślubickiego może doprowadzić do wylesiania i fragmentaryzacji środowiska, dlatego duże znaczenie będzie miało przywrócenie do właściwego stanu siedlisk przyrodniczych, charakteryzujących się przekształceniem w wyniku np. nasadzeń sosny, zabiegów melioracyjnych.

Działania te są na bieżąco realizowane przez nadleśnictwa i zmierzają do poprawy rozpoznania zasobów różnorodności biologicznej w lasach, do unaturalniania składu gatunkowego drzewostanów w celu ich zbliżenia do ekosystemów naturalnych i pełnego wykorzystania możliwości siedliskowych.

Preferowane są biologiczne i mechaniczne metody ochrony lasu realizowane poprzez: zakładanie remiz, wywieszanie budek lęgowych, ochronę mrowisk, wykładanie pułapek na owady, korowanie.

Podjęmowane są różne przedsięwzięcia profilaktyczne, a w razie potrzeby zabiegi ratownicze drewna zasiedlonego przez owady. Ograniczać będzie się stosowanie środków chemicznych, głównie insektycydów, na korzyść biopreparatów, działających bardziej selektywnie.

Wszystkie lasy państwowe na terenie powiatu ślubickiego posiadają Certyfikat Dobrej Gospodarki Leśnej FSC, będący międzynarodowym potwierdzeniem, że gospodarka leśna jest prowadzona z poszanowaniem wartości ekologicznych i społecznych.

Od 1994 roku w województwie istnieje LKP Bory Lubuskie, którego podstawową funkcją jest wypracowywanie i promocja proekologicznych metod gospodarki leśnej.

W ramach tzw. "twardego projektu" Euroregionu kontynuowany będzie projekt inwestycyjny EUROLAS dotyczący ochrony przeciwpożarowej lasów przygranicznych. Projekt obejmuje zapobieganie pożarom, ich kontrolę i zwalczanie, wymianę informacji z zakresu ochrony lasów i zwalczania szkodników leśnych.

Zachowanie spójności przestrzennej obszaru województwa stanowi jeden z priorytetów *Planu zagospodarowania przestrzennego województwa lubuskiego* i odnosi się zarówno do obszarów przyrodniczych jak i gospodarczych. Jednym z działań zmierzających do zapewnienia ciągłości i przestrzennej spójności systemu obszarów leśnych w granicach województwa i sąsiadujących województw będzie zalesianie gleb nieprzydatnych rolniczo tj. gleb V i VI klasy.

Kierunki działań do 2011 roku:

- Zalesianie terenów nieprzydatnych rolniczo.
- Tworzenie spójnych kompleksów leśnych szczególnie w obszarze korytarzy ekologicznych i wododziałów.
- Lokalizacja zalesień i zadrzewień zgodnie z planami zagospodarowania przestrzennego, w tym kształtowanie granicy rolno-leśnej.
- Ochrona zieleni dolin rzecznych, terenów torfowiskowych i źródliskowych.
- Stały monitoring środowiska leśnego w celu przeciwdziałania stanom niepożądanym (pożary, choroby, szkody przemysłowe).
- Rozszerzenie usług doradczych, informacji i szkoleń dla właścicieli lasów.
- Łączenie kompleksów leśnych, zwłaszcza w obszarze korytarzy ekologicznych i na obszarach wododziałów.
- Poprawa rozpoznania zasobów różnorodności biologicznej w lasach.
- Prowadzenie zalesiania terenów nieprzydatnych rolniczo równoległe z działaniami prowadzącymi do zróżnicowania struktury gatunkowej lasów.
- Racjonalne przeznaczanie obszarów leśnych na cele nieleśne.
- Stały monitoring środowiska leśnego w celu przeciwdziałania stanom niepożądanym (pożary, choroby, szkodniki).
- Zapewnienie lasom i zadrzewieniom właściwego znaczenia w planowaniu przestrzennym, w tym kształtowaniu granicy rolno-leśnej i ochronie krajobrazu.
- Opracowanie i wdrażanie Regionalnego Programu Operacyjnego Polityki Leśnej Państwa.
- Odnowa zieleni dolin rzecznych, w tym ochrona lasów łągowych.

3.2.3 Ochrona gleb

Na obszarze powiatu ślubickiego występują trzy główne typy gleb, gleby brunatne, a zwłaszcza gleby brunatne wylugowane (w gminie Ośno Lubuskie gleby te obejmują prawie 80% areалу użytków rolnych), gleby typu bielcowych, głównie pseudobielcowe, (dominują zatem w gminie Cybinka), mady rzeczne związane są z dolinami rzecznyymi.

W waloryzacji przestrzeni rolniczej IUNG - Puławy wszystkie gminy ocenione zostały na poniżej 60 punktów (przy średniej krajowej 66,6 pkt), np. gmina Ślubice, która wyróżnia się stosunkowo dużym udziałem gleb urodzajnych (i to w skali całego województwa) oceniona została na 59,4 pkt.

Problemy i zagrożenia

Jako główne zagrożenie dla gleb uznano:

- sąsiedztwo składowisk odpadów komunalnych nie spełniających wymogów ochrony środowiska tzw. „dzikich wysypisk”;
- odkrywkowe wydobywanie surowców mineralnych;
- zanieczyszczenie gleb wzdłuż odcinków dróg o dużym natężeniu ruchu (droga krajowa nr 2, drogi wojewódzkie);
- erozja gleb na terenach pojeziernych o urozmaiconej rzeźbie terenu;
- rozdrabnianie użytków rolnych;
- zanieczyszczenie gleb wynikające z rolnictwa.

Cel ekologiczny do 2011 roku

Ochrona i właściwe wykorzystanie gleb powiatu ślubickiego.

Strategia realizacji celu

Racjonalne wykorzystanie zasobów gleb, zwłaszcza w ujęciu długookresowym powinno polegać na: zagospodarowaniu gleb w sposób odpowiadający ich walorom przyrodniczym i klasie bonitacyjnej, dostosowaniu formy zagospodarowania oraz kierunków i intensywności produkcji do naturalnego potencjału gleb.

Wg art. 109 ust. 2 Prawa Ochrony Środowiska w zakresie obowiązków Starosty leży prowadzenie okresowych badań jakości gleby i ziemi. Natomiast zakres i sposób prowadzenia tych badań może określić Minister właściwy ds. środowiska w drodze rozporządzenia.

Starosta prowadzi również corocznie aktualizowany rejestr zawierający informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenia standardów jakości gleby lub ziemi, z wyszczególnieniem obszarów, na których obowiązek rekultywacji obciąża Starostę (Art. 110 POS). Zadaniem powiatowego POŚ jest określenie kolejności realizowania przez starostę zadań w zakresie rekultywacji powierzchni ziemi (art.111).

Na terenie powiatu ślubickiego obszarami wymagającymi rekultywacji będą przede wszystkim nielegalnie funkcjonujące składowiska odpadów komunalnych.

Ochrona gleb będzie również uwzględniała racjonalne zużycie nawozów sztucznych i środków ochrony roślin, preferowanie nawozów naturalnych, np. obornika. Szczególne znaczenie ma to w przypadku gleb okresowo lub stale podmokłych, charakteryzujących się odczynem kwaśnym i bardzo kwaśnym. Ponadto stosowanie przez rolników i ogrodników nawozów syntetycznych i mineralnych, odchodów zwierząt z ferm (np. gnojowicy), nieodpowiednich dawek osadów ściekowych i kompostów naturalnych może znacznie nasilać procesy degradacji gleb.

Kierunkiem korzystnym będzie zmiana metod produkcji w gospodarstwach w kierunku rolnictwa ekologicznego (cel uwzględniony w Strategii...powiatu ślubickiego), na którego produkty będzie większy popyt zarówno w sąsiadujących regionach Polski jak i UE.

Degradacja pokrywy glebowej powoduje również odkrywkowa eksploatacja kopalni.

Istotnym kierunkiem działań będzie wdrażanie Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej (KDPR) oraz intensyfikacja edukacji ekologicznej rolników, mająca na celu uświadomienie konsekwencji nieprawidłowej gospodarki rolnej i wskazanie właściwych rozwiązań.

Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa spowoduje, że coraz silniej popierane będzie rolnictwo ekologiczne, które pozwala na zachowanie w krajobrazie naturalnych i półnaturalnych układów ekologicznych, co jest szczególnie istotne na obszarach o cennych walorach przyrodniczych i w ich bezpośrednim sąsiedztwie. Rolnictwo ekologiczne, zwłaszcza połączone z turystyką stanie się szansą dla rolników indywidualnych.

Kierunki działań do 2011 roku

- Racjonalne zużycie środków ochrony roślin i nawozów.
- Ochrona gleb przed degradacją i rekultywacja gleb zdegradowanych.
- Ochrona gleb przed negatywnym wpływem transportu i infrastruktury transportowej.
- Wdrażanie zasad Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych.
- Właściwa polityka zalesiania gruntów nieprzydatnych rolniczo (klasa VI).
- Wspieranie i promowanie rolnictwa ekologicznego.
- Właściwe utrzymanie i odbudowa urządzeń melioracyjnych.
- Podejmowanie zabiegów agroekologicznych w celu ograniczenia erozji wietrznej i wodnej.

3.2.4 Zasoby kopalin

Obszar powiatu położony jest w regionie niezbyt zasobnym w użyteczne kopaliny, jeśli nie liczyć kruszyw budowlanych.

Problemy i zagrożenia

- przekształcanie litosfery na skutek powierzchniowej eksploatacji surowców;
- obecność „dzikich” obiektów eksploatacji surowców mineralnych.

Cel ekologiczny do 2011 roku

Racjonalne wykorzystanie zasobów surowców powiatu ślubickiego oraz zagospodarowanie terenów poeksploatacyjnych.

Strategia realizacji celu

Ochrona zasobów kopalin na terenie powiatu ślubickiego obejmuje złoża udokumentowane i obszary perspektywiczne. Ochrona złóż i obszarów perspektywicznych będzie polegała na ujęciu tych obszarów w planach zagospodarowania przestrzennego i gminnych studiach uwarunkowań w postaci zapisów uniemożliwiających zagospodarowanie tych terenów w sposób trwały, wykluczający potencjalną eksploatację surowców.

Eksploatacja surowców mineralnych powinna przebiegać na obszarach objętych wydobywaniem. Podejmowanie wydobywania na nowych obszarach będzie tylko w sytuacjach uzasadnionych względami ekonomicznymi i ekologicznymi.

W świetle ochrony powierzchni ziemi istotne znaczenie ma objęcie rewaloryzacją obszarów przekształconych eksploatacją kruszyw, w tym również eksploatacją „dziką” na cele budowlane przez mieszkańców powiatu. W tym celu konieczna będzie inwentaryzacja „dzikich” obiektów eksploatacji surowców mineralnych i opracowanie programu ich likwidacji.

Według ustawy Prawo ochrony środowiska, obowiązek sukcesywnego prowadzenia rekultywacji terenów poeksploatacyjnych oraz przywracania do właściwego stanu innych elementów przyrodniczych spoczywa na podejmującym eksploatację złoża.

Kierunki działań do 2011 roku

- Rekultywacja nielegalnych wyrobisk i zapobieganie ich powstawaniu.
- Rekultywacja terenów poeksploatacyjnych.
- Uwzględnienie w planach zagospodarowanie przestrzennego wszystkich znanych złóż w granicach ich udokumentowania wraz z zapisami o ochronie ich obszarów przed trwałym zainwestowaniem.

3.3 **Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego**

3.3.1 **Kształtowanie stosunków wodnych i ochrona przed powodzią**

Zaopatrzenie w wodę

Dla zaopatrzenia ludności powiatu słubickiego w wodę pitno-gospodarczą wykorzystywane są wyłącznie czwartorzędowe zasoby wód podziemnych. Na obszarze tym istnieją ujęcia wód podziemnych ze studniami wierconymi o sumarycznych zasobach dyspozycyjnych 51 640 m³/d, ponad 3-krotnie przekraczających sumaryczne zapotrzebowanie ludności na wodę pitno-gospodarczą (15 481 m³/d).

Ujmowane wody podziemne charakteryzują się podwyższoną zawartością żelaza i manganu. W związku z tym procesy ich uzdatniania obejmują głównie odżelazienie i odmanganianie. Jakość wody uzdatnionej jest na ogół zadowalająca, z wyjątkiem przekroczeń normatywnych zawartości azotanów na niektórych obszarach nadodrzańskich (rejon Górzycy).

Spośród zinwentaryzowanych systemów zaopatrzenia szczególnie niekorzystna sytuacja jest w Rzepinie, gdzie stwierdzono przekroczenie 5 parametrów.

Tab. 23. Najważniejsze wodociągi w powiecie słubickim nie spełniające wymagań Dyrektywy 98/83/EC w zakresie stacji uzdatniania wody oraz w zakresie poprawy stanu przewodów sieci wodociągowej.

Lp.	Wodociąg określony nazwą miejscowości	Obsługiwane miejscowości	Sprzedaż wody, 2001 r. m ³ /rok	Liczba mieszkańców objęte zasięgiem wodociągu / % mieszkańców korzystających z sieci wodociąg.	Ilość parametrów jakości wody uzdatnionej, nie spełniających obecnie wymagań Dyrektywy 98/83/EC	
					Bezpośrednio po stacji uzdatniania	U odbiorców wody
1.	Rzepin	Rzepin	170 000	5 110 / 84%	5 (mętność, barwa, żelazo, mangan, inne)	5 (mętność, barwa, żelazo, mangan, inne)

Stopień zwodociągowania miast na rozpatrywanym obszarze przekracza - na ogół - stopień ich skanalizowania i waha się od 81 % w Cybince do niemal 100 % w Ośnie Lubuskim i Górzycy. Przeciętnie 89 % całej ludności gmin korzysta ze zbiorczych systemów wodociągowych.

Infrastruktura ochrony wód

Poszczególne miejscowości powiatu są w różnym stopniu wyposażone w infrastrukturę, która służy do gromadzenia i odprowadzania ścieków. Szczegółowo zaprezentowano ją w załączniku do niniejszego opracowania.

Przeciętny stopień skanalizowania miast wynosi 80% (tylko w m. Cybinka wynosi on zaledwie 16%) i znacznie przekracza odpowiedni wskaźnik dla obszarów wiejskich (8,6%).

Stan istniejącej sieci kanalizacyjnej w miastach tego obszaru, z wyjątkiem miasta Słubice, o sieci bardzo nieszczelnej, jest zadowalający. W przeważającej liczbie miast systemy kanalizacyjne są typu rozdzielczego, z wyjątkiem ogólnospławnego w Ługach Górzycy (wieś) oraz mieszanego w Górzycy i Czarnowie (wieś).

Na obszarze objętym opracowaniem istnieje 9 oczyszczalni, w tym oczyszczalnie mechaniczno-biologiczne z pogłębionym usuwaniem biogenów oraz oczyszczalnie mechaniczno-biologiczne z osadem czynnym. Sumaryczna przepustowość nominalna oczyszczalni znacznie przekracza aktualną ilość dopływających ścieków, co świadczy o istnieniu znacznych 50 %-owych rezerw w tym zakresie. Oczyszczalnie te posiadają na ogół bardzo dobry (większość obiektów nowych lub po niedawnej modernizacji i rozbudowie), lub dobry stan techniczny oraz zapewniają wymagane efektywności oczyszczania ścieków.

Stosunki wodne i ochrona przed powodzią

Duży wpływ na kształtowanie stosunków wodnych mają powodzie. Wezbrania na Odrze i jej dopływach mają źródła poza granicami powiatu. Powodzie letnie na lubuskim odcinku Odry i jej nizinnych dopływach mają przebieg powolny i długotrwały. Wezbrania o charakterze zbliżonym do podgórskich występują na południu województwa lubuskiego na rzekach: Bóbr, Kwisa, Nysa Łużycka oraz ich podgórskich dopływach. Fale powodziowe zależą w dużym stopniu od gospodarki wodnej na zbiornikach zaporowych w Sudetach, poza granicami niniejszego opracowania.

Brak terenów retencyjnych i zmodernizowane obwałowania w obszarze lewobrzeżnej części zlewni tych rzek, leżącym po stronie niemieckiej, sprawiają, że przechodzące wezbrania granicznymi odcinkami tych rzek zagrażają znacznym terenom powiatu.

System biernej ochrony przeciwpowodziowej (utrzymywany z budżetu Państwa) w powiecie tworzą wały przeciwpowodziowe (urządzenia te utrzymuje Lubuski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych).

System czynnej ochrony przeciwpowodziowej stanowią komitety przeciwpowodziowe: powiatowe i gminne.

Problemy i zagrożenia

W zakresie ochrony wód najistotniejsze problemy stwarza:

- nieuporządkowana gospodarka ściekowa w gospodarstwach rolnych, obiektach turystycznych i innych,
- niski stopień skanalizowania gmin wiejskich powiatu,
- migracja zanieczyszczeń do wód podziemnych,
- zanieczyszczenia obszarowe,
- eutrofizacja wód,
- zagrożenia powodzią.

Cele ekologiczne do 2011 roku

- 1. Zapewnienie wszystkim mieszkańcom powiatu odpowiedniej jakości wody do picia.***
- 2. Ochrona jakości wód powierzchniowych i podziemnych, szczególnie płytko zalegających zbiorników czwartorzędowych.***
- 3. Ochrona przed powodzią.***

Strategia realizacji celu

Zaopatrzenie w wodę

Zasady zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków określa ustawa z dnia 7 czerwca 2001 (Dz.U. Nr 72, poz. 747 z późniejszymi zmianami). Na mocy tej ustawy Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 19 listopada 2002 roku (Dz.U. 02.203,1718) określa wymagania dotyczące jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. W krajach Unii Europejskiej wymagania dotyczące jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi ustalone są w Dyrektywie 98/83/EC z 1998 roku. W gminach powiatu podobnie jak na terenie całego województwa lubuskiego występuje problem racjonalizacji wykorzystywania zasobów wody, co powoduje konieczność rozważenia możliwości rezygnacji z części istniejących ujęć i tworzenia układów wodociągowych obejmujących cały obszar gminy. Istotnym aspektem tego problemu jest konieczność modernizacji stacji uzdatniania wody w szczególności w gminie Górzycy i Rzepin. Wskazane jest zintensyfikowanie działań przedsiębiorstw wodociągowych ukierunkowanych na zmniejszenie strat wody w systemach przesyłowych.

Kierunki działań do 2011 roku:

- Rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej.
- Modernizacja i rozbudowa ujęć wody i sieci wodociągowej.
- Modernizacja ujęć wody oraz modernizacja i rozbudowa stacji uzdatniania wody w celu dostosowania jakości wody pitnej do standardów unijnych.
- Likwidacja nieczynnych ujęć wody.

Gospodarka ściekowa

Sektor komunalny

Zgodnie z Wojewódzkim Programem Ochrony Środowiska, w perspektywie do 2011 roku realizacja - przedsięwzięć z zakresu porządkowania gospodarki ściekowej na terenie powiatu ślubickiego powinna mieć następująca kolejność:

I kolejność:

- uporządkowanie gospodarki ściekowej w aglomeracjach o RLM ponad 100 000

II kolejność:

- porządkowanie gospodarki ściekowej w aglomeracjach o RLM od 15 000 do 100 000

III kolejność:

- porządkowanie gospodarki ściekowej w aglomeracjach o RLM od 2000 do 15 000
- porządkowanie gospodarki ściekowej w aglomeracjach o RLM poniżej 2 000 (ze względu na specyfikę obszaru województwa lubuskiego)

Z zadań uznanych za priorytetowe w skali województwa, na terenie powiatu ślubickiego realizowane będą:

- Ochrona zlewni jezior.
- Poprawa gospodarki wodno-ściekowej, zwłaszcza na obszarach wiejskich.
- Ograniczanie zanieczyszczeń obszarowych.

Dla pełnej realizacji wyznaczonych celów koniecznym jest opracowanie aktualnej koncepcji gospodarki wodno-ściekowej w gminach wiejskich powiatu, zawierającej działania w zakresie porządkowania gospodarki ściekowej.

Strategia w zakresie gospodarki ściekowej obejmuje następujące zadania: budowę nowych systemów kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków, modernizację istniejących oczyszczalni ścieków w celu spełnienia wymagań obowiązującego prawa i dyrektyw UE, optymalizację wykorzystania istniejących oczyszczalni ścieków, budowę oczyszczalni przydomowych i osiedlowych, sukcesywną realizację sieci kanalizacji deszczowej wraz z urządzeniami podczyszczającymi.

W perspektywie do 2011 roku planuje się rozbudowę sieci kanalizacyjnej w celu pełnego wykorzystania istniejącego potencjału oczyszczalni. Na terenach gdzie nieekonomiczne jest budowanie sieci kanalizacyjnej, planuje się budowę małych oczyszczalni osiedlowych oraz przydomowych, lub pozostanie przy dobrze funkcjonujących, szczelnych dołach chłonnych. Szczególnie dotyczy to terenów o silnie rozproszonym osadnictwie i urozmaiconej morfologii południowej części powiatu.

Kierunki działań do 2011 roku:

- Budowa, rozbudowa i systematyczna modernizacja sieci kanalizacyjnej.
- Budowa systemu oczyszczania ścieków deszczowych.
- Budowa i modernizacja gminnych oczyszczalni ścieków.
- Optymalizacja wykorzystania istniejących oczyszczalni ścieków.
- Budowa oczyszczalni przydomowych w miejscach wskazanych w koncepcji gospodarki wodno-ściekowej.
- Likwidacja nieszczelnych zbiorników bezodpływowych stanowiących potencjalne źródło zanieczyszczeń wód podziemnych.

- Ochrona zasobów wód podziemnych.
- Ochrona wód w zlewniach jezior.
- Inwestycje w dziedzinie utylizacji ścieków na obszarach wiejskich nieposiadających oczyszczalni ścieków.
- Rozwiązanie gospodarki wodno-ściekowej terenów rekreacyjnych wzdłuż jezior.
- Ustanowienie stref ochronnych ujęć zbiorowego zaopatrzenia w wodę.
- Podejmowanie działań ograniczających wpływ zanieczyszczeń obszarowych na zasoby wodne.

Rolnictwo

Istotnym zagadnieniem jest ochrona zasobów wodnych z tytułu działalności rolniczej. W wyniku przemian w rolnictwie prowadzących do wzrostu intensywności i koncentracji produkcji rolnej może nastąpić wzrost zanieczyszczeń środowiska z tytułu rolnictwa. Głównie chodzi tu o przenikanie do wód gruntowych związków azotu i fosforu (powodujące eutrofizację wód powierzchniowych) oraz pozostałości po chemicznych środkach ochrony roślin.

Zanieczyszczenia te mają również wpływ na jakość wód powierzchniowych. Podstawowe źródła zanieczyszczeń punktowych i obszarowych z tytułu rolnictwa to:

- niewłaściwie przechowywane nawozy mineralne i organiczne,
- pestycydy,
- ścieki z pochodzące z hodowli,
- ścieki bytowe z gospodarstw domowych.

Na terenach występowania gleb lokalnie podmokłych i uwilgoconych o odczynie kwaśnym w wyniku stosowania nawozów fizjologicznie kwaśnych, nawozów naturalnych zatykających pory glebowe (np. gnojowicy), wzrasta ilość ruchomych związków żelaza i manganu, które z wód gruntowych migrują do wód głębinowych.

Działaniem redukującym wpływ rolnictwa na jakość zasobów wodnych jest jego ekologizacja między innymi poprzez realizację programów rolno-środowiskowych. Ważnym kierunkiem będzie odtwarzanie, tam gdzie to możliwe zabudowy biologicznej stref brzegowych cieków, co poprawi zdolność do samooczyszczania małych cieków oraz ograniczy spływ zanieczyszczeń powierzchniowych z terenów rolniczych. Istotnym zagadnieniem, w perspektywie wejścia Polski do UE jest intensywna edukacja rolników, grup producenckich, przedstawicieli samorządów i administracji, szczególnie w zakresie wdrażania Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych.

Kierunki działań do 2011 roku:

- Ograniczanie wpływu zanieczyszczeń z rolnictwa na jakość wód;
- Ochrona wód przed eutrofizacją.

Stosunki wodne i ochrona przed powodzią

Wg PEP, gospodarowanie, planowanie i sterowanie zasobami wodnymi prowadzi się w granicach dorzeczy, zlewni rzecznych i jeziornych na podstawie warunków korzystania z wód dorzecza, które uwzględniają również problematykę ochrony przeciwpowodziowej.

Główny kierunek działań w powiecie ślubickim wynika z żądań realizowanych w województwie lubuskim. Jest to opracowanie planów gospodarowania wodą w zlewniach. Do końca 2004 roku dyrektorzy RZGW zobowiązani są do sporządzenia analiz stanów zasobów wodnych w regionach wodnych oraz ekonomicznego gospodarowania wodami w regionach wodnych.

W zakresie ochrony przed powodzią: budowa, odbudowa i właściwe utrzymanie rzek, kanałów, wałów przeciwpowodziowych, stacji pomp melioracyjnych i budowli hydrotechnicznych należy do zadań Państwa. Środki na ten cel zabezpiecza Wojewoda Lubuski, a realizację przedmiotowych żądań wykonuje LZMiUW.

W świetle oceny dotychczasowych szkód powodziowych i uwarunkowań miejscowych, niezbędnym jest uszczegółowienie granic obszarów wyłączanych spod zabudowy w gminach

Pasma Odry, z uwzględnieniem zabezpieczeń technicznych i ekologicznych, a następnie wprowadzenie ich do ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin.

Najważniejsze obszary zagrożenia powodziowego zostały wyznaczone przez zasięg powodzi z 1997 r., bądź przez zasięg wody stuletniej i są zlokalizowane w dolinach Odry. Zjawiska powodziowe mogą występować również na mniejszych rzekach, ale ich potencjalny zasięg sprowadza je do rangi problemów lokalnych.

W zasięgu zagrożenia powodziowego wyróżniono obszary międzywałami nie chronione wałami przed zalewem. Przewiduje się na nich prace odnowy i modernizacji regulacji koryta, przywracanie użytków zielonych, wycinanie lasów i zarośli łągowych, odnawianie i konserwację systemów melioracyjnych, budowę mostów o odpowiednich parametrach, a także likwidację niektórych odcinków starych obwałowań i zastąpienie ich nowymi o zmienionej lokalizacji, odbudowę wałów zniszczonych i modernizację istniejących.

Kształtowanie systemu ochrony przeciwpowodziowej nie jest jeszcze procesem zakończonym. Występuje możliwość jego korygowania w szczegółach dotyczących poszczególnych jego elementów. Proces ten postępuje w koordynacji międzyregionalnej i międzynarodowej. Większość jego elementów powinna zostać zrealizowana w ramach rządowego "Programu dla Odry 2006". "Studium zagospodarowania przestrzennego Pasma Odry w województwie lubuskim" sprecyzowało zalecenia do realizacji w planach zagospodarowania przestrzennego poszczególnych gmin.

Na liście inwestycji do finansowania z Funduszu Spójności znajduje się przedsięwzięcie pt. "Ochrona od powodzi miasta Słubice". Za jego realizację odpowiedzialny jest RZGW Szczecin. Koszty przedsięwzięcia oszacowano na kwotę 12,17 mln Euro, w tym środki Funduszu Spójności - 7,91 mln Euro. Przedsięwzięcie to jest jednym z dziewięciu przedsięwzięć realizowanych w ramach Programu "Odra 2006".

Kierunki działań do 2011 roku:

- Ujęcie w planach zagospodarowania przestrzennego terenów zalewowych.
- Naprawa, odbudowa i modernizacja urządzeń melioracji wodnych oraz urządzeń ochrony przeciwpowodziowej, poprawa stabilności obwałowań na odcinkach wysokiego ryzyka.
- Zwiększenie przepustowości sekcji mostowych obwałowań.
- Przebudowa istniejących polderów i wykonanie nowych.
- Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni poprzez małą retencję zbiornikową, zalesienia, właściwe zabiegi agrotechniczne i melioracyjne.
- Wdrażanie Programu "Odra 2006".

3.3.2 Powietrze atmosferyczne

Województwo lubuskie, w tym powiat słubicki należy do najczystszych rejonów w Polsce. W 2001 r. z uwagi na emisje zanieczyszczeń gazowych woj. lubuskie znalazło się na 14 miejscu, z uwagi na zanieczyszczenia pyłowe - na 13 miejscu. Rozkład przestrzenny emisji zanieczyszczeń na terenie województwa jest zróżnicowany, przy czym obszar opracowania korzystnie się wyróżnia jako obszar o znacznie mniejszym udziale w sumie emisji zanieczyszczeniu niż pozostała części województwa.

Cel średniookresowy do 2011 roku

- 1. Systematyczna poprawa jakości powietrza na obszarach miejskich powiatu.**
- 2. Utrzymanie jakości powietrza na obecnym poziomie na terenach niezurbanizowanych.**

Powyższy cel jest zgodny z celem zdefiniowanym w dokumencie "Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 - 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 -2010" (poprawa stanu zanieczyszczenia powietrza oraz uzyskanie norm emisyjnych, wymaganych przez przepisy Unii Europejskiej) oraz z zadaniami określonymi w "Strategii rozwoju województwa lubuskiego" w ramach osi strategii. Efektywne wykorzystanie zasobów środowiska - zadanie: dalsze ograniczenie zanieczyszczeń powietrza i wdrożenie europejskich norm ochrony środowiska.

Strategia realizacji celu

Emisja ze źródeł komunikacyjnych

Strategia rozwoju powiatu słubickiego jako niezbędny cel określa działania zmierzające do stworzenia nowoczesnych układów komunikacyjnych z jednoczesną poprawą stanu istniejących dróg.

Najbardziej problemowym obszarem ze względu na duży wpływ emisji komunikacyjnej na stężenie zanieczyszczeń powietrza jest teren miasta Słubic.

Mimo, że powiat słubicki należy do strefy A (strefa jakości powietrza), poza samymi Słubicami biorąc pod uwagę systematyczny rozwój komunikacji i wzrost liczby pojazdów należy podjąć działania z zakresu:

- zwiększania udziału transportu zbiorowego w całkowitych przewozach pasażerskich,
- poprawy stanu nawierzchni dróg powiatowych i gminnych,
- wprowadzenie sprawnego systemu sterowania ruchem ulicznym.

Ważnym czynnikiem zmniejszającym negatywne oddziaływanie transportu na środowisko jest poprawa stanu technicznego pojazdów i stosowanie benzyny bezołowiowej (do 2005 roku zostanie wycofana z użytkowania benzyna ołowiowa oraz dostosowanie wymagań dotyczących benzyn i oleju napędowego do norm europejskich).

Istotne znaczenie ze względu na duży udział terenów rekreacyjnych i turystycznych na terenie powiatu oraz duży udział turystów weekendowych ma: budowa parkingów, podnoszenie standardów technicznych tras rowerowych, budowa nowych tras i wprowadzanie systemu przewozów kombinowanych.

Kierunki działań:

- Minimalizacja ruchu tranzytowego w centrum miast,
- Bieżąca modernizacja dróg powiatowych i gminnych,
- Wykorzystanie linii kolejowych dla autobusów szynowych,
- Wsparcie budowy infrastruktury rowerowej; budowa nowych tras rowerowych i modernizacja istniejących, w tym wyłączenie tras rowerowych poza pasy dróg samochodowych, budowa parkingów dla rowerów, itp.
- Modernizacja taboru komunikacji autobusowej, wymiana pojazdów na bardziej „ekologiczne”.

Emisja niska

Głównym kierunkiem działań zogniskowanych na zmniejszeniu emisji niskiej w miastach i gminach powiatu będzie: zwiększanie sprawności urządzeń wykorzystujących węgiel, większe wykorzystanie energii odnawialnej i niekonwencjonalnej, wspieranie ekologicznych inwestycji grzewczych oraz termorenowacja budynków użyteczności publicznej i mieszkalnej. Kierunki te

pokrywają się z zapisami w Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu i poszczególnych gmin. Rozwój gazyfikacji na terenie powiatu słuwickiego stworzy potencjalne możliwości wykorzystania gazu ziemnego do celów ogrzewania pomieszczeń. Dla zapewnienia, zgodnie z ustawą Prawo energetyczne, właściwych warunków realizacji zaopatrzenia w ciepło, gminy są zobowiązane do opracowania projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe. Dlatego też istotnym zadaniem jest przygotowanie oraz dalsza realizacja Programów zaopatrzenia w ciepło i energię elektryczną. Obecnie takie projekty są opracowane dla Słubic.

Kierunki działań:

- Wdrażanie programów ucieplnienia miasta Słubic i przyłączenie do sieci c.o. nowych odbiorców.
- Wprowadzanie ekologicznych nośników energii, w tym wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii.
- Zastępowanie węgla bardziej ekologicznymi nośnikami energii oraz stosowanie materiałów energooszczędnych w budownictwie.
- Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych.
- Preferowanie wprowadzania w budownictwie materiałów energooszczędnych.

Emisja przemysłowa

W prawie wspólnotowym wymagania dotyczące jakości urządzeń ochronnych powiązane są ściśle z problematyką dopuszczalnej emisji – emisja jest dopuszczalna, gdy nie można jej zlikwidować lub ograniczyć mimo zastosowania najlepszej dostępnej techniki (BAT / Best Available Techniques). Istotne będzie także podejmowanie przez przedsiębiorstwa dobrowolnych działań na rzecz ochrony środowiska, w tym redukcji emisji przemysłowej poprzez upowszechnienie systemów zarządzania środowiskowego zgodnych z międzynarodowymi normami.

Oprócz działań prewencyjnych, będących działaniami priorytetowymi w zakresie ochrony powietrza, będą podejmowane, zwłaszcza w perspektywie krótkoterminowej, działania likwidujące efekty „końca rury”.

Kierunki działań:

- Wprowadzanie systemów zarządzania środowiskiem ISO 14 000 oraz dobrowolnych działań nienormatywnych (np. czystsza produkcja) w zakładach przemysłowych.
- Wdrażanie nowoczesnych technologii, przyjaznych środowisku (BAT).
- Instalowanie urządzeń do redukcji zanieczyszczeń powstałych w procesach technologicznych oraz poprawa sprawności funkcjonujących urządzeń.
- Systematyczna kontrola zakładów przemysłowych.

3.3.3 Hałas i pola elektromagnetyczne

3.3.3.1 Hałas

Głównym źródłem hałasu w powiecie słuwickim jest ruch komunikacyjny. Na obszarze opracowania nie występują obiekty, które stanowiłyby poważne źródło uciążliwej emisji hałasu przemysłowego.

Cel ekologiczny do 2011 roku

Zmniejszenie uciążliwości hałasu komunikacyjnego ze szczególnym uwzględnieniem obszarów zurbanizowanych.

Strategia realizacji celu.

Najważniejszym celem w zakresie ochrony środowiska przed hałasem jest zmniejszenie skali narażenia mieszkańców na ponadnormatywny poziom hałasu, co przede wszystkim dotyczy hałasu emitowanego przez środki transportu.

Zadania pozainwestycyjne w dziedzinie ochrony przed hałasem obejmują sporządzanie programów ochrony przed hałasem (zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska).

Za przygotowanie map akustycznych i programów naprawczych dla aglomeracji odpowiedzialni są prezydenci miast, natomiast za opracowanie map akustycznych i programów naprawczych dla obszarów położonych wzdłuż głównych dróg, linii kolejowych i lotnisk odpowiedzialny jest Wojewoda (termin: 2007 r.).

W powiecie ślubickim przekroczenia norm hałasu dotyczą obszarów położonych wzdłuż trasy A 2, szczególnie miasta Ślubic. Wg art. 117 POŚ powiatowy program ochrony środowiska może wskazać obszary tych miast jako tereny, dla których dokonana będzie ocena stanu akustycznego środowiska. Ponadto działaniami zmniejszającymi zagrożenie hałasem jest budowa ekranów akustycznych (pomocne w tym względzie będą wytyczne, co do sporządzania programów operacyjnych w zakresie budowy ekranów akustycznych, które będą opracowane pod nadzorem Ministerstwa Środowiska – termin realizacji: 2006) oraz wymiana okien na dźwiękoszczelne w najbardziej niewaligicznych punktach (zwłaszcza w zwartej zabudowie miejskiej). Problem zagrożenia emisją hałasu należy integrować z aspektami planowania przestrzennego w opracowywaniu lub wprowadzaniu zmian do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Kierunki działań:

- Monitoring hałasu drogowego w wyznaczonych punktach pomiarowych.
- Opracowanie map akustycznych i programów naprawczych dla obszarów położonych wzdłuż głównych dróg i linii kolejowych.
- Wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów poświęconych ochronie przed hałasem z wyznaczeniem obszarów ograniczonego użytkowania wokół głównych dróg i linii kolejowych tam, gdzie przekroczony jest równoważny poziom hałasu w porze nocnej 55 dB.
- Kontrola emisji hałasu do środowiska z obiektów działalności gospodarczej.

3.3.3.2 Pola elektromagnetyczne

W powiecie ślubickim nie prowadzono badań dotyczących oddziaływania pól elektromagnetycznych. Pola elektromagnetyczne, na które są bezpośrednio narażone organizmy żywe, wg obecnego stanu wiedzy są czynnikiem o znikomej szkodliwości. Potencjalnym źródłem pól elektromagnetycznych w powiecie są: linie i stacje elektroenergetyczne, stacje telefonii komórkowej i transformatory.

Cel ekologiczny do 2011 roku

Kontrola źródeł emisji promieniowania elektromagnetycznego

W dziedzinie ochrony przed polami elektromagnetycznymi za najistotniejsze należy uznać zapisy w Dziale VI ustawy Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001 roku (Ochrona przed polami elektromagnetycznymi).

Polskę czeka szereg prac w zakresie wprowadzenia unormowań w dziedzinie ochrony przed polami elektromagnetycznymi, zorganizowanie jednostki referencyjnej (wraz z laboratorium pomiarów pól elektromagnetycznych w środowisku), która będzie zapleczem naukowym i merytorycznym dla organów administracji, w tym inspekcji ochrony środowiska, które to organy mają realizować zadania zgodnie z zapisami ustawy prawo ochrony środowiska.

W najbliższych latach podstawowym działaniem będzie prowadzenie badań, które pozwolą na ocenę skali zagrożenia polami elektromagnetycznymi. Ponadto, jednym z ważnych zadań służących realizacji celu będzie wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów poświęconych ochronie przed polami (II Polityka Ekologiczna Państwa) z wyznaczeniem stref ograniczonego użytkowania m.in. wokół urządzeń elektroenergetycznych, radiokomunikacyjnych i radiolokacyjnych, gdzie jest rejestrowane przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych. W przypadku nowych urządzeń istotna będzie niskokonfliktowa lokalizacja.

Kierunki działań:

- Prowadzenie badań pól elektromagnetycznych.
- Uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego zagadnienia pól elektromagnetycznych.

3.3.4 Awarye przemysłowe

Cel ekologiczny do 2011 roku

Zmniejszanie zagrożenia dla mieszkańców i środowiska z powodu awarii przemysłowych i transportu materiałów niebezpiecznych.

Strategia realizacji celu

Aktualne zasady zapobiegania i przeciwdziałania poważnym awariom przemysłowym określa ustawa Prawo ochrony środowiska z dn. 27 kwietnia 2001 roku.

Obowiązki związane z awariami przemysłowymi spoczywają głównie na prowadzącym zakład o zwiększonym ryzyku lub o dużym ryzyku wystąpienia awarii oraz na organach Państwowej Straży Pożarnej, a także wojewodzie. Szczegółowy opis tych obowiązków podaje ustawa prawo ochrony środowiska. Potencjalne zagrożenie dla środowiska stwarza transport materiałów niebezpiecznych drogą krajową nr 2. Środki transportu tych materiałów powinny być przystosowane do bezpiecznego załadunku, przeładunku i rozładunku materiałów, a trasy przewozów powinny zapewniać bezpieczeństwo dla mieszkańców i środowiska. Najbardziej istotnym działaniem będzie kreowanie właściwych zachowań mieszkańców w przypadku wystąpienia awarii, poprzez systematyczną edukację i informację.

Priorytetowym działaniem przewidzianym w Wojewódzkim Programie Ochrony Środowiska jest przeciwdziałanie potencjalnego zagrożenia środowiska z tytułu transportu materiałów niebezpiecznych.

Kierunki działań

- Wykreowanie właściwych zachowań społeczeństwa w sytuacji wystąpienia zagrożeń środowiska z tytułu awarii przemysłowych i transportu materiałów niebezpiecznych.

3.4 Zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii

3.4.1 Wodochłonność i energochłonność gospodarki

W terminie do 2004 roku, wskaźniki zużycia wody, materiałochłonności i energochłonności, zostaną wprowadzone do systemu statystyki publicznej i zostanie określony zakres i sposób wykorzystania tych wskaźników w regionalnych i lokalnych programach ochrony środowiska. Z tego też powodu wskaźniki dotyczące wodochłonności, materiałochłonności i energochłonności zostaną wprowadzone do programu ochrony środowiska województwa lubuskiego podczas pierwszej weryfikacji niniejszego dokumentu (tj. pod koniec 2004 roku).

Cel średniookresowy do 2011 roku

Racjonalizacja zużycia wody i energii

Kierunki działań do 2011 roku

Zmniejszenie zużycia wszelakich surowców i nośników energii jest najbardziej racjonalnym podejściem w dziedzinie poprawy opłacalności wytwórczości. Niejako efektem ubocznym jest zmniejszenie presji na środowisko, a co za tym idzie ograniczenie wnoszonych opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska.

Realizacja powyższego celu ekologicznego zależy przede wszystkim od działań podejmowanych przez przemysł i energetykę zawodową, a także przez sferę komunalną.

Na poziomie zakładu przemysłowego podstawowe znaczenie mają systemy pozwoleń zintegrowanych i w ich ramach najlepsze dostępne techniki (BAT). Znaczącą rolę odgrywa skuteczne zarządzanie środowiskiem w przemyśle (wdrażanie norm ISO 14 000, EMAS).

Działania na rzecz wprowadzenia wskaźników zużycia wody, materiałochłonności i energochłonności do pozwoleń zintegrowanych dla najbardziej wodochłonnych / materiałochłonnych / energochłonnych dziedzin produkcji, a także działalność Krajowego Centrum Najlepszych Dostępnych Technik (BAT) - przyczynią się do racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych.

Racjonalizacja zużycia wody

W sferze gospodarki komunalnej wskazane jest zintensyfikowanie działań przedsiębiorstw wodociągowych, ukierunkowanych na zmniejszenie strat wody w systemach przesyłowych.

Kierunki działań:

- Zmniejszenie wykorzystania wód podziemnych do celów przemysłowych.
- Kontynuacja wprowadzania zamkniętych obiegów wody i wodooszczędnych technologii produkcji w przemyśle.
- Kontynuacja modernizacji sieci wodociągowych w celu zmniejszenia strat wody w systemach przesyłowych.

Zmniejszenie energochłonności gospodarki

Założenia polityki energetycznej państwa przewidują, że w 2010 roku zużycie powinno zmniejszyć się o ok. 25% w stosunku do 2000 r.

Będzie to wymagało wprowadzenia mechanizmów pozwalających na uwzględnianie w cenach energii jej kosztów środowiskowych (opłaty produktowej od paliw, zróżnicowanej w zależności od

uciążliwości danego paliwa dla środowiska) oraz większego zaangażowania instytucji publicznych, a także przedsiębiorstw oraz mieszkańców w działania zmierzające do wprowadzania energooszczędnych technologii. Efektem ograniczenia ogólnego zużycia energii będzie zmniejszenie zużycia zasobów naturalnych, a także zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do środowiska.

Kierunki działań:

- Wprowadzanie energooszczędnych technologii i urządzeń w przemyśle oraz energetyce.
- Zmniejszenie strat energii, zwłaszcza ciepłej w systemach przesyłowych, poprawa parametrów energetycznych budynków oraz podnoszenie sprawności wytwarzania energii.

3.4.2 Wykorzystanie energii odnawialnej

Na terenie powiatu ślubickiego energia odnawialna jest wykorzystywana w minimalnym zakresie.

W Polsce przewiduje się, że w 2010 roku udział zużycia energii odnawialnej będzie na poziomie 7,5 % (dla porównania w Unii Europejskiej, kształtuje się na poziomie 6 %, a do roku 2010 udział ten powinien wzrosnąć do przynajmniej 12 %).

Potencjał powiatu jak i województwa lubuskiego polega między innymi na fakcie, iż przechodzi przezeń strefa korzystnych warunków wiatrowych. Potencjał energii słonecznej jest równomiernie rozłożony na całym terenie i prawie, że pokrywa się ze strefą korzystnych warunków wiatrowych. Średnie usłonecznienie wynosi ok. 600 godzin/rok, a nasłonecznienie ok. 900 kWh/m²/rok.

Cel średniookresowy do 2011 roku

Wzrost wykorzystania energii odnawialnej

Kierunki działań do 2011 roku

Podobnie jak w całym kraju, największe możliwości upatruje się w rozwoju systemów przetwarzających energię biomasy (zrębki drewna, słoma, itp.) na energię użyteczną, głównie ciepłą (kotły opalane paliwami stałymi będą zastępowane kotłami opalanymi biomasą).

Do celów energetycznych może być wykorzystywana energia takich roślin jak wierzba czy malwa pensylwańska (promocja plantacji tych roślin) oraz biogaz powstający w wyniku fermentacji odpadów z produkcji zwierzęcej, ścieków komunalnych lub odpadów komunalnych (mieszanka gazów o przeważającym udziale metanu).

Istnieje dość ograniczona możliwość wykorzystania w powiecie energii wodnej. Należy zauważyć, iż wykorzystanie energii wiatrowej i wodnej również stanowi zagrożenie dla zasobów krajobrazu i różnorodności biologicznej. Zatem konieczne jest uwzględnianie uwarunkowań przyrodniczych i krajobrazowych przy lokalizacji obiektów tych form energetyki.

Kierunki działań:

- określenie potencjału technicznego i ekonomicznego energii odnawialnej i niekonwencjonalnej,
- uwzględnianie uwarunkowań przyrodniczo-krajobrazowych przy lokalizacji farm energetyki wiatrowej,
- promowanie oraz popularyzacja najlepszych praktyk w dziedzinie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, w tym rozwiązań technologicznych, administracyjnych i finansowych,
- wsparcie projektów w zakresie budowy urządzeń i instalacji do produkcji i transportu energii wytwarzanej w oparciu o źródła odnawialne.

3.5 Prognozowany stan środowiska w 2011 roku

Realizacja przyjętej strategii ochrony środowiska pozwoli na uzyskanie równowagi między rozwojem gospodarczym, a wymogami ochrony środowiska oraz doprowadzi do określonego stanu środowiska. Poniżej przedstawiono ogólną prognozę stanu środowiska w 2011 roku, w ujęciu poszczególnych elementów środowiska (woda, powietrze, powierzchnia ziemi). Należy jednak podkreślić, że określenie spodziewanego stanu środowiska w ujęciu uwzględniającym zapisy "Prawa ochrony środowiska" i nowego "Prawa wodnego" w chwili obecnej jest niezmiernie trudne. Dotyczy to zwłaszcza jakości wód (w miejsce dotychczasowych klas wprowadzenie oceny jakości wód z punktu widzenia ich użytkowania), a także zagrożenia hałasem (brak map akustycznych i programów ochrony przed hałasem). W przedstawionej poniżej prognozie przyjęto dotychczasową klasyfikację jakości wód.

Dodatkowym czynnikiem utrudniającym prognozowanie stanu środowiska jest niepewność, co do rzeczywistego zaangażowania środków finansowych, w tym pomocowych UE.

Na stan środowiska w powiecie ślubickim decydujący wpływ będą miały: system transportowy, sektor komunalny oraz energetyka, a w mniejszym stopniu przemysł oraz rolnictwo.

Działania samorządów, podmiotów i instytucji oraz społeczności lokalnych powinny być skierowane na:

- Rozwój infrastruktury gospodarki wodno-ściekowej (dotyczącej systemu zaopatrzenia mieszkańców w wodę, budowę i modernizację systemów kanalizacji i oczyszczania ścieków) oraz rozwój infrastruktury przeciwpowodziowej.
- Zrównoważony rozwój systemu transportowego (ograniczenie emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych i emisji hałasu).
- Wprowadzanie najlepszych dostępnych technik (BAT) w sektorze energetyki.
- Korzystanie z ekologicznych źródeł energii cieplnej (w energetyce zawodowej i indywidualnych gospodarstwach).
- Zrównoważony rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich, w tym realizacja programów rolno-środowiskowych i wdrażanie Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych.
- Zrównoważony rozwój turystyki i rekreacji.
- Edukację ekologiczną.

3.5.1 Zasoby wodne

Należy przewidywać, iż uporządkowanie gospodarki ściekowej, a także właściwie prowadzona gospodarka rolna (optymalne stosowanie nawozów i środków ochrony roślin), prawidłowa gospodarka odpadami komunalnymi zmniejszy stopień zagrożenia wód podziemnych i znacznie wpłynie na poprawę jakości wód powierzchniowych. Równocześnie spodziewane są podobne działania na obszarze sąsiednich województw. W rezultacie zmniejszy się udział wód pozaklasowych i jednocześnie wzrośnie udział wód I klasy.

W wyniku rozwoju infrastruktury przeciwpowodziowej zmniejszy się zagrożenie mieszkańców województwa powodziąmi.

3.5.2 Powietrze atmosferyczne

Należy przewidywać, iż stan jakości powietrza będzie ulegał systematycznej poprawie. Przewiduje się zmniejszenie stężeń następujących substancji w powietrzu, wg obszarów największego zagrożenia:

- powiat ślubicki: dla dwutlenku azotu - klasa A.

3.5.3 Hałas

Zrównoważony rozwój systemu transportowego znacznie ograniczy emisję hałasu, co doprowadzi do osiągnięcia zgodności prawnej w zakresie poziomu hałasu w najbardziej newralgicznych miejscach.

3.5.4 Powierzchnia ziemi

Tereny zdegradowane, zwłaszcza w rejonie eksploatacji kruszyw i węgla zostaną zagospodarowane w kierunku leśnym i wodnym.

Objęcie ochroną prawną terenów cennych przyrodniczo, zwłaszcza wdrożenie systemu NATURA 2000 oraz bieżąca ochrona tych terenów, a także realizacja programów rolno-środowiskowych, spowoduje wzrost różnorodności biologicznej i krajobrazowej powiatu.

3.5.5 Gospodarka odpadami

Szczegółowy sposób gospodarowania odpadami na terenie powiatu Słubickiego przedstawia Plan Gospodarki Odpadami dla Powiatu Słubickiego na lata 2004 – 2007, stanowiący załącznik nr 1 do niniejszego programu. PGO przedstawia stan aktualny gospodarki odpadami oraz proponuje docelowy system gospodarki odpadami. Plan jest zgodny z Wojewódzkim Planem Gospodarki Odpadami (WPGO) i wypełnia zapisy art. 14, 15 i 16 ustawy z dnia 27.04.2001 r. o odpadach.

Na terenie powiatu słubickiego powstaje 16,21 Mg/a odpadów komunalnych, z czego:

- ✓ 7,24 tys. Mg/a odpadów z gospodarstw domowych
- ✓ 5,25 tys. Mg/a odpadów z obiektów infrastruktury i ruchu turystycznego
- ✓ 0,70 tys. Mg/a odpadów wielkogabarytowych
- ✓ 1,15 tys. Mg/a odpadów zielonych i ulicznych
- ✓ 1,87 tys. Mg/a odpadów budowlanych.

W strumieniu odpadów komunalnych znajduje się:

- ✓ 4,59 tys. Mg/a odpadów opakowaniowych
- ✓ 0,08 tys. Mg/a odpadów niebezpiecznych.

Szacuje się średni przyrost ilości odpadów komunalnych na poziomie 2 % na rok.

Ilość wytwarzanych, komunalnych osadów ściekowych to 691 Mg/a.

Stan aktualny oraz prognozę w zakresie odpadów gospodarczych przedstawia poniższa tabela:

Tab. 24. Stan aktualny i prognoza ilości odpadów gospodarczych.

Grupa podgrupa rodzaj	Branża	Ilości odpadów w Mg/a		
		otrzymanych z inwentaryzacji	szacunkowy stan aktualny	prognoza
07	Odpady z przemysłu chemicznego - Odpady z produkcji, przygotowania, obrotu i stosowania produktów przemysłu chemii organicznej	15,310	45,000	50,000
08	Odpady z przemysłu chemicznego - Odpady z produkcji, przygotowania, obrotu i stosowania powłok ochronnych (farb, lakierów, emalii ceramicznych, kitu, szczeliw i farb drukarskich)	0,965	20,000	40,000
10 01	Odpady z przemysłu energetycznego	1 179,600	2 500,000	2 500,000
12	Odpady z przemysłu hutniczego - Odpady z kształtowania oraz fizycznej i mechanicznej obróbki powierzchni metali i tworzyw sztucznych	3,425	50,000	50,000
17	Odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej	2 062,430	5 000,000	5 000,000
16 01 03	Zużyte opony	50,750	120,000	144,000
02	Odpady z przemysłu rolno-spożywczego	11 454,200	20 000,000	22 000,000
03	Odpady z przemysłu drzewnego, celulozowego i papierniczego	196,070	1 000,000	1 200,000
04	Odpady z przemysłu skórzanego i tekstylnego	72,500	100,000	120,000
15 02 02 15 02 03	Odpady sorbentów, materiałów filtracyjnych, tkanin i ubrań ochronnych	4,759	8,000	8,800
09 01	Odpady z zakładów fotograficznych	10,520	20,000	20,000
14	Zużyte rozpuszczalniki	2,388	4,000	4,000

21 01 21	Zużyte źródła światła zawierające rtęć	2,316	4,000	4,000
13, 16	Odpady zawierające PCB	0,240	1,000	1,000
13	Oleje odpadowe	143,305	150,000	180,000
16 06	Baterie i akumulatory	18,727	25,000	30,000
17 06	Odpady zawierające azbest	0,000	250,000	250,000
06, 07	Pestycydy	0,060	2,800	2,800
16 02	Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne	0,911	500,000	550,000
16 01	Wycofane z eksploatacji pojazdy	100,000	235,000	282,000
18	Odpady medyczne i weterynaryjne	21,473	43,800	54,750
		15 339,889	30 075,800	32 488,550

W Planie przedstawiono cele krótkoterminowe (na lata 2004 – 2007) oraz długoterminowe do roku 2011. PGO dla powiatu ślubickiego określa sposób realizacji celów i zadań zawartych w WPGO dla województwa lubuskiego zgodnie z § 5 ust. 3. Rozporządzenia Ministra Środowiska z 9 kwietnia 2003 roku w sprawie sporządzania planów gospodarki odpadami.

Harmonogram działań związanych z wdrożeniem powiatowego planu gospodarki odpadami klasyfikuje działania powiatu na zadania własne i koordynowane. Do działań własnych zaliczono zadania, których całość lub część jest finansowana przez powiat. Większość działań w zakresie gospodarki odpadami jest przez powiat koordynowana. Wynika to z zapisów *Ustawy o odpadach* oraz *Prawa ochrony środowiska*, które nakładają na gminy obowiązki w zakresie rozwiązania problemu odpadów na danym terenie. W związku z powyższym realizacja przedstawionego Planu będzie zależała od władz gminnych, które na podstawie niniejszego Planu stworzą Gminne Plany Gospodarki Odpadami (plany gminne muszą być zgodne z planami powiatowymi i wojewódzkim).

W projekcie Planu sformułowano cel ogólny na lata 2004-2011, w zakresie gospodarki odpadami:

„Zminimalizowanie ilości wytwarzanych odpadów w sektorze komunalnym oraz wdrożenie nowoczesnego systemu ich odzysku i unieszkodliwiania”

W projekcie planu gospodarki odpadami przyjęto następujące główne cele:

- ✓ Objęcie zorganizowaną zbiórką odpadów wszystkich mieszkańców miast i wsi powiatu.
- ✓ Wdrożenie systemu zbiórki odpadów wielkogabarytowych i niebezpiecznych.
- ✓ Składowanie odpadów tylko na składowiskach spełniających wymagania techniczne i będących elementem systemu zagospodarowania odpadów
- ✓ Rekultywacja wszystkich dzikich składowisk oraz składowisk wyłączonych z eksploatacji
- ✓ Deponowanie na składowiskach nie więcej niż 64% wszystkich odpadów komunalnych.
- ✓ Skierowanie w roku 2011 na składowiska nie więcej niż 74% (wagowo) całkowitej ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji.
- ✓ Osiągnięcie w roku 2011 zakładanych limitów odzysku i recyklingu poszczególnych odpadów:
 - opakowania z papieru i tektury: 51%,
 - opakowania ze szkła: 46%,
 - opakowania z tworzyw sztucznych: 31%,
 - opakowania metalowe: 46%,
 - opakowania wielomateriałowe: 31%,
 - odpady wielkogabarytowe: 51%
 - odpady budowlane: 41%
 - odpady niebezpieczne (z grupy odpadów komunalnych): 51%

W zakresie sektora gospodarczego:

„Ograniczanie wytwarzania odpadów z sektora gospodarczego oraz wprowadzenie nowoczesnego systemu ich ewidencji, unieszkodliwiania i gospodarczego wykorzystania”

W projekcie planu gospodarki odpadami przyjęto następujące główne cele:

- ✓ Wdrożenie systemu pełnej i wiarygodnej ewidencji odpadów i metod ich zagospodarowania (bazy danych) odpadów z sektora gospodarczego.
- ✓ Wdrożenie skutecznego systemu kontroli i nadzoru nad gospodarowaniem odpadami, w tym prowadzenie monitoringu (Działania te powinny być realizowane we współpracy z Urzędem Marszałkowskim)
- ✓ Objęcie systemem odbioru wszystkich odpadów niebezpiecznych z sektora gospodarki
- ✓ Inwentaryzacja wszystkich wytwórców odpadów z sektora gospodarki z terenu powiatu - zwiększenie ilości podmiotów posiadających zezwolenia na wytwarzanie odpadów niebezpiecznych
- ✓ Udział unieszkodliwianych odpadów przemysłowych w 2011 roku na poziomie 90% ogólnej ilości wytworzonych, a nie poddanych odzyskowi odpadów.
- ✓ Zwiększenie stopnia wykorzystania odpadów.
- ✓ Bezpieczne dla środowiska unieszkodliwienie odpadów.
- ✓ Eliminacja zagrożenia ze strony odpadów pochodzenia zwierzęcego.

Na terenie powiatu słubickiego funkcjonuje jeden z najlepiej rozwiniętych systemów gospodarki odpadami komunalnymi dzięki działalności Celowego Związku Gmin CZG-12 i Zakładu Utylizacji Odpadów w Długoszynie. Funkcjonowanie samego ZUOK Długoszyn, nie rozwiąże wszystkich problemów związanych z zagospodarowaniem odpadów. Konieczne jest planowe działanie w zakresie stworzenia systemu gospodarki odpadami obejmującego transport, selektywną zbiórkę i edukację ekologiczną. Wymaga to zaangażowania wielu osób reprezentujących różne firmy i samorząd, aby stworzyć spójny system. Podstawowym elementem warunkującym powodzenie całego systemu jest uczestniczenie w nim wszystkich gmin na zasadzie consensusu i troski o dobro wspólne jakim jest stan środowiska naturalnego.

Powiat słubicki może się poszczycić jednym z najlepiej funkcjonujących systemów gospodarki odpadami komunalnymi w Polsce. Rozwiązanie problemu zagospodarowania odpadów dla stolicy powiatu – Miasta Słubice, pozwoli ostatecznie ugruntować pozycję Lidera w ochronie środowiska.

4 PLAN OPERACYJNY NA LATA 2004 - 2007

Przedstawione w rozdziale poprzednim cele ekologiczne do 2011 roku i strategia ich realizacji są podstawą dla planu operacyjnego na lata 2004 – 2007 obejmującego konkretne przedsięwzięcia (inwestycyjne i pozainwestycyjne), mające priorytet w skali powiatu.

4.1 Priorytety ekologiczne

Kryteria wyboru priorytetów

W oparciu o analizę priorytetowych komponentów (uciążliwości) środowiska i najważniejszych przedsięwzięć zmierzających do poprawy aktualnego stanu środowiska rozpatrzono priorytety ekologiczne powiatu słubickiego w perspektywie do 2007 roku.

Wśród najważniejszych kryteriów branych pod uwagę należy wymienić:

- wymogi wynikające z ustawy Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach i ustawy Prawo wodne oraz innych ustaw komplementarnych,
- wynegocjowane przez Polskę okresy przejściowe dot. implementacji dyrektyw UE,
- dysproporcje pomiędzy stanem wymaganym, a istniejącym,
- ponadlokalny wymiar przedsięwzięcia,
- obszary priorytetowe z punktu widzenia koncentracji działań w zakresie ochrony środowiska,
- możliwość uzyskania zewnętrznego wsparcia finansowego,
- obecne zaawansowanie inwestycji,
- wielokrotną korzyść z tytułu realizacji przedsięwzięcia.

Priorytety proekologiczne

Biorąc pod uwagę powyższe kryteria proponujemy, w perspektywie najbliższych czterech lat, następującą hierarchię potrzeb:

W zakresie poprawy jakości środowiska:

Poprawa jakości powietrza

Zadanie to zostało wpisane do priorytetów w wojewódzkim planie ochrony środowiska. Dotyczy to w szczególności polepszenia jakości powietrza w Słubicach.

Poprawa jakości wód

Zasoby wodne są tym komponentem, który wymaga największej liczby przedsięwzięć zarówno do poprawy i ochrony jakości zasobów wodnych, jak i ochrony zasobów ilościowych. Przedsięwzięcia priorytetowe w skali powiatu wynikają z konieczności spełnienia przez powiat słubicki przyjętych przez Polskę zobowiązań w zakresie wdrażania wymagań dyrektywy 91/271/EWG dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych oraz Dyrektywy 98/83/EEC w zakresie stacji uzdatniania wody i poprawy stanu sieci wodociągowej.

Racjonalizacja gospodarki odpadami.

W świetle wymagań określonych w nowych ustawach wykorzystanie wzrastającej ilości odpadów komunalnych, które obecnie są w większości składowane.

Ochrona przed hałasem komunikacyjnym i (utrzymanie) poprawa jakości powietrza atmosferycznego, zwłaszcza obszarów zurbanizowanych i uprzemysłowionych (przedsięwzięcia z zakresu poprawy systemu transportowego przynoszą podwójną korzyść).

W zakresie ochrony dziedzictwa przyrodniczego i racjonalnego użytkowania zasobów przyrody:

- Efektywna ochrona przyrody, w tym wdrożenie systemu NATURA 2000.
- Ochrona gleb oraz ochrona i zrównoważone użytkowanie lasów.
- W zakresie zrównoważonego wykorzystania surowców, materiałów, wody i energii.
- Ochrona przeciwpowodziowa, tj. zabezpieczenie środowiska i człowieka przed zagrożeniami powodziowymi.

W zakresie zadań systemowych

- Rozwój edukacji ekologicznej.
- Zarządzanie środowiskowe (rozpowszechnianie systemów zarządzania środowiskowego w zakładach przemysłowych, instytucjach publicznych, w tym doskonalenie zarządzania środowiskiem na szczeblach samorządowych).

Należy zaznaczyć, że często realizacja konkretnego przedsięwzięcia przynosi wielokrotną korzyść. Wynika to z faktu, że poszczególne elementy środowiska i uciążliwości środowiskowe są ze sobą powiązane i poprawą jakości lub ochroną jednego z nich zwykle skutkuje poprawa lub ochrona pozostałych.

4.2 **Plan operacyjny na lata 2004 – 2007**

Plan operacyjny znajduje się w załączniku 2 do programu ochrony środowiska.

5 **ZARZĄDZANIE PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA**

Finansowanie stanowi jeden z ważniejszych instrumentów realizacji programu ochrony środowiska, ale nie jedyny. Bardzo istotne w procesie wdrażania programu jest właściwe wykorzystanie rozwiązań o charakterze organizacyjnym, uwzględniających zasady zrównoważonego rozwoju. Stąd wynika potrzeba sformułowania w niniejszym "Programie..." zasad zarządzania środowiskiem. Trzeba przy tym pamiętać, że zarządzanie środowiskiem - również w kontekście integracji z Unią Europejską - nie jest wyłączną domeną służb ochrony środowiska. Chodzi o to, aby w procesie wdrażania programu ochrony środowiska uczestniczyli przedstawiciele różnych branż i gałęzi gospodarki oraz sfery życia społecznego, a ich działania były zgodne z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Niniejszy rozdział opisuje instrumenty wspomagające realizację programu ochrony środowiska, tzw. instrumenty polityki ekologicznej, zasady zarządzania środowiskiem, wynikające z zakresu kompetencyjnego administracji samorządowej szczebla powiatowego i gminnego. W zarządzaniu środowiskiem szczególną rolę pełni „Program ochrony środowiska”, który to program, z punktu widzenia władz powiatu, może być postrzegany jako instrument koordynacji działań na rzecz ochrony środowiska oraz intensyfikacji współpracy różnych instytucji / organizacji, opartej o dobrowolne porozumienia na rzecz efektywnego wdrażania niniejszego Programu. Dlatego celowe jest przedstawienie procedury wdrażania „Programu...”, aby właściwe służby administracji publicznej miały czytelny obraz terminów i zakresów weryfikacji poszczególnych elementów programu oraz jasne określenie zasad współpracy poszczególnych grup zadaniowych w realizacji programu.

5.1 **Instrumenty polityki ochrony środowiska**

Instrumenty dostępne samorządowi przy realizacji celów, jakie zostały określone w niniejszym dokumencie zostały przywołane w licznych aktach prawnych mających bezpośredni wpływ na ochronę środowiska. Naturalnie najważniejszym jest Prawo ochrony środowiska, ale poszczególne uwarunkowania zostały zawarte w ustawach:

- **Prawo wodne**
- **o ochronie przyrody,**
- **o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,**
- **o odpadach,**
- **o Inspekcji Ochrony Środowiska,**
- **Prawo geologiczne i górnicze,**
- **Prawo budowlane.**

Instrumenty zarządzania ochroną środowiska można podzielić na wiele różnych sposobów. Najbardziej istotna to grupa instrumentów prawno- finansowych. Mają one charakter arbitralny i działają w oparciu o zobiektywizowane i dość jasno sprecyzowane normatywy (o ile prawo na etapie gwałtownych transformacji może być jasne). Pochodną stosowanych norm jest mechanizm koncesyjno - redystrybucyjny, którego celem jest pozyskanie środków od podmiotów i instytucji korzystających z środowiska i kierowanie ich do realizacji zadań mających na celu ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko lub wprost likwidującego skutki takiego oddziaływania.

Nie mniej ważne są instrumenty tak zwane społeczne. Ich znaczenie jest nie do przecenienia, gdyż wynikają wprost z przekonań i światopoglądu mieszkańców regionu. Zarówno tych, którzy mają największy jak i najmniejszy wpływ na kształtowanie rzeczywistości w skali makro jak i mikro. Jednak to dopiero suma działań zarówno tych wielkich jak i tych małych powoduje, iż jest

możliwe osiągnięcie sukcesu w zakresie realizacji wymagań zarówno wynikających z wymogów prawa, jak i światopoglądu uczestników poszczególnych procesów inwestycyjnych oraz realizacyjnych.

Powszechnie traktuje się instrumenty prawno - finansowe jako podstawowe w procesach zarządzania środowiskowego, tym niemniej coraz silniejszą pozycję zyskują mechanizmy oparte na instrumentach społecznych.

5.1.1 Instrumenty prawne

Do podstawowych instrumentów prawnych będących w gestii bezpośredniego lub pośredniego wpływu samorządu powiatowego należą:

- pozwolenia na wprowadzanie do środowiska substancji lub energii,
- pozwolenia wodnoprawne,
- pozwolenia na wprowadzenie gazów i pyłów do powietrza,
- pozwolenia na wytwarzanie odpadów,
- pozwolenia na emitowanie hałasu do środowiska,
- pozwolenia na emitowanie pól elektromagnetycznych,
- koncesje geologiczne na poszukiwanie i rozpoznawanie złóż kopalin oraz na wydobywanie kopalin,
- powiatowy program ochrony środowiska i plan gospodarki odpadami,
- postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko,
- plan zagospodarowania przestrzennego województwa,
- strategia rozwoju województwa,
- strategia rozwoju powiatu,
- uchwała w sprawie budżetu powiatu,
- studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin,
- miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego,
- decyzje administracyjne,
- monitoring stanu środowiska.

Podstawowe kompetencje kontrolne w zakresie przestrzegania wymogów ochrony środowiska należą do WIOŚ. Jednak w wielu istotnych sprawach kompetencje kontrolne posiadają władze powiatu. Starosta jest podstawowym organem, w rozumieniu przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego, w zakresie wydawania decyzji administracyjnych w indywidualnych sprawach z zakresu administracji publicznej należących do właściwości powiatu, w tym w zakresie gospodarki wodnej, rybactwa śródlądowego, gospodarki leśnej, prawa łowieckiego, postępowania z odpadami, ochrony powietrza atmosferycznego, ochrony przed hałasem, ochrony przyrody, prawa geologicznego, ochrony zwierząt oraz gospodarki gruntami rolnymi i leśnymi.

Ponadto bardzo ważnym instrumentem służącym właściwemu gospodarowaniu zasobami środowiska są: ocena oddziaływania na środowisko oraz plan zagospodarowania przestrzennego.

Wprowadzenie wymogów Dyrektywy IPPC (ang. Integrated Pollution Prevention and Control) do polskiego systemu prawnego ochrony środowiska wpłynie również na funkcjonowanie znacznej części przedsiębiorstw. Spowoduje wystąpienie konieczności stosowania zintegrowanego podejścia do zapobiegania i ograniczania emisji z prowadzonych procesów technologicznych oraz zasady ochrony środowiska jako całości.

Pozwolenia takie będą służyły próbom całościowej oceny oddziaływania poszczególnych podmiotów na środowisko oraz będą skutkowały odejściem od praktyki wydawania pozwoleń i decyzji administracyjnych, odnoszących się do poszczególnych mediów (pobór wody, gospodarka odpadami), komponentów środowiska (emisje do powietrza, odprowadzanie ścieków) czy uciążliwości (hałas, pola elektromagnetyczne) na rzecz wydawania pozwoleń o charakterze całościowym obejmującym wszystkie analizowane aspekty środowiskowe. Pozwolenia będą wydawane w oparciu o analizy porównawcze najlepszych dostępnych technik i technologii (wymogi BAT).

Szczególnym instrumentem prawnym stał się monitoring stanu środowiska. Prowadzony on jest zarówno jako badania jakości środowiska, jak też w odniesieniu do ilości zasobów środowiskowych. Monitoring był zwykle zaliczany do instrumentów informacyjnych, jako bardzo ważna podstawa analiz, ocen czy decyzji. Obecnie, wprowadzenie badań monitoringowych jako obowiązujących przez zapisy w niektórych aktach prawnych czynią je instrumentem o znaczeniu prawnym.

Obowiązek prowadzenia monitoringu środowiska leży w gestii Inspekcji Ochrony środowiska, a opracowanie kompletnego wieloletniego programu monitoringu będzie możliwe po ukazaniu się wszystkich wymaganych rozporządzeń (m.in.: do ustawy Prawo Wodne, ustawy Prawo ochrony środowiska). Rozporządzenia te ukazują się sukcesywnie, a program jest opracowywany.

Monitoring stanu środowiska

Szczególnym instrumentem prawnym stał się monitoring, czyli pomiar stanu środowiska. Prowadzony on jest zarówno jako badania jakości środowiska, jak też w odniesieniu do ilości zasobów środowiskowych. Monitoring był zwykle zaliczany do instrumentów społecznych (informacyjnych), jako bardzo ważna podstawa analiz, ocen czy decyzji. Obecnie, wprowadzenie badań monitoringowych jako obowiązujących przez zapisy w niektórych aktach prawnych czynią je instrumentem o znaczeniu prawnym.

5.1.2 Instrumenty finansowe

Finansowanie inwestycji służących ochronie środowiska stanowi jak wspomniano wcześniej jeden z podstawowych instrumentów realizacji programu ochrony środowiska. Najważniejszą formą pozyskiwania środków finansowych na działalność związaną z ochroną środowiska są oraz nadal będą opłaty i kary za gospodarcze korzystanie ze środowiska. Równie istotne są fundusze celowe powołane, aby pomagać w realizacji zadań związanych z ochroną środowiska.

Opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska pełnią zarówno funkcję prewencyjną jak i redystrybucyjną. Funkcja prewencyjna dotyczy aktywnego zachęcania podmiotów gospodarczych do podejmowania działań w zakresie przynajmniej:

- instalowania odpowiednich urządzeń ochronnych,
- dokonywania wyboru najlepszej (z punktu widzenia minimalizacji negatywnego oddziaływania na środowisko) dostępnej technologii,
- optymalizacji lokalizacji inwestycji,
- oszczędnego korzystania z zasobów środowiska.

Natomiast funkcja redystrybucyjna polega na gromadzeniu i przemieszczaniu środków przeznaczonych na ochronę środowiska.

Opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska pobierane są za: wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza atmosferycznego, pobór wody, odprowadzanie ścieków, składowanie odpadów, zmianę sposobu użytkowania gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne oraz usuwanie drzew i krzewów. Opłaty kierowane są do funduszy celowych, w tym do powiatowych funduszy ochrony środowiska. Kary pieniężne pobierane są za działanie niezgodne z obowiązującym prawem, w tym z wydanymi pozwoleniami, decyzjami i koncesjami.

Możliwości pozyskiwania środków z funduszy celowych dla inwestycji proekologicznych realizowanych na obszarze powiatu słuwickiego istnieją poprzez dotacje i pożyczki z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze oraz Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Słubicach.

Instrumenty finansowania ochrony środowiska stanowią:

- Opłaty za korzystanie ze środowiska - za emisję zanieczyszczeń do powietrza, za pobór wody powierzchniowej i podziemnej, za odprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi i za składowanie odpadów.
- Administracyjne kary pieniężne – wymierza, w drodze decyzji wojewódzki inspektor ochrony środowiska za:
 - przekroczenie określonych w pozwoleniach ilości lub rodzajów gazów lub pyłów wprowadzanych do powietrza,
 - przekroczenie określonych w pozwoleniach ilości, stanu lub składu ścieków,
 - przekroczenie określonej w pozwoleniach na pobór wód ilości pobranej wody,
 - naruszenie warunków decyzji zatwierdzającej instrukcję eksploatacji składowiska odpadów albo decyzji określającej miejsce i sposób magazynowania odpadów, wymaganych przepisami o odpadach, co do rodzaju i sposobu składowania lub magazynowania odpadów,
 - przekroczenie określonych w pozwoleniach poziomów hałasu.
- Odpowiedzialność cywilna – do odpowiedzialności za szkody spowodowane oddziaływaniem na środowisko stosuje się przepisy Kodeksu Cywilnego, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej. Każdy, komu przez bezprawne oddziaływanie na środowisko bezpośrednio zagraża szkoda lub została mu wyrządzona szkoda, może żądać od podmiotu odpowiedzialnego za te zagrożenie lub naruszenie przywrócenia stanu zgodnego z prawem i podjęcia środków zapobiegawczych, w szczególności przez zamontowanie instalacji lub urządzeń zabezpieczających przed zagrożeniem lub naruszeniem; w razie gdy jest to niemożliwe lub nadmiernie utrudnione, może on zażądać zaprzestania działalności powodującej to zagrożenie lub naruszenie. Jeżeli zagrożenie lub naruszenie dotyczy środowiska jako dobra wspólnego, z roszczeniem może wystąpić Skarb Państwa, jednostka samorządu terytorialnego, a także organizacja ekologiczna.
- Odpowiedzialność karna – zgodnie z obowiązującymi przepisami szczególnymi w tym zakresie.
- Odpowiedzialność administracyjna - jeżeli podmiot korzystający ze środowiska negatywnie oddziałuje na środowisko, organ ochrony środowiska może w drodze decyzji, nałożyć obowiązek:
 - ograniczenia oddziaływania na środowisko,
 - przywrócenia środowiska do stanu właściwego.

Instrumenty finansowe w układzie podmiotowym finansowania ochrony środowiska:

- Budżet państwa.
Z tego źródła finansuje się w trybie dotacji inwestycje ponadregionalne, realizowane przede wszystkim przez jednostki samorządu terytorialnego. W ten sposób finansowane mogą być m.in. inwestycje w zakresie gospodarki wodnej, zalesienia.
- Fundusze ekologiczne.
Obecnie funkcjonują następujące fundusze ekologiczne:
 - Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
 - Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
 - Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
 - gminne fundusze ochrony środowiska.Fundusze te funkcjonują na podstawie obecnie obowiązującej ustawy - Prawo ochrony środowiska. Narodowy i wojewódzki fundusz ochrony środowiska i gospodarki wodnej mają osobowość prawną. Powiatowe i gminne fundusze ochrony środowiska nie mają osobowości prawnej, a środkami funduszy gospodarują jednostki samorządu terytorialnego.

5.1.3 Instrumenty społeczne

Instrumenty społeczne to przede wszystkim edukacja ekologiczna, informacja i komunikacja oraz współpraca i współdziałanie. Edukacja i informacja z komunikacją są ze sobą ściśle powiązane, bowiem dobra i właściwa informacja potęguje proces edukacji. Z drugiej strony, w przypadku osiągnięcia właściwego poziomu edukacji, komunikacja z grupami zadaniowymi jest łatwiejsza, a przekazywane informacje są właściwie wykorzystywane.

Do podstawowych instrumentów społecznych zaliczyć należy:

Współdziałanie społeczności lokalnych z samorządem terytorialnym

Narzędzia dla usprawniania współpracy i budowania partnerstwa, tzw. „uczenie się poprzez działanie”. Wśród nich istnieje podział na dwie kategorie wewnętrzne: pierwsza dotyczy działań samorządów poprzez m.in. doszkalać profesjonalne i systemy szkoleń, interdyscyplinarny model pracy, współpraca i partnerstwo w systemach sieciowych. Druga polega na budowaniu powiązań między władzami samorządowymi a społeczeństwem. Jest to przede wszystkim udział społeczeństwa w zarządzaniu poprzez systemy konsultacji i debat publicznych, wprowadzanie mechanizmów, tzw. budowania świadomości między innymi poprzez udział w procesach decyzyjnych.

Koniecznym, zatem będzie podjęcie niezbędnych rozwiązań dla stworzenia w urzędach administracji publicznej sprawnego systemu udostępniania i upowszechniania informacji oraz umożliwiania skutecznego udziału społeczeństwa w ochronie środowiska, zgodnego z projektem ustawy o postępowaniu w sprawie ocen oddziaływania na środowisko oraz dostępie do informacji o środowisku i jego ochronie. Dla udroźnienia kanałów obiegu informacji w maksymalnie szerokim zakresie koniecznym będzie wykorzystanie nowoczesnych środków przekazywania informacji. Szczególnie istotnym jest znaczne poszerzenie zakresu informacji udostępnianego w postaci cyfrowej na stronach internetowych organów samorządu.

Koniecznym jest stworzenie i systematyczne aktualizowanie publicznych rejestrów, w których następować będzie udostępnianie do opiniowania oraz dalszego wglądu:

- zezwolenia na zamierzone uwolnienie genetycznie zmodyfikowanych organizmów do środowiska w celach eksperymentalnych lub wprowadzenie do obrotu produktu zawierającego organizmy genetycznie zmodyfikowane lub składającego się z takich organizmów albo ich części,
- wykazy rodzajów i ilości zanieczyszczeń wprowadzonych do powietrza,
- pozwolenia na wytwarzanie odpadów,
- zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie transportu, odzysku lub unieszkodliwiania odpadów,
- wykazy rodzajów i ilości odpadów umieszczonych na składowisku odpadów oraz o czasie ich składowania,
- decyzje o wymiarze, odroczeniu terminu płatności i rozłożeniu na raty kar pieniężnych za składowanie odpadów w miejscu na ten cel nie wyznaczonym lub niezgodnie z wymaganiami określonymi decyzją o pozwoleniu na budowę składowiska odpadów,
- pozwolenia wodnoprawne na pobór wód,
- pozwolenia wodnoprawne na wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi,
- wykazy ilości pobranej wody oraz ilości, rodzaju i przeciętnego składu ścieków wprowadzonych do wód lub do ziemi,
- decyzje o wymiarze, odroczeniu terminu płatności i rozłożeniu na raty kar pieniężnych za wprowadzenie do wód lub do ziemi ścieków nie odpowiadających wymaganym warunkom,
- decyzje o karach pieniężnych za pobór wody w ilości większej niż ustalona w pozwoleniu wodnoprawnym oraz za piętrzenie wody wyższe od dozwolonego,
- decyzje w sprawie uznania lasów za ochronne lub pozbawienia ich tego charakteru,
- polityki, strategie, plany lub programy poddawane postępowaniu w sprawie oceny oddziaływania na środowisko,

- decyzje poddawane postępowaniu w sprawie oceny oddziaływania na środowisko,
- karty informacyjne oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko,
- raporty oddziaływania na środowisko,
- analizy porealizacyjne,
- wykazy obiektów niebezpiecznych (zgodnie z dyrektywą SEVESO II),
- wykazy notyfikowanych substancji niebezpiecznych wprowadzanych do obrotu i wyrobów (produktów) zawierających takie substancje,
- wykazy zawierające informacje o uwalnianiu i transferze zanieczyszczeń.

Edukacja ekologiczna

Ta forma edukacji jest bardzo ważnym instrumentem społecznym wspomagającym wdrażanie programu ochrony środowiska. Głównym jej celem jest kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa oraz przyjaznych dla środowiska nawyków i codziennych postaw. W społeczeństwie zaczyna istnieć coraz większa potrzeba posiadania takiej wiedzy. W ciągu ostatnich dziesięciu lat obserwuje się znaczny rozwój edukacji ekologicznej. Rolę koordynującą odgrywają tutaj pozarządowe organizacje ekologiczne (POE) bardzo prężnie działające na terenie powiatu ślubickiego.

Szkolenia

Działania edukacyjne realizowane są w różnych formach i na różnych poziomach, począwszy od szkół wszystkich stopni, a skończywszy na tematycznych szkoleniach adresowanych do poszczególnych grup zawodowych i organizacji. Działalność ta prowadzona jest od wielu lat, lecz ciągle wymaga dalszego poszerzania sposobów aktywizacji społeczeństwa oraz szkolenia coraz to innych grup zawodowych i społecznych.

W szczególności powinny być organizowane szkolenia dla:

- pracowników administracji,
- samorządów mieszkańców,
- nauczycieli szkół wszystkich szczebli,
- członków organizacji pozarządowych,
- dziennikarzy,
- dyrekcji i kadry zakładów produkcyjnych.

Podstawą skuteczności działań edukacyjnych jest rzetelne informowanie społeczeństwa nt. stanu środowiska np. poprzez wydawanie ogólnodostępnych raportów o stanie środowiska. Istotne jest także komunikowanie się ze społeczeństwem przy podejmowaniu decyzji o działaniach inwestycyjnych. Edukacja i informacja oraz komunikacja są ze sobą ściśle powiązane, bowiem dobra i właściwa informacja potęguje proces edukacji.

5.1.4 Instrumenty strukturalne

Instrumenty strukturalne rozumiane są jako narzędzia dla formułowania, integrowania i wdrażania polityk środowiskowych. Są to przede wszystkim strategie i programy wdrożeniowe oraz systemy zarządzania środowiskowego.

Strategie i programy wdrożeniowe

Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu ślubickiego na lata 2001 – 2010 jest dokumentem wytyczającym główne tendencje i kierunki działań w ramach rozwoju gospodarczego, społecznego i ochrony środowiska w skali powiatu. Dokument ten jest bazą dla programów sektorowych (np. dot. rozwoju przemysłu, turystyki, ochrony zdrowia, itd.), a także daje ogólne wytyczne, co do kierunków działań w zakresie ochrony środowiska.

Program ochrony środowiska dla powiatu ślubickiego jest zarówno planem ochrony środowiska do 2011 roku, jak i programem wdrożeniowym na najbliższe 4 lata (2004 - 2007).

Należy jednak zaznaczyć, że program ochrony środowiska jest programem, który z jednej strony uwzględnia kierunki rozwoju poszczególnych dziedzin gospodarki i ich konsekwencje dla środowiska, a z drugiej strony wytycza pewne ramy tego rozwoju. Oznacza to, że działania realizowane np. w przemyśle czy rolnictwie muszą być brane pod uwagę w programie ochrony środowiska i jednocześnie ochrona środowiska wymaga podejmowania pewnych działań w poszczególnych dziedzinach gospodarki i codziennego bytowania mieszkańców powiatu. Również plan gospodarki odpadami opracowany w ramach niniejszego projektu jest planem strategicznym i wdrożeniowym. Podaje on zarówno projektowany system gospodarowania odpadami, ale także rodzaj i harmonogram realizacji przedsięwzięć oraz harmonogram uruchamiania środków finansowych i ich źródeł.

Systemy zarządzania środowiskowego

Od zakładów przemysłowych, które nadal są źródłem poważnych zagrożeń dla środowiska, oczekuje się zwiększonej aktywności na rzecz jego ochrony. Ochrona ta nie może sprowadzać się tylko do naprawy już zaistniałych szkód i spełniania wymogów zdefiniowanych w pozwoleniach na korzystanie ze środowiska. Konieczne staje się przede wszystkim zapobieganie powstawaniu negatywnych oddziaływań czy szkód w środowisku. Działania na rzecz ochrony środowiska wymuszane były przez czynniki zewnętrzne: społeczeństwo, przepisy prawne, administrację publiczną zajmująca się ochroną środowiska, a także międzynarodowe otoczenie.

Koncepcja zrównoważonego rozwoju stwarza podstawę do zmiany nastawienia przedsiębiorców do ochrony środowiska, polegającej na samodzielnym definiowaniu problemów i szukaniu (z wyprzedzeniem) środków zaradczych. Stąd powstała koncepcja zarządzania środowiskowego. Cechą zarządzania środowiskowego jest włączenie środowiska i jego ochrony do celów strategicznych firmy i przypisanie tych zagadnień do kompetencji zarządu firmy. Idea ta jest realizowana poprzez wprowadzanie systemów zarządzania środowiskiem (systemy sformalizowane - np. normy ISO 14 000 EMAS, lub niesformalizowane - np. Program Czystszej Produkcji). Powinny być prowadzone działania inspirujące firmy do starań o wprowadzenie systemu zarządzania środowiskowego, wskazujące na niewątpliwie korzyści wynikające z jego wprowadzenia.

W późniejszym etapie należy poszukiwać sposobu jak włączyć system zarządzania środowiskowego w pozwolenia wydawane przez wojewodę lub starostę dla zakładów zlokalizowanych w powiecie ślubickim. Takie podejście jest zgodne z polityką Unii Europejskiej, która poleca systemy zarządzania środowiskowego jako wyraz własnej odpowiedzialności przemysłu za sprawy środowiskowe.

Wspomniane systemy zarządzania środowiskowego polecane są również dla zakładów gospodarki komunalnej oraz instytucji publicznych, w tym Urzędów Powiatowych i Urzędów Gminnych.

5.1.5 Instrumenty planistyczne

System planowania przestrzennego (miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego gmin, plany zagospodarowania przestrzennego województw oraz koncepcje polityki zagospodarowania przestrzennego kraju) stanowi jedno z podstawowych narzędzi zarządzania środowiskiem oraz realizowania w polityce państwa zasady regionalizacji (tj. dostosowania kierunków i sposobów działania w zakresie rozwoju poszczególnych obszarów kraju do ich zróżnicowanych predyspozycji) oraz zasady integrowania ze sobą polityk w różnych dziedzinach gospodarki (i wzajemnego wyważania pomiędzy sobą ich nierzadko rozbieżnych interesów).

Strategia rozwoju województwa

Strategia rozwoju województwa lubuskiego jest dokumentem nadrzędnym, wytyczającym główne tendencje i kierunki działań w ramach rozwoju gospodarczego, społecznego i ochrony środowiska. Dokument ten jest bazą dla programów sektorowych (np. dotyczących rozwoju przemysłu, turystyki, ochrony środowiska, itd.).

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa

Plan jest elementem regionalnego planowania strategicznego. Stanowi on podstawowe narzędzie równoważenia różnych sfer rozwoju województwa w przestrzeni, a jednocześnie służy konkretyzacji przestrzennej celów sformułowanych w strategii rozwoju województwa.

Strategia rozwoju powiatu

Strategia rozwoju powiatu to kolejny dokument określający podstawowe tendencje rozwojowe, które są również wytycznymi dla programów sektorowych, w tym dla programu ochrony środowiska.

5.2 Upowszechnianie informacji o środowisku

Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska organy administracji są obowiązane udostępniać każdemu informacje o środowisku i jego ochronie, znajdujące się w ich posiadaniu (art. 19 prawa ochrony środowiska). Zakres informacji i zasady ich udostępniania określają przepisy POŚ Dział IV „Informacje o środowisku”. Starostwo powiatowe będzie maksymalnie wykorzystywało nowoczesne środki komunikowania się. W pierwszej kolejności rozszerzony zostanie zakres informacji dostępny na stronach internetowych SP o dane dot. oceny stanu środowiska w powiecie i informacje nt. realizacji niniejszego programu. Wstępem będzie umieszczenie na stronie internetowej Programu, po jego przyjęciu przez Radę Powiatu.

Zostaną podjęte działania zmierzające do udostępniania społeczeństwu danych poprzez elektroniczne bazy łatwo osiągalne poprzez publiczne sieci telekomunikacyjne.

Istotną rolę będą pełniły pozarządowe organizacje ekologiczne prowadzące działalność informacyjną lub konsultacyjną dla społeczeństwa. Intensyfikowane będą działania wynikające z „Narodowej strategii edukacji ekologicznej” oraz jej programu wykonawczego.

5.3 Organizacja zarządzania środowiskiem

Zarządzanie środowiskiem w okresie początkowym będzie wymagało wyodrębnienia struktury zarządzania środowiskiem od struktury zarządzania tym programem. Jednakże, docelowo program ten powinien utożsamiać się z systemem zarządzania środowiskiem w powiecie. Jest to jeden z najważniejszych celów postawionych przed zarządzającymi programem. Program powinien wypracować instrumentarium, które umożliwi osiągnięcie unifikacji zarządzania programem z zarządzaniem środowiskiem.

5.3.1 Ogólne zasady zarządzania środowiskiem

Dotychczasowy rozwój teorii i praktyki zarządzania ekologicznego wskazuje, że system zarządzania realizujący cele ekologiczne powinien opierać działania na następujących zasadach:

- zanieczyszczający płaci, użytkownik płaci,
- przezorności,
- współodpowiedzialności,
- pomocniczości.

Są to zasady powszechnie już akceptowane i stosowane w wielu krajach. Jednocześnie z istoty koncepcji zrównoważonego rozwoju wynikają tzw. złote reguły zarządzania ekologicznego:

- nieodnawialne zasoby środowiska powinny być wykorzystywane w takim zakresie, w jakim istnieje możliwość ich substytucyjnego kompensowania zasobami odnawialnymi,
- odnawialne zasoby środowiska powinny być wykorzystywane tylko w zakresie nie przekraczającym stopnia ich odnawialności,
- chłonność środowiska nie powinna być w żadnym zakresie przekroczona,
- różnorodność biologiczna środowiska nie powinna maleć.

Zarządzanie środowiskiem odbywa się na kilku szczeblach. W powiecie zarządzanie dotyczy działań własnych (podejmowanych przez powiat) oraz działań poszczególnych gmin, ważnych w skali powiatu, a także jednostek organizacyjnych, obejmujących działania podejmowane przez podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska. Ponadto administracja publiczna województwa również w ramach swoich obowiązków i kompetencji realizuje zadania związane z zarządzaniem środowiskiem w powiecie. Podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska kierują się głównie efektami ekonomicznymi i zasadami konkurencji rynkowej, a od niedawna liczą się także z głosami opinii społecznej. Na tym szczeblu zarządzanie środowiskiem odbywa się przez:

- dotrzymanie wymagań stawianych przez przepisy prawa,
- porządkowanie technologii i reżimów obsługi urządzeń,
- modernizację technologii,
- eliminowanie technologii uciążliwych dla środowiska
- instalowanie urządzeń ochrony środowiska,
- stała kontrola emisji zanieczyszczeń.

Instytucje działające w ramach administracji odpowiedzialnych za wykonywanie i egzekwowanie prawa mają głównie na celu zapobieganie zanieczyszczeniu środowiska przez:

- racjonalne planowanie przestrzenne,
- kontrolowanie gospodarczego korzystania ze środowiska,
- porządkowanie działalności związanej z gospodarczym korzystaniem ze środowiska,

Jak wcześniej powiedziano, podstawowymi organami wykonawczymi w dziedzinie ochrony środowiska są wojewoda i starosta. Istotnym novum w nowym podziale kompetencji jest nałożenie na wszystkie szczeble samorządu i organów rządowych obowiązku wzajemnego informowania się i uzgadniania. Na uwagę zasługuje w tym kontekście wzmocnienie relacji i wpływu organów samorządowych na działania Inspekcji Ochrony Środowiska, a także przyznanie odpowiednich uprawnień kontrolnych organom samorządowym. Przepisy przewidują tworzenie na wszystkich szczeblach administracji rozbudowanego systemu dokumentów planistycznych wytyczających generalne kierunki polityki rozwoju w kontekście ochrony środowiska i zagospodarowania przestrzennego.

Organy wykonawcze województw, powiatów i gmin sporządzają programy ochrony środowiska w celu realizacji polityki ekologicznej państwa. Dokumenty dotyczące zagospodarowania przestrzennego sporządza się na wszystkich szczeblach, ale nie wszystkie mają jednakową moc prawną i rolę w całym systemie. Z punktu widzenia prawnego najmocniejszą pozycją w omawianej strukturze ma gmina, gdyż tylko miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, uchwalane przez gminy, mają rangę obowiązującego powszechnie przepisu prawa. Oznacza to w uproszczeniu, że wszelkie programy, plany i strategie formułowane na różnych szczeblach mają tylko wtedy szanse realizacji, jeśli znajdują odzwierciedlenie w konkretnym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

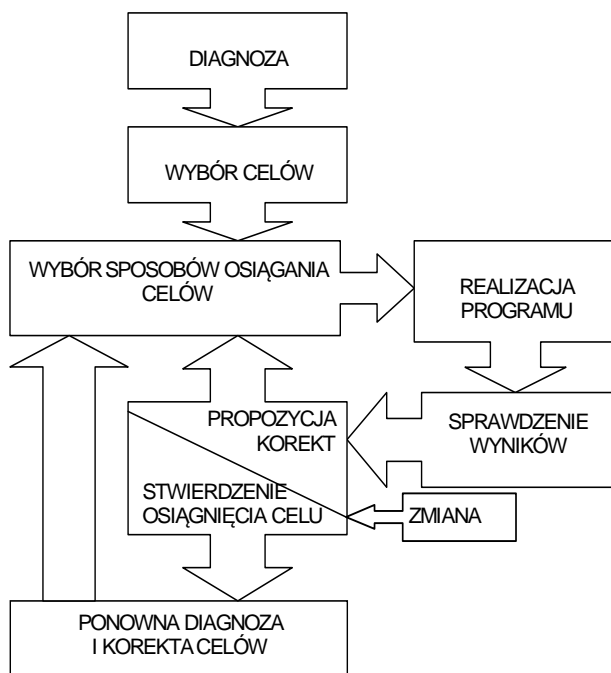
Samorząd powiatowy określa również strategię rozwoju powiatu, na którą składa się m.in. racjonalne korzystanie z zasobów przyrody oraz kształtowanie środowiska naturalnego zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

5.3.2 Zarządzanie Programem Ochrony Środowiska

Podstawową zasadą realizacji programu ochrony środowiska powinna być zasada wykonywania zadań przez poszczególne jednostki włączone w zagadnienia ochrony środowiska, świadome istnienia programu i swojego uczestnictwa w nim.

Ogólny schemat zarządzania programem przedstawiono poniżej.

Schemat 4. Schemat zarządzania programem.

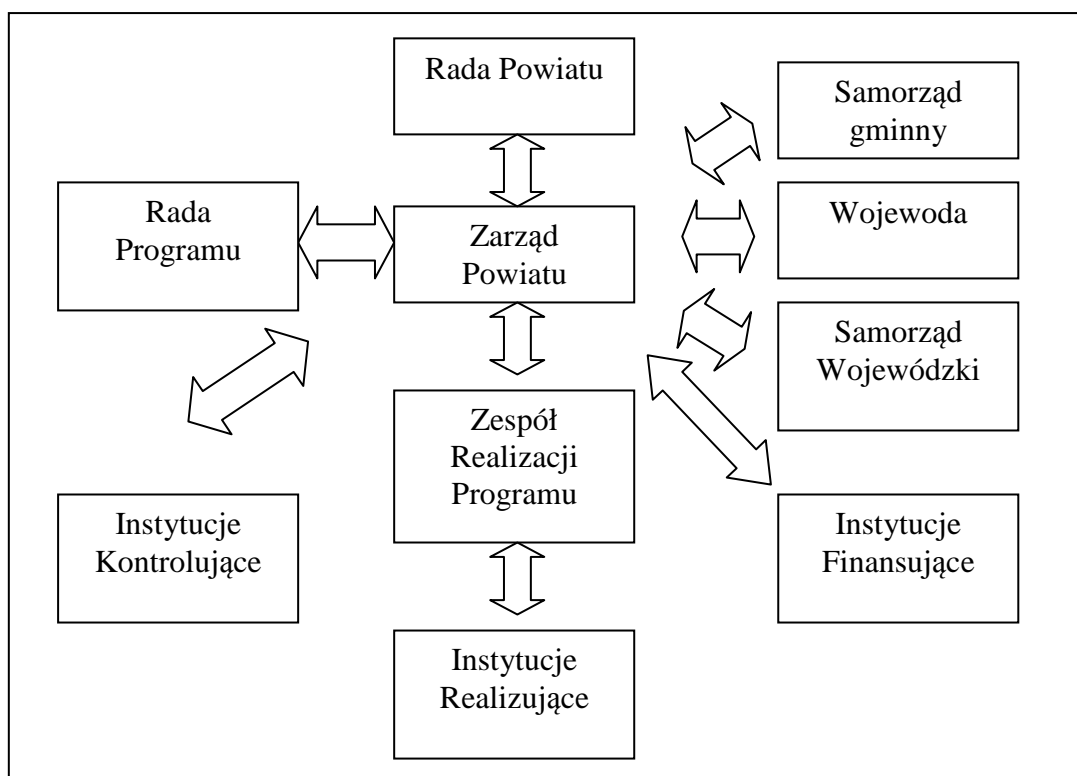

Szanse na skuteczne wdrożenie Programu daje dobra organizacja zarządzania nim.

Z punktu widzenia pełnionej roli w realizacji Programu można wyodrębnić cztery grupy podmiotów uczestniczących w nim. Są to:

- Podmioty uczestniczące w organizacji i zarządzaniu programem.
- Podmioty realizujące zadania programu, w tym instytucje finansujące
- Podmioty kontrolujące przebieg realizacji i efekty programu.
- Społeczność powiatu ślubickiego jako główny podmiot odbierający wyniki działań programu.

Schemat 5. Relacje między podmiotami i instytucjami uczestniczącymi w realizacji programu.

Główna odpowiedzialność za realizację Programu spoczywa na Zarządzie Powiatu, który składa Radzie Powiatu raporty z wykonania Programu. Zarząd Powiatu współdziała z organami administracji rządowej i samorządowej szczebla wojewódzkiego oraz samorządami gminnymi, które dysponują instrumentarium wynikającym z ich kompetencji. Wojewoda (oraz podległe mu służby zespolone) dysponuje instrumentarium prawnym umożliwiającym reglamentowanie korzystania ze środowiska. Natomiast w dyspozycji Zarządu Województwa znajdują się instrumenty finansowe na realizację zadań programu (poprzez WFOŚiGW). Ponadto Starosta współdziała z instytucjami administracji specjalnej w dyspozycji, których znajdują się instrumenty kontroli i monitoringu. Instytucje te kontrolują respektowanie prawa, prowadzą monitoring stanu środowiska (IŚ, WIOŚ), prowadzą monitoring wód (RZGW). Starosta będzie wspierany przez Radę Programu, która już została ukonstytuowana dla potrzeb opracowania niniejszego Programu. Rada Programu będzie nadzorowała realizację Programu, zapoznając się z okresowymi raportami nt. wykonania zadań i uzyskanych efektów ekologicznych. Zadaniem Rady jest uzyskanie płaszczyzny społecznego uzgadniania sposobu osiągania celów Programu. Przedstawiciele różnych stron włączonych w realizację Programu będą mieli różne poglądy nt. realizacji celów Programu i konkretnych przedsięwzięć. Istnieje zatem potrzeba stworzenia obiektywnych warunków uzgadniania współpracy w realizacji zadań programu i udziału we wdrażaniu Programu. Tę rolę ma spełniać Rada Programu. Posiedzenia Rady Programu powinny się odbywać ok. 3-4 razy w roku (nie rzadziej niż 2 razy). Optymalizacja zarządzania procesem wdrażania Programu związana jest z utworzeniem komórki wykonawczej Programu - Zespołu Realizacji Programu, w którym wiodącą rolę będą pełnili wyznaczeni pracownicy Wydziału Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa Starostwa Powiatowego w Słubicach. W skład Zespołu powinni wejść także pracownicy wydziałów ochrony środowiska poszczególnych gmin powiatu. Zadaniem tego Zespołu powinny być przede wszystkim:

- koordynacja działań i współdziałania uczestników Programu,
- monitoring realizacji zadań Programu,
- sprawozdawczość przed Radą Programu,

- udrażnianie kanałów przepływu informacji niezbędnych w koordynacji działań w Programie.

W ramach Zespołu Realizacji Programu należy wyznaczyć osobę, która będzie pełniła rolę Kierownika Wdrażania Programu. Kierownik (pracownik Wydziału Ochrony Środowiska Starostwa Powiatowego) będąc odpowiedzialnym za prace Zespołu, będzie ściśle współpracował z Radą Programu i Starostą.

Bezpośrednim realizatorem zadań nakreślonych w programie są: samorządy gminne jako realizatorzy inwestycji w zakresie ochrony środowiska na własnym terenie oraz podmioty gospodarcze planujące i realizujące inwestycje zgodnie z kierunkami nakreślonymi przez Program. Wypracowane procedury i strategie powinny po ustaleniu i weryfikacji stać się rutyną i podstawą zinstytucjonalizowanej współpracy pomiędzy partnerami różnych szczebli decyzyjnych i środowisk odpowiedzialnych za ostateczny wizerunek obszaru. Następuje uporządkowanie i uczytelnienie samego procesu planowania i zarządzania na tyle, że pewne działania stając się rutyną, powodują samoistne powtarzanie się dobrych rozwiązań wytwarzając mechanizmy samoregulacji. Jak już wspomniano wcześniej, odbiorcą Programu są mieszkańcy powiatu ślubickiego, którzy subiektywnie oceniają efekty wdrożonych przedsięwzięć. Ocenę taką można uzyskać poprzez wprowadzenie odpowiednich mierników świadomości społecznej, co opisano w dalszej części dokumentu.

5.3.3 System oceny realizacji programu wraz z proponowanymi wskaźnikami

Ocena realizacji Programu polega przede wszystkim na monitorowaniu, czyli obserwacji zmian w wielu wzajemnie ze sobą powiązanych sferach funkcjonowania danego obszaru (ekonomicznej, społecznej, ekologicznej itp.).

Analogicznie, jak na poziomie wojewódzkim został określony „system monitoringu i oceny proponujemy stworzenie:

- a) systemu zbierania i selekcjonowania informacji,
- b) systemu oceny i interpretacji zgromadzonych danych.

Procesy te powinny być analogiczne na poziomie Gminy i Województwa. Proponowany system monitoringu powinien zawierać działania określone w Programie Operacyjnym Województwa:

- permanentne pozyskiwanie danych liczbowych oraz informacji dotyczących realizacji poszczególnych zadań Programu (materiał stanowiący podstawę do analiz i ocen),
- przetworzenie i analiza danych,
- przygotowanie raportów z realizacji zadań ujętych w Programie,
- analiza porównawcza osiągniętych wyników z założeniami Programu; określenie stopnia wykonania zapisów przyjętego Programu oraz identyfikacja ewentualnych rozbieżności,
- analiza przyczyn zarejestrowanych odstępstw oraz identyfikacja działań korygujących polegających na modyfikacji dotychczasowych oraz ewentualne wprowadzenie nowych instrumentów wsparcia,
- wykonanie działań korygujących.

Zbudowanie takiego systemu monitoringu i prowadzenie opisanych działań pozwoli na bieżące monitorowanie realizacji Programu. Podstawą dla sprawnego zbierania danych monitoringu jest opracowany zestaw mierników.

5.3.3.1 Mierniki ekorozwoju

Brak możliwości realnego monitorowania wszystkich elementów środowiska powoduje zaistnienie konieczności stosowania specjalnie do tego celu opracowanej listy wskaźników, jakimi można posługiwać się przy ocenie postępów w realizacji wyznaczonych celów.

Zasadniczym zadaniem wskaźników realizacji celów tzw. wskaźników ekorozwoju jest stworzenie możliwości realnego zobrazowanie stopnia realizacji zasad i celów przyjmowanych w Programie.

Przyjęte wskaźniki powinny:

- ułatwiać ocenę stopnia realizacji obranych celów - idei ekorozwoju,
- określać osiąganą dynamikę realizacji ekorozwoju i istniejące problemy,
- pobudzać do większej aktywności,
- weryfikować obowiązujące kierunki polityki i przyjęte wcześniej cele rozwojowe oraz strategie ich osiągnięcia.

Proponowane w ostatnich latach przez organizacje międzynarodowe systemy wskaźników nie zawsze spełniają postulat harmonizacji ładów dziedzinowych (ekonomicznego, społecznego i ekologicznego). Systemy takie zostały m.in. opracowane przez agendy ONZ, OECD, Bank Światowy, IUCN i Europejską Agencję ds. Ochrony Środowiska (EEA).

Wskaźniki dla Programu Ochrony Środowiska Powiatu Słubickiego powinny być zgodnie z Polityką Ekologiczną Państwa, Programem Ochrony Środowiska Województwa Lubuskiego - z uwzględnieniem określonych w tych Programach wymogów sprawozdawczych. Istotnym w tym zakresie może być również wskazanie wymogów dotyczących sporządzanych, co 2 lata Raportów z realizacji Programu Ochrony Środowiska.

Poniżej przedstawiono jako punkt wyjścia dla Powiatu - do rozważenia propozycje wskaźników na różnych poziomach.

Unia Europejska nie przyjęła jeszcze jednoznacznie określonego zestawu wskaźników. Próby opracowania takiego zestawu wskaźników podjęte zostały przez Europejską Agencję Środowiska, (EEA), która w roku 2000 zaproponowała ujęcie wskaźników ekorozwoju w cztery grupy: wskaźniki społeczno-ekonomiczne, środowiskowe, wskaźniki wydajności ekologicznej i wskaźniki efektywności realizowanych polityk. Jednocześnie EEA wspólnie z Komisją Europejską zaczęła stosować w praktyce komplet 32 wskaźników, tzw. TERM (Transport and Environment Reporting Mechanism) publikując w grudniu 1999 roku we współpracy z Eurostatem, pierwszy ich zestaw.²

Również w 1999 roku ukazał się zestaw wskaźników dotyczących polityki energetycznej UE przygotowany przez Komisję Europejską. Obejmował on 65 wskaźników ujętych w pięć grup: podaż energii, zużycie energii, środowisko, przemysł energetyczny i rynki energetyczne.

W roku 2000 opublikowano dokument prezentujący zbiór wskaźników dotyczących kwestii środowiska we Wspólnej Polityce Rolnej. Dyrekcja Generalna ds. Gospodarki (Enterprise) w raporcie opracowanym na jej zlecenie przez konsorcjum utworzone na Uniwersytecie Sussex zatytułowany "Indicators for Monitoring Integration of Environment and Sustainable Development in Enterprise Policy" zaproponowała używanie trzech grup wskaźników: **głównych (headline), wskaźników integracji oraz wskaźników odnoszących się do procesu.**

Wskaźniki główne powinny odzwierciedlać najważniejsze trendy ekonomiczne, społeczne i środowiskowe. Zaliczono do nich np. procent populacji z dostępem do Internetu (sfera społeczna), dzienną produkcję odpadów (sfera środowiskowa) i procent dochodu narodowego brutto przeznaczany na badania i rozwój (sfera ekonomiczna).

Wskaźniki integracji obejmują takie parametry jak np. liczba nowo tworzonych firm, które oferują usługi związane ze środowiskiem oraz ilość odpadów wytwarzanych przez przemysł na jednostkę wartości dodanej.

Ostatnia grupa wskaźników – odnoszących się do procesów - ma umożliwić śledzenie procesów zachodzących wewnątrz instytucji administracyjnych i w przedsiębiorstwach. Pojawiły się tu takie parametry jak procent wydatków publicznych, do których stosowano kryteria środowiskowe, oraz liczba przedsiębiorstw, które produkują choć jeden produkt oznaczony etykietą EU Eco-Label.

European Environmental Bureau, przygotowało własny zestaw 10 wskaźników, mogących służyć do oceny realizacji polityki ekologicznej Komisji Europejskiej. Należą do nich:

- Emisja do powietrza czterech rodzajów zanieczyszczeń (SO_x, NO_x, NH₃, LZO);

- Procentowy udział czystych wód powierzchniowych;
- Całkowita emisja CO₂ i pięciu innych gazów cieplarnianych (CH₄, N₂O, typu HFC i PFC oraz SF₆);
- Indeks uwolnionych do środowiska substancji niebezpiecznych, ważony względem toksyczności dla ludzi i ekotoksyczności;
- Udział obszarów zabudowanych w ogólnej powierzchni;
- Indeks różnorodności biologicznej oparty na zróżnicowaniu na poziomie genetycznym i siedliskowym (nie przyjęto jeszcze dokładnej definicji);
- Całkowite zużycie wody i procentowy udział naturalnego uzupełniania jej zasobów;
- Całkowite zużycie surowców i ogólna ilość wytworzonych odpadów, w tym udział materiałów wykorzystywanych wtórnie lub uzyskanych z recyklingu;
- Całkowita liczba przejechanych pasażerokilometrów (pkm) i tonokilometrów (tkm) oraz całkowite zużycie energii;
- Zużycie pestycydów (w tonach czynnego składnika, ważone względem toksyczności dla ludzi i ekotoksyczności).

5.3.3.2 Mierniki wg Polityki Ekologicznej Państwa

Do szczególnie ważnych mierników realizacji polityki ekologicznej zaliczono:

- **stopień zmniejszenia różnicy** (w %) między faktycznym zanieczyszczeniem środowiska, a naukowo uzasadnionym dopuszczalnym (ładunkiem krytycznym),
- **ilość zużywanej energii, materiałów, wody oraz ilość wytwarzanych odpadów i emitowanych zanieczyszczeń** w przeliczeniu na jednostkę dochodu narodowego lub wielkość produkcji (wyrażoną w wielkościach fizycznych lub wartością sprzedaną),
- **stosunek kosztów do uzyskiwanych efektów ekologicznych (dla oceny Programów i projektów inwestycyjnych w ochronie środowiska),**
- **techniczno-technologiczne charakterystyki materiałów**, urządzeń produktów (np. zawartość ołowiu w benzynie, zawartość rtęci w bateriach, jednostkowa emisja węglowodorów przy eksploatacji samochodu, poziom hałasu w czasie pracy samochodu itd.), zgodnie z zasadą dostępu do informacji dane te powinny być ujawniane na metkach lub dokumentach technicznych produktu.

Powyższe wskaźniki powinny być gromadzone i wykorzystywane do ocen realizacji w dwóch przekrojach: terytorialnym (do zakładu włącznie) i branżowym.

Poza wymienionymi wyżej miernikami stosowane będą również wskaźniki:

a) *wskaźniki społeczno-ekonomiczne:*

- wzrost PKB oraz systematyczny wzrost poziomu życia obywateli;
- poprawa stanu zdrowia obywateli (długość życia, spadek umieralności niemowląt, spadek zachorowalności);
- zmniejszenie zużycia energii, surowców i materiałów na jednostkę produkcji oraz zmniejszenie całkowitych przepływów materiałowych;
- wzrost dochodów z rolnictwa;
- zmniejszenie tempa przyrostu obszarów wyłączanych z rolniczego i leśnego użytkowania dla potrzeb innych sektorów produkcji i usług materialnych;
- przyrost miejsc pracy w wyniku realizacji przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska;

b) *wskaźniki stanu środowiska i zmiany presji na środowisko:*

- zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód lądowych i morskich, poprawę jakości wód płynących, stojących i wód podziemnych, a szczególnie głównych

zbiorników wód podziemnych, poprawę jakości wody do picia oraz spełnienie przez wszystkie te rodzaje wód wymagań jakościowych obowiązujących w Unii Europejskiej;

- zmniejszenie emisji zanieczyszczeń powietrza (przede wszystkim metali ciężkich, trwałych zanieczyszczeń organicznych, substancji zakwaszających, pyłów i lotnych związków organicznych);
- zmniejszenie uciążliwości hałasu;
- zmniejszenie ilości wytwarzanych i składowanych odpadów oraz rozszerzenie zakresu ich gospodarczego wykorzystania;
- ograniczenie degradacji gleb;
- wzrost lesistości kraju (rozszerzenie renaturalizacji obszarów leśnych);
- zahamowanie zaniku gatunków roślin i zwierząt oraz zaniku ich naturalnych siedlisk;
- zmniejszenie negatywnej ingerencji w krajobrazie oraz kształtowanie estetycznego krajobrazu zharmonizowanego z otaczającą przyrodą;

c) wskaźniki aktywności państwa i społeczeństwa:

- kompletność i stabilność regulacji prawnych;
- spójność i efekty działań w zakresie monitoringu i kontroli;
- zakres i efekty działań edukacyjnych;
- opracowywanie i realizowanie przez grupy i organizacje pozarządowe projektów na rzecz ochrony środowiska.

5.3.3.3 Monitoring wdrażania Programu

Zgodnie z zapisami Polityki Ekologicznej Państwa głównym celem średniookresowym (do 2010 r.) w sprawie kontroli i monitoringu jest pełna harmonizacja procedur i zakresu działań w tej dziedzinie z zaleceniami OECD, wymogami Unii Europejskiej oraz zobowiązaniami wobec konwencji międzynarodowych.

Wymaga to w latach 2004-2007 działań:

- powołanie nowych struktur organizacyjnych i wdrożenie systemów obiegu informacji w dziedzinie środowiska, niezbędnych do spełnienia przez Polskę warunków uczestnictwa w Unii Europejskiej i realizacji innych zobowiązań międzynarodowych, w tym:
- wdrożenie systemu rejestracji substancji niebezpiecznych spełniającego wszystkie wymagania ustawy o substancjach i preparatach chemicznych oraz ustawy o ochronie roślin uprawnych (2004 r.);
- wdrożenie systemu informatycznego PRTR (uwalnianie i transfer zanieczyszczeń) (2004 r.);
- wdrożenie systemu informatycznego SPIRS (rejestracja obiektów niebezpiecznych zgodnie z wymaganiami dyrektywy Seveso II) (2004 r.);
- wzmocnienie etatowe służb inspekcji ochrony środowiska na szczeblu centralnym i regionalnym (2004 r.).

Zakres monitoringu

Wdrażanie Programu Ochrony Środowiska będzie podlegało regularnej ocenie w zakresie:

- Określenia stopnia wykonania przedsięwzięć / działań.
- Określenia stopnia realizacji przyjętych celów.
- Oceny rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem.
- Analizy przyczyn tych rozbieżności.

Starosta (poprzez Zespół Realizacji Programu) będzie oceniał, co dwa lata stopień wdrożenia Programu. Ocena ta będzie podstawą przygotowania raportu z wykonania Programu. W początkowym okresie wdrażania Programu również, co dwa lata będzie weryfikowana lista

przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w najbliższych czterech latach. Oznacza to, że pod koniec 2005 roku powinna być przygotowana nowa lista obejmująca lata 2006 – 2009.

W cyklu czteroletnim będzie oceniany stopień realizacji celów średniookresowych (w niniejszym dokumencie obejmujących okres do 2011 r.). Ocena ta będzie bazą do ewentualnej korekty celów i strategii ich realizacji. Taka procedura pozwoli na spełnienie wymagań zapisanych w ustawie "Prawo ochrony środowiska", a dotyczących okresu, na jaki jest przyjmowany program ochrony środowiska i systemu raportowania o stanie realizacji programu ochrony środowiska.

- Ocena postępów we wdrażaniu programu ochrony środowiska, w tym przygotowanie raportu, (co dwa lata).
- Opracowanie listy przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w kolejnych czterech latach, (co dwa lata).
- Aktualizacja celów ekologicznych i kierunków działań, (co cztery lata).

Wskaźniki monitorowania efektywności Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Słubickiego.

System statystyki publicznej i państwowego monitoringu środowiska oraz pozostałe mechanizmy nadzoru i kontroli powinny być tak zmodyfikowane, aby można było:

- co 2 lata dokonywać oceny realizacji wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska sporządzonych w celu realizacji polityki ekologicznej państwa;
- dokonywać oceny realizacji programów naprawczych poszczególnych komponentów środowiska przez organy inspekcji ochrony środowiska na szczeblu krajowym i wojewódzkim.

Do szczególnie ważnych mierników realizacji polityki ekologicznej państwa należy zaliczyć:

- stopień zmniejszenia różnicy (w %) między faktycznym zanieczyszczeniem środowiska (np. depozycją lub koncentracją poszczególnych zanieczyszczeń w powietrzu, wodzie, glebie), a naukowo uzasadnionym zanieczyszczeniem dopuszczalnym (ładunkiem krytycznym);
- ilość zużywanej energii, materiałów, wody oraz ilość wytwarzanych odpadów i emitowanych zanieczyszczeń w przeliczeniu na jednostkę dochodu narodowego lub wielkość produkcji (wyrażoną w jednostkach fizycznych lub wartością sprzedaną);
- stosunek uzyskiwanych efektów ekologicznych do ponoszonych nakładów (dla oceny programów i projektów inwestycyjnych w ochronie środowiska);
- techniczno-ekologiczne charakterystyki materiałów, urządzeń, produktów (np. zawartość ołowiu w benzynie, zawartość rtęci w bateriach, jednostkowa emisja węglowodorów przy eksploatacji samochodu, poziom hałasu w czasie pracy samochodu itp.); zgodnie z zasadą dostępu do informacji dane te powinny być ujawniane na etykietach lub w dokumentach technicznych produktów.

Powyższe wskaźniki powinny być gromadzone i wykorzystywane do ocen realizacji polityki ekologicznej państwa w dwóch przekrojach: terytorialnym i branżowym (do zakładu włącznie). Poza głównymi miernikami przy ocenie skuteczności realizacji polityki ekologicznej państwa będą stosowane wskaźniki społeczno - ekonomiczne, wskaźniki presji na środowisko i stanu środowiska oraz wskaźniki reakcji państwa i społeczeństwa, a mianowicie:

- wskaźniki społeczno - ekonomiczne:
- poprawa stanu zdrowia obywateli, mierzona przy pomocy takich mierników, jak długość życia, spadek umieralności niemowląt, spadek zachorowalności na obszarach, w których szkodliwe oddziaływania na środowisko i zdrowie występują w szczególnie dużym natężeniu (obszary najsilniej uprzemysłowione i zurbanizowane);
- zmniejszenie zużycia energii, surowców i materiałów na jednostkę produkcji oraz zmniejszenie całkowitych przepływów materiałowych w gospodarce;

- zmniejszenie tempa przyrostu obszarów wyłączanych z rolniczego i leśnego użytkowania dla potrzeb innych sektorów produkcji i usług materialnych;
- coroczny przyrost netto miejsc pracy w wyniku realizacji przedsięwzięć ochrony środowiska;

wskaźniki stanu środowiska i zmiany presji na środowisko:

- zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód, poprawa jakości wód płynących, stojących i wód podziemnych, a szczególnie głównych zbiorników wód podziemnych, poprawa jakości wody do picia oraz spełnienie przez wszystkie te rodzaje wód wymagań jakościowych obowiązujących w Unii Europejskiej;
- poprawa jakości powietrza poprzez zmniejszenie emisji zanieczyszczeń powietrza (zwłaszcza zanieczyszczeń szczególnie szkodliwych dla zdrowia i zanieczyszczeń wywierających najbardziej niekorzystny wpływ na ekosystemy, a więc przede wszystkim metali ciężkich, trwałych zanieczyszczeń organicznych, substancji zakwaszających, pyłów i lotnych związków organicznych);
- zmniejszenie uciążliwości hałasu, przede wszystkim poziomu hałasu na granicy własności wokół obiektów przemysłowych, hałasu ulicznego w miastach oraz hałasu wzdłuż tras komunikacyjnych;
- zmniejszenie ilości wytwarzanych i składowanych odpadów, rozszerzenie zakresu ich gospodarczego wykorzystania oraz ograniczenie zagrożeń dla środowiska ze strony odpadów niebezpiecznych;
- ograniczenie degradacji gleb, zmniejszenie powierzchni obszarów zdegradowanych na terenach przemysłowych i terenach po byłych bazach wojsk radzieckich, w tym likwidacja starych składowisk odpadów, zwiększenie skali przywracania obszarów bezpośrednio lub pośrednio zdegradowanych przez działalność gospodarczą do stanu równowagi ekologicznej, ograniczenie pogarszania się jakości środowiska w jednostkach osadniczych i powstrzymanie procesów degradacji zabytków kultury;
- wzrost lesistości, rozszerzenie denaturalizacji obszarów leśnych oraz wzrost zapasu i przyrostu masy drzewnej, a także wzrost poziomu różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych i poprawa stanu zdrowotności lasów będących pod wpływem zanieczyszczeń powietrza, wody lub gleby;
- zahamowanie zaniku gatunków roślin i zwierząt oraz zaniku ich naturalnych siedlisk, a także pomyślne reintrodukcje gatunków;
- zmniejszenie negatywnej ingerencji w krajobrazie oraz kształtowanie estetycznego krajobrazu zharmonizowanego z otaczającą przyrodą;

wskaźniki aktywności państwa i społeczeństwa:

- kompletność regulacji prawnych i tempo ich harmonizacji z prawem wspólnotowym i prawem międzynarodowym;
- spójność i efekty działań w zakresie monitoringu i kontroli;
- zakres i efekty działań edukacyjnych oraz stopień udziału społeczeństwa w procesach decyzyjnych;
- opracowanie i realizowanie przez grupy i organizacje pozarządowe projektów na rzecz ochrony środowiska.

W nawiązaniu do wykonywanych ocen będą sporządzane 2 rodzaje raportów:

- raporty Rady Ministrów z realizacji polityki ekologicznej państwa przedkładane Sejmowi, sporządzane co 4 lata;
- raporty rządów województwa, powiatu i gminny, przedkładane odpowiednio sejmikowi województwa.

Poniżej zaproponowano istotne wskaźniki, przyjmując że lista ta nie jest wyczerpująca i będzie sukcesywnie modyfikowana.

Tab. 25. Wskaźniki monitorowania Programu.

A	Wskaźniki stanu środowiska i zmiany presji na środowisko	Wskaźnik wyjściowy
1	Jakość wód powierzchniowych; udział wód pozaklasowych (wg oceny ogólnej)	opisowo wg pomiarów w punktach kontrolnych
2	Jakość wód podziemnych; udział wód o bardzo dobrej i dobrej jakości (klasa Ia i Ib)	jw.
3	Stopień zwodociągowania gmin powiatu (liczba mieszkańców korzystających ze zbiorczej sieci wodociągowej / rzeczywista liczba mieszkańców)	94,23 %
4	Stopień skanalizowania gmin powiatu (liczba mieszkańców podłączonych do kanalizacji / rzeczywista liczba mieszkańców)	54,88 %
5	Ilość wytwarzanych odpadów komunalnych / 1 mieszkańca x rok	360 kg / rok
6	Udział odpadów komunalnych unieszkodliwionych poprzez składowanie	100 %
7	Udział odpadów z sektora gospodarczego unieszkodliwionych przez składowanie	7,10 %
8	Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego w Słubicach	Średnioroczne stężenia poszczególnych zanieczyszczeń zgodnie z tabelą 2 i 3 str. 15
9	Wskaźnik lesistości powiatu	46,54 %
10	Procentowy udział powierzchnia terenów objętych ochroną prawną (parki narodowe, krajobrazowe, rezerwy przyrody, obszary chronionego krajobrazu, użytki ekologiczne)	30,79 %
11	Liczba gospodarstw ekologicznych posiadających certyfikat (powierzchnia upraw)	0 (0 ha)

Określenie powyższych wskaźników wymaga posiadania odpowiednich informacji:

- Pochodzących z monitoringu środowiska. Informacje te pochodzą głównie z WIOŚ;
- Pochodzących z przeprowadzenia odpowiednich badań społecznych, np. raz na 4 lata.

Badania te powinny być prowadzone przez wyspecjalizowane jednostki badania opinii społecznej. Mierniki społecznych efektów programu są wielkościami wolnozmiennymi. Są wynikiem badań opinii społecznej i specjalistycznych opracowań służących jakościowej ocenie udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz poprawy stanu środowiska, a także ocenie odbioru przez społeczeństwo efektów programu przez ilość i jakość interwencji zgłaszanych do Starostwa, Urzędów Gmin, Wojewody, WIOŚ.

W oparciu o analizę wskaźników będzie możliwa ocena efektywności realizacji „Programu ochrony środowiska” a w oparciu o ta ocenę – aktualizować program.

5.3.4 Harmonogram wdrażania Programu

W tabeli przedstawionej poniżej zaprezentowano propozycję harmonogramu wdrażania „Programu Ochrony Środowiska powiatu słubickiego”. Harmonogram ten zawiera główne grupy czynności i działań, które omówiono we wcześniejszych partiach tekstu.

Przyjętym założeniem jest możliwość ciągłej modyfikacji harmonogramu w zależności od oceny postępów w zakresie osiągnięcia celów i zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych

Tab. 26. Harmonogram wdrażania "Programu ochrony środowiska powiatu ślubickiego".

Lp.	Zadania Rok	2003 (grudzień)	2004	2006	2006	2007	Itd.
1	Program ochrony środowiska powiatu ślubickiego						
	a) Cele do 2011 roku i kierunki działań	Do 2011				Do 2015	
	b) lista przedsięwzięć proponowanych do realizacji w latach 2004 -2007	2004 do 2007		2006 - 2009		2008 do 2011	
2	Monitoring						
2.1	<i>Monitoring stanu środowiska</i>						
	Monitoring						
	<i>Monitoring polityki środowiskowej</i>						
	• Mierniki efektywności Programu						
	• Ocena realizacji listy przedsięwzięć						
	• Raporty z realizacji Programu						
	• Ocena realizacji celów do 2011 roku (2015, itd.) i kierunków działań						

5.4 Główne działania w ramach zarządzania Programem

W oparciu o zapisy niniejszego rozdziału w poniższej tabeli przedstawiono najważniejsze działania w ramach następujących zagadnień: wdrażanie "Programu ochrony środowiska" (koordynacja, weryfikacja celów ekologicznych, strategii ich i listy przedsięwzięć, współpraca z różnymi jednostkami), edukacja i komunikacja ze społeczeństwem (w tym system informacji o środowisku), systemy zarządzania środowiskiem, monitoring stanu środowiska. Dla każdego zagadnienia wskazano instytucje uczestniczące w realizacji wyszczególnionych działań.

Tab. 27. Najważniejsze działania w ramach zarządzania środowiskiem.

Lp.	Zagadnienie	Główne działania w latach 2004 – 2007	Instytucje Uczestniczące
1	Wdrażanie "Programu ochrony środowiska"	– Koordynacja wdrażania "Programu ...". – Współpraca z różnymi jednostkami. – Ocena wdrożenia przedsięwzięć (2x, 2006 i 2008). – Ocena realizacji i weryfikacja celów ekologicznych i kierunków działań (1x, 2006). – Raporty z wykonania Programu (2x, 2006 i 2007).	Starosta, Samorządy gminne, Inne jednostki wdrażające Program
2	Edukacja ekologiczna, komunikacja ze społeczeństwem, System informacji o Środowisku	– Rozwój różnorodnych form edukacji ekologicznej w oparciu o instytucje zajmujące się tym zagadnieniem. – Realizacja ustawy Prawo ochrony środowiska w zakresie dostępu do informacji o środowisku. – Większe wykorzystanie mediów (prasa, telewizja, Internet) w celach informowania społeczeństwa o podejmowanych i planowanych działaniach z zakresu ochrony środowiska, w tym realizacji programów. – Stosowanie systemu "krótkich informacji" o środowisku (wydawanie ulotek i broszur informacyjnych). – Szersze włączenie organizacji pozarządowych w proces edukacji ekologicznej i komunikacji ze społeczeństwem	Starosta, Wójt, Zarząd Województwa WIOŚ, Organizacje Pozarządowe
3	Systemy zarządzania środowiskiem	– Wspieranie i promowanie zakładów / instytucji wdrażających system zarządzania środowiskiem.	Starosta, Wojewoda Fundusze Celowe
4	Monitoring stanu środowiska	Zgodnie z wymaganiami ustawowymi. Informacje o stanie środowiska w powiecie.	WIOŚ, WSSE Starosta

6 ASPEKTY FINANSOWE WDRAŻANIA PROGRAMU

W niniejszym rozdziale omówiono potencjalne źródła finansowania i ich szacunkowy udział w kosztach realizacji przedsięwzięć zdefiniowanych w „Programie...”. Koszty wdrażania „Programu...” zostały określone dla okresu 2004 – 2007. Dla dalszych okresów (po 2007 roku) koszty powinny być szacowane w następnych etapach realizacji Programu, w ramach uściślenia informacji i korygowania działań na podstawie badań monitoringowych.

Niezbędnym elementem "Programu ochrony środowiska" jest wskazanie ram finansowych wdrażania "Programu..." poprzez szacunek wielkości środków, które mogą być zaangażowane w realizację przedsięwzięć zdefiniowanych w programie. Są to środki własne gmin, powiatu, środki podmiotów gospodarczych, środki budżetu Państwa i budżetu województwa lubuskiego, a także środki pochodzące z funduszy celowych i środki pomocowe.

Specyfiką systemu finansowania ochrony środowiska w Polsce jest to, że większą część wydatków ponoszą samorządy terytorialne, fundusze ekologiczne i przedsiębiorstwa, natomiast udział środków budżetu państwa jest mały.

W poprzednich latach przeciętny udział funduszy ochrony środowiska oraz dopłat do kredytów uruchamianych przez Bank Ochrony Środowiska wynosił około 30% wartości inwestycji. W najbliższych latach rola funduszy ekologicznych (przede wszystkim Narodowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej) powinna polegać na koncentrowaniu środków na wspieranie inwestycji priorytetowych z punktu widzenia integracji z UE. Jednocześnie oczekuje się spadku udziału funduszy ochrony środowiska, ze względu na ogólną poprawę stanu środowiska, a co za tym idzie zmniejszenie wpływów z tytułu opłat i kar ekologicznych. Natomiast oczekuje się większego niż dotychczas zaangażowania środków pomocowych, w tym z funduszy przedakcesyjnych oraz po uzyskaniu członkostwa w UE - funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności (2004 - 2006) .

Inwestycje przewidywane do realizacji w przemyśle będą finansowane ze środków własnych i kredytów komercyjnych oraz uzupełniająco z funduszy ochrony środowiska, pod warunkiem uznania danego zadania za priorytetowe w skali województwa.

Jak wspomniano wcześniej, istotny ciężar finansowania inwestycji w infrastrukturze pozostanie na barkach gmin, często poprzez zaciąganie długu w bankach i w międzynarodowych instytucjach finansujących (np. EBOiR). Coraz częściej gminy podejmują decyzje o udzieleniu praw inwestorowi zewnętrznemu do wykonywania działań z zakresu ochrony środowiska poprzez spółki z udziałem gminy, który to udział jest gwarancją jej wpływu na decyzje podejmowane przez spółkę oraz na jakość świadczonych usług.

Szacunkowe koszty wdrażania „Programu...” w latach 2004 - 2007 przedstawiono w poniższej tabeli. Koszty te zostały określone w oparciu o:

- szczegółowe dane zgłoszone przez różne jednostki nt. kosztów realizacji konkretnych przedsięwzięć lub szacunek kosztów przeprowadzony w oparciu o średnie wskaźnik dotyczące budowy i eksploatacji urządzeń,
- ocenę wielkości środków możliwych do zaangażowania (tzw. ramy finansowe).

Tab. 28. Szacunkowe koszty wdrażania Programu w latach 2004 - 2007 (w tys. PLN).

L.p.	Zagadnienie	Koszty w latach 2004 - 2007 Tys. PLN		
		pozainwestycyjne	inwestycyjne	razem
1.	<i>Jakość wód i stosunki wodne</i>	22	89 500	89 522
2.	<i>Powietrze atmosferyczne</i>	-	2 388	2 388
3.	<i>Hałas</i>	15	-	15
4.	<i>Przyroda i krajobraz</i>	255	339	594
5.	<i>Gleby i lasy</i>	3	2 366	2 369
6.	<i>Edukacja ekologiczna</i>	642	168	810
7.	<i>Odpady</i>	410	9 720	10 130
Razem koszty w latach 2003 - 2006		105 828		

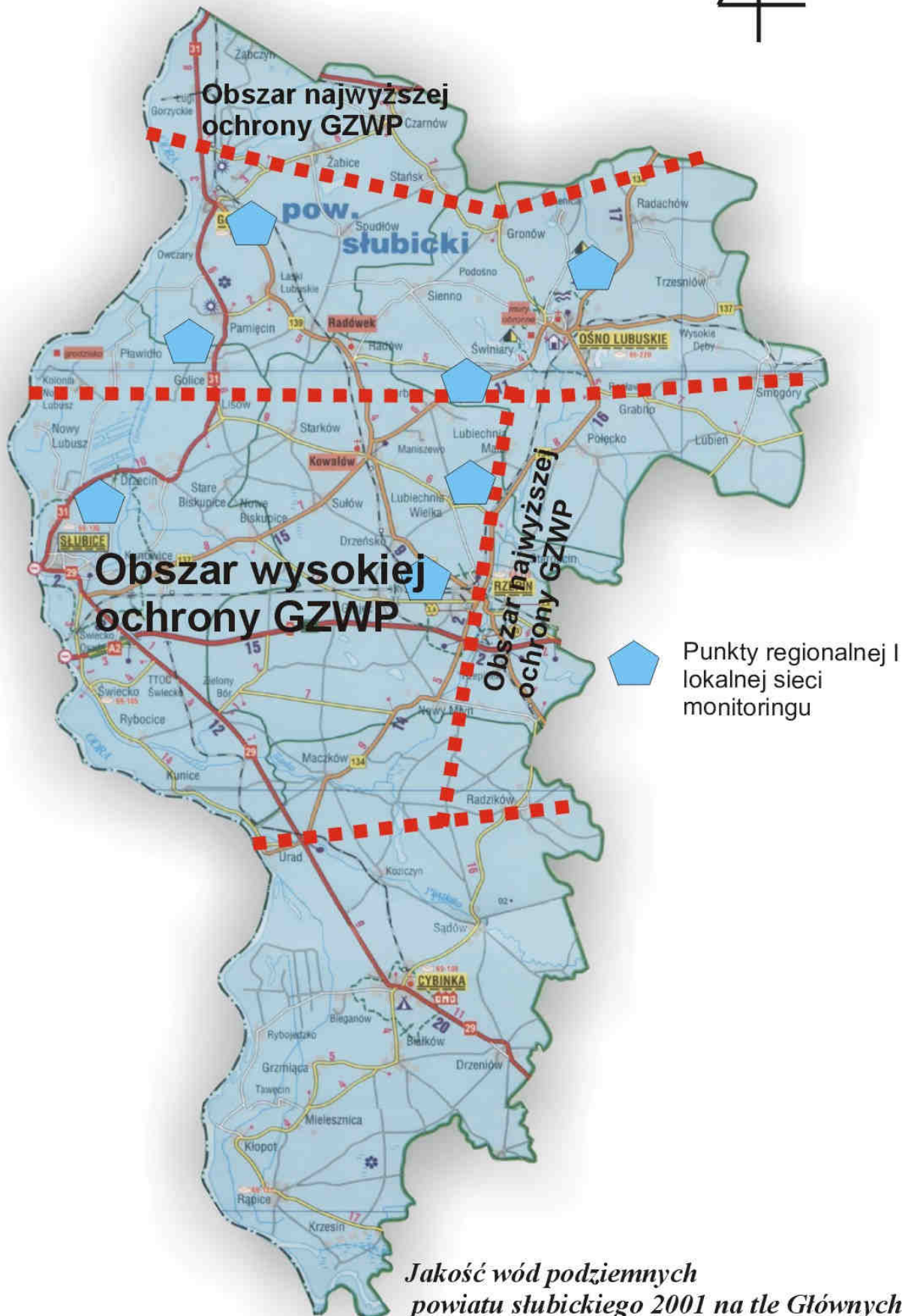
Uwaga: W powyższej kalkulacji nie uwzględniono kosztów budowy autostrady, obwodnic oraz modernizacji i budowy nowych odcinków dróg

Strukturę finansowania wdrażania Programu Ochrony Środowiska powiatu ślubickiego w latach 2004–2007 opartą o założone ramy finansowe przedstawiono w tabeli poniżej.

Tab. 29. Struktura finansowania wdrażania Programu Ochrony Środowiska.

Udział / Źródło	%	tys. PLN.
Środki własne gmin i powiatu	5	5 300
PFOŚiGW, GFOŚiGW	3	3 200
NFOŚiGW, WFOŚiGW	13	13 828
Budżet państwa	18	19 000
Środki pomocowe UE	55	58 200
Środki własne podmiotów gospodarczych	6	6 300
RAZEM	100	105 828

Uwaga: W kosztach nie uwzględniono kosztów dotyczących infrastruktury drogowej.

Jakość wód podziemnych powiatu słubickiego 2001 na tle Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (wg WIOŚ)

Ośrodki, siedziby i infrastruktura związana z edukacją ekologiczną w Powiecie Słubickim

Powiat Gorzowski
210,3 Mg/rok/km²

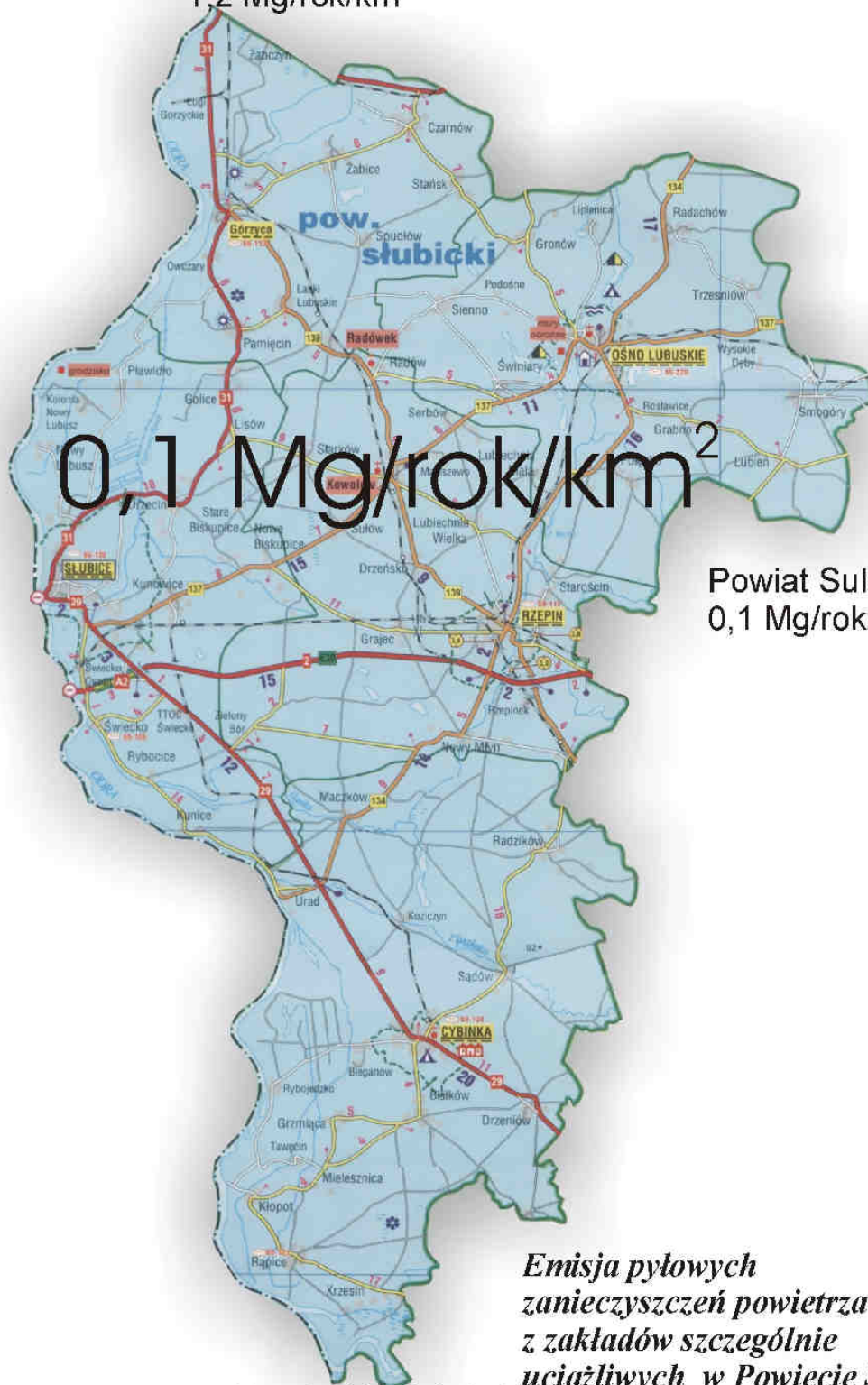
13,2 Mg/rok/km²

Powiat Sulęciński
11,2 Mg/rok/km²

Powiat Krośnieński
65,7 Mg/rok/km²

*Emisja gazowych
zanieczyszczeń powietrza
z zakładów szczególnie
uciążliwych w Powiecie Stubiickim
wg Rocznika Statystycznego
Województwa Lubuskiego - 2002*

Powiat Gorzowski
1,2 Mg/rok/km²

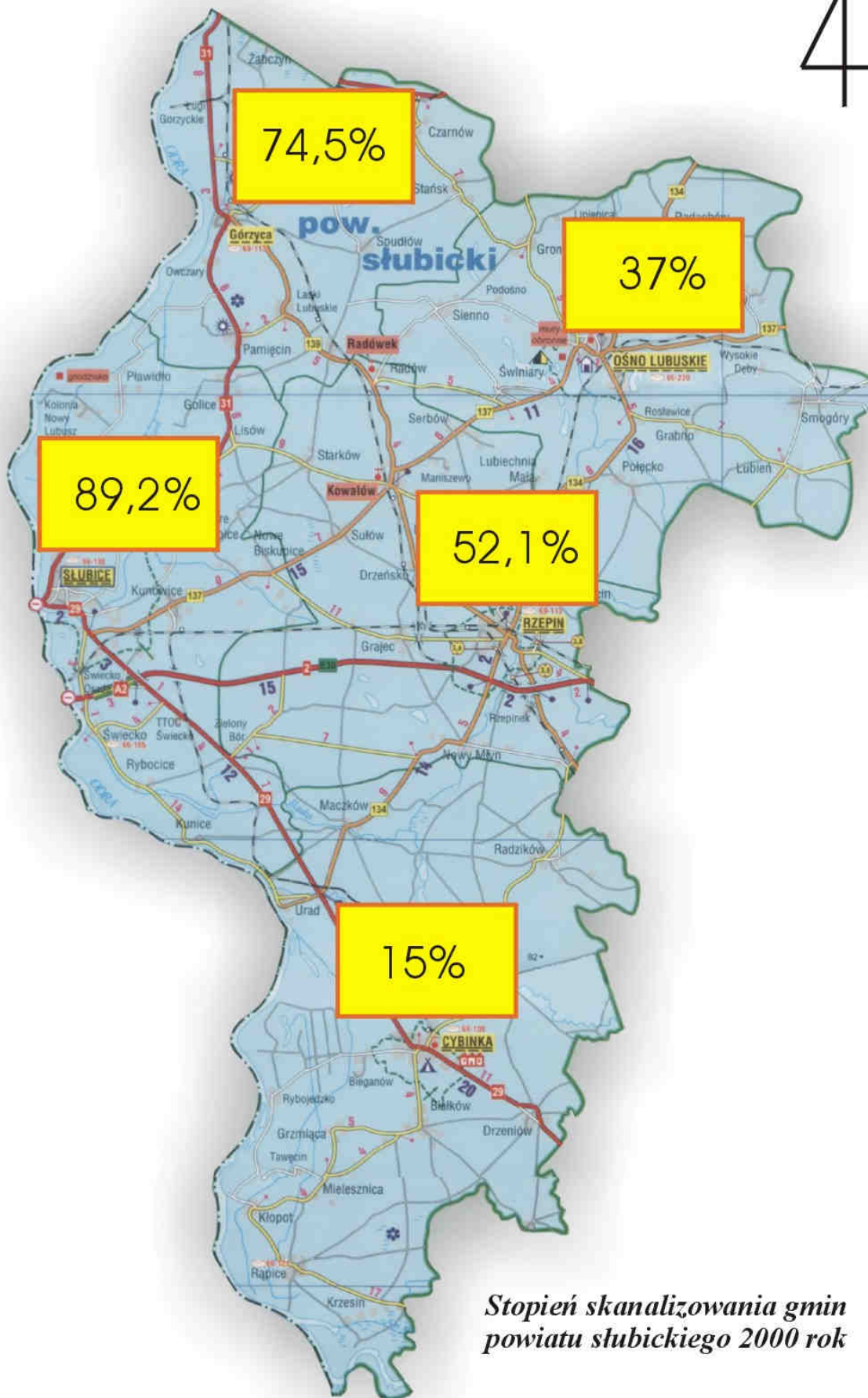

Powiat Sulęciński
0,1 Mg/rok/km²

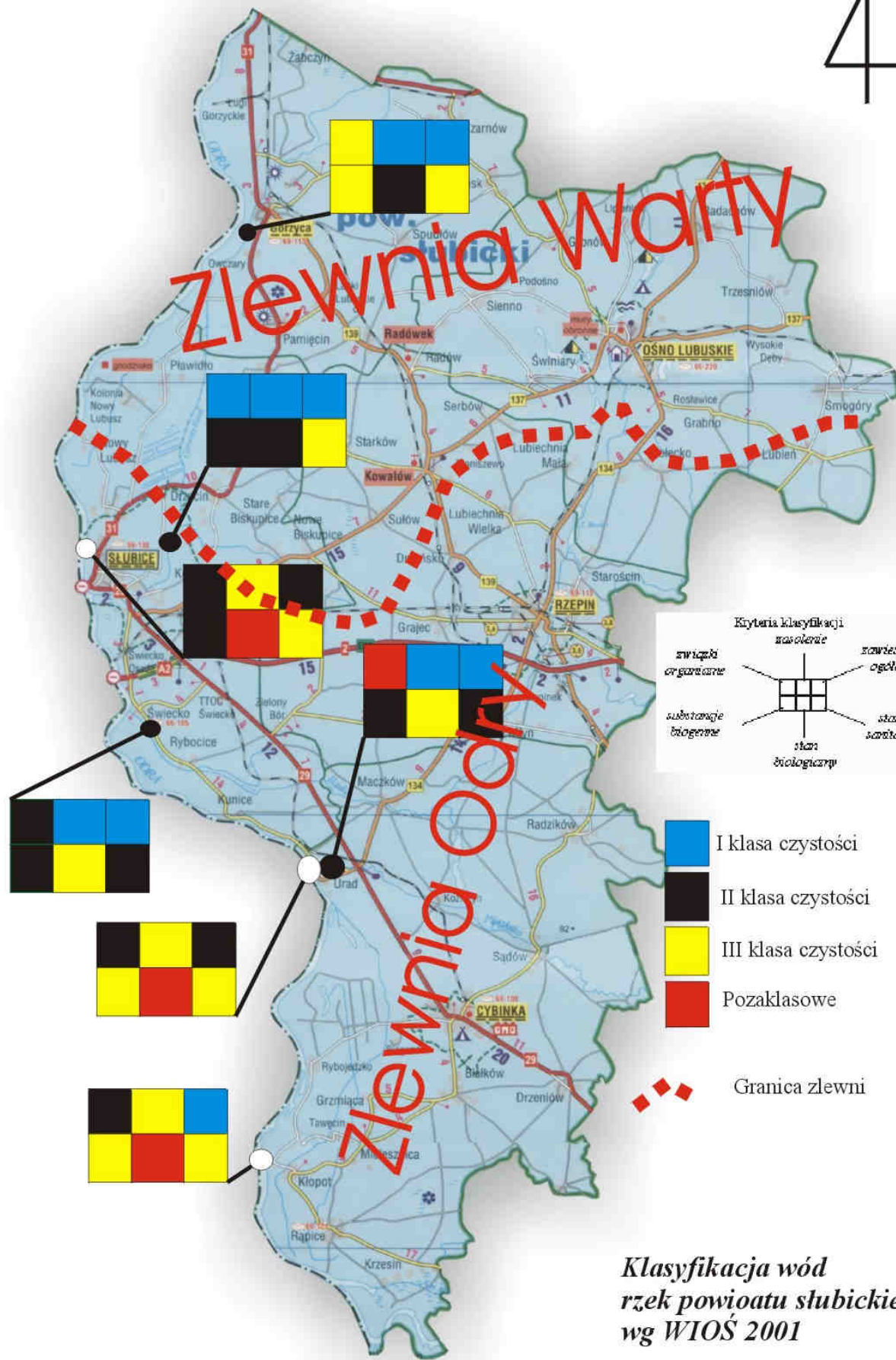
Powiat Krośnieński
0,1 Mg/rok/km²

*Emisja pyłowych
zanieczyszczeń powietrza
z zakładów szczególnie
uciążliwych w Powiecie Słubickim
wg Rocznika Statystycznego
Województwa Lubuskiego - 2002*

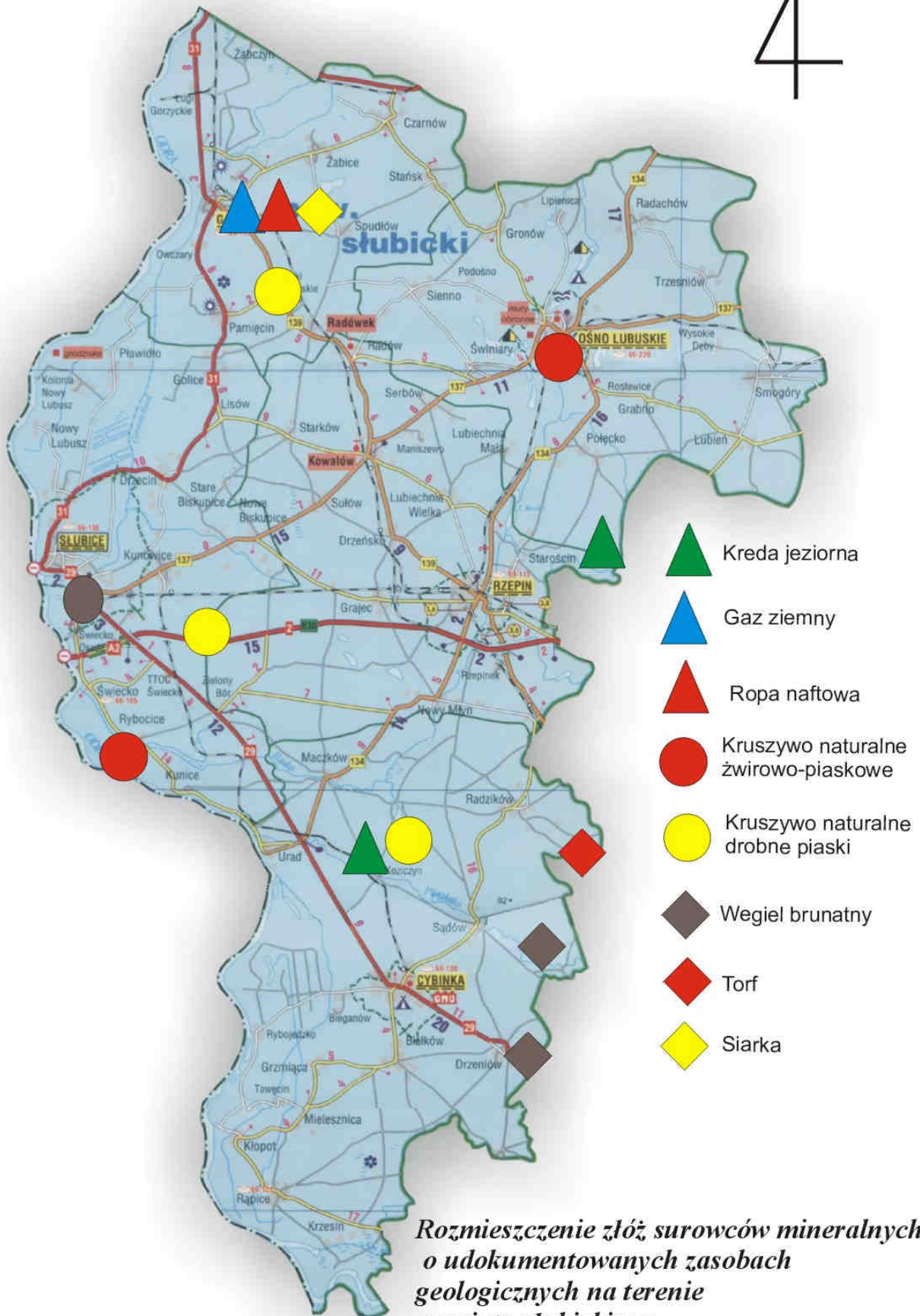
4

Stopień skanalizowania gmin powiatu ślubickiego 2000 rok

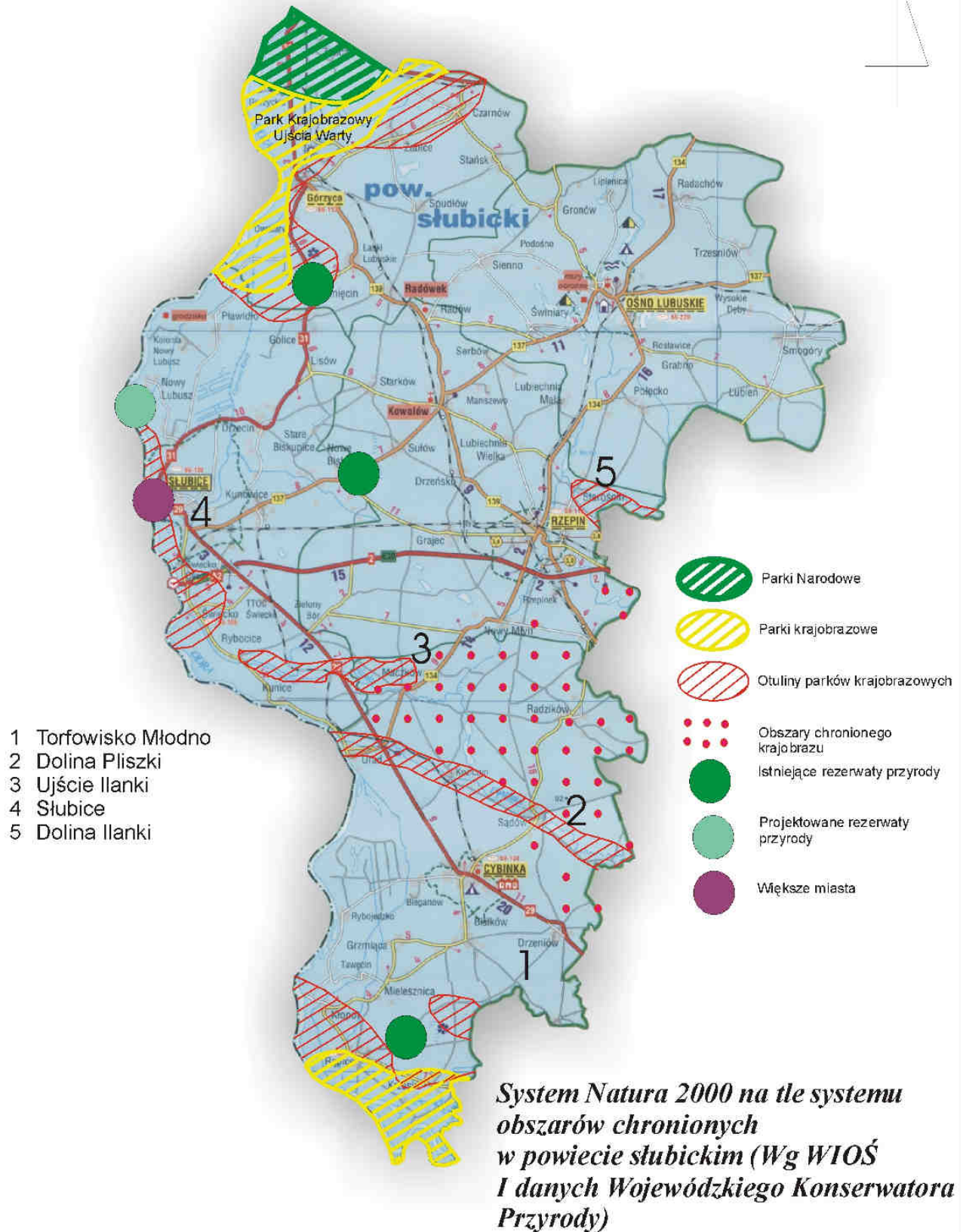

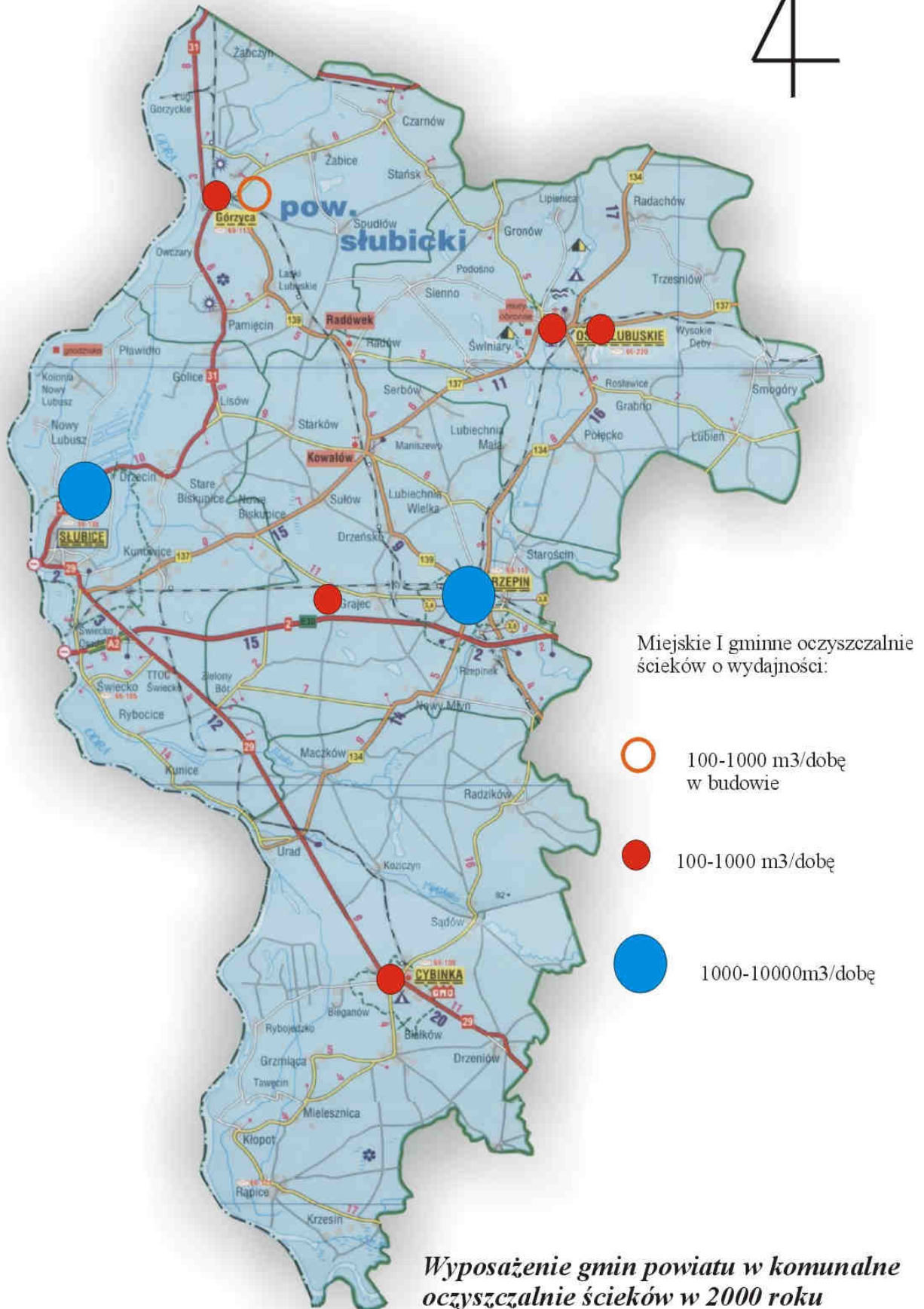
Klasyfikacja wód rzek powiatu słubickiego wg WIOŚ 2001

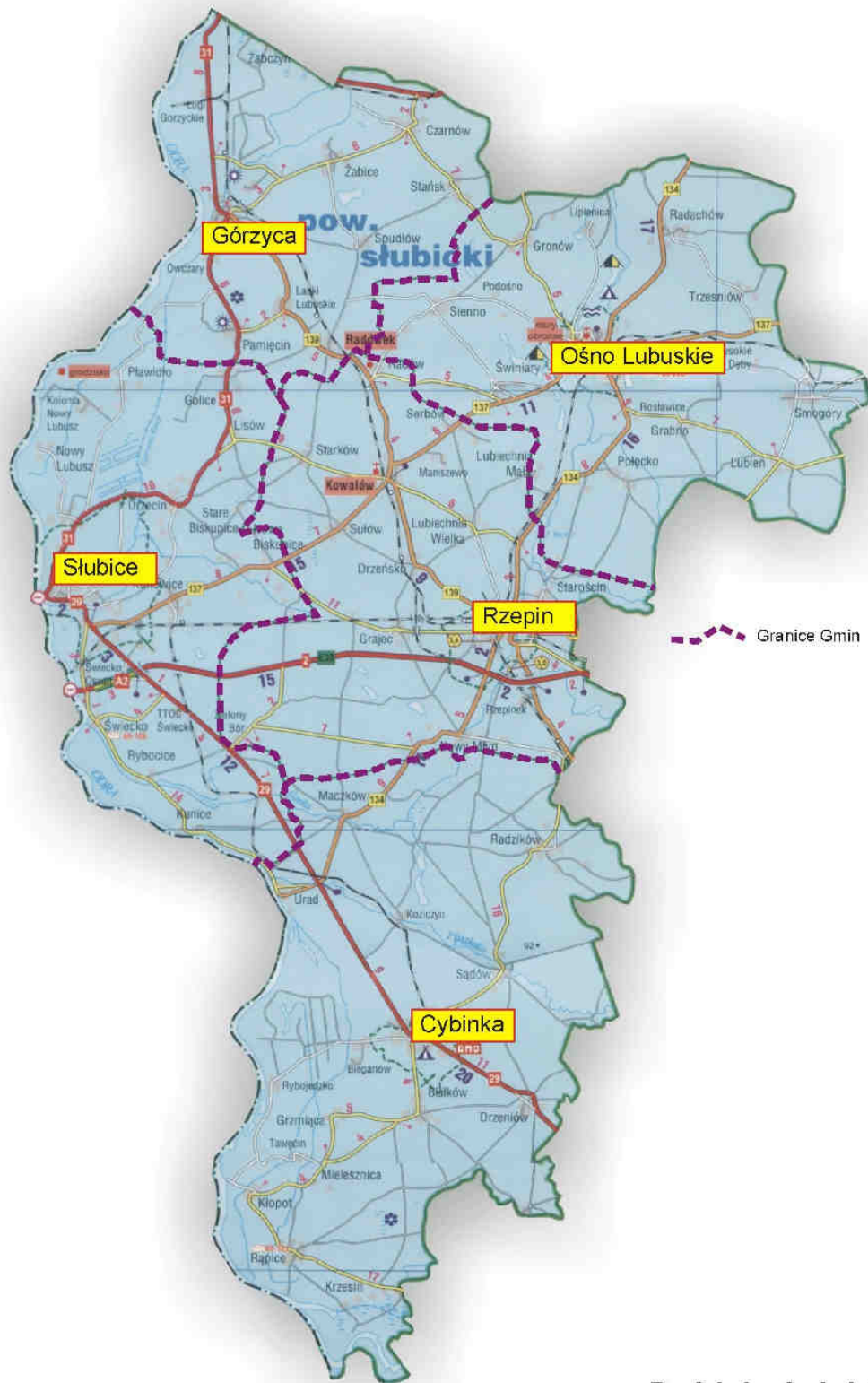

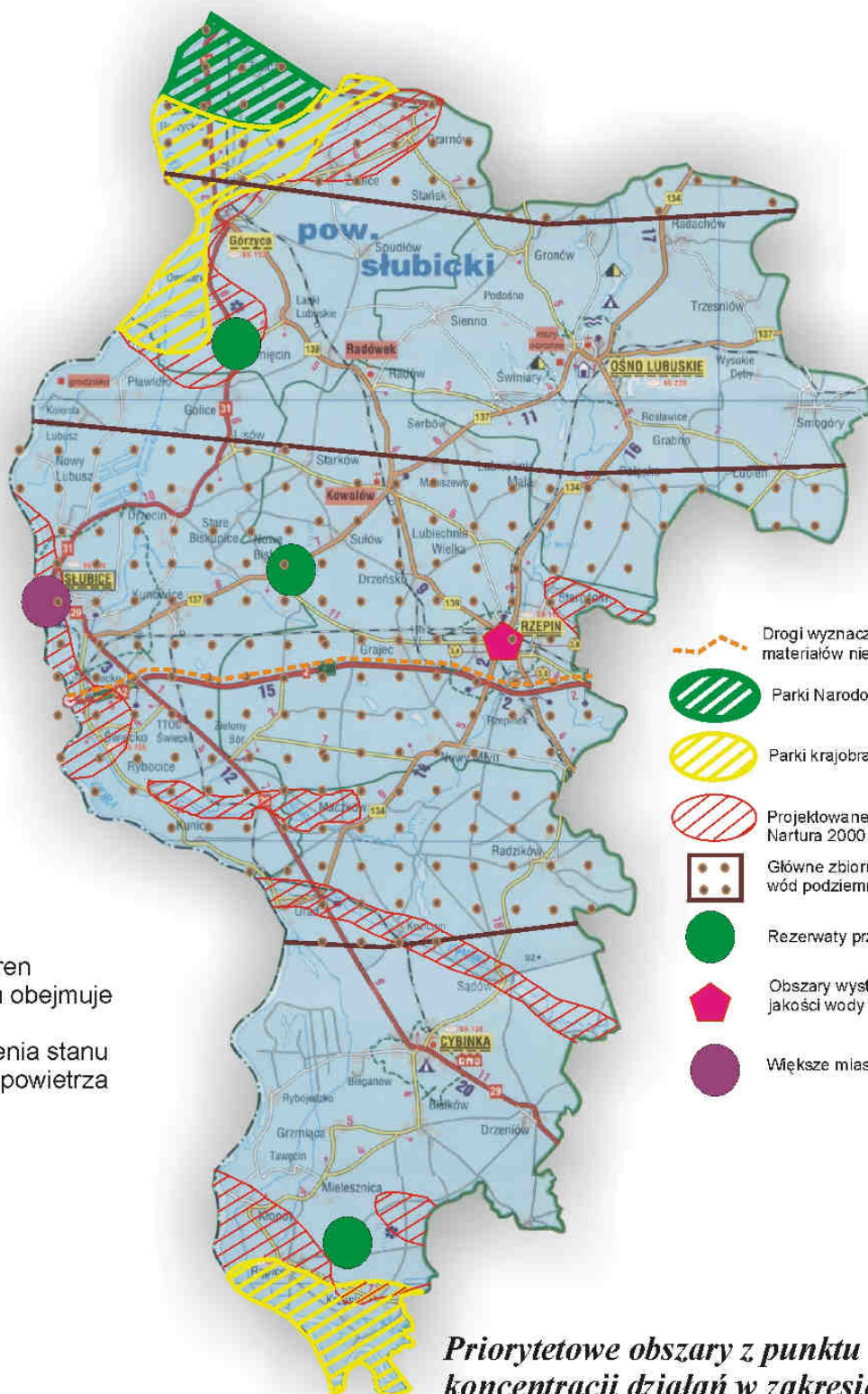

Podział administracyjny powiatu słubickiego

Cały teren powiatu obejmuje obszar zagrożenia stanu jakości powietrza

Priorytetowe obszary z punktu widzenia koncentracji działań w zakresie ochrony środowiska w powiecie słubickim - wg WPOŚ

